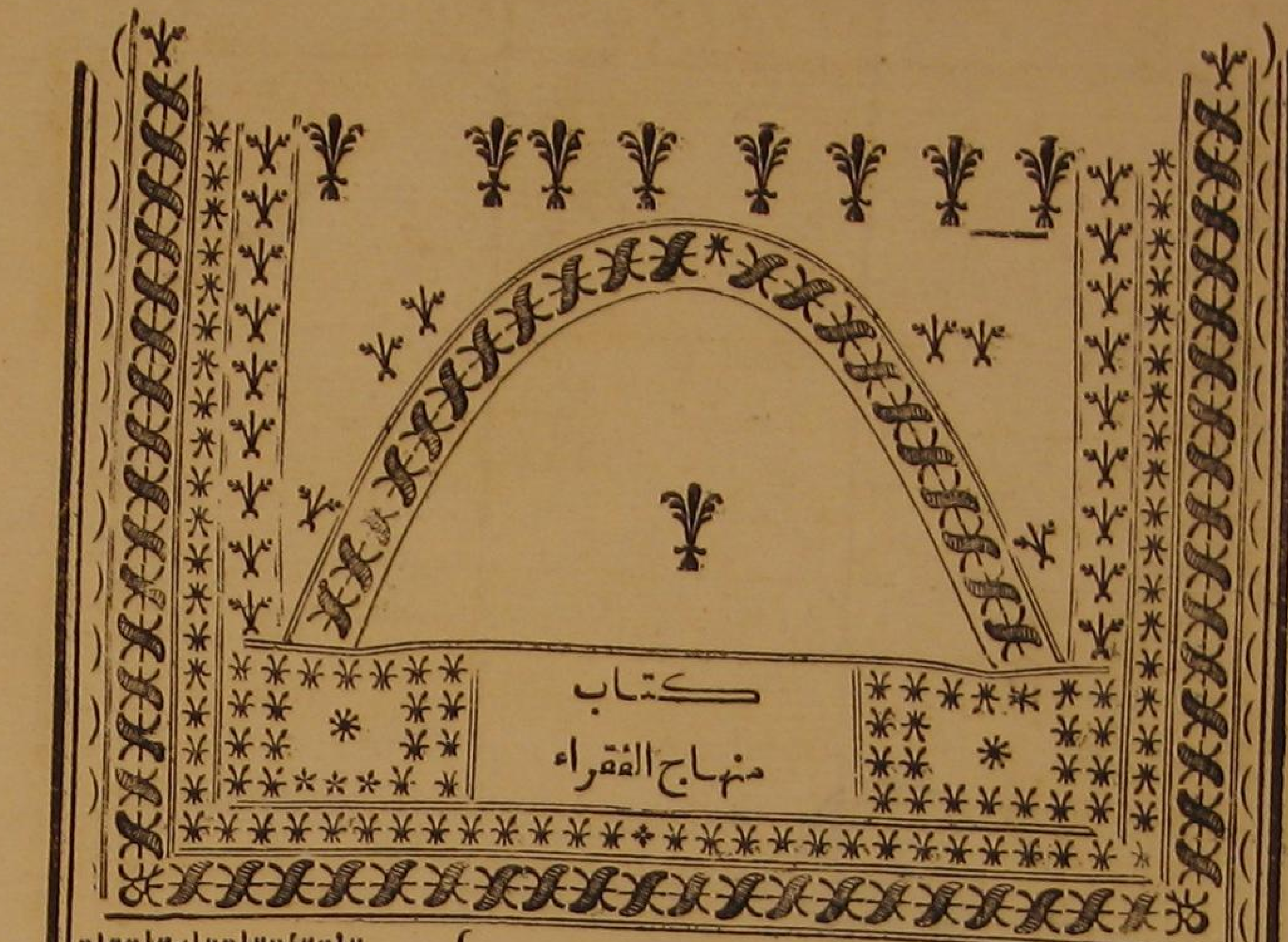

مصباح العقل ١٩٦

١٩٦

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذى علمنا العلوم الدينية واللدنية * وعملنا على الشريعة المصطفوية * والطريقة المولويه * وكملنا بكمالات المشايخ الصافية الصوفية * وكلمنا فى ميقات قلبنا بالكلمات القدسية * بلا حرف ولا صوت ولا كيفية ولا كمية * التى لا يعرف اسرارها الا هذه الطائفة العلية * فسبحان من جعل الشريعة والطريقة * عين الحقيقة ولكن العقلاء لا يفقهون بالقوة النظرية * والبدعة والضلال * عين العقوبة والنكال * ولكن الغفلاء لا يشعرون بغلبة كثافة البشرية * والقوة الشهوية * هو الهادى الذى يهدى من يشاء من عباده بهداية الانبياء * وارشاد الاولياء * الى السنة السنية * ويضل من يشاء منهم باغواء الشياطين الجنية * واضلال الابالس الانسية * فيصدونهم عن السلوك الى الطريقة السوية * والمريد الذى اذا اراد بقوم هداية فلا مضل لهم * واذا اراد بهم ضلالة فلا هادى لهم * من كل البرية * وصلى الله على سيدنا محمد الهادى بالاقوال الصادقة * والافعال الصالحة * الى وصلة الالهية * وشهود الاحدية * وعلى آله واصحابه الذين تابعوه متابعة كاملة بعلو الهمة * وخلوص النية (اما بعد) حمد الله المتعالى والصلاة على نبيه بو كتاب شريفك تصنيفنه باعث وبادى * وبو مجموعۀ لطيفه نك تأليفنه علۀ غائى اولدركه بو فقير مولوى * اعنى شيخ رسوخ الدين

اسماعيل بن احمد الانقروى * ثبت الله قدمه على الشريعة النبوى * والطريقة المولوى * اول وقتده كه ارشاد فقرا و احبابله مأمور اولدم * والمأمور معذور موجبنجه حسب المقدور آنلرك ارشاد و تربيه سنه جل همتم مصروف و محصور قيلدم * كوردمكه اكثرهيئتا تمزده و شكل و صورتمزده اولان فقرا * اول سلطان الاوليا * وبرهان الاصفيا * وعنوان الاتقيا * اعنى مولانا و مولى العارفين حضرتلرينك * ذاهب اولديغى طريقۀ عليه يه مخالف كتمش و طريقۀ مولويه * آنى زعم ايتمش * هر برى اول حضرتك كلمات قدسيه سيله مشرب * ومذهبلرينه حجت قيلوب ورطۀ اباحته يتمش * كيميسى تبديل شكل لاجل اكل ايلمش * ونعمت سلوكدن * ولذۀ صعلوكدن بى بهره قالمش وبعضيسى دخى علم و معرفتدن شجر بلا ثمر كبى خالى اولوب شريعت وطريقتى بلمامش * وآداب واركاننده رطوبه مش وبعضيلردخى اكرچه بوذكر اولنان صفتلردن ترقى ايدوب علم ومعرفت تحصيل قيلمش وآداب شريعت وطريقته من وجه واقف اولمش * لكن نفس وشيطان توحيد افعال بوزندن و اوليانك وحدت اميز اولان سوزندن * آنلره رخصت بولوب * آنلرى چاه اباحت والحاده صالمش * وبو جمله نك ميانده بركروه پرشكوه دخى واركه بوذكر اولنان صفتلردن معرا * وبو تقريرلنان حالتلردن مبرادر * عقيده لرى پاك و درونلرى نور علم و معرفتله تابناك * فقر وقناعتله متخلق وعبادت ورياضتله متحقق اولمشلر * وانبيا و اوليانك بيورديغى بلا تأويل على مقتضى النفس اختيار قيلمشلر * اما بو صنفك دخى بعضيسى مراتب سلوكدن * ومشارب صعلوكدن * ودقايق طريقت وحقيقتدن وحقايق علم و معرفتدن بى خبر قالمشلر * همان اول حضرتك مثنوى شريفده بيورديغى نظمك ظاهرينه * وبر مقدار درونينه فرجه بولمشلر * پس حضرت على كرم الله وجهه بيوردقلرى كلام اوزره كه (لا خير فى الصمت عن العلم كما لا خير فى الكلام عن الجهل) در * بو خصوصده بيلديكم علمدن صامت اولمغى خير كورمدم * وبونلره بو ورطه لردن خبر ويرمكى مروت * وفتوة بولمدم

نظم

چو بينم پيش نابينا كه چاهست * اگر خاموش بنشينم گناهست

(نثر) بر كمراهه راه كوسترمك افضل عباداتندر (كما قال رسول الله صلى الله عليه

وسلم من رد باطلا الی حق اوضالا الی هدی کان عمله کعبادة اربعین سنة) وبر کسه
بر یول بیلمزه یول کوسترسه * واولدخی آنك ارشادیله مهتدی اولسه *
اول مرشده اکمل دولت واشمل سعادتدر * (کما قال رسول الله صلی الله علیه
وسلم لعلی رضی الله عنه حین بعثه الی الیمن لأن یهدی الله بك رجلا واحدا خیر
لك مما تطلع علیه الشمس وتغرب) واول عامل اولان وهدایت بولان * کسه نك
ثواب وفضیلتی مقداری مرشد اولانه اجر وفضیلت واردر (کما قال علیه السلام
من دعا الی هدی کان له من الاجر مثل اجور من اتبعه ومن دعا الی ضلالة کان
علیه من الاثم مثل آثام من اتبعه) باخصوصکه دینك عمادی (الدین النصیحة)
خواسنجه عباد اللهه نصیحت ایتمکدر واکر سوز طوتمزلرسه (وجادلهم
بالتی هی احسن) مقتضاسنجه خصلت حسنه ایله سمت مجادله یه کتمکدر
زیرا بو امت ایچره بر طائفهٔ علیه واردر که انلرك صفت سنیه سی الی یوم القیام
بو منوال اوزره اوله وقیل وقال وجنك وجداللری اعزاز دین واعلای طریق
مبین ایچون اوله (کما قال علیه السلام لا تزال طائفة من امتی یقاتلون علی الحق
ظاهرین الی یوم القیامة) معناء شریفی بنم امتمدن بر طائفه زائل اولمزلر اول بله
طائفه که حق اوزره مجادله ومقاتله ایدرلر غالب اولدقلری حالده تا قیامته دك
(قال بعض الشراح المراد هم العلماء الآمرون بالمعروف والناهون عن المنکر
فتکون مقاتلتهم معنویة) بعض شراح دیرلر که بو طائفه دن مراد امر معروف
ونهی منکر ایلین علمادر * پس بونلرك بو تقدیرجه مقاتله لری معنوی اولور
وعباد اللهی راه صلاح وسداده ارشاد ایلمزله هر بری مجاهد فی سبیل الله
مرتبه سن بولور فی الحقیقه شریعت وطریقت میداننده بو صفتلو شجعان
ودلاوران الی انقراض الدوران خالی اولمیوب راه حقده مبطل اولنلری وکلام
خدا ورسولی وکفتار مشایخ فحولی زیغ وضلال اوزره تأویل ایدنلری نفی
ونهی ایدرلر سوز طوتمزلرسه سمت مجادله ومنازعه یه کیدرلر علم رسولی اصحاب
کرام ومشایخ عظام ذاهب اولدیغی اوزره آنلره تقریر وتعلیم قیلورلر وبو معنایه
مناسب بو حدیث شریف وارد اولمشدر که ابراهیم بن عبد الرحمن العذری
روایت ایدرلر مصابیحده وارد اولدیغی اوزره حضرت صلی الله علیه وسلم
بیورمشلر که (یحمل هذا العلم من کل خلف عدوله ینفون عنه تحریف الغالین
وانتحال المبطلین وتأویل الجاهلین) شراح مصابیحدن مفاتیح صاحبی
بو حدیثك شرحنده دیر که یحمل ای یحفظ هذا العلم الذی صدر عن رسول الله

(ای یأخذ ویقوم باحیائه وتعلیمه من کل خلف عدوله) یعنی رسول اللهدن
صادر اولان علمی اخذ ایلر وحفظ ایلر هر خلفدن زیاده عادل اولان کسه لر (خلف)
فتح لام ایله شول رجل صالحه دیرلر که بر آخر رجل صالحدن صکره کله وآنك مقامنه
قائم اوله * پس علم رسولی مشایخ عدول بری برندن اخذ وحامل اولورلر وآندن
غالیلرك اول علمدن تحریف وتزییف ایتدیکلرینی نفی قیلورلر (غالی) اسم فاعلدر
غلایه قلودن حددن تجاوز ایدیجی ومحدود اولان امر دیننده طشره کیدیجی
دیمکدر (انتحال) بر کسه نك قولنی ویاشعرنی کندویه اسناد وانتساب ایتمکه دیرلر
(تقدیر المعنی ان المبطلین اذا انتحلوا من علمنا لیستدلوا به علی باطلهم اواعتزی
الی علمنا مالم یکن منه ینفون العلماء والمشایخ عن هذا العلم قول المبطلین
وتأویل الجاهلین وینزهونه عما ینتحله ویبینون للناس بطلان تلك التأویلات
ویمنعونهم عن قبولها) یعنی تحقیقا مبطل اولنلر چن بزم علممزدن کندولره اسناد
ایلسه لر باطل اولان عملری اوزره استدلال ایلمدن اوتوری ویاخود علممزدن
اولمیان شیئی علممزه نسبت قیلسه لر خلف اولان علما ومشایخ بو علمدن انلرك قولنی
وجاهللرك تأویلات باطله سنی نفی ایدرلر وناسه اول تأویلات باطله نك فسادنی
بیان ایدوب آنی قبولدن منع ایدرلر * پس بو مقدمه معلوم اولدیسه وبو حدیثلرده
ذکر اولنان طائفه نك مرتبه لری بیان وعیانه کلدیسه بو فقیر دخی طریقمزده
چوق کسه یی تأویلات باطله یه مائل کوردم ونیجه سن دخی مقدما ذکر اولنان
اوزره مراتب سلوکدن وآداب طریقتدن وارکان ولایتدن غافل وعاطل
بولدم اکرچه صحبتمزده اولان یاران واخوانه اسانله بو مرتبه لری سویلردم
وآنلره احوال ومراتب سلوکی تعلیم وتقریر ایلردم واکثری آداب طریقته واسرار
وارکان حقیقته مطلع اولمش وشعور بولمشلردی انلره واول مرتبه ده اولنلره علم
طریقتی سویلمکه وبو علمده کتاب تألیف ایلمکه من وجه حاجت یوغیدی ولکن
آداب سلوکی بیلمینه وبزدن صکره کلنه آداب سلوك آسان اولسون ایچون
وطریقمزده اولان آیین وارکان وآداب وافعال واحوال یکسان سنت رسوله
وسلفده کچن مشایخ فحوله مطابق اولمسی عیان وبیانه کلمسی ایچون وبو طریقته
طاعن اولنلره واهلنه مبتدع دینلره حجت وبرهان اولسون ایچون بو کتاب
مستطابك تألیفنه وبو مجموعهٔ پر صوابك تصنیفنه شروع قلندی * وآیات واحادیث
رسوله وکلمات مشایخ فحوله بنا اولندی تا بو کتابی مطالعه ایدنلر بیله لر که
طریقمزك هر حالی وافعالی آیت وحدیثدن وآثار واخبار مشایخدن مأخوذدر

زیرا بر کمسنه نڭکه سلوکی وطریقی آیات قرآن وسنت حبیب کون ومکان
وقول مشایخ عالیشان اوزره اولمیه وطریق مستقیمی راه سقیمدن فرق قلمیه آنڭ
سلوکی طرق شیطانی اوزره اولور وکندوسی دخی آخر الامر اضلال ناسده
شیطنت مرتبه سن بولور وآنلرله حشر اولور وقربت الهیه ووصلت ربانیه دن
محروم قالور (نظم) خلاف پیمبر کسی ره گزید * که هرگز بمنزل نخواهد رسید *
درین راه جز مرد داعی نرفت * گم آن شد که دنبال راعی نرفت (نثر) حضرت
پیغمبرمز علیه السلام کندی طریقنی خط مستقیمه تشبیه بیوروب وسائر
طریق سقیمی طرق شیطاندر بیورمشلردر نتکیم ابن مسعود حضرتلری روایت
ایدرلرکه (خط لنا رسول الله خطا ثم خط خطوطا عن یمینه وشماله وقال هذه
سبل الشیطان علی کل سبیل منها شیطان یدعو الیه ثم قرأ هذه الآیة ان هذا
صراطی مستقیما فاتبعوه ولا تتبعوا السبل فتفرق بکم عن سبیله) معنای
شریفی ابن مسعود روایت ایدرلرکه رسول صلی الله علیه وسلم بزم ایچون بر خط
مستقیم چکدی مثلا اورته ده کی خط کبی اندنصکره اول خط مستقیمڭ صاغندن
وصولندن برنیچه خطلر دخی چکدی مثلا اورته ده کی خطڭ اطرافنده اولان
خطوط کبی اندنصکره بیوردیکه اول یمین ویسارده اولان خطوط سبل شیطاندر
هر بر یول اوزره بر شیطان اوتورمشدر اول کندی یولنه دعوت ایلر بو خلقی
(کما قال الله تعالی فبما اغویتنی لاقعدن لهم صراطك المستقیم) یعنی شیطان
مردود اولدقدنصکره قسم ایدوب دیدیکه یاربی سن بنی اغوا ایلدیکڭ حقیچون
ویاخود سن بنی اغوا ایلدیکڭ سببیله البته بن اوتوررم بنی آدمڭ اضلالی ایچون
سنڭ صراط مستقیمکده واندنصکره حضرت بو آیتی قراءت ایلدیلرکه (ان هذا
صراطی مستقیما) در یعنی شو خط مستقیم بنم صراطمدر مستقیم اولدیغی حالده
واول حضرتڭ طریقی طریق توحید وصراط محبت ودیدر نتکیم مولانا
حضرتلری بیورورلر (نظم) عشقست طریق پیغمبرما * ما تابع عشقیم وعشق
رهبرما (نثر) پس سز تابع اولڭ ای امتم بنم طریقمه واول سبل متفرقه یه تابع
اولمالکه سزی حق یولندن تبعید وتفریق ایلر طریق مستقیم وصراط قویم اولدرکه
سالك انده گمراه اولمیه وانی ترك ایلین حقه یول بولمیه افراط وتفریطدن بری
وتعطیل وتشبیهدن وجبر وقدردن عاری اوله اقوال وافعال واحوالده واعتقادده
وصفات واخلاقده وسط واعتدال اوزره اوله انکیچون اکثر مشایخ (الیمین
والشمال مضلة * والجادة الوسط خیر) دیمشلردر وبو بیتی بو معنایه مناسب خوب

ادا

ادا قیلمشلر (نظم) هیچ وجه مکن میل جانب افراط * زنهار بقید تفریط نیز باش
رها * که اختیار وسط راست در جمیع امور * بدان دلیل که خیر الامور اوسطها
(نثر) وحضرت پیریمزڭ ودنیا وآخرتده دستگیرمزڭ دخی طریق منبری
مادامکه حالت وجد وجذبه ظهور قیلمدقچه طریق اعتدالدر نتکیم مثنویده
بیورورلر (مثنوی) در خبر خیر الامور اوساطها * نافع آمد ز اعتدال اخلاطها
* گر یکی خلطی فزون شد از عرض * در تن مردم پدید آید مرض * پس قادر
اولدقچه طوغری یولدن شاشمه دن وطریق حقدن دوشمه دن بغایت حذر اوزره
اولمق گرك زیرا طریق انبیا واولیا آخرتده اولان صراطی مذکردر نتکیم
بو معنایه مناسب فخر الدین الرازی صراط مستقیمڭ تفسیرنده دیرکه (وانما قال
الله صراطا ولم یقل سبیلا لیکون لفظ الصراط مذکرا صراط جهنم فیکون
الانسان علی مزید خوف وخشیة من مزلقة القدم) یعنی نیچون حق تعالی
صراط المستقیم دیدی سبیل المستقیم دیمدی تاکیم لفظ صراط جهنمی اکدیریجی
اوله پس انسان بودنیاده اولان صراطده آیاق طیرغمسندن زیاده خوف
وخشیت اوزره اوله واکثر محققین دخی دیمشلردرکه صراط ایکیدر بری دنیوی
وبری اخروی دنیوی اولان صراط شرع نبوی وطرق اولیادن طریق مولوی کبی
واخروی اولان صراط احادیثله ثابتدرکه جهنم اوزرینه قوریله قیلدن اینجه
وقلجدن کسکن اولوب خلق عالم اول جانبه سوریله کما روی عن ابن مسعود
رضی الله عنه قال علیه السلام یوضع الصراط علی سواء جهنم مثل حد السیف
المرهف ومن الناس من یمر کالبرق الخاطف ومنهم من یمر کالریح العاصف
ومنهم من یمر کالطیر ومنهم من یمر کجری الفرس ومنهم من یمشی علی رجلین ثم یکون
اخرهم رجال قد تلفح وجوههم النار) معنای شریفی حضرت بیورورلرکه جهنم
اوزره بر صراط وضع اولنه قلج کسکنلکی کبی اوله واینجه اوله ناسدن بعضیسی
برق خاطف کبی وبعضیسی ریح عاصف کبی گچه وبرگروه دخی مرغان پرنده
کبی اوچه وبر فرقه اسبان دونده وبر زمره پیادگان رونده کبی اوله لر وبر جماعت
افتان وخیزان وبر ملت سراسیمه وحیران قاله لر نار جهنم یوزلرینه طوقنوب
یانه لر * پس صراط انبیا واولیا آخرتده اولان صراطڭ مثالیدر نفس جهنمڭ
اوزرینه قورلمشدر انڭ رونده لری نیجه مختلف ایسه بونڭ دونده لری دخی
اویله اولمشدر بر قوم قوة عشق ومحبت ایله برق تابنده کبی گچرلر وبرگروه جناحین
علم وعمل ایله طیور پرنده کبی اوچرلر برگروه سو یاسالما غاغامشی ایدرلر وبر فرقه

دخی مكبا علی وجهه افتان وخیزان كیدرلر پس ای اخی تعقل ایله دائما یوزی
اوزره دوشوب هزاربرده زخم یین كسه ایله سو یاسالما بلاسقوط كیدن كسه
برابرمیدر كما قال الله تعالی (أفمن یمشی مكبا علی وجهه اهدی امن یمشی سویا
علی صراط مستقیم) یعنی شول كسه كه یوزی اوزره مكب اولدیغی حالده یورر اول
كسه میدر اهدی بوخسه طریق مستقیمده سو یاسالما یورین كسه میدر
معلومدر كه اهدی واصوب سو یاسالما یورین كسه در بو مثالدر مشركله
موحده ومؤمنله ملحده وصالحله طالحه وموافقله منافقه كه بونلرك بریسی
ضدیله برابرد كادر حضرت مولانا مثنویده بو ایكی فرقه‌یی اشترله استره تشبیه
ایدوب بیوررلر (مثنوی) كفت استر باشترای خوش رفیق * در فراز وشیب
ودرراه دقیق * تو نیایی درسر وخوش میروی * من همی افتم بسر درچون
غوی * كفت چشم من زتوروشن ترست * بعد ازان هم از بلندی ناظرست *
هرقدم من ازسر ینش نهم * ازعثور واوفتادن وارهم * تونه بینی پیش
خودیك دوسه كام * دانه بینی ونه بینی رنج دام (نثر) پس سالكه لازم ولازبدر كه
هوش دردم نظر درقدم فحواسی اوزره طریق حقه علی بصیرة كیده واعوجاج
وانحرافدن وسقوط ومذلت وانعطافدن حذر ایده بو یولده ورطات كثیره
واردر وعقبات عسیره چوقدر واسوه رفیقه وقطاع طریقه نهایت یوقدر ره
باریك وطریق تنك وتاریك راه اولیادر سالك كركدر كه اولا شمع شریعتی اله آله
اندنصكره بو یوله سفر قیله حتی مقصود بالذات اولان حقیقتی بوله حضرت مولانا
بشنجی جلدك دیباجه سنده شریعت وطریقت وحقیقتی تمثیل ایدوب بیوررلر كه
ای سالك بیلمكل وآگاه اول اغلكه شریعت شمع كبیدر كه سالكه انك علی راه حق
كوستررومع هذا شمع شریعتی اله كتوره سن وطریقت حقه كتمیه سن
وانكله عمل ایتمیه سن مقصود بالذات اولان حقیقت اله كیرمز وسالك كنج وصالی
بولماز چونكیم شمع شریعتی اله آله وانكله عمل قیلوب یوله كیره سن بو روشه طریقت
دیرلر چونكیم نوافلی وفرائضی ادا ایتمكله قرب الهی بوله سن وكندك بالكلیه فانی
اوله سن اكه حقیقت تسمیه ایدرلر برمثال آخر دخی ضرب ایدوب بیوررلر كه علم
شریعت كیمیا علمی كبیدر كه انی یا براستاددن ویا بركتابدن اوكرنه سن وطریقت
اول علمی كتابده مسطور اولدیغی واستاددن صدور قیلدیغی اوزره استعمال
ایلمكدر وحقیقت بو عملدنصكره مس زر اولمسی كبی ومس اكدن خلاص
بولمسی كبیدر برمثال آخر دخی بیوررلر كه شریعت علم طبی اوكرنمك كبیدر

وطریقت اول علمك مقتضاسنجه پرهیز ایدوب ادویه واشربه‌یی علی قانون الطب
استعمال قیلمق كبیدر وحقیقت بودوا لردنصكره مریضك صحت وشفا بولمسی
كبیدر پس معلوم اولدیكه شریعتسز طریقت اولمز وطریقتسز حقیقت
اله كیرمز وشریعت وطریقتسز اولان كسه حقایق اشیایی بیلمز وروی حقیقی
كورمز اگر عارف وموحد دخی كچنسه نه فائده ویرمز زیرا شریعت وطریقت
حق تعالینك اسم عدلینك مظهریدر واسم هدایتنك تجلیسی ویرنویدر پس
عارف مطیع اولدر كه آیینهٔ شریعت وطریقتده حقك صفت عدلینك واسم
هدایتنك تجلیسن كوره واكا بو یوزدن اطاعت وانقیاد قیله اول كسه لركه
بو تجلی‌یی كورمدیلر وبوسره ایرمدیلر آنلر شریعت وطریقتی حقیقتدن غیری
قیاس ایلدیلر وسوزلرینی عامیانه واعمایانه سویلدیلر پس كركدر كه ای اخی
كشتیٔ شریعتی الدن قومیه سن تا بحر ضلالات ومعصیته غرق اولمیه سن صقن
ملاحان طریقته مخالف كتمیه سن تا كرداب اباحت والحادده كرفتار قالمیه سن
(كما مثل النبی شریعته وقال مثل شریعتی كمثل سفینة نوح من تمسك بها نجا
ومن تخلف عنها غرق) یعنی بنم شریعتمك صفت عجیبة الشانی سفینهٔ نوح كبیدر
شریعتمه تمسك ایلین من ضلالات واباحت بحرندن نجات بولدی وطوفان معاصی
ومناهیدن خلاص اولدی وشول كسه كه شریعتمدن تخلف ایلدی كنعان
وار طوفان هلاك وبواره مستغرق اولدی اكر بعض ملحد مشرب اولنلره بو خاطره
خطور ایلرسه كه بحر حقیقتده بردر كه بحر وحدتدر * پس غرق اولدیغمز عاقبت
بحر وحدت اولجق هرنه یوزدن اولورسه اولسون فنعم الاستغراق وحبذا الوصال
والاعتناق جواب شافی بودر كه نعم ذات احدیت شركت قبول ایتمز بر بحر اعظم
كبیدر ولاكن امواج اسماء متقابله وصفات متضاده ایله جوش وخروش
ایدیجیدر اسماء لطفیه وجمالیه‌سی (هذا عذب فرات) قوانك سرینی مظهردر
وصفات قهریه وجلالیه‌سی (هذا ملح اجاج) آیتنك حقیقتنی مشعردر اگرچه
بو ایكی نوع امواج بر دریادن حاصل اولور وبری برینه متصل وملتقی كورینور
لكن (بینهما برزخ لا یبغیان) مقتضاسنجه میانلرنده معنا بر حاجز حصین
واردر كه طرفینك امواجنی بر یره جمع ایلمكه قومز نتكیم حضرت بو معنایی
مثنویده‌كی كوزل تحقیق ایدرلر بیوررلر كه (مثنوی) بحر تلخ وبحر شیرین در جهان
* درمیانشان برزخ لا یبغیان * بحر را نیمیش شیرین چون شكر * طعم شیرین
رنك روشن چون قمر * نیم دیكر تلخ همچون زهر مار * طعم تلخ ورنك مظلم قیروار *

هردوبرهم می زنند ازقعر واوج * برمثال آب دریاموج موج (نثر) محبت الهیه
ورحمت ربانیهٔ رحمانیه دریای قهر وجلالدن بحر لطف وجماله کشنده ونصرت
کننده درصبا یلی کبیدر وهوای نفسانی وهواجس شیطانی دریای لطف
ومهردن بحر قهره کشنده وعاقبت مهلك وکشنده دبور یلی کبیدر (نصرت
بالصبا واهلك قوم عاد بالدبور) حدیثنك معنای حقیقیسی وفحوای باطنیسی
بودرکه صبای رحمت حقله منصور اولوب قهر خداطرفندن خلاص اولدم
وقوم عاد دبور هوای نفسله اهلاك اولندی پس حضرت مولانا بو معنایه
اشارت ایدوب بیوررکه (مثنوی) مهر تلخانرا بشیرین می کشد * زانکه اصل
مهرها باشد رشد * قهر شیرین را بتلخی می برد * تلخ باشیرین کجا اندر خورد *
تلخ وشیرین زین نظر ناید بدید * از دریچهٔ عاقبت رانند دید * چشم آخر بین تواند
دید راست * چشم آخر بین غرورست وخطاست (نثر) بعض کمسه لرك کشتیٔ
وجودی باد هدایتله دریای لطف طرفنه وسر منزل رضا جانبنه برخوشجه
استقامتله روان اولوب کیدرکن دبور هوای نفسانیسی وزان اولدیغی کی رئیس
روحی تدبیر وتدارك قیلیوب ودر حال مستقر شریعت وطریقته تحصن
ایدهمیوب واندهلنکر عقلی ربط قیلیوب دبور هوای نفسه مطاوعت ایدوب
مدبر اولورا کرباد عنایت یاری قیلمزسه واول محلدن نائب اولمزسه کرداب ضلالت
وورطهٔ معصیتده مخذول ومقهور قالور (مثنوی) کشتیٔ بی لنکر آمد مرد شر *
که زباد کژ ندارد او حذر * لنکر عقل است عاقل را امان * لنکری در یوزه کن
از عاقلان (نثر) عاقللردن لنکر دریوزه ایتمك معناسی انلردن عقل وکیاستی
وادب وفراستی تعلم ایتمکدر وانلر کندیکی اوزره شریعت وطریقته کتمکدر وراه
حقك شیب وفرازنی ومحل ضرر واحترازینی طوتمقدر وکلام انبیا واولیایه وزنده
اولان عرفا وصلحایه علی کل حال اویمقدر تاسندخی عاقل وعارف اولهسن
وطوفان ضلالت واباحتدن رها بولهسن ومعصیت واساءتدن خلاص اولمغه
چاره یا برمرشد آغزندن ویا بو علمده اولان برکتابك معنای نغزندن علم سلوکی
اوکرنمکله اولور اندنصکره مرتبهٔ صلاح وسداده وفتح وکشاده یول بولور بوفنده
حضرت مثنویدن زیاده صوابتر برکتاب مستطاب دخی اولمز برکمسه علم
سلوکده بوکا مانند ومثل بولمز پس مولوینك سلوکی مثنوی اوزره مقیدر ومعانیٔ
مثنوی حضرت قرأن واحادیث رسول ملك منان اوزره مبتنیدر نتکیم
حضرت مولانا بونیتله بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر (نظم) من بندهٔ قرآنم

اکرجان دارم * من خاك ره محمد مختارم (نثر) اکثرناس قیاس ایدرکه طریق
مولوی شرع نبویدن خارج اوله وفقرا مبتدع وآیین وارکان بدعت وضلالت اوله
نعوذ بالله من ظن السوء الی اهل الله سوء ظنه سبب اکثریا کل فقراده اولان
بی ادبلردن حاصل اولور اما بعضك اساءتی ایله کله تهمت روا اولمز وانلرك
ضلالتندن بوطریقك طریق بدعت وضلالت اولمسی لازم کلمز پس کله انکار
ایتمك شقاوتی موذن اولور نعوذ بالله نتکیم کله اقرار حماقتی مشعر اولدیغی
کبی حضرت مولانا بو معنایه مناسب بیوررر (مثنوی) حق شب قدر است
درشبها نهان * تا کند جان هرشبی را امتحان * نی همه شبها بود قدرای جوان *
نی همه شبها بود خالی ازان * درمیان دلق پوشان یك فقیر * امتحان کن انکه
حقست آن بکیر * انکه کوید جمله حقست احمقیست * وآنکه کوید جمله باطل
اوشقیست * مؤمن کیس ممیز کوکه تا * بازداند حیز کانرا از فتا (نثر) نیجه انکار
اولنور برطریقه که انك اول شرطی ماسوی اللهدن قلبی تطهیر ایتمك اوله
واوسطی محبة الله ومعرفة اللهله قلبك استغراقی اوله وآخری بالکلیه فنافی الله
وبقا بالله مرتبهسی اوله شرع نبویده نیجه انواع مذاهبك اهلی بولنورسه طریق
مولویهده دخی اصناف مشاربك صاحبی بولنور پس فی زماننا حضرت مثنویدن
ماعدا برمیزان معنوی دخی لازم اولدیکه قرأن وحدیث ومثنویدن مأخوذ اوله
وآیات واخبار وکفتار مشایخ کبار وکلام حضرت خداوندکارله طوله وهرکسك
مرتبه ومقدارنی ومحق ومبطل بدکردارنی وبوطریقك ارکان وآداب واسرارنی
وسقطات وورطات ناهموارنی تعریف وتمییز قیله حتی یاران صفا واخوان
باوفا آداب وارکانمزك جمیعا منت اولدیغنه وطریقت مشایخ سلفه اویدیغنه
مطلع اوله لر پس تسهیلا للطالبین وتیسیرا للسالکین اقسام ثلاثه وابواب ثلاثین
ودرجات مائه اوزره ترتیب وتزیین اولندی نتکیم فهرسی ظهر کتابده کما ینبغی
ثابت قلندی بعده بوکتاب هدایت سیما وحقیقت نمایه (الاسماء تنزل من السماء)
فحواسنجه (منهاج الفقرا) دیو عالم معنادن اسم ویرلدی امیددرکه الله تبارك وتعالی
ذخر آخرتمزایده ونیجه کمسهلر بوکه مطالعه سبیله طوغری یوله کیده (اللهم اجعله
دلیلا الی الرشاد وسبیلا الی الصلاح والسداد وحبیبا بین العباد بمحمد الهاد
واولاده الامجاد)

* (باب اول) *

ماهیت طریق مولویه بیاننده در وفقرانك اختلاف مشاربی عیاننده در

ايها الاخ الاعز والاكرم بلكل وآكاه اول اغلكه اول سلطان العاشقين وبرهان
العارفين منبع انوار يقين مخزن اسرار رب العالمين اعنى جلال الملة والدين
مولانا ومولى الواصلين حضرتلرينك طريق مبينى واركان وآيينى تصوفدر
وكندولر صافى وخلفاسى صوفيدراو دليلله كه بو بيت شريفى بيوررلر وفقرا
هر روز وشب سماط كارنده بعد الطعام ذكر قيلورلر (نظم) ما صوفيان راهيم *
ما طبله خوارشاهيم * روز وشب تذكار اولنمه سنده نكته بودركه آكاه اولولك
اى كروه مولويان بر صوفيان راه حقز وكاسه خوارشاه مطلقز مرتبهٔ كاملين
ومكملينه ايرنلره وبالكليه بشريتدن وماسوادن خلاص بولنلره وابو الوقت
وحاكم زمان اولنلره صافى دينور وابن الوقت اولنلره وماسوادن درونلرين صافى
قيلنلره صوفى دينور نتكيم صافى ايله صوفينك تميزنده بو بيتى بيوررلر (مثنوى)
صوفى ابن الوقت باشد در مثال * ليك صافى فارغست از وقت وحال (نثر)
وبو طريق طريق صوفيه اولديغنه بر دليل دخى بودركه مثنوينك اوائلنه قريب
اولان محلده حسام الدين چلبى حضرت مولانايه خطابا بيوررلركه (مثنوى)
صوفى ابن الوقت باشد اى رفيق * نيست فردا كفتن از شرط طريق * تو مكر خود
مرد صوفى نيستى * نيست را از نسيه خيزد نيستى (نثر) خطاب حضرت
مولانايه در على سبيل الاستفهام واستفهام تقريرا ايچوندر پس مرد صوفى
دكلميسن يا مولانا مرد صوفى سن خود پس صوفى اكلك شرطى ماضى يه ومستقبله
نظرا تغيوب وقتنك حكمنى ويرمكدر ديمك اولور پس طريقمز طريق تصوفدر
زيرا طريق تصوفك بنيانى فقردر واساس واركانى بذل وايثار وترك اختياردر
(كما قال رويم التصوف مبنى على ثلاثة خصال التمسك بالفقر والافتقار والتحقق
بالبذل والايثار وترك الاعتراض والاختيار) فقر وافتقاره تمسك وبذل
وايثار ايله تحقق وترك اعتراض واختيار ايله تخلق مولويانك صفتى وخصلتيدر پس
طريق مولويه يى طريق صوفيه در ديمكله تعريف طريق عشق ومحبت وفقر
ديمكى وبونلر امثالى خصالى دخى جامعدر نتكيم سهروردى حضرتلرى بيوررلر
(التصوف اسم جامع لمعانى الفقر ومعانى الزهد وغيرهما مع مزيد اوصاف
واضافات لا يكون الرجل بدونها صوفيا) پس تصوف عشق ومحبتى وزهدى
وفقر ومعرفتى جامعدر وبو جمله نك فوقنده در (كما قال ابو العباس النهاوندى
الفقر والزهد مع شرفهما بداية التصوف) بعض مشايخ فقيرله صوفينك ما بيننى
فرق ايتمشلر اما بينهماده فرق عظيم واردر نتكيم ابو عبد الله خفيف فرق ايدوب

بيوررلر (الصوفى من استصفاه الحق لنفسه توددا والفقير من استصفا نفسه فى فقره
تقربا) يعنى صوفى شول كمسه دركه آنى حق كندو نفسى ايچون اكه مودة انى كزيده
قيله وفقير اول كمسه دركه فقرنده نفسنى استصفا ايده تقربا لله وصوفى يه صوفى
ديلمسنده وصوفيلكله تسميه قيلنمسنده برقاچ وجه واردر صوفى يه انكيچون
صوفى ديلديكه درونى غل وغشدن وقلبنى ماسوى وتشويشدن پاك وصافى
ايلدى وبو حديثك معناسى اوزره عمل قيلدى نته كيم انس حضرتلرى رسول
عليه السلامدن روايت بيوررلر (قال عليه السلام لى يوما يا بنى ان قدرت ان تصبح
وتمسى وليس فى قلبك غش فافعل ثم قال وذلك من سنتى ومن احى سنتى فكانما
احيانى ومن احيانى كان معى فى الجنة) معناى شريفى بويله غل وغش اولمق فعلن
اشله كه بو تصفيهٔ درون بنم سنتمدر بنم سنتمى احيا واجرا ايلين بنمله جنتده بله در
جنتده رسول الله بله اولمق عظيم مرتبه دركه درونى صافى اولان صوفى لره ميسر
اولور پس طريقمزك ركن اعظمى درونى ناى كبى غل وغشدن خالى قيلمقدر
وآيينه كبى زنكار ماسوادن صافى اولمقدر وافكار دنيويه دن ودغدغهٔ
عقليه وتشويش نقليه دن نجات بولمقدر حضرت مولانا مثنويده تصفيهٔ درونه
مشتغل اولنلرى روميلره تشبيه ايدوب ونقوش عقليات ونقلياته شروع قيلنلرى
چينيلره تشبيه قيلوب روميلرى ترجيح ايدوب بيوررلركه (نظم) روميان ان
صوفيانند اى پسر * بى ز تكرار و كتاب وبى هنر * ليك صيقل كرده اند آن سينها
* ساده كردند ز آز وبخل كينها (نثر) روميلر مثلاى رومه منسوب اولان
عاشقلردركه درونلرين آز وبخل وكبر وكينه دن واخلاق ذميمه وافعال رديه دن
پاك ايلمشلردر وفقرايه صوفى دينلمكه بر وجه دخى بودركه صوفدن خرقه
كيدكلرى ايچوندر صوف ديوبوكه ديرلر فقرانك لباسى ايسه يوكدن اولان يا عبا
ويا چوقه در تصوف فلان ديرلر اذا لبس صوفا نته كيم تقمص فلان ديرلر اذا لبس
قيصا پس بونلره صوفى ديمك بو تقديرجه لباس ملابسه سيله اولور انبياى عظامك
دخى اكثرينك لباسلرى صوفدر نته كيم حديثده وارد اولمشدركه انس حضرتلرى
حضرت رسول عليه السلامدن روايت ايدرلر (ان عيسى عليه السلام يلبس
الصوف ويأكل من الشجر ويبيت حيث امسى) وينه انس حضرتلرى بيوررلركه
(كان رسول الله يجيب دعوة العبد ويركب الحمار ويلبس الصوف) وعبد الله
ابن مسعود بو حديثى روايت ايدرلركه (قال عليه السلام كلم الله موسى وكانت
عليه جبة من صوف وكساء من صوف وسراويل من صوف) وفقرايه صوفى

دینلمسنده بر وجه آخر دخی بودرکه اصحاب صفه یه مشابهتلری واردر اتلر درت
یوز کسه ایدیلر زرع وضرع ووطن وسکنلرین ترك ایدوب مسجد صفه سنده
عبادت وطاعاته مشتغل اولمشلردی کذلك فقرا دخی زرع وضرعی ومسکن
ومأوایی ترك ایدوب خانقاه کوشه لرنده عبادته مشتغل لردر پس فقرایه
صوفی دینلمك بو وجهلردندر والا بین الناس متعارف اولان وصورتن آراسته
قیلوب سیرتن خراب وکاسته ایدن صوفیلر دیمك دکلدر نته کیم بوکونه صوفیلر
حقنده حضرت بیورر (مثنوی) صوفیء کشته به پیش این لئام * الخیاطه
واللواطه والسلام * ای بسا زراق وکول بی وقوف * ازره مردان ندیده
غیر صوف * صوفی ان صورت مپندار ای عزیز * همچو طفلان تاکی این جوز
ومویز (نثر) پس صوفی مثلا اسم جنس کبیدر مولوی وکلشنی وخلوتی وجلوتی
وبونلردن غیری اهل طریق که عملری تصفیه ایله موصوف والباسلری صوف
اوله انواع کبیدرکه تحت جنسده داخلدر بو صفتلی اولنلرك طریقنه طریق
تصوف ومشایخنه مشایخ صوفیه دیرلر پس صوفی کیمدر بلمدکسه متصوفه یه کله لم
متصوفه اول کمسه لردرکه نفسلرینك بعض صفاتندن خلاص اولمشلردر وصوفی
مرتبه سنده اولان کبارك اقوال واحوال واوصاف واذواقندن حظ آلمشلردر
وانلره تشبه قیلمشلردر لکن هنوز بقیهء صفات بشریه دن خلاص اولمدقلرندن انلر
مرتبه سندن کیرو قالمشلردر اما فقرا اول کمسه لره دیرلرکه اموال دنیادن واسباب
ماسوادن برشیئه مالك اولمیه لر ومالك اولدقلری شیئلری رضای حقده ومحبت
وجود مطلقده ترك ایده لر فقرا ایکی نوع اوزره دربری صوری فقیردر وبری دخی
معنا فقیردر ابو عبد الله خفیفك بو تعریفی ایکی نوعی یله جامع اولور (الفقر عدم
الاملاك والخروج عن احکام الصفات) عدم املاك فقیر صوری یه کوره در
احکام صفات بشریه دن خروج کندی یی برشیئه مالك کورمیوب فانی
کورمکدرکه فقیر معنوینك تعریفیدر فقیر معنوی ایله صوفینك فرقی بودرکه
فقیر معنوی کندی یی بالکلیه فنای مطلق مرتبه سنده کورندر وبقای حقایله
دخی باقی اولمیندر وصوفی بعد الفنا وجود حقایله باقی اولوب فقرده وغناده
انك ارادتی عین ارادت حق اولندر فنا وبقا اکه نسبت مساویدر اگر فقر وغنا
اختیار ایدرسه اندن اختیار ایدن حق اولور واگر دولت وغنا ارادت ایدرسه
کذلك اندن ارادت ایلین وجود مطلق اولور اما فقیر معنوینك مرتبه سی فقر
وفنا اولدیغندن اگر اکه دولت وغنا یوز کوسترسه مرتبه سی حکمیله غنا

ودولتدن

ودولتدن حذر ایدر ذوق فنایه مانع اوله دیواندن کذر قیلور زاهد اکادیرلرکه دنیا
ومافیهادن اعراض ایده وترك اسباب واملاك جانبنه کیده زاهد له فقیر معنوینك
فرقی اولدرکه زهد رسم فقردر اما حقیقت فقر ازالهء مراد ومقصود وبالکلیه
افنای وجوددر (نظم) درویش کسی بود که نامش نبود * اندر دو جهان مراد
وکامش نبود * بیوردقلری فقیر معنویدر (مثنوی) کفت سائل درجهان درویش
نیست * ور بود درویش آن درویش نیست * بیوردقلریده کذلك فقیر معنویدر
پس صوفی بوندن اکملدر زیرا بو صفت صوفینك فناسی جانبیدر ونعت حالی
ووصف بالیدر پس بعض صوفی مرتبه سنده اولان کاملرك رسم فقرله مترسم
اولمسی انبیایه اقتداء واتباعا درو سالکان وطالبانی قولا وفعلا وحالا ارشاد
ایتملرندن اوتریدر یوخسه حظ اخروی ایچون دکلدر وبعض کبار صوفیلك
مرتبه سنه وارد قد نصکره ارادهء الهیه اکا غنی اولمق اقتضا ایدر اموال واسباب
وارزاقی جمع ایلر واکثری بو صفتلرله تستر ایلر (مثنوی) چیست دنیا ازخدا غافل
بدن * نی قماش ونقره وفرزند وزن (نثر) بیوردقلری بو مرتبه دندر (وکل ما الهاك
عن مولاك فهو دنیاك) حدیثی بو معنایه اشارتدر (ماوجدنا فی القباء ما وجدنا
فی العباء) دین شیخ شجاع حضرتلریده غناده اولان اولیادندر پس بو ذکر اولنان
طوائفك هربرینك متشبه محقلری ومتشبه مبطللری واردر صوفینك متشبه
محقی متصوفه در ومتشبه مبطلی اول طائفه درکه صوفیلك شکلن اورونه لر
وانلرك اصطلاح وطریقتن اوکرنه لر اما بو صفت برای جلب دنیا اوله وبو وضعی
جمعیت احبا ایچون قیله ودرونی اباحت والحاده قاله فقیر معنوینك متشبه
محقی مال وملکی حق رضاسیچون ترك ایلیوب دنیا متاعندن مجرد اولاندر
وبو فقیر معنوی مرتبه سنده دکلدر زیرا فقیر معنوی اصلا کندیده وجود کورمز
وکندی یه برشیء اسناد قیلمز بلکه عدم محض کورر اما اکا متشبه اولان فقیرك
دخی بقیهء ماوجودی واردر مثلا دنیایی ترك ایلدم دیمك وحق رضاسنده مجرد
اولدم دیو ظن ایتمك کبی که کندو دخی اورته دن ومن وجه غنایه میلدن دخی خالی
اولمز اما متشبه مبطل فقرا اولدرکه تبدیل شکل لاجل الاکل ایلمش اوله ولذت
فقردن کیرو قاله وکندویی رسم وصورت فقرله تزیین قیله لکن مرادی جلب
دنیا وکاری اکل وشرب وغدا اوله حضرت مولانا بو صنفك حقنده بیوررلر
(مثنوی) نقش درویش است اونی اهل جان * نقش سك را تو مینداز استخوان *
فقر لقمه دارد اونی فقر حق * پیش نقش مرده کم نه تو طبق * عاشق حقست

اوبهرنوال * نیست جانش عاشق حسن وصال (نثر) وطریقمزده برنیجه سی ملامیه سالکنه منسلك اولوب آنلر صفتیله متصف اولمشلردر وفی الحقیقه ملامیه اولوطائفه دراما بونلرك دخی محققلری ومقلدلری واردر ملامیه دن محقق اولنلر اول کسه لردرکه معنیٔ اخلاصی رعایت وقاعدهٔ صدق درونی محافظت ایچون اخفای صلاح وطاعت وستر خیرات وعبادت ایدرلر ونظر خلقدن خیرات وحسناتلرینك محفوظ اولمسنی اولی کوررلر وبعض صفات مذمومه اظهاریله خلق عالمدن تسترقیلورلر وحضور قلبله عبادت حقه مشتغل اولورلر من بعد دقیقهٔ شرعیه دن واعمال مرعیه دن بر دقیقه ترك ایتمزلر وحظ نفس وراه ضلال طرفنه کتمزلر کالیله هر بری اطوع خلق الله ومنقاد اوامر اللهدر وبو ملامتدن مرادلری همان ریادن مجانبت واخلاصی محافظت ایچوندر انلیچون مشایخ ملامیه نك تعریفنی بویله بیورمشلرکه (الملامی هو الذی لا یظهر خیرا ولا یضمر شرا) عاصی ظهور معصیتدن نیجه خوف وحذر ایلرسه بونلر دخی ظهور طاعت ومظنهٔ ولایت اولمه دن اویله حذر ایدرلر سلف مشایخك مشهور سوزلرندندرکه بیورورلر (لا یصل مقام الصدیقین رجل حتی یشهد فیه الف صدیق انه زندیق) وبو ملامیه نك محققلرینك خلاف شرع شریف بعض عمل اظهار ایلملرندن مراد مطلقا عند الخلق اسقاط جاه ومنزلت وازالهٔ نباهت وشهرت قیلملرندن اوتریدرنته کیم حضرت پیر مزی بدایت حالنده حضرت شمس میخانه یه کوندرمسی بو معنایی مشعردر (مثنوی) جون خرابات آمد آن پیراجل * ازقدومش جمله میهاشد عسل (نثر) اول صاحب سعادتك قدوم مبارکلریله میخانه ده اولان جمله میلر عسل مصفا اولدی بو مرتبه ده ابو حامد غزالی ابو یزید بسطامیدن نقل بیورورلرکه (روی عن ابی یزید انه امر بحلق رأس مرید ولحیته وتعلیق الجوز فی عنقه واعطائه لمن یصفعه من الصبیان وطوافه مع تلك الحالة فی المحافل والمجالس والاسواق) بزم طریقمزده دخی چار ضرب تراش اولمق بو مرتبه یی اله کتورمك ایچوندر وحضرتك تراش نامه رساله سی بو ذوقك حصولی ایچوندر اما طریقمزده بو ملامتی اختیار ایتمکه ایکی شرط واردر غیره مساغ یوقدر بریسی بودرکه شیخ اولان عارف وبصیر درویشده بعض صفت مشاهده ایده که آنك ازاله سی ملامتله اوله پس شرط ملامتی اکا تعلیم ایدوب بایزید حضرتلری مریدنه امر ایلدیکی کبی اولدخی امر ایده اول زمان درویشه امتثال الامره لازم کلورکه ملامتی اختیار ایده برشرط دخی

بودرکه ملامت اختیار ایلین کسه شیخی اولمدیغی تقدیرجه نفسنك حیله لرینه عالم اوله وسلوکده مجاهده وعامل اوله پس خلق عالم بونك حسن حالنه رغبت ایدوب التفات ایده لر کوره که خلقك بو التفات ورغبتی آنك سلوکنه وذوقنه ضرر ویره پس حق رضاسنه بالکلیه اشتغالدن اوتری صفت ملامتی اختیار ایده تا بو حیله ایله مکر خلقدن خلاص واشتهار ناسدن نجات بوله زیرا بیورمشلرکه (مثنوی) اشتهار خلق بند محکم است * درره اوازبند آهن کی کم است دانه باشی مرغکانت برچنند * غنچه باشی کودکانت برکنند * هرکه داد او حسن خود را در مزاد * صد قضای بد سوی او رونهاد * هین دشوشکر به پیش طوطیان * بلکه زهری شو شو این از زیان (نثر) حتی مشایخ ملامیه نك کبارندن بعضیسی اجتنابا من الشهرة والریا وآفات النفس والهوی فقه مسئله سندن بر مسئله یه قیاس ایدوب بیوردیلرکه (اذا جاز لمن غص بلقمة من طعام حلال ان یسیغها بجرعة من الخمر اذا لم یجد غیره مع ان تحریمه مقطوع به ولا یفوت بها الا حیاة فانیة فلم لا یجوز مثل هذا اذا تیقن سالك بفوت الحیاة الباقیة فبالاولی ان یدفع المضرة المعنویة بای شیٔ کان) بو ترکیبك معناسی چون برکسه نك بوغازینه طعام حلالدن برلقمه طورسه وانك قتنده خمردن غیری شیٔ بولنمسه جائز اولور اول محلده اکه خمر ایچوب مکاك بو مسئله اشباه ونظائرده دخی مسطوردر مع هذا خمر ایچمه نك تحریمی مقطوع به در واول بوغازه طورن لقمه ایله فوت اولماز الا حیاة فانیه پس حیات فانیه نك فوت اولمسی ایچون بو قدر حرامی ارتکاب جائز اولیجق نیچون بو مثللو حیله نك ارتکابی جائز اولمیه شول وقتده که سالك تیقن ایلیه حیاة باقیه نك فوتنه پس بطریق الاولی اولور ای اخی بو سوزدن قیاس اولنمسونکه اولیای ملامیه شرب خمر ایده لر وحظ نفسله میخانه یه کیده لر بلکه بونك شرحنده دخی ایکی وجه بیورمشلر وشرح تصرفده مسطور قیلمشلرکه اول کسه که اولیاء اللهدن مرتبهٔ ولایته ایره وتبدیل اعیانه باذن الله مالك اوله خلقه قرشو کندی بی ستر ایچون شراب ایچرجه سنه اوله ولکن ایچدیکی عسل مصفادن احلی وشهد وشکردن اعلی اوله ویوز بیك سفراق نوش ایلسه ذره قدر سکر ویرمیه وعقلنه خلل کلمیه نته کیم حضرت بو محله کوره بیورر (مثنوی) باده ازمامست شد نی ما ازو * قالب ازمامست شد نی ما ازو (نثر) بونلره ایچدکاری حرام اولمز براحقیقتده خمردکلدر وسکردخی ویرمز وبر وجه دخی بودرکه برسالك کوره که کندی به خلقك توجهی وار وذوق

وسلوكدن انى مانع اولورلر اول وقتده انلردن خلاص ايچون النه دستى آلوب
ميخانه يه كيدررنكنده اوله وياخود ميخانه دن باده ايله دستى بى طولديره وخانقه
كوستره وكنديه طالب وراغب اولنلره عرض ايده واره برجانبده انى دوكه
بونى يازان كسه اهل اللهدن بويله ايلر بركسه يى كوردم دير من اصل شرب خمر
ايلمزكن كاهى بويله وضع ايلردى دير بوجمله اى اخى هب نفسك خطنى وآفاتنى
ازاله ايچوندر بوخسه حظ نفس ايچون حرام ايچن نكبتى لردكادر بومرتبه قتى يوك
كسه لرك حاليدر وبونك برله ينه بوملاميه عزيز الوجود ايكن قيد وجود دن
خلاص اولمشلردر و مرتبهٔ توحيده ايرمشلردر زيرا خلق اغيار كوررلر
وانلردن عملارين اخفا قيلورلر وانى خلوص بيلورلر مع هذا (وجودك ذنب
لايقاس به ذنب اخر) دربو صفتلر بقيهٔ وجود اولمغى مشعر دروجود كورمك
ايسه توحيدى مخالدر تكيم صوفى مرتبه سنده اولنلر اورته ده خلق اغيار
كورمزلر وخلقدن خيرات وحسناتلرين اخفا قيلمزلر واول خيراتى كنديلردن
دخى بيلمزلر (لاقوة على طاعة الله الا بتوفيق الله ولا حول عن معصية الله
الا بعنايه الله) ديمدن خالى اولمزلر صوفى مرتبه سنده اولنلر مخلصلردر بفتح اللام
وملاميه طبقه سنده اولنلر مخلصلردر بكسر اللام مخلص له مخلصك ما بيننده تفاوت
چوقدر وبوملاميه يه ايكى طائفه واردركه متشبهلردر برى متشبه محقدروبونلر
اول عاشق مشرب اولنلردركه مر اسم عباد وزهادله مترسم اولمزلر وخلقه
قارشو عبادت وطاعت قيلمزلر ونوافل اعماله چوقلق مقيد اولمزلر اما فرائضدن
وواجباتدن برشىء ترك ايتمزلر همان بزه واجب اولان بودر ديوب اكتفا ايدرلر
بوصنف بى ريا اولدقلرى جهتدن ملاميه يه مشابهلردر امامن وجه مخالفلردر
زيرا ملاميه نوافل وفرائضدن بردقيقه فوت ايتمزلر ولكن آنى خلقدن ستر ايدرلر
خلوص بولنسون ايچون وبرى دخى متشبه مبطلدر بونلر اول ضال ومضل
اولان نكبتى لردركه ربقهٔ اسلامى كردنلرندن دور وعبادات وطاعاتى كنديلردن
مهجور ايلمشلردر روز وشب سرخوشلر وبنك وباده وفسق وفجور له مدهوشلر
وبيهوشلردر كندولرى بحر قلزم زعم ايدوب (ع) بحر قلزمى راز مى دارى چه باك *
ديرلر (نظم) آتش ابراهيم را نبود زيان * هركه نمرود است كو ميترس ازان (نثر)
كلامى اوزره خلقى نمرود كندولرينى ابراهيم بيلورلر عاشقلرك كفرى ايماندر
ديو هرزه يرلر وا كثرى بو منللو بيتله حجت ايدرلركه (رباعى) هركه دلت تنك شود
بنك بخور * با بنك دو قدح بادهٔ كارنك بخور * كراين نخورى وآن نخورى ازرهدى

*پس لايق تو بنك بودسنك بخور * عجبدركه الله ورسول بيورد يغى آيت
وحديثى حجت ايتمزلر وحضرت پيرك بونلر حقنده مثنويده نيجه محلده
بيوردقلرينى طوتمزلر بيوررلركه (مثنوى) توكه خودرا كيج وبى خود كردهٔ *
خون رزچه خون مارا خوردهٔ * خويشتن را عاشق حق ساختى * عشق
باديو سياهى باختى * بادهٔ حق راست باشدنى دروغ * دوغ خوردى دوغ
خوردى دوغ دوغ (نثر) بوكسه لردن چوق كسنه آخر الامر عنايت الهى
رهبر اولوب توبه وانابت قيلر وقطع مراتب ايدوب نيجه سعادته ايرر ونيجه سى
بو اعتقادله كاور وبو اعتقادله كيدر نعوذ بالله من هذا الاعتقاد وبونلرك
اكثر طريق مستقيمدن سقوطنه سبب يا اوليالى كبارك اسرار آميز اولان
كفتارلريدر وياخود برملحد فاسد عقيده وبدكردارك اضلاليدر بيلمزلركه
اولياء الله جوامع الكلمدر بركلامى برقومك اصطلاحى اوزره سويلرلر وآندن
نيجه درلو معانى وحقايق مراد ايدرلر مثلا پيمانه وميخانه ديرلر وآندن
يا اشيانك وجودنى ويا مرتبهٔ اعلايى وياخود وجود اوليايى مراد ايدرلر محلك
اقتضاسنه كوره تأويل اولنور ومى ومستانه ذكر ايدرلر اندن مراد عشق
وعاشقانى ياد ايدرلر مثلا كمال خجندى بو بيتى ديمشلر ومحمد شيرين حضرتلرى
انكه انكار ايلمشلر آخر بربره جمع اولوب كمال خجندى انى حل ايلمشلر اول
بيت بودر (نظم) چشم اكر اينست وابر واين و زلف وچهره اين *
الوداع اى زهد وتقوى الفراق اى عقل ودين (نثر) محمد دغربى مكربونى مجازه
حمل ايلمش شيخ كمال بيورمشلركه چشم عينه ديرلر عين ذاته ديرلر ابرو حاجبه
ديرلر حاجب حجاب ايديجى ديمكدر پس مراد اكراى محبوب حقيقى
ذات تجلى ايلمده بوذاتدر وصفات دخى انى ساتر اولمده بوصفاتدر پس پرهيز
كارلغه وانى زاهد وتارك اولمغه الوداع وعقال مرتبه سنده اولان عقله دخى
الوداع ودين تقليديه دخى الوداع كه دين حقيقى مشاهدهٔ ذات وصفاتدر پس
مرغان الهينك آوازلرين صورت پرستلر قصور فهمدن اكليه ميوب هر برى
طبيعتنه موافق ومشربنه مناسب تأويل ايدرلر حضرت مولانا بو خصوصده
بيوررلر (مثنوى) صورت اواز مرغ است اين كلام * غافلست از حال مرغان
مرد خام * كو سليمانى كه داند لحن طير * ديو اكرچه ملك كيرد هست غير (نثر)
وطريقمزده نيجه كسه لردخى جذبه يه دوشمشلر ومجذوب اولمشلردر مجذوبلرك
محققلرى اول كسه لردركه جذبهٔ حق انلره غلبه ايدوب انلرى تدبير وتصرفلرندن

الوب مستغرق بحر احديت اولمشلردر وتدبير وتداركدن قالمشلردر ر متشبه
محق اولدركه كاهى عقلنه جذبه غلبه ايدوب مستغرق ومبهوت اولورلر وكاهى
عقله كلوب ينه تدبير وتداركه وعبادات وطاعات قيلورلر ومتشبه مبطل
اولدركه بنك وافيون وشرابله عقل نفيسن زائل قيله وشيطان خياليله كندوبى
مجذوب حق زعم ايليه وخلقه اوليالنه بو جمله نك مراتب ومشارب ومذاهبنه
طريقمزدن بركسه كه واقف اولدقدنصكره خلافته مستحق اولور وبونلرى
ارشاده قادر اولور زيرا خليفه مستخلف عليهك احوال ومراتبنه وسقطات
وورطاتلرينه عالم كركدر والله اعلم بالصواب

(باب ثانى)

خلافت الهيه يى وخلافت نبويه يى وخلافت مولويه يى بيان ايدر وعدالتى
ومراتب استواى عيان ايدر (قال الله تعالى واذ قال ربك للملائكة انى جاعل
فى الارض خليفة) يعنى ذكر ايله يا محمد اول وقتى ربك ملائكه يه ديديكه بن يرده
خليفه قيلمق استرم خليفه بركسه نك مقامنه قائم ومنابنه نائب اولان كسه يه
ديرلر اصلى خليفدر بر وزن فعيل تا مبالغه ايچوندر درايت وروايتده كى تا كبى
فعيل بمعنى فاعل وياخود بمعنى مفعولدر معناسى بركسه نك آردنجه كلجى
وبركسه نك آردنجه كلمش ديمكدر نتكيم فخر رازى تفسيرنده ديركه الخليفة
من يخلف غيره ويقوم مقامه امام راغب ديركه لفظ خليفه واحده وجمعه اطلاق
اولنور بو محلده مقصود اولان جمع معناسيدر زيرا خليفه دن مراد آدم واولاد
ادمدر وتيسيرده ديركه خليفه دن مراد اولاد آدمدركه انك آردنجه كلدى
وبعضيسى بعضيسه قائمقام اولديلر نتكيم بو آيت كريمه شهادت ايلركه (وهو الذى
جعلكم خلائف فى الارض وكذا قال ثم جعلناكم خلائف فى الارض وقال ايضا
واذكروا اذ جعلكم خلفاء) بو جمله سى اولاد آدمك خليفه اولمسنه دلالت ايدر
وبين المفسرين اولان قول اصح دخى بودر امام فخر رازى ديركه آدمه واولادندن
خليفهٔ حق اولنه انكيچون خليفه تسميه قلندىكه خلقك نفوسنى تكميلده وانلره
سياست وتأديبده واوامر واحكامى تنفيذده وبونك امثالى شيلرده حقك
خليفه سى وقائمقاميدر پس سؤال وارد اولوركه خليفه عاجز واسرار غيبيه مطلع
اولمين كسه لره لازم اولور جناب حق خود جل وعلا هر شيئه قادر وعالم الباطن
والظاهردر پس اكه خليفه اولمنك فائده سى ندر جواب بودركه خليفه
مستخلف عليهك قصورندن اوتريدر وخلقك حقله آشنا اولمسنده وحقدن

استفاده واستفاضه قيلمسنده كمال مرتبه عجزلرى اولديغيچوندر لاجرم
خليفه كركدركه حقدن اسرار واحكامى اخذ ايليه وخلقه بيان قيلوب سويليه
زيرا بونلر خلقله حق ماييننده واسطه در روحانيتلرى جهتندن واحكام واسرارى
واوامر وانوارى حقدن اخذ ايدوب جسمانيتلريله خلقه آنى ايصال ايدرلر
وخلقى تربيه وارشادله تكميل ايدوب بحسب استعداداتهم حقله آشنا ايدرلر
اكرچه من وجه خليفه مستخلفك غيريدر امامن وجه مستخلفك عينيدر شول
جهتدن عينيدركه انك احكاميله حاكم وانك علميله عالم وانك صفتيله متصف
واخلاقيله متخلق واسرار وانواريله متحققدر حضرت مثنويده بو معنايه
مناسب بيورورلركه (مثنوى) چونكه شد از پيش ديده وصل يار * نائبى بايد
از و مانا يادكار * چون خدا اندر نيايد در عيان * نائب حقند اين پيغمبران *
نى غلط كفتم كه نائب با منوب * كر دو پندارى قبيح آيد نه خوب * نى دو باشد
تا توى صورت پرست * پيش آن يك كشت كز صورت برست (تمت) وحضرت شيخ
فتوحاتك ايكيوز اللى التنجى بابنده باب ابدارده بيورورلركه (اعلم ان الابدار مثال
نصبه الله تعالى لتجليه فى الخليفة التى ظهرت باسمائه وصفاته واحكامه والرحمة
والقهر والانتقام والعفو كما ظهر الشمس فى ذات القمر واناره كله فسمى بدرا
فرأى الشمس ذاته فى مرآة ذات البدر كما رأى الحق حكمه فى مرآة
ذات من استخلفه فهو يحكم بحكم الله فى العالم فان الخليفة معلوم لا يظهر
الا بصفات من استخلفه فالحكم لمن استخلفه فى الحقيقة قال الحق لابى يزيد
فى بعض مناجاته ومكالمته مع الحق اخرج بصفاتى الى خلقى فمن رآك رآنى
ومن عظمك عظمنى ومن اهانك اهانى) پس شرط خلافت الهيه اولدركه
خليفه بالكليه كندى نفسندن فانى اوله وبقاى حقله باقى اوله وانك اقوال
وافعال واخلاق وصفاتيله اتصاف قيله بر ايش اشلميه الا انك امريله وبركاره
باشلميه الا انك ارادتيله جميع انبيا واوليانك خلافتلرى بو كونه در وتبليغ احكام
الهى ايلين علماء بالله دخى خلفاء اللهدر * نتكيم حديثده بويله وارد اولمشدر
وابو هريره حضرتلرى پيغمبر عليه السلامدن بويله روايت قيلمشدركه (من امر
بالمعروف ونهى عن المنكر فهو خليفة الله فى ارضه وخليفة كتابه ورسوله)
وسنت رسولى اجرا ايدوب احيا ايلين خليفهٔ رسول اللهدر خليفهٔ رسول ينه
خليفهٔ حق اولمدن خالى اولمز (كما روى عن الحسن البصرى قال رسول الله
صلى الله عليه وسلم رحمة الله على خلفائى قالوا ومن خلفاؤك يا رسول الله

قال الذين يحيون سنتي ويعلمونها عباد الله) امر الهى يى اجرا وسنت رسولى
احيا ايلين خليفة الله وخليفهٔ رسول الله اولوراما اول كمسه امر الهى يى
وسنت رسولى پيرطريقتك روشى اوزره اجرا واول طريقى احيا ايلسه
هم اول پيرك وهم رسولك وجناب حقك خليفه سى اولور خلافت حق جميع
افراد انسانيده بحسب استعداداتهم موجوده در (كما قال عليه السلام كلكم راع
وكلكم مسئول عن رعيته) پس هركسك خلافت الهيه دن استعدادى مقدارى
حصهٔ معينه سى واردر مثلا پادشاهك مملكتنده تدبير وتصرفى كبى وهر والى
وحاكمك كندى ايالتنده حكومت وتصرفى كبى وصاحب منزلك منزلنده
وتحت يدنده اولانلره تدبير وتصرفى كبى ادنى مرتبه سى هركسك كندى مملكت
وجودنده تدبير وتصرفى كبى زيرا جناب حق جل شانه بو آيتده خلافتى عامهٔ
ناسه شامل بيورمشلردر (كما قال الله تعالى هو الذى جعلكم خلائف الارض)
اندنصكره هركسك برى برندن درجه سنك رفيع اولسنى وخلافتده فضيلت
بولسنى (ورفع بعضكم فوق بعض درجات) آيتيله ثابت قيلمشلردر عرايسده
روزبهان بقلى حضرتلرى ديركه (درجة بعضهم الولاية ودرجة بعضهم الكرامة
ودرجة بعضهم المشاهدة ودرجة بعضهم المكاشفة ودرجة بعضهم المعاملة
ودرجة بعضهم الوجد ودرجة بعضهم الحالات ودرجة بعضهم المقامات
ودرجة بعضهم الواردات ودرجة بعضهم الفراسة والمعارف والعلوم) تتكيم
مراتب سلوكده ذكر ايلسك كرك انشاء الله درجهٔ توبه دن تا درجهٔ تجريد
وتوحيده وارنجيه دك بعض كمسه بوجمله مراتبى جامع اولور وبعضى بونلردن
برنده قالور واول درجه آنك مقامى اولور پس اكا فلان كمسه فلان مقامده در
دينور مثلا يا تلوينده يا تمكينده ويا ولايت وكرامتده هرنه ايسه پس بوجمله يى جامع
وشامل انسان كاملدر وخلافت كامله انسان كامله مخصوصدر آندنصكره
ثم الامثل فالامثل هرقنغى كمسه فكه كه علمى زياده اوله اول كمسه علمى اولميا ندن
درجه ده ارفع وحقيقتده افضلدر اگر شريعتده علمى زياده ايسه شريعتده
افضلدر واگر طريقتده ايسه طريقتده واگر مراتب الهيه ده ايسه مراتب
الهيه ده واگر اسرار ربانيه ده ايسه اسرار ربانيه ده هرنه ده ايسه علمى اولان
علمى اولميا ندن افضلدر (كما قال الله تعالى هل يستوى الذين يعلمون والذين
لا يعلمون وقال الله تعالى يرفع الذين آمنوا منكم والذين اوتوا العلم درجات)
الله تعالى رفيع ايلراى مؤمنلر سزدن بعضكز درجاتنى دنياده ذكر جميله وآخرتده

غرف جناننه خاصه شول كمسه لرك درجه سن رفيع ايلركه آنلره علم اعطا اولندى
وعلملرى عمله مقارن قيلندى پس عالمك عابد اوزره شرفى ماه بدرك كواكب
اوزره شرفيى كبيدر وعلمك شرفيى معلومك شرفيتنه كوره در عالمى دخى بوكه
كوره قياس ايله پس هرقنغى طريق اولورسه اولسون آنده عالم اولان خلافته
عالم اولميا ندن احق واليقدر زيرا نصله وسنتله واجماع امتله ثابت اولان بودر وبوكه
كتاب اللهده دليل حق سبحانه وتعالى حضرت آدمى علم سببيله خليفه ايدوب
ملكلرى قيلمدى باخصوصكه ملائكه بوقدر طاعات وعباداتله موسوم وتسبيح
وتقديس ايتدكلرى مشهور ومعلوم وعفت وعصمتله خطا وخلالدن معصوم
ايديلر پس آدمى ملائكه اوزره حق تعالى ترجيح ايلدى علم سببيله تتكيم بيضاوى
(فقال انبئونى باسماء هؤلاء) آيتنك تفسيرنده ديركه (تبكيت لهم وتنبيه
على عجزهم عن امر الخلافة فان التدبير والتصرف واقامة المعدلة قبل تحقق
المعرفة والوقوف على مراتب الاستعدادات وقدر الحقوق محال ان كنتم صادقين
فى زعمكم انكم احقاء بالخلافة لعصمتكم فانبئونى باسماء هؤلاء) شيخزاده
مرحوم حاشيه سنده ديركه (ان الخلافة تقتضى الحكم بالحق واقامة المعدلة
بين العباد وذلك لا يتأتى الا بالعلم ومعرفة ذوات الاشياء وخواصها وافعالها
واعطاء كل ذى حق حقه بلا زيادة ولا نقصان) تركى معناسى بودركه ملائكه ضمنا
بز خلافته تسبيح وتقديس وعصمتمز سببيله مستحقز ديدكلرنده حق تعالى بونلره
ديديكه اى ملكلرم پس بكا بو مسمياتك اسماسنى اعلام ايلك قاضى ديركه
بو كلام ملائكه يى الزامدر وآنلرك امر خلافتدن عاجز اولدقلرينه تنبيهدر زيرا
تدبير وتصرف واقامت عدل بونلره معرفت متحقق اولمزدن اول ودخى مراتب
استعداداته وخلقك حقوقنه وقوف بولمزدن مقدم محالدر اگر زعمكزده خلافته
عصمتكز سببيله احقا اولمق وار ايسه پس بوجمله مسمياتك اسماسندن خبر ويرك
شيخزاده ديركه خلافت حقله حكم ايتمك اقتضا ايدر وعباد الله ما بيننده عدالت
قيلمق اقتضا ايدر بو معنا ايسه علمسز اولمز وذوات اشيايه وخواصنه وافعالنه
معرفتسز صورت بولمز وهر حقى صاحبنه بلا زياده ولا نقصان اعطا ايلمينجه
خلافت مرتبه سنه ظفر بولمز پس خلافتك ركن اعظمى عدالتدر انكيچون
جناب حق جل وعلا حضرت داووده خطاب ايدوب بيوردلركه (يا داود انا
جعلناك خليفة فى الارض فاحكم بين الناس بالحق ولا تتبع الهوى فيضلك عن
سبيل الله ان الذين يضلون عن سبيل الله لهم عذاب شديد بما نسوا يوم الحساب)

معنای شریفی یاداود برسنی استخلاف ایلدك وملكمزه خلیفه قیلدق پس سن
بین الناس عدلله حكم ایله وهوای نفسه تابع اولمه كه سنی الله یولندن اضلال ایلر
(مثنوی) باهوا وآرزوكم باش دوست * چون یضلك عن سبیل الله اوست (نثر)
تحقیق اول كسه لركه الله یولنده كمراه اولدیلر انلر ایچون عذاب شدید واردر
یوم حسابی نسیانلری سببیله پس هر خلیفه یه واجب اولدیكه تحت یدنده
متصرف اولدیغی كسه لره عدالت ایلیه ودنیادن مالك اولدیغی شیلرده دخی
معدلت قیله نتكیم ابوسعید خدری رسول علیه السلامدن روایت ایدرلر
(قال صلی الله علیه وسلم ان الدنیا حلوة خضرة) یعنی دنیا برطاتلو ولذیذ شیدركه
طبیعت اكه میل ایلر وخضره دركه سبزوانه یكزرغراره اولمسنده وسریع الزوال
اولمسنده كه ناسی حسن وطعمیله مفتون ایلر (وان الله مستخلفكم فینظر
كیف تعملون) والله تعالی سزی خلیفه قیلمشدر اموال وارزاقده وتصرف
ایلدیككز شیلرده كه فی الحقیقه اول شیلر حقك در سز خلیفه ووكیل كبیسز پس
حق تعالی ناظر دركه نه حالله عمل ایدرسز هر حقی یوردیغی ذی حقه ایصال ایدوب
عدالت ایلرمیسز ویاكه فریفته اولوب عدالتی ترك قیلورمیسز عبدالله بن عمر
رضی الله عنه بوحدیثی حضرتدن روایت ایدرلر (قال علیه السلام ان المقسطین
عندالله علی منابر من نور) یعنی تحقیقا عادل اولنلر الله قتنده مقربلردر
نوردن منبرلر اوزره جالسلردر (عن یمین الرحمن وكلتا یدیه یمین مبارك) اول
منابر یمین رحمن طرفندن اوله عادللرك علو مكانتن اشعار ایدر زیرا سلطانك
صاغ یاننده اوتورن صول یاننده غندن اشرفدر وتوهم اولندیكه یمین رحمن
یسارك مقابلی اولان یمین جنسندن اوله آنی دفع ایدوب یوردلركه رحمانك
ایكی طرفی یمله كه قدرت كامله وارادت شامله واسماء متقابله در یمین مباركدر
(الذین یعدلون فی حكمهم واهلیهم وماولوا) صفة كاشفه سی ویاخود صفة
مادحه سیدر مقسطینك یعنی عادل اولنلر شول كسه لردركه حكومتلرنده عدالت
ایده لرودخی تحت یدلرنده اولان اهل وعیال وجواری وعباد وخدام هرنه ایسه
آنده عدالت ایده لر ودخی اوقافدن وصدقاتدن وخانقاهدن ولی ایلدیكی
شیئلرده عدالت ایلیه (ولوا) فتح واوله ضم لامله اصلنده ولیوا ایدی حركت یاسلب
اولنوب یا حذف اولندی پس عدالت هر شیده لازم وواجب اولنلردندر نتكیم
حق تعالی امر ایدوب یورور (ان الله یأمركم بالعدل والاحسان) عدل ترك
ظلمدر وهر حقی ذی حقه ایصالدر دیو تفسیرایتمشلر نتكیم حضرت دخی بومعنایه

مناسب یوردیلر (مثنوی) عدل چه بود آب ده اشجار را * ظلم چه بود آب دادن
خار را * عدل وضع نعمتی برموضعش * نه بهر بیخی كه باشد آب كش * ظلم چه
بود وضع درناموضعی * كه نباشد جز بلا را منبعی * نعمت حق را بجان ودل بده * نه
بطبع برزخیر وبركره (نثر) پس خلیفه اولان كسه هر حالده عادل كرك زیرا عدل
اصل جمیع امورده توسط ایتمكه دیرلر مثلا اعتقادده تنزیهله تشبیه ماییننده
اوله سن ومذهبده جبرله قدر ماییننی طوته سن جودده دخی بخلله تبذیر ماییننی
كوزده سن (كما قال الله تعالی لحبیبه ولا تجعل یدك مغلولة الی عنقك ولا تبسطها
كل البسط) وصوتده دخی جهر ایله اخفا ماییننده سویلیه سن نتكیم حق تعالی
حبیبنه یورور (ولا تجهر بصلاتك ولا تخافت بها وابتغ بین ذلك سبیلا) یا محمد
صلاتده قراءتكی جهر ایلمه ودخی انی ضعیف ایلمه خفت ضعفه وسكونه دیرلر
خفت الصوت دیرلر اذا سكن خافت ساكن دیمكدر بوایكیسنك ماییننده بریول
طلب ایله كه بین الجهر والضعف اوله ابن سیریندن روایت اولنوركه بوآیت
كلدكدنصكره حضرت پیغمبر علیه السلام بركون ابوبكر حضرتلرینه
اوغرادی كوردیكه اخفا ایله قراءت ایلر وعمر حضرتلرینه اوغرادی كوردیكه
جهرله وصوت اعلا ایله قراءت ایلر حضرت ابوبكره صوردیكه نیچون یاب یاب
اوقورسن دیدیكه ربم مناجاتم ایشیدر وحضرت عمره دیدیكه نیچون صوت
اعلا ایله اوقورسن دیدیكه شیطانی طرد ایلرم ونایملری ایقاظ ایلرم ابوبكره
یوردیلركه (ارفع صوتك قلیلا) وعمره یوردیلركه (اخفض صوتك) وحق تعالی
سوره لقمانده لقمان لساندن اوغلنه امر ایدوب یوررلركه (واقصد فی مشیك
واغضض من صوتك ان انكر الاصوات لصوت الحمیر) بعض مفسرلر خطاب
حضرت پیغمبره دردیمشلر یعنی یا محمد مشیكده اقتصاد واعتدال ایله وصوتكدن
غض ایدوب یاب یاب سویله زیرا اوحش اصوات صوت حماردر انسانك صوتی
معتدل كركدر شیخ حضرتلری تدبیرات الهیه ده یوررلركه (انقطعت احدی نعلی
رسول الله صلی الله علیه وسلم فنزع الاخری ومشی حافیا حتی یعدل فی اقدامه)
دخی یوررلركه (العدل ساری فی جمیع الاشیاء فاجعل العدل حاكما علی نفسك
واهلك واصحابك وعبیدك وفی كلامك وافعالك ظاهرا وباطنا) پس طریقمزده
بوصفت اعتدال مرتبهٔ استوادر پس بومرتبه یه واصل اولنلر بومرتبه یه واصل
اولدقلرینه علامت اولسون ایچون باشلرینه خط استوا چكمشلر وانكله
بومرتبه یه اشارت قیلمشلر پس بركسنه فی زماننا باشنه استوا چكسه دیمك

اولورکه جمیع اقوال وافعال واحوالده مستوی ومستقیم اولدم ومرتبه ده
علامت اولسون ایچون خط استوایی فرقه اوردم پس برکسه ده که عدالت
واستقامت اولمیه انك باشنه اول خط حرام اولورزیرا علامت کاذبه ایله خلقه
نمایش قیلوربوکستاخلقله قرب حقدن محروم قالورامافی زمانناصورت فقراده
قوللری فعللرینه وباطنلری ظاهرلرینه اویمزبی ادبلر اولقدر وافردرکه سقامتی
استقامتدن فرق ایتمزکن واعتدالدن اعتلالی تمیزقیلمزکن فرقنه برچوقه
پاره سن چکر وآنکله خلقه اهل استقامت کچر فهیهات ثم هیهات شتان
بین اهل الاستقامة والسقامة (مثنوی) کربصورت آدمی انسان بدی *
احمدوبوجهل خودیکسان بدی (نثر) پس ای اخی طریقمزده صورته اعتبار
یوقدراکرچه عامیلرقتنده واراییسه ده پس استوادن مراد صورت وشهرت
دکلدر بلکه هرخصوصده عدالت واستقامت وشریعت وطریقته کمالیله
متابعتدر استوانك اوچ مرتبه سی واردربری ادنی بری اوسط بری اعلادنی
مرتبه سی حد شریعتدن ودایرهٔ طریقتدن خروج ایتمك وراه ضلالات وفساده
کتمامك وافعال سیئه دن بالکلیه نجات بولمق واوقات خمسه یی مع الجماعة
اداقیلمق واعمال حسنه واخلاق حمیده ایله متصف اولمقدر باری استوا چکن
کسه بومرتبه ده کرکدر واوسط مرتبه سی امرسبحانی یه اطاعت ایتمکله
وسمت عبادات وریاضاته کتمکله وصوم وصلاته مداومت قیلمغله نفس ظلمانی
نورانی وروحانی اولوب روح الهی یه مشابه اوله (واروا حنا اشباحنا اشباحنا
اروا حنا) حکمن بوله قال الجنید

* (شعر) *

رق الزجاج ورقت الخمر	فتشابها وتشاکل الامر
فکانما خمر ولا قدح	وکأنما قدح ولاخمر

(نثر) ومرتبهٔ اعلاسی اولدرکه عشق ومحبتله جمیع مراتبدن کذرایدوب شادی
وغم وذوق والم وییش وکم ومدح وذم ونعم ونقم ولطف وستم بالکلیه قتنده برابر
وتوأم اوله نتکیم حضرت بومرتبه ده بیوردلر (مثنوی) عاشقم برلطف وبرقهرش
بجد * بوالعجب من عاشق این هردوضد (قال شارح الحکم فی هذه المرتبة
العارفون قائمون بالله لافرق عندهم بین الحالتین ولاتمیز بین المتضادین قد
استوی خوفهم ورجاؤهم فانهم غرقی فی بحار التوحید قیامهم بالله ونظرهم
الیه لم یشاهدوا غیره فی الشدة والرخاء) پس برسالك که کندویی ذاتا وصفة
وظاهرا وباطنا فانی بولوب حقله باقی وقائم بوله ویانده سیم وزر حجر ومدرله برابر

اوله واسرار غیبیه اکه عیانه کله اول استوانك اعلا مرتبه سنده درنتکیم زیدکه
حضرت رسولك اوغلاوغیدربومرتبه نك اولا صاحبی اولدر نتکیم بوحدیث
دلالت ایلرکه برکون حضرت رسول علیه السلام سؤال ایتدیکه (کیف
اصبحت یازید قال اصبحت مؤمنا یارسول الله قال علیه السلام ان لکل شئ
حقیقة فما حقیقة ایمانك قال عزلت نفسی عن الدنیا حتی استوی عندی ذهبها
ومدرها واظمأت نهاری واسهرت لیلی فکانی انظر الی عرش ربی بارزاوکانی
انظر الی اهل الجنة یتنعمون والی اهل النار یعذبون قال النبی علیه السلام
اصبت فالزم) بومرتبه نك صاحبنه ظهورله بطون یکسان والتوله مزبله یون
برابروتوآماندربومرتبه ده سالك مقام مشیخته مالك اولور وخلیفه ویرمکه
قدرت بولورا کرسؤال اولنورسه که طریقمزده خلافت ویرمك سجاده نشین
اولان اولاده مخصوصدر پس برکسه بومرتبه یه ایرسه نیچه خلافت ویرر
جواب بودرکه خلافتك صورتی واروهمعناسی واروحقیقتی وارصورت خلافت
اولدرکه برشیخ برکسه یی برخانقاهك تصرفی ایچون وانده ساکن اولان طائفه نك
ضبط وبسطی ایچون خلافت ویره واول کسه ده مراتب سلوکه وارشاد صعلوکه
علم اولمیه واوامرشرعیه واحکام طریقیه واسرار حقیقیه یی کماینبغی بیلمیه پس
بوکه صورت خلافت دیرلر بلامعنا امامعنای خلافت مراتب سلوکه عالم اولمقدر
وظهورات الهیه یه واسما وصفات ربانیه یه شعوربولمقدر پس برکسه برسالکی
تربیه ایله بومقاملره ایرکوره معنا اول سالکك انك خلیفه سیدر پس برکسه یه
استادی خلق ارشاد ایچون ویلدردیکن عباد اللهه تعلیم ایتمك ایچون اذن
ویرسه جائزدر وحقیقت خلافت من عندالله ارشاد ناسه مأمور اولمقدر
شیخیت مرتبه سنده اولان کاملك تحت تربیه سنده ایکن بعض کسه ده خلافتك
صورتی ومعناسی وحقیقتی اوچی بیله جمع اولور وبعضیسنده صورت ومعناسی
جمع اولور وبعضیسی انجق صورتا خلیفه اولورومعنا وحقیقتدن بی نصیب
قالورا مااول کسه ده که اوچی بیله جمع اوله مشیخت مرتبه سنده اولور والله اعلم
بالصواب

(باب ثالث)

رتبهٔ مشیختی بیان ایدر وسالکلردن اقتدایه قنغیسی لایقدرانی عیان قیلر

(قال رسول الله صلی الله علیه وسلم والذی نفس محمد بیده لئن شئتم لا ینبئنکم
ان احب عباد الله الی الله الذین یحببون الله الی عباده ویحببون عباد الله الیه

ويمشون فى الارض بالنصيحة) رسول عليه السلام حضرتلرى بيورديلركه اول
الله حقيچونكه محمدك نفسى انك يدقدرتنده در اكرسزاستر سكز حقيقت حالى
بن سزه بيان ايدم تحقيقا اللهك سوكاوقوللرى شول كمسه لردركه اللهى قوللرينه
سوديره لر وقوللرى اللهه سوديره لر ويرده نصيحتله يوررلر وفوائد وعوائد الطاف
حق طالبانه ايركورر لر قلوب عاشقانى كرداغياردن پاك ومرآت درون
مشتاقانى زنكار ماسوادن مجلا وتابناك ايدوب آيينهٔ الهى اولمغه لايق وقابل
قيلورلر (مثنوى) زان بياورد اوليارا برزمين * تاكندشان رحمة للعالمين *
خلق راخواند سوى دركاه خاص * حق راخواندكه وافركن خلاص * جهد
بنمايد ازين سو بهر پند * چون نشد كويد خدا يادرمبند (نثر) مرتبهٔ مشيخنده
اولنلرك شانى بودر وشيخ رسولك نائبى وقومنك نبيسى كبيدر (كما قال
عليه السلام الشيخ فى قومه كالنبى فى امته) مثنوى) پس بهر دورى ولى قايمست
آزمايش تاقيامت دايمست (نثر) بيتنك معناسى بوكه اشارتدر پس كركدركه
شيخ حضرت رسولك سنت سنيه سنه وسيرت عليه سنه متابعت ايليه تامحبوب
ومنظور حق اوله (كما قال الله تعالى فى كلامه قل ان كنتم تحبون الله فاتبعونى
يحببكم الله) يعنى اكر حضرت حقه محبت دعواسى قيلور سكز حضرت نبوت
پناهك اقوال وافعال واحوالنه متابعت ايدك حق الله تبارك وتعالى سزى
سوه پس محبت حقه سبب متابعت حضرت رسالتپناهدر برشيخك كه سيد
انبيايه ظاهرا وباطنا متابعتى زياده اوله طالب انك انفاس نفيسه سندن
مستفيد اولور وخدمت شريفه سيله حقه يول بولور اما اول شيخك كه حضرت رسوله
متابعتى اولميه طالب آكا اقتدا ايلسه ضلالته دوشر وبولندن شاشر پس بوزلرين
كورمين هدايت بولور وسوزلرين دكلين اهل استقامت اولور (كما قال الشيخ
فى الفتوحات وطائفة من الشيوخ هم اصحاب احوال ولكن ليس لهم فى الظاهر
التحفظ ولا يصحبونه معهم ولو ظهر عنهم خرق العادة لا يعول عليهم مع وجود
سوء ادب فى الشرع فانه لا طريق الى الحق الا بالشرع فمن قال بان ثم طريقا الى الحق
خلاف الشرع فقوله زور لا يقبل) محققلر مشايخى درت نوعه تقسيم ايتمشلر
واول درت نوعدن برينه اقتدايى روا كورمشلردر بركه سالكان رادين
درت قسمدر برقسمى صرف سالكدر وبرقسمى دخى صرف مجذوبدر وبرقسمى
سالك ومجذوبدر وبرقسمى دخى مجذوب وسالكدر پس سالك صرف مشيخته
واقتدايه لايق دكلدر وان كان عالما فى الشريعة والطريقة انكچونكه بقيهٔ

صفات نفسانيه دخى اندن هنوز زائل وفانى اولمشدر وكندو ايسه مقام
معامله ومجاهده ده توحيد الهيدن ووصلت ربانيدن محجوب قالمشدر وسائرى
دخى خلاصه مجالى اولماز وحجابدن رها قيلماز ومجذوب صرف دخى مشيخته
لايق واقتدايه شايق دكلدر زيرا جذبهٔ الهيه آنى وجودندن خلع ايدوب
مستغرق وفانى قيلمشدر بوندن دخى ارشاد كلمز وبوكا دخى اقتدا جائز اولماز
اكر خرق عاده دخى بلانهايه صادر اولورسه ده واقتدا ايدنلر كماله ايرمز وفلاح
بولمز زيرا مجذوب منافع عالم كثرتى بيلمز وفوائد شريعت وطريقتى اكلمز
معامله ده نقصانى واردر پس ناقصه متابعت روا كورلمز وسالك مجذوبه دخى
اقتدا جائزدكلدر زيرا مرتبهٔ مشيخته فائز وحائزدكلدر وسالك ومجذوب اكاديرلركه
ابتداى حالنده كثرت مجاهده ورياضتله وعبادت وطاعت وخدمتله سلوك ايده
نهايت حالنده جذبهٔ الهيه ومحبت ربانيه اكا ظهور ايدوب انى مضيق صورتدن
اوج معنايه وتوحيد ذات وصفات خدايه ايصال ايده پس ذوق وحدت مشربنه
غالب اوله سكرده قاله وصحوه آزكله وبالجمله تلويندن خالى اولميه وتمكين مرتبه سنى
بولميه انكچون اقتدايه لايق اوليه (مثنوى) اهل تلويند جمله اين فريق *
تابكويم شرح باتو اى رفيق * كاه سالك ميشود آن مرد حق * كاه جذبه
ميبرد ازوى سبق (نثر) دردنجى قسمى مجذوب سالكدر بونلر انلردركه جذبه لرى
قبل السلوكدر وتخت تمكين وكمال يقينده بونلر ملوكدر مشيخته واقتدا ومبايعته
ومتابعته لايق اولان بونلردر بونلرك مرغ روحلرين بدايت سلوكده شهباز
جذبهٔ الهيه صايد وهردم بونلره تجلئ ربانى عايد اولوب بو جذبه وتجلى
واسطه سيله بشريتدن منسلخ وصفات حيوانيه دن منخلع اولديلر ولوح دللرين
نقوش ماسوادن صافى قيلديلر وكندولرى اورته دن يوق اولمش بولديلر (عرفت
ربى بربى) عرفانينه ايرديلر (ورأيت ربى بربى) دينلرك رؤيتى كبى بونلر دخى
كورديلر كنديلردن فانى اولدقدنصكره حقله باقى اولديلر وبعد المحو والفنا
ارشاد اللطالبين وتكميلا للسالكين عالم صحوه كلديلر وكثرتده وحدت مشاهده
قيلديلر مقام محبوبيته ايرديلر ومرتبهٔ خلافت حق حقيقة بولديلر جناب حق
بومقامده اولنلر حقنده (ربى يسمع وبى يبصر وبى يمشى وبى يبطش) حديثنى
بيوردى (واخرج بصفاتى من رآك رآنى ومن قصدك قصدنى ومن اهانك اهاننى)
خطابيله مشرف قيلدى بونلره متابعت رسوله متابعتدر وبونلره مبايعت
جناب حقه مبايعتدر (كما قال الله تعالى ان الذين يبايعونك انما يبايعون الله

يدالله فوق ايديهم) بو صفتله متصف اولان عزيزلر قائممقام رسولدر وخليفهٔ
حقدر پس بونلره اقتدا اسيد انبيا وزمرهٔ اصفيايه اقتدادر (اولئك الذين هداهم الله
فبهداهم اقتده) امرى اوزره هدايت حقله مهتدى اولان بونلردر پس بونلره
اقتدا واجبدر اگر طريقهمزده اولسون واگر غيرى طريقده اولسون بو مرتبهده
اولنلره ايكى طائفه متشبهدر برى محق برى مبطلدر متشبه محق اولدركه بونلرك
مرتبهلرينه عالم اوله ولكن نائل اولهميه وانلر كبى عامل اوله ولكن مع بقية الوجود
اوله وخلقى حقه دعوت قيله ولكن اكثر مرتبهده انلره تقليدا دعوت قيله
والحاصل نيجه مرتبهده انلره مشابهتى اوله ونيجه مرتبهده اولميه وانلر كورديكى
كبى حق اليقين ايله كورميه * پس بونلره دخى اقتدا ايدن ضرر ايتمز بلكه چوغى
حسن اعتقادله كماله ايرر زيرا بونلر اگرچه طبقهٔ اوليده اولنلر كبى دگللردر اما
مقلد اولنلردن ومتشبه مبطل اولنلردن عاليلردر ومتشبه مبطل اول كمسهلردركه
اوليانك اصطلاحات وعباراتن اوگرنه وقبل تصفية النفس تشيخ ايدوب ارشاد
نامنه براى شهرت ونباهت ولاجل شرف وعزت مبادرت ايده حالبوكه دينده
وعلوم يقينده چوغى برله هرنى فرق ايتمز وبردن برى تمييز قيلمز ايكن دقايق سلوكه
عارف ومراتب صعلوكه واقف برشيخ كامل كچنور (نظم) بين الا آنكه كور
وكرشبان شد * علوم دين همه بر آسمان شد * نمانده درميانه رفق وآزرم *
نميدارد كسى ازجاهلى شرم * وليكن شيخ دين كى گردد آنكو * نداند نيك
ازبد بد زنيكو * چو اولا يعلم الهر من البر * چه گونه پاك گرداندتن سر * مريدى
علم دين آموختن بود * چراغ دين زعلم افروختن بود * كسى ازمرده علم اموخت
هرگز * زخاكستر چراغ افروخت هرگز * بو مرتبهده اولان كمسهلره هرقنغى
طريقده ايسه سالك ابله اكندن اقتدا ايلسه ناقص قالور دين ويقيندن بهره بولمز
وانبيا واوليا مشاهدهسنه ايرمز مريد صادقدن ازمريد اولوركه اعتقاد
وانقله بويله كمسهلرك دامننى طوته ومرتبهٔ كماله يته ورضاى حقى اوته اولورسهده
مريدك اعتقادى بركاتيدر يوخسه انك ارشاد وهمتنك تأثيرى دگلدر (مثنوى)
ليك نادر طالب ايدكز فروغ * درحق اونافع آيد اين دروغ * او بقصد نيك خود جايى
رسد * گرچه جان پنداشت او آمد جسد * چون تحرى در دل شب قبله را * قبله نى
وان نمازاو روا (نثر) پس شيخ اولدركه ريا وسمعهدن ودغل وحيلهدن عارى اوله
وارشاد وتربيهيى براى رضاى خدا قيله شيخ دگلدر اول كمسهكه دخى نفس اماره
صفتيله متصف اوله واصطياد نامنه كوشش قيله وانلرك مشارب ومذاهبنه اويه

لطائف مننده ابن عطا حضرتلرى بيوررلركه (وليس شيخك من دعاك الى الباب
انما شيخك من رفع بينك وبين الله الحجاب شيخك هو الذى اخرجك من سجن
الهوى ودخل بك على المولى شيخك هو الذى جلى مرآة قلبك حتى تجلت فيها
انوار ربك (مثنوى) شيخ فعالست بى آلت چو حق * بر مريدان داده بى گفتن
سبق * (نثر) مريدلره بى گفتن سبق ويرمهنك معناسى فعليله وحاليله بلا قول
ارشاد ايده ديمكدر واخلاق حسنه گوسترمكله انلرك اخلاقنى تحسين ايده
واشراق باطنيله آنلرك باطننى تنوير وتزيين قيله (كما قال الشيخ ابو مدين) الشيخ
من هذبك باخلاقه وانار باطنك باشراقه) شيخ اولدركه اخلاقيله باطنكى
تهذيب وانواريله اناره ايليه والله اعلم بالصواب

(باب رابع)

طالبه بر مرشد زنده وبر مؤدب فرخنده لازم اولديغى بيان ايدر بيهقى شعب ايمانده
وهروى درجات التائبين نام كتابنده بو حديث شريفى ابن عباس حضرتلرندن
بو گونه تخريج ايدوب روايت ايدرلركه (بينا رسول الله وعنده جبرائيل فاذا انزل
الله ملكا على رسوله فقال يا محمد ان الله يقرئك السلام ويخيرك بين ان تكون
نبيا عبدا وبين ان تكون نبيا ملكا فاشار جبرائيل ان تواضع فقلت نبيا عبدا
فعرج ذلك الملك الى السماء فقلت يا جبرائيل من هذا قال اسرافيل) معناى
شريفى بيهقى شعب ايمانده وهروى دخى ابن عباسدن روايت ايدوب ديرلركه
ناگاه رسول الله حضرتلرى وجبرائيل انك قتنده ايدى پس حق تعالى رسولنه
بر ملك انزال ايلدى پس اول ملك ديدى يا محمد ربك سكا اسلام ايلروسنى نبىٔ
عبد اولمق ماييننده ونبىٔ ملك اولمق ماييننده مخير ايلر پس جبرائيل اشارت ايلدى
حضرتنه تواضع ايتسكه يعنى نبىٔ عبد اولمغه * پس بن ديدم دير حضرت نبىٔ عبد
اولمغى اختيار ايدرم پس ملكدر آسمانه عروج ايلدى بندخى صوردمكه
يا جبرائيل بوكيمدر بيورديكه حضرت اسرافيلدر بو حديثدن منفهم اولان
بودركه جبرائيل حضرت رسولك معلميدر زيرا انك اختيار ايلديكن
اختيار ايلدى پس جبرائيل شيخ ومعلم منزلهسندهدر وحضرت محمد عليه السلام
مريد ومتعلم منزلهسندهدر اولور تكيم بو معنايه شاهد جناب حق جل شانه آيت
كريمهدهدخى بيورركه (ولا تعجل بالقرآن من قبل ان يقضى اليك وحيه) حضرت
جبريلدن وحى تلقيه مسارعت ايدرلردى نهى وارد اولديكه عجلا ايتمه قرآنك
اخذنه سكا آنك وحى قضا اولمزدن اول وجبرائيل ادا قيلمزدن مقدم وبر آيت

محض اولمشلردر پس بشریتده اولنلر آنلردن نیجه ارشاد الور وارشاد بو عالمك
کاریدر وخدمت وعبودیتدر آنلردن بعد الوفات عبودیت برطرف اولمشدر
وارشاد ایتمك انلره تنزلدر پس ذوق الهی یه مستغرق ایکن بو کافی ارتکابه نه نی
افاده ایدر واکر کذشته اولان پیرلردن مرشدلك ارشادی هرکسه میسر اولیدی
نیچون خلیفه نصب ایدرلردی باخصوص سید انبیا افضل مرسلین واکمل کاملین
ایکن دیمدیکه امتمك ارشادینه کمسه لازم دکلدر بنم حیاتمده ارشادم نیجه
ایسه مماتمده دخی اویله در پس عالم معنادن بن امتمی ارشاد ایلرم اکر بعد الوفات
مرشد حی لازم اولمسه بویله دیردی وخلیفه نصب ایلمزدی وامتنی کندیدن صکره
کلان معلمره ومرشدلره ترغیب وتحریض قیلمزدی ومثنویده دخی پیر طریقتمز
حضرت مولانا طالبه بر پیر ومرشد کرکدر دیدیکی مرشد حیدر یوخسه بو عالمدن
کچن شیخلر دکلدر بلکه هروقتده پیرلك مرتبه سنه ومشیخت مقامنه واصل
اولان کمسه لردر هیچ حضرتك بر کلامنده یوقدر که متوفی اولان پیرلره بیعت
ایلك وانلره تسلیم اولك وانلردن ادب اوکرنك * نعم اقتدا مز سلف صالحینه در
و پیر طریقتمزه در وضع ایلدیکی طریق اوزره و بیوردیغی کلام اوزره * اما بزه
بر مرشد زنده لازم اولدیکه انك طریقنی وعلمی واسرار وکفتار وکردارنی
تعلیم ایده بز دخی اکا تسلیم اوله وز تا کیم انلر کوردیکن کوره وز بو سوزلردن
مآل بودرکه بعض کمسه طریقمزده برکسه دن کلاه وخرقه یی کیدوکی کبی تربیه
بولمدن وکندوینی برکسه یه تسلیم قیلوب ادب اوکرنمدن اعزهٔ طریقتدن برینك
حضورینه کلسه اکا تسلیم اولمازدیرکه بزم پیرمز بزه مرشدیتر وهرنه یره وارسق
کتابی بزه مرشددر پس بزم تسلیممزا کادردیرلر وکندو بلدکلرینه اعتماد قیلورلر
خبرلری یوق که بو فکر وخاطره شیطان ونفسك مکر واضلالیدر زیرا نفس
خودرأی برکسه یه تسلیم اولمدن اعراض وادب وعلم اوکرنمدن اجتناب ایدوب
بو کونه زعملر ایدر وآخر الامر بی ادب قالور واهل نفس واهل هوا اولور
نعوذ بالله دینمز ویقینمز قالور (مثنوی) آن کروهی کز ادب بکریختند *
آب روی مرد مردان ریختند (نثر) پس کتاب مرشد دردینه که لم ای اخی
بو کتابی شویله بر مقامه قوسك هیچ ممکن اولورمیکه کتاب مرشد اوله بیك ییل
طورسه آندن برکسه فائده الهمز الا شول وقتده که آنی برکسه آچه وسکا
معناسنی نقل ایلیه پس کتاب آلت اولدی ومرشد اول زنده وناقل اولان کمسه
اولدی * پس سؤال وارد اولورکه کتاب نقل ایتمکه مالك اولان مرشد اوله مثلا

اخراده دخی جبریلدن تقدم ایلمسنه نهی بیوردیلورکه (لا تحرك به لسانك لتعجل به
ان علینا جمعه وقرآنه فاذا قرأناه فاتبع قرآنه) حضرت صلی الله علیه وسلم
جبرائیل نازل اولوب وحی قراءت ایلدکده جبرائیل دخی فراغت ایتمزدن مقدم
اخذ وحیه تقدم ایدوب لسان شریفلرین تحریك ایدوب عجله ایدرلردی نهی وارد
اولدیکه یا محمد لسانکی قرآنك اخذینه تحریك ایتمه علی العجله آنی
اخذدن اوتوری بزم اوزریمزه در اول قرآنی سنك صدر شریفکده جمع ایلمك وآنی
لسان جبریلله سکا قراءت ایلمك * پس شول وقتده که بز آنی سکا لسان جبرائیلله
قراءت قیله وز آنك قراءتنه تابع اول بو آیت کریمه دن دخی مفهوم اولان حضرت
پیغمبرك وحی الهیده حضرت جبریله متابعتیدر پس سالکه لازمدرکه
شیخنه تقدم ایتمیه وانك خلاف مرادنه کتمیه وانك تأدیبیله مؤدب وتهذیبیله
مهذب اوله اکر شیخی یوغیسه البته بر مرشد حیه واصل اولمغه سعی ایده زیرا
بو طریق اولیا قتی ره باریك وتنك وتاریك بر یولدر بوکا مرشدسز کیدلمز ویالکز
کتابله بو یول قطع اولنمز ومنزله یتلمز (نظم) قطع این مرحله بی همرهی خضر مکن *
ظلماتست بترس از خطر کمراهی (مثنوی) پیر را بکزین که بی پیر این سفر * هست
بس پر آفت وخوف وخطر * بیوردقلری سالکه البته بر پیر لازم اولمسنی اشعار
ایلرزیرا (من لا شیخ له فشیخه الشیطان) دیمشلردر وابو علی دقاق بیوررلرکه
(الشجرة اذا نبتت بنفسها من غیر غارس ومربی تورق ولا تثمر وان تثمر لا تکون
اثمارها کطعم کثمارها کما کهة اشجار الاودیة والجبال) جمله مشایخ طریقت
ماییننده مشهوردرکه پیر پرورخدا پرور کبی دکلدر شرعتده حدیثله ثابتدرکه
کلب معلمك صیدی حلال وغیر معلمك صیدی حرامدر پس معلم ومربی اولان
غیر معلم اولان بی استادله برابر دکلدر انکچون طالبه بر مرشد حینك خدمتنده
وتحت تسلیمیتنده اولمق واجبدر دیمشلر زیرا طریق اولیا طریق کورکنیدن
اسهل دکلدر کورمزمیسن قابیل هابیلی قتل ایلدکده بر زاغك ارشادنه محتاج
اولدی نتکم قرآنله ثابتدر ومثنویده دخی مسطوردر واتفاق مشایخ بونك
اوزرینه درکه مرشددن مراد مرشد حیدر یوخسه بو دنیادن دار آخرته
نقل ایدن دکلدر زیرا سالك انلردن ادب اوکرنه مز ومراتب واسرار سلوکی طوییه مز
اکرچه بعض مضایقه ده روحلرندن استمداد ایلسه امداد ایدرلر باذن الله
اما ارشاد ایتملری آز واقع اولور بلکه هرکسه واقع اولمز مکر که ارواحله آشنالغی
اوله زیرا اول صاحب سعادتلری کثافت بدندن بالکلیه منسلخ اولوب روح

یا تفسیر نقلنه ویا مثنوی نقلنه قادر اولان کمسه مرشد اولمق لازم کاور کتاب نقل ایتمکه قادر اولان کمسنه حقیقتده مرشد اولمز تا اول کتاب موجبنجه عمل ایتمیه واول کتابده مسطور اولان مراتب واحوالی اله کتورمیه زیرا مجرد لفظی بیلمکله لفظه مرشد اولور یوخسه حقیقت حالی بیلمش اولمز مثلا چوق طالب کیمیا علم کافنی اصطلاحن کتابدن اوکرنمش آنی کیمیا کرظن ایلرسن لکن کیمیادن خبری یوق مفلسدر ویاخود چوق کمسه علم طبی کتابدن بلا استاد اوکرنمش اما اکا حکیم دینمز * پس لازمدرکه کتاب وسنت اوزره وکلام پیر طریقته موافق وآنك اسرارینه وحقایقنه مظهر بر فایق وعالم وعامل وناطق بر مرشده بیعت ایده سن واکا تسلیم اولوب خدمت وارادتنده اوله سن نتکیم حضرت پیر طریقت بیوررلر (مثنوی) دست را مسپار جز در دست پیر * حق شدست آن دست اورا دست کیر * کونبی وقت خویش است ای مرید * که از و نور نبی آید پدید * چون بدادی دست خود در دست پیر * پیر حکمت کو علیمست وخبیر دست تو از اهل آن بیعت شود * که ید الله فوق ایدیهم بود * در حدیبیه شدی حاضر بدین * وآن صحابه بیعتی راهم قرین (نثر) بو ابیات شریفه طریقمزده بیعت اولدیغنه اشارتدر بیعت ال اله الوب شیخله معاهده قیلوب شیخك دوستنه دوست دشمننه دشمن وعسرده ویسرده اکا اطاعت ایدوب امرندن خارج بر وضع ایتمکه دیرلر نتکیم اصحاب رسولك رسولله بیعتی کبی * بو حدیثی عبادة ابن صامت روایت بیوررلرکه (بایعنا رسول الله علی السمع والطاعة فی العسر والیسر والمنشط والمکره وان نقول الحق حیث کنا ولا نخاف فی الله لومة لائم) معناسی بز رسوله بیعت ایلدك امرین ایشیدوب طوتمق اوزرینه واکا اطاعت وانقیاد قیلمق اوزرینه ودشوارلق وآسانلق حالنده بیله اولمق اوزره ونشاط وکراهت وقتنده بیله اولمق اوزرینه وکلام حقی هر نرده اولورسه سویلیوب ملامت کننده نك طعن وملامتندن خائف اولمامق اوزره * پس طالب دخی شیخی قائم مقام رسول بیله واکا بیعتی همان اصحابك رسوله بیعتی کبی بیله نتکیم حضرت پیرك * در حدیبیه شدی حاضر بدین * بیتی بو معنایه دلالت ایدر * پس بوندن بر سؤال دخی لازم کاورکه طریقمزده خود ال الوب بیعت ایتمزلر بلکه کسوه تکبیر ایدرلر پس ال الوب بیعت ایتمك نیجه موافق اولور * جواب بودرکه طریقمز سنت اوزره ومشایخ کبار طریقی اوزره در وطریقمزده بو مقدما اولمشدر لکن بیعتدن مراد نه تسلیمدر پس سلفمز کوردیلر هر طالب باش اکوب تسلیم اولدی

معناى بیعت موجود اولدی * پس اول ال الهمغی ترك ایلدیلر * اما اکر خلفادن بری بو طریقده مثلا ال اله السه وبیعت ویرسه انکار اولنمز * طریقمزده یوق دینمز باخصوص که مثنویده نیجه یرده اشارت اولنمشدر * پس بر مرید صادقکه شیخك ارادتی التنه داخل واکا تسلیم اولوب ادبیله مؤدب اوله شیخك باطنندن بر نور مریدك باطننه انتقال ایدر آنکله دخی چراغ روحی منور ومشتعل اولور نتکیم شیخ سهروردی عوارف المعارفده بیوررلر (اذا دخل المرید الصادق تحت حکم الشیخ وتأدب بادابه ینتقل من باطن الشیخ الی باطن المرید حال ونور بواسطة الصحبة واستماع مقاله ولا یکون هذا الا لمرید حضر نفسه مع الشیخ وانسلخ من ارادة نفسه وفنی فی الشیخ بترك اختیار نفسه فبالتألف المعنوی یحصل بین الصاحب والمصحوب امتزاج روحانی حتی یرتقی من ترك الاختیار مع الشیخ الی ترك الاختیار مع الله فیفهم من الله کما کان یفهم من الشیخ) پس بو الفت واتحادکه مریده حاصل اوله مظهر انوار سبحانی وبو ارادت وتسلیمیت سببیله منبع اسرار ربانی اولور اصل طریقتك رکن اعظمی تسلیمیتدر بر درویشده بیره تسلیمیت صفتی بولنه البته افلاح اولور والا فلا (مثنوی) چون کرفتی پیر هین تسلیم شو * همچو موسی زیر حکم خضر رو (نثر) پس طالب بو طریقده بر کمسه یی مرشد اتخاذ ایلدکدنصکره وارادت کتوردکدنصکره وجودینی وجمله وارینی هر نه ایسه اکا تسلیم ایدوب کند وارادتندن وتصرفندن بالکلیه منسلخ اوله وحکم شیخی حکم خدا بیله وانی خلیفهٔ حق وخلیفهٔ رسول بوله واکا اطاعتی الله ورسوله اطاعت واکا مخالفتی الله ورسوله مخالفت بیله حتی اول شیخدن اکا فیض اوله والله تعالی اعلم بالصواب

(باب خامس)

خرقه کیمکی وشیخه تسلیم اولمغی بیان ایدر) پس بو تسلیمیتك بدایتی وبو ارادت وانقیادك مقدماتی اول شیخك الندن کسوه وخرقه کیمکدر وشیخك الندن خرقه کیمك سنتدر مخالف سنت رسول دکلدر بو قولك مصدقی ام خالد حضرتلرندن عنعنه ایله روایت اولنان حدیث صحیحدرکه بیوررلر (قالت اتی النبی علیه السلام بثیاب فیها خمیصة سوداء صغیرة فقال من یرید اکسوه هذه فسکت القوم فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم ائتونی بام خالد فاتوا بی فالبسنیها بیده فقال علیه السلام ابلی واخلقی مرتین وجعل ینظر الی علم فی الخمیصة اصفر واحمر ویقول یا ام خالد هذا سنا وسنا) معنای شریفی ام خالد حضرتلری رضی الله عنها

روايت ايدرلركه حضرت پيغمبر عليه السلامه برنيچه قفتانلر هديه كتورلدی
انلرك مابيننده برقره كوچك اسكی كايم وارايدی پس بيوردیلر جمله يه خطابا كه كيم
استركه بن بو كايمدن اولان قفتانی اكا كيدورم پس قوم ساكت اولديلر پس
حضرت عليه السلام بيورديلر كتورك ام خالدی پس بنی اول قوم كتوديلر پس
اول حضرت كندو اليله اول قره كايمی بكا كيدردی اندنصكره بيورديلركه اسكت
وپاره له ای ام خالد * ايكی كره بويله بيورديلر واندنصكره اول حضرت اوكايمك صارو
وقرمزی طرازينه وخط ورنكنه نظرايدوب ديديلركه يا ام خالد بو سنادرسنادر
لسان حبشده سنا حسنه ديمكدر يعنی بو كايم حسنه درحسنه درديمك اولور
پس خرقه ويرمك وخرقه كيمك بو حديثله ثابت اولدی وبوآية كريمه ده دخی
خرقه كيمكه وانك خيرلو اولسنه اشارت اولنور (كما قال الله تعالی يابنی ادم
قد انزلنا عليكم لباسا يواری سوءآتكم وريشا ولباس التقوی ذلك خير)
معنای شريفی ای بنی ادم بز سزه لباس انزال ايلدك يعنی تدبيرات سماويه ايله
وسمادن نازله اولان اسبابله سزيچون لباس خلق ايلدك اويله لباس كه سزك
عورا تكزی ستر ايلر * ريش ورياش لغتده لباس فاخره ديرلر تقدير كلام ودخی
سزه زينت ايچون لباس فاخر انزال ايلدك ودخی لباس تقوايی انزال ايلدك كه
اول لباس تقوی خيرلو لباسدر لباس تقواده مفسرلر برنيچه معنی مراد
ايلمشلردر بعضيلر لباس تقوادن مراد درعدركه انكله ضرر عدودن اتقا اولنور
وبعض مشايخ ديمشلركه لباس تقوادن مراد لباس اهل ورعدر ومتقيلر
خرقه سيدركه انكله حرامدن وزينت دنيادن ونفس كافرك نخوت وكبرندن
پرهيز اولنور وبالجمله ای اخی خرقه وكسوه ايكی نوعدر بری خرقهٔ تبرك
وبری خرقهٔ ارادت * خرقهٔ تبركی اول كمسه لر كيرلركه مريد حقيقی يه تشبه ايده لر
(من تشبه بقوم فهو منهم) مقتضاسنجه اول شرطله كه فقرا ايله مصاحبت ايده
ومجالس فقرايه حاضر اوله واستماع كلام پيرطريقت قيله تا بركت صحبت فقرا ايله
خرقهٔ ارادته مستحق اوله * بوشكللودر ويشلرك كيدوكنه محب خرقه سی ومحب
كسوه سی ديرلركه دخی تحت ارادت شيخه داخل اولمشدر وخرقهٔ ارادت اكا
ديرلركه روزوشب اول درويش شيخك خدمتنده وارادتنده وحضورنده اوله
بر درويشكه شيخك ارادتنده وصحبت وخدمتنده اوله اكا مريد ديرلر بعض ابله زعم
ايدركه آستانه كورمين مريد اولميه زيارت آستانه نك ارادته مدخلی يوقدر
ولكن زائر آستانه اولانك وانده خدمت قيلانك اولمين اوزره بحسب الظاهر

من وجه فضيلتی واردر بو فضيلت دخی هر زائر اولوب خدمت قيلنه شامل دكلدر
زيرا بعض آستانه كورمامش وبرنجه ارادت كتورمش و اولو قيلمش
ونشو ونما بولمش وحضرتك كلام سعادت انجامن اوكرنمش درويشلر واردركه
هزار كون آستانه ده ساكن اولان وخدمت قيلان بيخبردن هم عندالله
وهم عند اولياء الله افضل واحری درای اخی حضرت مولانانك وسائر جمله
كبارك اصل حقيقت روضه لری وآستانه لری سرنه واقف وكلامنه عارف اولان
كمسه لر واردر فافهم وبو كلامدن ترك زيارت آستانه قيلك ديمك منفهم اولمزبلكه
مراد طريقتی بيلديرمك وافضل اولانی تفهيم قيلمقدر خرقهٔ تبرك وكسوهٔ محبت
طالب اولانلردن ممنوع اولمز اما خرقهٔ ارادت تا تحت ارادته داخل اولمينجه
صورت بولمز انكچون حضرت مولانا كندی مبارك اللريله آز كمسه يه فرجی
كيدرمشدر واول حضرت خرقه يه فرجی تسميه ايدرلردی اول وجهله كه مقدما
مشايخ صوفيه نك اكثری اوكی بتون تنوره كيرلردی اتفاق
اول اوكی بتون خرقه كيان عزيزلردن برينه بركون برقبض طاری اولدی غايت
قبضندن اول اوكی بتون تنوره يی چاك ايلدی همان دم اكا جانب حقدن فرج
وبسط حاصل اولدی * پس اول اوكی يرتق اولان خرقه يه فرجی ديو تسميه قيلدی
نتكيم مثنويده بيوررلر (مثنوی) صوفی بدريد جبه درحرج * پيشش آمد
بعد بدريدن فرج * كرد نام آن دريده فرجی * اين لقب شد فاش زان مرد نجی
(نثر) حضرت مولانا خرقه يه انكچون فرجی ديرلردی وخرقه يه فرجی تسميه سنده
برنكته دخی بودركه شيخ حسن نظريله بر مريده بر خرقه كيدرسه انی قبض
نفسانيدن خلاص ايدوب فرج روحانی وحقانی يه مظهر قيله پس اول جبه
فرجه منسوب اولور ويوسف عليه السلامه حضرت يعقوبك كيدرديكی قميص
عملن قيلور ويوسفك اول قميصدن بولديغی فرجی وسروری مريد يعقوب وقت
اولان شيخنك كيدرديكی خرقه دن بولور نتكيم خبرده وارد اولمشدركه اول
زمانده كه حضرت ابراهيمی آتشه آتمق استديلر انی صويوب عريان ايلديلر درحال
جبرائيل عليه السلام الله امريله جنت اعلادن بربياض حرير پيراهن كتوروب
حضرت ابراهيمه كيدردی اول لباس بركاتيله نار نمرودن خلاص بولدی * پس
حضرت ابراهيم انی حفظ ايلدی واسماعيله ذبحه متوجه اولديغی وقت
كيدردی اولباس بركاتيله ذبحدن خلاص اولوب ايكيسنه بيله فرج تمام
حاصل اولدی بعده حضرت ابراهيم واسماعيل وفات ايلديلر اول پيراهن

حضرت اسحاقه میراث دکدی اندن دخی وفات ایلدیلر حضرت یعقوبه میراث
قالدی پس یعقوب حضرتلری یوسفی زیاده سودیکندن اول پیراهنی تعویذ
شکلنه قویوب حضرت یوسفك کردننه حمائل قیلدی اول وقتده که یوسفی
قرنداشلری عریان ایدوب چاهه آتدیلر درحال جبرائیل علیه السلام کلوب اول
پیراهنی کردنندن چیقاروب اکا کیدردی اول لباسك یمن وبرکتیله ظلمت چاهدن
خلاص اولوب جاه ودولته یتدی واول پیراهنی حفظ ایتدی پس اول وقتده که
مدت فراق وترح پایانه ایردی حقدن اشارت اولدیکه اول پیراهنی باباسی یعقوبه
ارسال ایلیه پس امتثالا لامر الله آنی یهودا نام قرنداشنه وبردی همان مکه
فنای مصردن اول پیراهنله طشره چیقدیغی کبی حضرت یعقوب آنك رایحه سن
استشمام ایدوب (انی لاجد ریح یوسف لولا ان تفندون) دیو حضورنده اولانلره
خطاب ایوروب مسرور اولدی وفراقدن نجات بولدی بعده اول پیراهنی یهودا
کتوروب حضرت یعقوبك وجهنه القا ایلدی (وابیضت عیناه من الحزن)
حالیله متصف ایکن (فارتد بصیرا) مفهومی اوزره دیده لری کشاده اولوب
ترحی فرحه وحرجی فرجه مبدل اولدی *پس مشایخ عظام پیراهن یوسف
سرنی خرقه ده بولوب آنی بردرویشه کیدرسه لر ابراهیم وار نار نمرودنفسدن
خلاص اولور ویوسف کبی چاه طبیعتدن مناص بولوب جاه معرفته ومنصب
روحانیته واصل اولور یعقوب وش فراق یوسف حقیقیدن دیدهٔ باطنی کور مز
اولمش ایکن کشاده وبینا اولور وکابتله بسط وفرج بولور اما بشرط آنکه اول
خرقه تبدیل شکل لاجل اکل اولمیه بلکه انکسار نفس واصلاح قلب نیتیله
اوله زیرا تصوفدن مراد خرقه دکدر بلکه حرقهٔ درونددر (کما قال بعض المشایخ
لیس التصوف بالخرق انما التصوف بالحرق) مثنوی) هست صوفی آنکه شد
صفوت طلب * نی لباس صوف وخیاطی ودب (نثر) انکچون مشایخ
رحمهم الله خرقه یه موت اخضر دیمشلردرکه نفس سالك اول خرقه ایچره منکسره
اوله نتکیم شیخ اکبر حضرتلری فتوحاتك یوز التنجی بابنده بیورورلر سلوکده
موت درتدر بریسی موت ابیضدرکه آندن مراد جوعدر وبریسی دخی موت
اسوددرکه اندن مراد اذای حلقه صبردر وبری دخی موت احمردرکه اندن مراد
نفسه مخالفتدر وبریسی دخی موت اخضردرکه اندن مراد خرقه کیمکدر (کما قال
والموت الاخضر لباس المرقعات زهدا لاشهرة کان لعمر بن الخطاب رضی الله عنه
ثوب یلبسه فیه ثلاث عشرة رقعة احدیهن من قطعة جلد وهو امیر المؤمنین) پس

مرید

مرید خرقه کیدکدنصکره تا شول مرتبه تسلیم اوله که (کالمیت بین یدی الغسال)
دیمشلر وظاهرین وباطنن شیخنه تفویض قیلوب هرنه دیرسه امرنه اطاعت
وهرندن نهی قیلرسه اندن مجانبت قیله بیورمشلر *اکر ظاهرا تسلیم اولسه
وباطنا برحکمنه ویا برحالنه راضی اولمسه آندن اکا فیض اولمز مکر تائب اوله
ویاخود شیخ عفو قیله دیمشلر وبو آیتله استشهاد قیلمشلر (قال الله تعالی فلا وربك
لا یؤمنون حتی یحکموك فیما شجر بینهم ثم لا یجدوا فی انفسهم حرجا مما قضیت
ویسلموا تسلیما) بو آیهٔ کریمه نك سبب نزولی بودرکه زبیر بن عوامك برخرمالغی
وار ایدی وبرکمسه نك دخی برخرمالغی وار ایدی انلر خرمالغی صوارمق
خصوصنده منازعه ایلدیلر زبیر دیدیکه اول بن صوارم اول کمسه دخی
دیدیکه اول بن صوارم پس نزاع ایدرك رسول حضرتلرینك حضورینه
کلدیلر وسوزلرین تقریر قیلدیلر رسول علیه السلام بیوردیلرکه ای زبیر اول
سن صوار اندنصکره اول کمسه صوارسن پس اول کمسه بو حکمه راضی اولمدی
زعم ایلدیکه زبیر رسول حضرتلرینك ابن عمی اولدیغی ایچون اکا میل قیلدی
پس حق تعالی بو آیتی کوندردی وانی تأدیب قیلدی معنای شریفی ربك
حقیچون یا محمد لا زیاده در فوربك دیمکدر (لا یؤمنون) مؤمن اولمزلر حتی سنی حکم
قیلمیه لر ما بینلرنده مختلف ومختلط اولان شیلرده شجره انکچون شجر دیدیلرکه
اغصانی بری برینه متداخل اولوب مختلط اولدی اندنصکره نفسلرنده
الم ومضایقه بولمیه لر سنك حکم ایلدیکك شیده ودخی سکا ظاهرا وباطنا
تسلیم ومنقاد اوله لر *پس شیخ قائم مقام رسولدر مثلا برشیئه حکم ایلسه درویشه
لازم اولورکه اولادرونده حرج والم بولمیه وظاهرنی دخی تسلیم ایدوب مطیع
اوله اکر ظاهرا و باطنا اطاعت قیلمزسه انك سلوکی منسد اولوب اکا فیض اولمز
وامر حقه وامر رسوله مخالفت قیلمش اولور انکچون مشایخ سلف بیورمشلرکه
(الاعتراض للشیخ السعید سم قاتل للمرید) ودخی بیورمشلرکه (من قال لاستاده
لا ظاهرا او باطنا لا یفلح ابدا) یعنی برکمسه استادینه لا دیسه یعنی اعتراض
قیلسه ابدی افلاح اولمز وبعضیلر دخی بیورمشلرکه (من لم یعظم شیخه ظاهرا
وباطنا حرمت علیه برکة صحبته (مثنوی) هرکه آرد حرمت او حرمت برد*
هرکه آرد قند لوزینه خورد (نثر) ودرویشه واجبدرکه برشیخه ارادت
کتوردکدنصکره انك اجازتنسز سفر وسیاحت ایتمیه وانك ادنی رضاسی
اولمدیغی یره کتمیه نتکیم بو آیتده استئذانه هرنه حالده ایسه اشارت واردر

(قال الله تعالى انما المؤمنون) تحقيقا ايمانده كامل اونلر (الذين امنوا بالله
ورسوله) شول كمسه لردركه اللهه ورسولنه تصديق ايلديلر عن صميم القلب
(واذا كانوا معه على امر جامع) وشول وقتده كه اول رسول الله اولديلر بر كار
اوزرينه كه اول كارناسى جمع ايديجيدر وخلقك جمع اولمسنه باعثدر مثلا يا جمعه كبى
ويا بيرامده جمع اولمق كبى ويا مشاوره ايچون جمع اولمق كبى ويا بر مجلسده جمع
اولمق كبى (لم يذهبوا حتى يستأذنوه) يعنى اول جمعيتدن كتميه لر حتى اول
پيغمبردن اذن طلب ايتميجه (ان الذين يستأذنونك اولئك الذين يؤمنون بالله
ورسوله) تحقيقا شول كمسه لركه سندن اذن طلب ايدر همان انلردر اللهه
ورسوله ايمان كتورنلر بوراده منافقلره تعريض واردركه استئذان ايتميان مؤمن
دكلدر ديمك اولور (فاذا استأذنوك لبعض شأنهم) پس شول وقتده كه يا محمد
سندن استئذان ايده لر بعض كارلر ايچون (فأذن لمن شئت منهم) پس سن
بونلردن استديكك كمسه يه اذن وير (فاستغفر لهم الله ان الله غفور رحيم) پس سن
اللهدن بونلر ايچون مغفرت طلب ايله سكا اطاعت ايلدكلرى مقابله سنده تحقيقا
الله غفور ورحيمدر اى اخى (الشيخ فى قومه كالنبى فى امته) حديثنك موجبنجه
بو آيتده اولان معانى شيخله مريد ما بينده دخى اولور زيرا قائم مقام رسولدر * پس
انك امرينه اطاعت اللهه ورسوله اطاعتدر پس طريقمزده دخى بو آيتك مضمونى
اوزره مبتنيدر * پس سالك كامل ومريد عامل اولدركه چون شيخكه بر كارده عين
جمع يارانله اولورسه انك اذنسز كتميه واجازتسز يانده ياتميه وانك رضاسى
اولمديغى كارى ايتميه اكر ايلرسه متابعت وارادت بولنمز * پس سلوكده اكا فيض
اولنمز ودخى سالكه لازمدركه هر حالده انك ادبن كوزه ده اكر كفتارده واكر طعامده
واكر بر يره كتمكده تقدم ايتميه وسويلركن كلام قطع ايتميه وطعامه اندن اول
بدء ايتميه (كما قال الله تعالى فى حق رسوله يا ايها الذين آمنوا لا تقدموا بين يدى الله
ورسوله) اى اللهه ورسوله ايمان كتورنلر بر امرى وبر كارى تقديم ايلمك كارلردن
(بين يدى الله ورسوله) الله ورسولنك امرينك اوكنه يعنى الله ورسولى سزه
حكم ايلمزدن اول بر امرى قطع ايلمك وبر كارى كندو بلكيكزدن اشلمك (واتقوا الله)
اللهدن قورقوك تقديمده وانك حكمنه مخالفت ايتمده (والله سميع عليم)
الله تعالى اقوالكزى سميعدر وافعالكزه عالمدر بو آيتك تفسيرنده مثنويده
حضرت بيوررلركه (نظم) چون نبى نيستى زامت باش * چونكه سلطان نه
رعيت باش * پس رو خاموش باش * ازخود فكرى ورايى متراش * وابيات

ورنه كرچه مستعد وقابلى * مسخ كردى تو زلاف كاملى * هم زاستعداد وا مانى اكر
* سر كشى زاستاذ راز با خبر

* (باب سادس) *

فضائل سكان خانقاهاولنلرى بيان وبين الفقرا جارى اولان آداب طريقى
عيان ايلر (عن ابى مالك الاشعرى قال كنت عند النبى صلى الله عليه وسلم
اذ قال ان لله عبادا ليسوا بانبياء ولا شهداء يغبطهم الانبياء والشهداء بقربهم
من الله ومقعدهم يوم القيامة فقال اعرابى حدثنا يا رسول الله من هم قال
هم عباد من عباد الله من بلدان شتى وقبائل شتى لم يكن بينهم ارحام يتواصلون بها
ولا دنيا يتباذلون بها يتحابون فى الله يجعل الله فى وجوههم نورا ويجعل لهم
منابر من نور قدام عرش الرحمن يفزع الناس ولا يفزعون ويخاف الناس
ولا يخافون) ابو مالك اشعرى حضرتلرى بو حديث شريفى حضرتدن روايت
ايدرلركه بن نبى حضرتلرينك قتنده ايدم اول وقتده بو حديثى ديدى بيورديكه
تحقيقا اللهك قوللرى واردركه انبيا وشهدا دكللردر ولكن انبيا وشهدا بونلرك
اللهه قربنه ويوم قيامتده مقعد ومرتبه لرينه غبطه ايده لر * پس اعرابيدن
برى ديديكه يا رسول الله بزه خبر ويركه بونلر كيملردر حضرت رسول بيورديلركه
بونلر شول قوللردركه هر برى بر شهردن وهر برى بر قبيله دن ما بينلرنده نسب
وارحام يوقكه انك سببيله برى برينه تواصل ايده لر ودخى دنيارده يوقكه انى
برى برينه بذل ايده لر بونلرك شانى بودركه الله رضاسنده ومحبتنده برى برينى
سوولر حق تعالى بونلرك يوزلرنده نور قيلدى وبونلر ايچون عرش اوكنده نوردن
منبرلر قيلدى ناس قيامتده زياده محزون اوله لر انلر اولميه وخلق عالم خائف
اوله لر انلر اولميه بو حديث شريف خانقه نشين اولان فقرانك صفاتنى مبيندر زيرا
انلرك هر برى بلاد متفرقه دندر ما بينلرنده قرابت صورى يوغيكن قرابت
روحيه ونسب معنويه ايله برى برينه لله وفى الله محبت ايدرلر نسب معنوى
عند اهل الله نسب صوريدن يكدر كما قال ابن الفارض (نظم) نسب اقرب
فى شرع الهوى * بيننا من نسب من ابوى (نثر) وخانقاه نشين اولان فقرانك
بر فضيلتى دخى بودركه بونلر اصحاب صفه يه مشابهلردر برنجه وجهله جمله دن
برى حضرت طلحه دن مرويدركه (اذا كان رجل قدم المدينة ان كان له فيها عريف
نزل على عريفه وان لم يكن فيها عريف نزل على اصحاب الصفة) پس خانقاه دخى
بويله در تكيه يه بر مسافر اهل طريق قرنداش بر شهره كلسه اكر انده بيلشى وآشناسى

واراسه انده قونروا کر یوغیسه فقرانك ساکن اولدیغی خانقاهه کلور وتعب
سفردن آسوده اولور وبر وجه دخی اهل صفه یه مشابه اولقده بودرکه اهل صفه
درتیوز مقداری کسه ایدیلر بر مسجد صفه سین کندولره نشیمن قیلوب دنیایی
رفض ایتمشلر وزرع وضرعی ترك قیلمشلر ومسجد قباده عبادت حقه منقطع
اولوب مشغول اولمشلردی وبغض وعداوت وغل وغش وکثافتدن وجودلرین
صافی بولمشلردی وکلامده وطعامده الفت ایدوب محبت اوزرینه بر بیره
کلمشلردی کذلك فقراء باب اللهك دخی صفتلری بودر دنیانك ضرع وزرعن
واصل وفرعن ترك ایتمشلردر وعبادت خالقه مشتغل وجناب رازقه متوکل
اولمشلردر پس جناب حق دخی بونلرك جمله مؤنتلرین مهیا وحاضر قیلر
(کما قال علیه السلام من انقطع الی الله کفاه الله مؤنته ورزقه من حیث
لا یحتسب ومن انقطع الی الدنیا وکله الله الیها) انکچون عبادت حقه منقطع
اولمیوب وخانقاهده اوانه قناعت قیلمین درویشك دخی محنتی چوق وحضور
قلبی یوقدر وبو خانقاه نشین اولان فقرانك کلامده وطعامده بر بیره جمع اولدقلری
برکاتیله قرنلری طوقدر فی الحقیقه طعامده جمعیت قیلمق طعامه برکت وشکمه
شبع وقناعت ویررکه منفرد اولسه اول برکتی ولذتی بوله مز نتکیم بعض صحابه
حضرت رسوله دیدیلرکه (یارسول الله انا نأکل ولا نشبع قال علیه السلام لعلکم
تفترقون علی طعامکم اجتمعوا واذکروا اسم الله علیه یبارك لکم فیه سلوك
الخلف من آثار السلف) خواسنجه بو اتحاد وجمعیت سلفمزك آثار واسرارلرندن
حاصلدر بو اجتماع واتحاد سائر طوائفده آز بولنور وکمال ایمانه دلالت ایلین ایسه
نفس واحده حکمنده متحد وجسد یکتا منزله سنده بر بیره مجتمع اولمقدرکه مؤمن
حقیقتده بو صفتلو اولانه دیرلر نتکیم نعمان بن بشیر بو حدیثی حضرتدن روایت
بیوررلر (قال علیه السلام انما المؤمنون کرجل واحد اذا اشتکی عضو من اعضائه
اشتکی جسده اجمع واذا اشتکی المؤمن اشتکی المؤمنون بحمد الله) بو صفتلر
اکثر فقرا ما بیننده بولنور بریسی خسته اولسه ویادلشکسته اولسه سائری دخی
متألم اولورلر وفی الحقیقه دوویش بویله کرك بویله اولمینجه ذوق ایمانی وحقیقت
فقری بیلمزلر (کأنهم بنیان مرصوص) مرتبه سنده اولان اتحادك لذتن طویمز وخانه
طریقته کیرمز وروی حقیقتی کورمز وسکان وکرکان منزله سندن نجات بولمز
وشیران خدا مرتبه سنه ایرمز نتکیم بیوررلر (مثنوی) جان کرکان وسکان هریك
جداست * متحد جانهای شیران خداست (نثر) نعوذ بالله بحسب الظاهر

(تحسبهم جمعا) معناسی بوانه وبحسب الباطن (وقلوبهم شتی) فحواسی
اوزره قلبلری متفرق اوله مؤمنه لایق دکلدر قنده قالدیکه اهل طریقته که ظاهرا
متحد کورینه وباطنا بری برینه مخالفت وعداوتلری اوله بلکه بر خانقاهده
دخی ساکن اوله لر بلکه عداوتلری دخی دنیای دنی ایچون اوله من بعد اهل
طریقت اولان فقرایه بو صفتلر لایق دکلدر پس اهل طریقه لایق وواجب اولان
اولدرکه مداهنه ومنافقه اوزره مصاحبت ایتمیه لرکه لم اولا بو نفرته وتفرقه یه
سبب اکرشیخك وجودندن حاصل اولدیسه ارادتنده اولانلردن اکا اعتراض
بوقدرهر نه فعل اشلرسه (مثنوی) کرچه کشتی بشکند تودم مزن * کرچه طفلی
راکشد تومو مکن (نثر) بیوردقلری بونکچوندر هیچ مساغ یوقدرکه
تحت ارادتده اولانلر یا ظاهرا ویا باطنا شیخه سوء ظن ایلیه اما اکر بو نفرت شیخله
صحبتنه داخل اولان یارانی ما بیننده اولورسه ونفرت وتفرقه یه سبب شیخك
وجودندن ظهوره کلورسه یاران دخی علی کل حال صلاحنه حمل ایدوب وتحمل
وتصبر قیله لر وتفرقه یه سبب اولان خاطره ایله تعمیرا ایتمیه لر وطریق حقه بو صفتلر ایله
کتمیه لرتا کدورت بالجمله باقی قالمیه لر اکر بو خاطره نك دلدن دفعی ممکن اولمزسه
برقاچ یاران بر بیره کلوب وجه مشروع اوزره ادب برله انك عیبنی اکا اهدا واتحاف
ایده لر (کما قال عمر بن الخطاب) رحم الله امرءا اهدی الی عیبی) بالکه اول حالدن
غافل ایسه متنبه اولور واهل حق ایسه حقه بوینن ویررروانی مستحسن کورر
نتکیم حضرت عمردن روایت صحیحه منقولدرکه بیورر (جلس عمر یوما فی مجلس
والمهاجرون والانصار حاضرون قال عمر رضی الله عنه لو ترخصت فی بعض
الامور ماذا کنتم فاعلین فسکتوا قال عمر هذا الکلام ثلاث مرات فقال بشر
ابن سعد لو فعلت ذلك لقومناك تقویم العود) یعنی برکون حضرت عمر
رضی الله عنه بر مجلسده اوتورمشدی مهاجرون وانصار حاضرلر ایدی حضرت
عمر دیدیکه اکر بن بعض امورده رخصت ارتکاب ایلسم سزنه اشلرسز حاضر
اولانلر ساکت اولدیلر بو کلامی عمر حضرتلری اوچ کره تکرار ایلدی آخر بشر
ابن سعد دیدیکه اکر بر امرده خلاف شرع رخصت ارتکاب ایلرسك سنی اغاج
طوغرلدرکبی طوغری قیلارز (فثنی علیه عمر وحسن کلامه) حضرت عمرانك
کلامن تحسین ایدوب اکا ثنا قیلدی پس مشیخت مرتبه سنده اولانه دخی لایق
اولان بودر بویله بر حالده بو آیتله عمل ایده نتکیم حضرت حق حبیبنه بیوررلر
(ادفع بالتی هی احسن فاذا الذی بینك وبینه عداوة کأنه ولی حمیم وما یلقاها

الا الذین صبروا) یعنی سن بو عداوتی خصلت حسنه ایله دفع ایله پس سنکه خصلت حسنه اظهار ایلیه سن شول کمسه لرکه سنکله انلر ما بیننده عداوت وار ایدی کانه سکا ولی قریب کبی اولورلر بو خصلته و بو مرتبه یه واصل اولمز الا صبر ایلین واتحاد وجمعیتی نعمت عظمی بیلن * وفی الحقیقه جمعیت واتحاد قلوب نعمت الهیه وموهبت ربانیه درکه اموال وارزاق دنیایی بذل ایتمکله میسر اولمز و بو مرتبه یه مجرد انفاقله کمسه ظفر بولمز (کما قال الله تعالی خطابا لحبیبه لو انفقت ما فی الارض جمیعا ما الفت بین قلوبهم ولکن الله الف بینهم) اکر تنازع فقرانک بری بری ما بیننده اولورسه قادر اولدیغجه اهل حق اولنجه سی قلبی نفسه مقابل قیله یعنی نفس مرتبه سنده اولان غضب وتهوره کلان کمسه یه قلبله وروحله معامله قیله نتکیم مشایخ کبارک طریقتلرنده اولان کلامندرکه (اذا تنازعتم فی امر قابل قلبک بالنفس فان النفس اذا قوبلت بالقلب انحسمت مادة الشر واذا قوبلت النفس بالنفس ثارت الفتنة وذهبت العصمة) پس شرط طریقت بودرکه اکر فقرا ما بیننده بویله شکر آب ورنجش واقع اولسه واختیارده لر بونی طویسه اکر طریقت وشریعته وصمت وشین ویرر شی دکل ایسه شیخه عرض ایتمیوب ایکیسنک ما بینی صلح ایدوب سینه صاف ایده لر زیرا اصلاح ذات البین افضل اعمالدر (کما قال صلی الله علیه وسلم الا اخبرکم ما هو اکثر صوابا من الصلاة وافضل من الصدقة قالوا وما هو یا رسول الله قال اصلاح ذات البین) واکر شیخ بونلرک حاللرنی قبل المصالحه طویارسه کفتار وکردارلریکه اول حینده ما بینلرنده جاری اولمشیدی اکا نظر ایده اکر شریعت وطریقته نقض ویررد کل ایسه انلری سینه صاف ایده و بونلره خیر نصیحت قیله شیخ سهروردی دیرکه مظنهٔ سهوده اولان درویشه دیه که (قم واستغفر لاخیک فاذا قال الفقیر ما اری باطنی صافیا ولا اوثر القیام من غیر صفاء الباطن فیقول الشیخ له قم فببرکة سعیک وقیامک ترزق الصفا) پس اکر اول درویش اعتذاره قالقسه اول بر درویش انک اعتذار واستغفارنی رد ایلمیه ظاهرا وباطنا اکر رد ایلرسه مجرم وآثم اولور (کما قال علیه السلام من اعتذر لاخیه معذرة فلم یقبلها کان علیه مثل خطیئة صاحب مکس) یعنی انک اوزرینه عشار وباجدارلر خطیئه سی کبی خطیئه اولور وشیخ سهروردی دیرکه (فلا یجوز رد استغفار من اعتذر بحال کما روی عن عبد الله ابن عمر قال صلی الله علیه وسلم ارحموا ترحموا واغفروا یغفر الله لکم) اکر درویشلر ما بیننده صادر اولان کفتار وکردار شریعت وطریقته مخالف واقع اولدیسه

ایکیسن بیله صف نعاله چوره وصف نعالک ادبی اولدرکه درویش اورایه چوب قائم اولدقده اکر صورورلرسه نقیر وقطمیر کندودن هر نه صادر اولدیسه کتم ایتمیه ومنازعه ومجادله سمتنه کتمیه ما هو الواقع ذکر ایلدکدنصکره اعتذار واستغفاردن غیری جانب طوتمیه (مثنوی) از پدر آموز کادم درکناه * خوش فرود آمد بسوی پایکاه * چون بدید او عالم الاسرار را * بر دو پا استاد استغفار را * بر سر خاکستر انده نشست * از بهانه شاخ تا شاخی نجست * ربنا انا ظلمنا کفت وبس * چونکه جانداران بدید از پیش وپس (نثر) پس شیخ اولا اول فعله بادی اولنه وتعدی وتجاوز قیلنه بلاغرض نفس عتاب ایلیه وای نادرویش وای بی ادب دیو * و بونک امثالی عتاب آمیز سوز سویلیه مثلا نیچون نفس وشیطانه اویدک وطریق حقدن تجاوز قیلدک واو برینه دخی دیه که نیچون سن صبور اولمدک واکا تحمل قیلمدک حتی درویشلک سنده بولنه ایدی * اکر اسائه تعزیره مستحق ایسه بو کونه تعزیر ایده واکر چوبله تعزیره مستحق ایسه یا اوره واون مقداری چوب اوره (قال علیه السلام لا یجلد فوق عشر جلدات الا فی حدود الله) اکر اختیار ایسه وصلاح ومعرفتیله موصوف ایسه اول زلتی عفو اولنمق اولی درنتکیم حضرت عائشه رضی الله عنها بو حدیثی روایت ایدرلر حضرت بیورمشلرکه (اقیلوا ذوی الهیئات عثراتهم الا الحدود) اقاله عفو معناسنه درهیئات هیئتک جمعیدر هیئت برشیئک شکل وصورتنه دیرلر شافعی حضرتلری دیرکه ذوی الهیئاتدن مرادشرله معروف اولمیه اهل صلاح وورع اوله دیمشلر بعضیلرده اصحاب مروت واهل وجوهدر دیمش عثرت زلته وایاق طیرغمه دیرلر یعنی اکر بر صالح هیئت صاحبی کمسه دن بر زلت صادره اولسه انی عفو ایلک الا حدود اللهده دکل زیرا حدود الله باغشلنمز وعفو ممکن دکلدر مثلا حد خمر وحد زنا کبی وشفاعت ایدنک دخی شفاعتی حد شرعیده مقبول دکلدر کما قال علیه السلام لا یشفع فی حد من حدود الله) پس شرب خمرک حدی سکسان وزنانک یوزدر بر چوب اکسک اورمق جائز اولمز پس بعد ضرب الحد کسوه لربن آلوب تبعید ایده ورد قیله بعد زمان (ع) باز آ باز آ هر آنچه هستی باز آ * خوای اوزره اکر تائب اولورسه عفو ایدوب خیر دعا ایده وکسوه سن تکبیر قیله پس بعد العفو سنت وطریقت بودرکه او درویش نیه قادر ایسه یا ثلثی ویا ربعی فقرایه بذل ایده وهیچ قادر دکاسه بر طعام طبخ ایده اقل ما یکون اطعمه واشربه دن یاخود بر لذیذ شی طبخ ایتدیره نتکیم کعب بن مالک بو حدیثی حضرتدن روایت بیوررلرکه

اول حديث بودركه كندولر برجرم ايتمشلردى حضرت برزمان غضب ايلديلر پس
كعب بن مالك توبهٔ نصوح ايلدى حضرت توبه سن قبول ايدوب عفو بيوردى
پس بيوردلر وحكايه قيلدلركه (فقلت يارسول الله اظن لاتقبل توبتى حتى انخلع
من مالى كله واهجر الدار التى اتيت فيها الذنب فقال عليه السلام اخرج ثلث مالك
فاصرفه فى سبيل الله) پس فقرايه دخى لازمدر بعد العفو مالك اولديغى شيئك
ثلثى مقدارينى بذل ايده وا كربردرويشدن طريقته مخالف برفعل صادر اولسه
وفقرا آنى طويمسه ويا بردرويشه غرضى وكدورتى اولسه بوناياكاكه سماعه
كيرميه وسماطه كلميه تااول طريقته مخالف فعلدن توبه قيلميجه واول كدورت
باطندن صافى اولميجه زيرا (المؤمن مرآة المؤمن) اكر سماعه كيرسك ذوق
حقانى وروحانى بولمزسك واكر سماطه كلسك شيخك وفقرانك جمال معنويلرين
كورمزسن پس سلوك منسد اولور وقبضه دوشوب مدبر قالورسن بوصفتى كه
درويش كندوده مشاهده قيله شيخك وفقرانك خيردعاسن اله وبرطعام طبخ ايده
تاانلرك خيردعاسيله اول كثافت وكدورتدن هرنه ايسه باذن الله خلاص اوله
وخانقاه نشين اولان فقرانك مبتديلرينه وطالبلرينه تااوسطلرتبه سنه كانجيه دك
لازمدركه هربرى شانته لايق برخدمتده اوله لروبطالتدن احترازقيله لرحتى طعام
خانقاه انلره حلال اوله (سيد القوم خادمهم) نكته سن طوين خدمتدن
غافل اولمز (ومن خدم خدم) حديثنه اوين عبوديتدن ال يومز جناب حق
جل شانه حديث قدسيسنده حضرت داودنبى كبى صاحب سعادته خطاب
ايدوب بيوردلركه (ياداود اذارأيت لى طالبا كن له خادما) يعنى بيوردلركه
ياداود چون بكا طالب وعاشق بركسه يى كوره سن اكاخادم اول وبوراهك
طالبلرينه وبودركاهك راغبلرينه خدمته عازم اول تابنم رضامى اله كتوره سن
(مثنوى) پس رياضت رابجان شومشترى * چون سپردى تن بخدمت جان برى
(نثر) طالبان حقه خدمت ايتمك عبادت نافله دن يكدر نتكيم بوحديث صحيحده
وارد اولديكه انس حضرتلرى رسول حضرتلرندن روايت ايلربيوردلركه رسول
حضرتلريله جميع صحابهٔ كرام برسفره ده ايدك اصحاب كرامدن بعضيسى صائم
وبعضيسى غيرصائم ايديلر پس هوا اول كون زياده كرم اولدى برمنزله كالدك روزه
داران درختلرآلتلرين طلب ايدوب كيمى اوتوردى وكيمى ياتدى صائم اولميانلر
جست وچابك خدمته بيل بغليوب خيمه لرقورديلر وطبخ طعام قيلديلر وحيوانانه
آب وعلف ويرديلر پس رسول صلى الله عليه وسلم بيورديلركه (ذهب المفطرون

مطلب في الخدمه

بالاجر

بالاجر ذهب المفطرون بالاجر وهذا الحديث يدل على فضيلة الخدمة على النافلة
اى اخى مقام خدمت بلند وخادم بغايت سعادتمنددر بشرط آنكه خدمتده
وافى وخدمتى شوائب رياوسوادن صافى اوله اكر بويله اولمزسه خدمتى حق ايچون
اولمز وانبيا واوليا قتنده اعتبار بولمز (مثنوى) نى كدايانند كزهر خدمتى *
كزتوداراندى اى مزورمنتى (نثر) زيرا خادمك برقاچ نوعى واردربريسى مطلقا
خدمتى لله وفى الله ايلر مقبول اولان خدمت اولدروبريسى دخى اكرنفسى حظ
ايدرسه خدمت ايدر واكرحظ ايتمزسه ايتمزوا كرايلرسه ده ضرورة وكرها ايلر
بونوعه متخادم ديرلر سعادته ايرن خادمدر لكن متخادم دخى اجردن خالى اولمز
امابرنوع دخى واردركه انك خدمتى يابراى دنيادر وياخود لغرض ريادركه يافقرايه
وياخلقه كندويى كوستره وبكنديره وفلانده فلان قدر خدمت ايتدم ديواوكنه
اول فلاح بولمز واجرى دخى اولمز والله تعالى اعلم

(باب سابع)

فقرانك سفر وسياحتين بيان ايلر وسفرلك صوريسن ومعنويسن عيان قيلر (قال
رسول الله صلى الله عليه وسلم سافروا تصحوا وتغنموا) بوحديثك شرحنده ديمشلركه
(تصحوا ابدانكم بالحركة فى الظاهر واديانكم فى الباطن بالعبرة وتغنموا الفضل
والعلم المستفاد من المشايخ الذين تصحبونهم فى اثناء السفر) پس بوحديثده
ذكر اولنان سفردن مراد تحصيل علم دين ايچون وزيارت اهل يقين ايچون
وخدمت مشايخ كزين ايچون اولان سفردر انكچون اوچنجى جالده حضرت
وقوفى حكايه سنى بوسفرى بيلسونلر ايچون وسفر وسياحتدن مراد طريقمزده
ندر آكله سونلر ايچون كماينبغى ذكر بيوردى پس درويشه لازمدركه اكر برشيخ
كامل ومكملى بوغيسه نجوم سماء معرفت وكل بوستان حقيقت اولان مفلحلرك
نظرنه يته وانلردن علم سلوكى وآداب صعلوكى تعلم ايده انكچون مشايخ كبار
بيورمشلركه (من لم يرمفلحا لم يفلح ابدا) پس سالك بدايت حالنده (اطلبوا العلم
ولو بالصين) حديثنك فحواسنجه معدن علمدن اولان عزيزلرى طلب ايده زيرا
صيندن مراد اهل يقينك وصاحب تمكينك وجوديدركه محل مسك علوم
ومعارفدر پس طالب بويله برمرشد ربانى ووسيلهٔ يزدانى ايچون وطنندن مهاجرت
ايدوب سفر وسياحت قيله وطالب اوله (قال الله تعالى يا ايها الذين آمنوا
اتقوا الله وابتغوا اليه الوسيلة وجاهدوا فى سبيله لعلكم تفلحون) مفسرلر
بوآيتده وسيله يه برقاچ وجه يازمشلردر اما محققلر وسيله دن مراد مرشد كاملدركه

حقـله عبدما بيننده وسـيله دردیمشلر* پس حق تعالى بونلرك طلبنه امر ایدوب
(وابتغوا اليه الوسـيلة) بیوردی وبر آیتده دخی (فاسئلوا اهل الذكر ان كنتم
لاتعلمون) بیوردی بوجمله حدیث وآیت معدن معرفت وشاهان طریقت اولان
ارباب حقیقتك طلبی ایچون وارد اولمشدر (مثنوی) سایهٔ شاهان طلب هردم
شتاب* تاشـوی زان سایه بهتر ز افتاب* كر سفرداری بدین نیت برو*
ور حضر باشـد ازین غافل مشو (نثر) پس شول وقتده كه طالب بر عارف بالله بوله
وبر عالم آكاهه ایره سفر وسیاحت اكا حرام اولور پس لازم كاور كه اكا ارادت
كتوره وخدمت قیله وتحصیل علم ومعرفت ودین ودیانت وتكمیل آداب طریقت
واسرار حقیقت ایده واكر اوقومسی اولمزسه (كن عالما او متعلما او سامعا
ولا تكن رابعا فتهلك) حدیثنك موجبنجه استماعله كندویه لازم وواجب
اولان دین علمی وطریقت ادبنی اوكرنه بعده اكر مرشدی وفات ایده ویاخود
بعد تطهير النفس وتحصيل المعرفة وتكميل الدين والديانة عزیزندن یا زیارت
كعبهٔ مكرمه ایچون ویاخود زیارت بیت المقدس ویاخود زیارت آستانهٔ
حضرت پیر ایچون ویاخود بعض عرفانك وصلحانك زیارتیچون اجازت استیه
اكر كمالیله جان ودلدن رضا ویررسه بیوردیغی اوزره سفر وسیاحت ایده
واكر جان ودلدن رضا ویرمزسه حذر ایده والحاصل رضا ایله سفر وسیاحته
اذن آلورسه اكر صلهٔ رحم واجب اولدیسه صله ایده واكر صله واجب اولمدیسه
عزیزلردن وعارفلردن برینك زیارتنه كیده وكتدیكی یوللرده وشهرلرده دخی
اولیاء اللهی تجسس ایده وزهده بر صاحب همت وار در آنی تفحص قیله تا تعذیب
حیوان بلا فائده قیلمیه وفوائد سفردن بی نصیب قالمیه زیرا سیاحتدن مقصود
اهل الله بولمقدر وعلما وعرفا وصلحایه مقارن اولمقدر ویاخود اقل مایكون
زیارت بیت الحرام وبیت المقدس وآستانه قیلمقدر یوخسه ابلهانه عمر نفیسی
ضایع قیلمق دكلدر نته كیم حضرت مولانا ایكنجی جلدده بوخصوصده بر كوزل
تمثیل ایدوب بیوررلر كه بر درویش بر اوبنا ایدوب اكا بر پنجره قودی شیخی انك
اوینه كاوب دیدیكه درویش بو پنجره یی نیچون قودك دیدیكه اوك ایچی روشن
اولسون ایچون شیخ دیدیكه بویله دیمه زیرا البته پنجره دن ضیا دوشمك مقرردر
بلكه اهل طریق بویله قیلمق كرك كه اول پنجره یی اذان صداسنی اشتمك ایچون قیله
تا روشنالك خودانك طفیلی در* پس سالك اولان دخی سفر وسیاحتی اهل الله
بولمق ایچون وانلره مقارن اولمق ایچون قیله شهرستان سیری وعجائب وغرائب

كورمك انك طفیلیدر اول بهر حال بولنور وهر منزله كه ایره وهر شهره وكویه كه
كیره عجائب قدرة اللهی كوره وصنایع وبدایع عبرة اللهه نظر قیله (قال الله تعالى
قل سيروا في الارض فانظروا كيف بدأ الخلق) اى كيف خلقهم ابتداء على اطوار
مختلفة وطبايع متغايرة واخلاق شتى فان ترتيب النظر على السير في الارض
موذن بتتبع احوال اصناف الخلائق) یعنی حق تعالى بیورر كه سیر ایلك
ای بنی ادم یر یوزنده پس دخی نظر ایلك كه اول الله نیجه بوخلقی ابتداء اطوار
مختلفه اوزره وطبایع متغایره اوزره واخلاق شتی اوزره بدأ ایلدی پس نظری
ارضده سیرایتمك اوزره ترتیب قیلمسی اصناف خلایقك احوالنی تتبع ایتمكی
مشعردر وفی الحقیقه سفر وسیاحتك فائده سی اصناف خلایقك احوالنی
تتبع قیلمقدر وتجربهٔ روزكارله رعونت وخشونت نفسدن پاك اولمقدر
(وفي العوارف انما سمي السفر سفرا لانه يسفر عن الاخلاق) یعنی سفره انكیچون
سفر دیدیلر كه اخلاقی اسفار ایلر وخوی بدونیكی اظهار ایلر ای اخی بلكل كه
سفر ایكی قسمدر بری صوریدر وبری دخی معنویدر اصل اهل الله قتنده مقبول
ومقصود اولان سفر سفر معنویدر اما سفر صوریده دخی چوق فوائد واردر
جمله دن بری نفس مألوفات ومحظوظاتندن منقطع اولور وشربت فراق یاران
وخلانی چشیده قیلور بو صفتله من وجه لذت فنایی بولور وموته مستعد اولور
وبر فائده دخی بودر كه غریبلك صفتیله متصف اولور (وطوبى للغرباء) سعادتنی
بولور وبر فائده سی دخی بودر كه صفت خمولی ایراث ایلر وخمول وبی نام اولمق
ایسه طریقت اولیاسنك ركن اعظمیدر (قال ابن عطا ادفن وجودك في ارض
الخمول حتى تفوز باذواق الفحول) یعنی وجودكی بی نامك زمیننده دفن ایله
تا مردان الهینك اذواقنه فائز اوله سن وبشر بن حارثه بر كمسه دیدیكه (اوصني
يا شيخ قال اخمل ذكرك واطب مطعمك) وبو بی ناملك خصوصنده حضرت رسول
عليه السلام بیوردیلر كه (بحسب امرء من الشر ان يشار اليه في الدين وفي الدنيا
بالاصابع الا من عصمه الله) یعنی آدمه شر اول كفایت ایدر كه آدمه دینده
ویادنیاده اصابعله اشارت اولنه كه بوفلاندر الا اللهك عصمتی اولدیغی قول
بوشردن بریدر (مثنوی) اشتهار خلق بند محكمست* درره اواز بند آهن
كی كمست (نثر) دیدكاری خمول مدحنده در ابن فارض دخی بو محله مناسب
بیوررلر كه (نظم) واخملني وهنا خضوعي لهم* فلم يروني هوانا بي محلا لخدمة (نثر)
یعنی بنی كمال خضوعم بی نام قیلدی ارباب طریقت مابیننده من حیث ضعفی پس

آنلرینی غایت مستهان وخوار اولدیغمدن برخدمته محل ولایق کورمزلر اکرچه خمول اولمق حضرده دخی میسر اولور اما سفرده دخی زیاده اولور پس سیاح اولان درویش اولدرکه سیاحتی حالنده برشهرده چوق قرار ایلمیه تا اول دیاره کوکل بغلمیه واندن اول دیارك خلقی بیزار اولمیه وکند ودخی تغیر بولمیه اکثریا بشر ابن حارث دیرلردیکه (یامعشر الفقراء سیحوا تطیبوا فان الماء اذا مکث فی موضع تغیر) حضرت دخی بو محله مناسب بیوررلرکه (نظم) درخت اکرمتحرك بدی بپا وبسر * نه رنج اره کشیدی نه زخمهای تبر * ودخی بیوررلرکه (مثنوی) ازسفرها ماه کیخسروشود * بی سفرها ماه کی خسروشود (نثر) بشربن حارثك بوسوزنی مشایخدن بری ایشیدوب دیدیکه (صر بحرا حتی لاتتغیر بالجیفة) سوزده بودرسالك شویله بربحرعظیم کبی اوله که من بعد متغیر اولمیه اکثر مشایخ بدایت حالنده سفر وسیاحت ایدوب نهایت حالنده بحر اولمشلر وبریرده قرار قیلمشلر وبعضیلر بدایت حالنده برکامله یتمشلر وسیاحتی ترك ایتمشلر وبعد تکمیل السلوك نهایت حاللرنده سفر وسیاحته کتمشلر وبیورمشلرکه (اجتهد ان تکون کل لیلة ضیف مسجد ولاتمت الابین منزلتین) دقوقی حضرتلری وابراهیم خواص حضرتلری بویله دیلر دندرو دائما سفر وسیاحت قیلنلر دندر وذوق باطنی ترك مأوی ومنزلده بولنلر دندر لامیة عجم صاحبی بو محله مناسب بیوررلرکه

(شعر)

نائى عن الاهل صفر الكف منفرد	كالسيف عرى متناه عن الخلل
لو كان فى شرف المأوى بلوغ منى	لم تبرح الشمس يوما دارة الحمل

(نثر) معناسی اول کسه که اهلندن بعیددر والی خالی ویاراندن منعزلدر شول تیغ تیز کبیدرکه ایکی جانبی خللدن عاری ومجرد در اکر شرف مأوی ومکانده آرزو ومقصوده وصول میسر اولیدی آفتاب حمل برجنی ترك ایتمزدی زیرا قتی شریف برجدر * پس معلوم اولدیکه سیاحت وسفرده نیجه فوائد وارد رانکچون دقوقی وابراهیم برشهرده قرق کون طورمق میسر اولمش وبرمنزلده یکرمی کوندن زیاده اقامت قیلمش تا توکلنه خلل کلمیه نتکیم ابراهیم خواص حضرتلرندن منقولدرکه بیوررلر اون بش کون بر بادیه ده قالدم بلا طعام ولاشراب نفسم قصد ایلدیکه کیاه ونباتدن هرنه ایسه اوتلیم وحشیش خشکی قوت ایلیم کوردمکه حضرت خضر پیدا اولدی پس درحال بن اندن قاچدم وانك صحبتنی استمیوب اندن کچدم دیدیلرکه یا شیخ نیچون اندن فرار ایلدك خود نیجه اولیا واردرکه آنك

یوزین

یوزین کورمکه حسرت چکرلر وروز وشب انك زمین طلبنده تخم اشتیاق اکرلر پس بیوردیکه قورقدمکه نفسم اکا اعتماد ایده واندن استمداد واستغاثه قیله وجناب حقه اولان توکلمه خلل کله بو طائفه نك سفر وسیاحتدن مرادلری اصلاح درون وافنای بروندر یوخسه سفهای زمانه کبی شهر شهر وقصبه قصبه کزوب کاسه لیس عوام اولوب فرائض ونوافلی ترك قیلوب (جیفة اللیل بطال النهار) اولنلر کبی سیرآب وکل قیلمزلر بلکه سفر جان ودل ایدرلر کاه اولورکه سالکك نفسی تکیه لر بوجاغنده خدمت وریاضتده تصفیه بولورکن وبرصاحب نظرك نظر وهمتنی آلورکن خدمتدن وعبودیتدن منقبض اولوب بوذکر اولنان طائفه نك حاللرنی کندیه سند ایدوب وسیر وسیاحتده بولدیغی ذوق نفسانیی ذوق روحانی عد ایدوب طالب سیاحت اولور خبری یوقکه دام نفسه دوشوب ذوق روحانیدن ورضای الهیدن محروم قالور زیرا نفس سیر صحاری ودشتدن واطراف واکناف کشت وکذشتدن کمالیله حظ آلور وبرکسه نك ضبطی النده اولمدن محنت ومشقت بولور پس کندو حظنه وهواسنه تابع اولوب سیاحت قیلور واول سیاحتده بولدیغی ذوقی ذوق روحانی ونشاط رحمانی بیلور حالبوکه مکر شیطانی وتلبیس نفسانیدر (مثنوی) بنده ٔیك مرد روشن دل شوی * به که برفرق سر شاهان روی * صفع شاهان خور مخور شهد خسان تا کسی یابی زاقبال کسان * من عجب دارم زجویای صفا * کورمددر وقت صیقل ازجفا (نثر) پس سفر ظاهری یلدکسه سفر باطنه کلملر (المسافر فی الباطن وهو السایح السایر من اوطان الغفلات الی محل القربات ومن الافعال السیئة الی الحسنات بقطع المسافات النفسانیة والفلوات الشهوانیة حتی یصل الی مقام اسرار السبحانیة ومشاهدة الربانیة) مسافر فی الباطن شول سایح وسائردرکه غفلتلر وطنلرندن حقك قربتلری محلنه سیرایده وافعال سیئه دن حسناته سیرایده نفسانی اولان مسافه لر وشهوانی اولان صحرالری قطع ایتمکله حتی اسرار سبحانی ومشاهده ٔ ربانی مقامنه واصل اولنجیه دك * ابن فارض بیوررلر (نظم) اسافر من علم الیقین الی عینه * الی حقه حیث الحقیقة رحلتی (نثر) یعنی بن مسافرت ایلرم علم یقیندن عین الیقینه حق الیقینه مسافرت ایلرمکه حقیقت مرتبه سنه دربنم رحلتم شیخ حضرتلری فتوحاتده بیوررلرکه (اعلم ان المسافر فی طریق الله اما ان یکون مسافرا بفکره فی المعقولات اومسافرا بالاعمال فالمسافر بفکره فی المعقولات من طلب الآیات علی وجود صانعه ومشهود خالقه)

الی حق الیقین او الی الموت ثم لا یزال یسافر بقطع منازل البرازخ الی ان ینتهی
الی منزلة البعث ثم یرکب مرکبا شریفا یحمله الی دار سعادته واما المسافر بالاعمال
مسافر من عمل الی عمل الموت) بیورورلرکه بالکل ای سالك معنویکه طریق
اللهده مسافر یا فکر یله معقولاتده مسافردر یا خود اعماله مسافردر فکر یله
معقولاتده مسافر اولان شول کمسه درکه صانعنك وجودنه وخالقنك شهودینه
تا حق الیقینه دك آیات طلب ایلیه ویا خود موته دك واندنصکره برازخ منزللرنی
قطع ایتمکله مسافرت ایده منزلهٔ بعثه ایرنجه یه دك اندنصکره حالنه مناسب
اولان مرکب اعماله سوار اولوب آنی دار سعادتنه حامل وواصل اولور اما اعماله
مسافر اعمال سیئه دن حسنه یه سفر ایدر بعض سالکك باطنی حق جانبنه دائما
سفر ایتمه دروکندودن خروج ایدوب حقه کتمه ده در بویله کمسه ظاهرده سفر
ایتمسه وکذلك اعماله دخی کتمسه باطننده اولان محبتی وتوجهی حسبیله منزل
آلور ومقصود بالذاتی بولور (قال فی العوارف ارسل ذوالنون المصری الی ابی یزید
البسطامی رجلا فقال قل لاخی ابی یزید الی متی النوم والراحة قد سارت قال
ابو یزید للرسول قل لاخی ذی النون الرجل من ینام اللیل کله ثم یصبح فی المنزل قبل
القافلة فقال ذوالنون هنیئا له هذا الکلام لا تبلغ احوالنا الیه) معناسی ذوالنون
بایزیده برکمسه ارسال ایلدی دیدیکه قرداشم بایزیده دیکه بو نومه نه زمانه دك
نومدن مراد ظاهر اعمالدن ومجاهده دن تغافل ایتمکدر حالبوکه راحلهٔ ایام
وقافلهٔ انام مرور ایلدی ابو یزید حضرتلری بیوردیکه ذوالنون قرداشمه دیکه
ار اول کمسه درکه کیجه جمله اویویه اندنصکره صباحین منزلده ینه قافله دن اول
بولنه ذوالنون دیدیکه بو سوز آکا سکی جیدر ولایقدر بزم احوالمز آکا یتشمز
بایزید حضرتلرینك بو سوزندن مرادی دن کاردن فارغ اولوب جان ودل ایله حضرت
حقه سفر قیلمقدر جان ودل ایله اولان سفر جمله دن منزلده اوّل بولنور لمحرره (نظم)
سیر دل کن سیر کل راهین بهل * هست مقصود از سفر این ای مقل (نثر) سفر
معنوی اهل الله قتنده درتدر اولا سیر الی اللهدرکه مرتبهٔ نفسدن وجود حقیقی
جانبنه سفر ایتمکدر بو سفر روی وحدتدن حجاب کثرت مرتفع اولدیغی کبی منتهی
اولور اندنصکره سفر ثانی قیلورکه اکا سیر فی الله دیرلر سیر فی الله صفات اللهله
متصف واسماء اللهله متحقق واخلاق اللهله متخلق اولمقدر وجمله صفات بشریه یی
فانی ومضمحل بولمقدر بو سفرك نهایتی وجوه علمدن رفع نقاب اولوب اکا علوم
لدنی منکشف اولمقدر اندن سفر ثالث قیلمقدر که اکا سیر مع الله دیرلر سیر مع الله

سالکك هر مرتبه ده اللهله اولان سیریدر وشائبهٔ اثنینیتك کلیتله مرتفع اولمسی
وحضرت احدیته ترقی قیلمسیدر بو مرتبه یه مقام قاب قوسین او ادنی دینورکه
نهایت ولایتدر وبو سفرك نهایتی مرتبهٔ عین الجمعده کلیتله اضدادی ظاهرا
وباطنا محو بولمقدر اندنصکره سفر رابعدرکه اکا سیر عن الله دیرلر سیر عن الله
وحدتدن کثرت طرفنه اولان سیردر طالبلری تکمیل ایچون وسالکاری تربیه
ایچون بو سفره بقا بعد الفنا وصحو بعد المحو وفرق بعد الجمع دخی دیرلر وبو سفرك
نهایتی حقدن خلقه مع الاستقامة والعداله رجوع ایدوب وحدتی کثرتده
وکثرتی وحدتده کورمکدر والله تعالی اعلم بالصواب

(باب ثامن)

سفرك آدابنی وخانقاهه کلمه نك ادبنی ومصاحبت والفت قیلمه یی بیان ایدر)
اولا سالکه لازم وواجب اولان بودرکه فرائض وواجباتدن واحکام شرعیه
وآداب طریقیه دن برینی ترك ایتمیه وسعت اباحت وضلالته کتمیه تا وحل معصیته
باتمیه وسنت بودرکه (الرفیق ثم الطریق) موجبنجه اولا بر یار دیندار ونیکو کردار
ومصاحب بردبار اله کتوره که امور دینیه یه عالم وطریقت اوزره عامل اوله
وخلاف شرعه راضی اولمیه ومراد نفسه رضا ویرمیه پس نفس اماره
مرتبه سنده اولان طالبه وآفات ومضرات نفسه واقف اولمیان سالکه بویله بر یار
موافق ورفیق صادق لازمدر اما اول کمسه که امور دینیه سنه واقف اوله وآفات
نفسانیه یه عارف اوله اکا منفرد ویکتا کتمکه نهی یوقدر استرسه منفردا سفر
ایتسون واسترسه جماعتله کتسون پس (خیر الرفقاء ثلاثة) فحواسنجه سیاحت
ایدن کمسه لر باری اوچ کمسه اوله ودخی سنت وطریقت بودرکه ایچلرندن بر امور
دیده اختیاری وسخی وجوهر دود بنداری امیر ومقتدا اتخاذ ایده لر پس
اول نه دیرسه ونه قیلرسه اکا تبعیت ایده لر زیرا حدیث صحیحده حضرت بیوردرلر
(اذا کنتم ثلاثة فی السفر فامّروا احدکم) یعنی چون سز سفرده اوچ کمسه ویا خود
دخی زیاده اوله سز ایچیکزدن بریسنی امیر قیلك واکا تابع اولك ودخی سنت
وطریقت بودرکه چون سفره عزم قیلسه اخوان ویارانه وداع قیله وعین جمع بریرده
ایکن خیر دعالرین آلوب اندنصکره کیده زید بن ارقم حضرت رسولدن
علیه السلام روایت ایدرلرکه حضرت علیه السلام بیورمشلر (اذا اراد احدکم
سفرا فلیودع اخوانه فان الله یجعل له بدعائهم البرکة ویحفظ دینه وعلمه) اکثر خیر
دعا آلمیوب سنت وطریقتی ترك ایدن سفهایی کورورزکه دینلری وعمللری محفوظ

دكلدر پس شرط طريقت بودركه جملەدن خيردعااللە واكر بركمسەدن تعلم واقع
اولديسە استيذان قيلە اندنصكره روان اولە پس سنت وطريقت بودركه چقن
برشهره وقصبەيه كله بعدالاستحمام والاغتسال اول شهرده ياران طريقتدن
وياخود اصحاب حقيقتدن برواجب الزياره كمسە وارايسە آنى زيارت قيلە
تارضاى حق بولە نتكيم بوحديث شريفى ابوهريره حضرتلرى روايت ايدرلر
حضرت عليه السلام بيورمشلركه (ان رجلا زاراخاله فى قرية اخرى فارصده الله
على مدرجته ملكا اتى عليه قال اين تريد قال اريد اخالى فى هذه القرية قال هل لك
عليه من نعمة تربها قال لاغيرانى احببته فى الله قال فانى رسول الله اليك بان الله
قداحبك كما احببته) معناى شريفى بودركه تحقيقا بركمسه برآخر كويده اولان
قرداشنك زيارتنه قصد ايلدى حق تعالى آنك طريقى اوزره برملك راصد
ومترقب قيلدى اول ملك اوكمسەيه كلدى ديديكه نه مكانى ديلرسن اول كمسه
ديديكه بوكويده برمؤمن قرداشم واردر آنى ديلرم ملك ديديكه سنكيچون آنك
اوزرنده برنعمت وارميدركه آنى رعايت ايدرسن وتربيه قيلرسن اول كمسه
ديديكه اول كمسەنك بنم اوزرمده وبنم آنك اوزرنده هيچ رعايتى واجب اولان
نعمتلردن بريسى يوقدر الا بن انى لله وفى الله سورم ملك ديديكه تحقيقا بن اللهك
رسوليم سكا مژده كه الله تعالى سنى سودى سن انى سوديكك كبى بوحديثدن
لازم كلان بودركه زيارت ياران واخوان مستحبدر ولكن ادب بودركه حين
زيارتده نظر ايده سن اكر زيارت ايلديكك سنك اكلنمكدن ومصاحبتكدن حظ
ايلرسه اكلنه سن واكر انك بعض اشغالى وارايسه اكلنميوب وداع ايده سن
وكندى مصلحتكه كيده سن پس بعد السير والسفر چقن برشهره كه سنكه
اول شهرده شيخ اوله وفقرا وخانقاه اوله اكر وقت عصر قريب ايسه زاويەيه داخل
اولميه سن اكر برساكن اولمغه قابل يراولورسه اول كون انده ساكن اولوب
على السحر خانقاهه داخل اوله سن نتكيم حضرت رسول بيوررلر (اذاقدم
احدكم من السفر فلا يطرقن اهله ليلا) پس فقرانك اخوانى اهلى كبيدر اما اكر
قادم معذور ايسه هرنه وقت كلسه جائزدر لكن شيخه على السحر بولشه تا وقت
زواله دك رخصت واردر حضرت رسول عليه السلام چقن سفردن كلسەلردى
بريرده اكلنورلردى وشهره على السحر داخل اولورلردى نتكيم حضرت كعب
ابن مالك روايت ايدرلر (كان رسول الله لا يقدم من السفر الانهارا فى الضحى)
پس وقت ضحى ده كلمك مستحبدر پس كلوب خانقاهه داخل اولدقده

(بسم الله الرحمن الرحيم) ديه اكر فقرادن كمسه كورسه عشق ويره ومصافحه قيله
اكر آشنا ايسه معانقه قيله زيرا سنت وطريقتدر ومصافحه ومعانقه حقنده
احاديث شريفه برنيجه كونه واقع اولمشدر نتكيم بيوررلر (مامن مسلمين يلتقيان
فيتصافحان الاغفر لهما قبل ان يتفرقا وعن ابى هريرة اتفقا على الرواية عنه
قال خرجت مع رسول الله حتى اتى جناب فاطمة فقال عليه السلام اثم لكع يعنى
حسنا فلم يلبث ان جاء يسعى حتى اعتنق كل واحد منهما صاحبه) ابوهريرة رضى
الله عنه بيوررلركه بن رسول اللهله بيله چيقدم حتى اول حضرت جناب فاطمه يه
كلديلر وبيورديلركه بورده ميدر كوچك يعنى حسنى مراد ايلديلر پس امام حسن
چوق اكلنميوب كلدى سعى ايدرك حتى رسولله معانقه ايلديلر (وعن جعفر
ابن ابى طالب فى قصة رجوعه من ارض الحبشة قال جعفر فخرجنا حتى اتينا
الى المدينة فتلقانى رسول الله فاعتنقنى ثم قال ما ادرى انا بفتح خيبر افرح ام بقدوم
جعفر) جعفر بن ابى طالبدن دخى مرويدركه حبشه زميننددن مدينه يه
رجوعى قصه سنده بيورديلركه بز ارض حبشەدن چيقدق حتى مدينەيه كلدك
پس حضرت رسول بكا قارشو كلدى وبكا معانقه قيلدى اندنصكره ديدى بيلمزم
بن خيبر قلعه سنك فتحنه مى زياده فرحنا كم يوخسه جعفرك كلمسنه مى
واوپشرلرسه ده سنتدر نتكيم برروايتده دخى وارد اولمشدركه (لما قدم جعفر
قبل رسول الله بين عينيه) وحضرت اوائل مثنويده بوذكر اولنان خصاله
اشارت ايدوب طبيب الهينك پادشاهه كلمسنى ومصافحه ومعانقه قيلمسنى
يازوب فقرايه تعليم بيوررلر (مثنوى) دست بكشاد وكنارانش كرفت *
همچو عشق اندر دل وجانش كرفت * دست وپيشانيش بوسيدن كرفت *
وزمقام وراه پرسيدن كرفت (نثر) وحاضر اولان فقرايه دخى مستحب اولان
اولدركه مرحبا مرحبا خوش كلدك ديه لر نتكيم عكرمەدن مرويدركه رسول
حضرتلرينك حضورلرينه كلدم سفردن * اول بكا (مرحبابك مرحبابك يا عكرمه
ديدى ايكى كره (وقالت ام هانى ذهبت الى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال لى
مرحبا بام هانى) پس مسافر اكر جماعت خانه يى بيلورسه اكا نزول ايده واكر
بيلمزسه بركمسه يى دليل ايده وابتدا جماعت خانه يه كله وآنده اولنلرله مصافحه قيله
پس آشپز اولان انك اوكنه ما حضر هرنه ايسه وهرنيه قادر ايسه ولو بكسر
خبز كتوره نتكيم لقيط بن صبرةدن مرويدركه بيوررلر (قدمنا الى منزل رسول الله
صلى الله عليه وسلم فارسلت لنا عائشة بقناع فيه تمر فاكلنا ثم جاء رسول الله

فقال هل اكلتم شيئا قلنا نعم) لقيط بن صبرة روايت ايلركه بز برنيجه كمسه لرله رسول
حضرتلرينك منزلنه كادك حضرت عائشه رضى الله عنها بزه بر طبق كوندرديكه
آنده خرما وار ايدى پس بزانى ييدك اندنصكره رسول حضرتلرى كادى بيورديكه
برشى يديكزمى ديدك نعم يا رسول الله بو حديث ماحضر طعام احضارا يتمكه
دلالت ايدر پس بعد زمان خادم خانقاه شيخى تجسس ايده واستيذان ايده
اكر اذن ويررسه اول مسافرى بربرك سبزايله نيه قادر ايسه ولوكان خلا لا شيخنه
بولشدره (مثنوى) بردر ياران نهى دست آمدن * هست بى كندم سوى
طاحون شدن (نثر) هديه نك طريقمزده اولديغنه دلالت ايدراندنصكره اول
درويش جماعت خانه يه كله وخادم خانقاهه برقاچ دينار ويره تا اخشامه فقرا
ايچون برشىء احضار ايده لر بعد الطعام اول درويش پاى ماچانه كچه اندنصكره
كلوب شيخك الن اوپه اندنصكره ينه پاى ماچانه واره وقائم طوره ودعاءنى قيله
پس بعد الدعاء كلوب تكرار شيخك الن اوپه وصاغ جانبنده اولان فقرادن بدأ ايده
اختيارلرك الن اوپه اختيار اولميانلرله مصافحه ايده صف تمام اولدقده
يساردن باشليه تمام اولدقده واره آشپزلرله وخادم اولنلرله بالكليه مصافحه
ايدوب كله مقامنه اوتوره وفى العوارف (قال بعض المشايخ استحسن هذه
الرسوم زمرة الفقراء وهى ادب حسن وضعوه المتقدمون وان لم يوجد فى السنة
فليس بمنكر فى الشرع) بعده اول كلان درويش نظر ايده اكر اول شيخ ديندار
ونيكو كردار ومنبع اسرار وصلاح وسداد وارشادله معروف برعالى مقدار ايسه
اول عزيزك صحبتندن دور اولميه واول آستانه دن هجرت قيلميه (مثنوى) هركه
جويد همنشينى با خدا * كونشيند در حضور اوليا * از حضور اوليا كر بكسلى
* تو هلاكى زانكه جزوى بى كلى (نثر) ابو بكر طمستانى حضرتلرى بيورورلركه
(يا معشر الفقراء اصحبوا الله فان لم تطيقوا فاصحبوا من يصحب الله لتوصلكم
بركة صحبته الى صحبة الله) اى اخى صحبت زياده مؤثردر طالب هركيمك صحبتنه
جان ودلله حاضر اولسه البته انك حاليله وقوت باطنيله منصبغ اولور واندن نيجه
فوائد ولطائف حاصل قيلور * نتكيم بو حديث شريف بو معنايه دلالت ايدر
(قال رسول الله صلى الله عليه وسلم مثل الجليس الصالح كحامل المسك ومثل
الجليس السوء كنافخ الكير فحامل المسك اما ان يحذيك واما ان تبتاع منه
واما ان تجد منه رايحة طيبة ونافخ الكير اما ان يحرق ثيابك واما ان تجد منه رايحة
خبيثة) معناى شريفى جليس صالحك مثالى حامل مسك كبيدر وجليس

طالحك مثالى كورك چكن وآتشه اوفلين كمسه كبيدر پس حامل مسك ياسكا
اول مسكى اعطا ايلر وياخود سن اندن انى ابتياع واشترا ايلرسن وياخود اقل
مايكون اندن رايحهٔ طيبه بولورسن صلحانك بوقدر فائده سى واردر وجليس
سوءكه كوروكجى كبيدر ياسنك عرض وناموسك قفتاننى ياقر ويادين ودنيانك يقر
ياخود اندن فسق وفساد رايحه سى بولورسن وسندخى انك كبى منتن اولورسن
بو محله مناسب بو بيتى دين عزيزلرقى خوب ديمش بيورورلركه *(شعر)*

اصحب اخا كرم تحظى بصحبته * فالطبع مكتسب من كل مصحوب
الريح آخذة مما تمر به * نتنا من النتن او طيبا من الطيب

(نثر) معناسى كرم قرداشلر يله صحبت قيل صحبتلريله فائده لنه سن زيرا طبيعت
مكتسبدر هر مصحوبدن ريح اوغره ديغى شيدن اخذ ايلر كم رايحه لودن كم رايحه
وابور رايحه ليدن ابور رايحه اخذ ايلر پس اى درويش خوشبوى اولان عزيزلرله
مصاحب اول خوشبوى اوله سن ولطيف خوى اولان عارفلرله مجالست ايله
تاخوش خويلك بوله سن هر طريقك برشانى واردر كيمى خلوتى اوكيمى عزلتى
بو طريق مولويه صحبتيدر غيريلر خلوت وعزلتدن حاصل اولان فقرايه صحبتدن
حاصل اولور نتكيم بيورديلر (مثنوى) فقر خواهى كو بصحبت قائمست * نه زبانت
كار مى آيد نه دست * دانش انرا ستاند جان ز جان * نى ز راه دفترونى از بيان
(نثر) پس شرط مصاحبت اولدركه اولا مصحوبه ربط قلب ايليه وكندى شيخنه
واستادنه ايلديكى تعظيمى وتوقيرى اكادخى ايليه وظاهرا وباطنا انكار
وسوء ظندن حذر ايده وعلى كل حال ادب بولنه كيده نتكيم ابو عثمان مغربى
حضرتلرينك بوانقيادى كبى كرك تا صحبتدن بهره حاصل اوله بيورورلركه (صحبت
ابا حفص وانا حديث السن فطردنى يوما وقال لا تجلس عندى فقمت ولم اتكلم
فانصرفت بالادب امشى الى خلف ووجهى مقابل له حتى غبت عنه ونذرت
ان احفر بئرا على بابه وانزل واقعد فيها ولا اخرج منها الا باذنه فلما رأى ذلك منى
قربنى وصيرنى من اصحابه الى ان مات) ابو عثمان مغربى ديركه ابو حفصله صحبت
قيلدم تازه ياشلو ايدم بنى برزلت سببيله حضورندن طرد ايلدى وقمده اوتورمه
ديدى پس بن قالقدم وسويلمدم وادبله شيخه يوزم مقابل اردمه يوريوب منصرف
اولدم حتى شيخك نظرندن غائب اولدم ونذر قيلدمكه انك بابى قتنده برقيو قزم
واكا اينم اوتورم واندن طشره چقمه يم الا شيخك اذنيله وقتاكيم شيخ بندن بو حالى
كورديسه بنى كندويه مقرب قيلوب اولنجيه دك اصحابندن قيلدى پس هم صحبت

اولنده‌ده بو قدر اطاعت وانقیاد کرکدر قنده قالدیکه خدمت وارادتده اوله‌هم صحبت دعوا کادیرلر که شیخک طریقت وشریعتده اقرانی اوله وفی الجمله اندن من حیث المعنی دونتر اوله تکمیل دین وطریقت ایچون انکله صحبت قیله وخدمت وارادتده اولان اول کسه‌لردرکه دخی کماله ایرمکسزین اول شیخه واصل اوله‌وا کا ارادت کتوره وشیخ انی خدمته قویه وتحت تصرفنه آله یا مقدما انک برشیخی اولسون اکا ارادت کتورمش اولسون ویاخود اولسون مادامکه شیخه مرتبه‌سی مساوی اولوب اقران منزله‌سنده اولمدقجه اکا ارادتده وخدمتده دینور تکمیم بو سوزه شاهد کبار مشایخدن ابو منصور مغربی یه دیدیلرکه (صحبت مع ابی عثمان المغربی قال بل خدمته لا صحبته لان الصحبة تکون مع الاخوان والاقران ومع المشایخ لاتکون الاخدمة) پس ادب طریقت بودرکه مرتبهٔ مشیخته واصل اولنلره خدمت وارادت قیله‌سن وخدمت وارادتده اولدم دیه‌سن وصورتا خلیفه اولوب حقیقت مشیخته ایرمینلره هم صحبت اولدم دیه‌سن وقادر اولدقجه شرط صحبتی اجرا ایده‌سن ادب صحبت بودرکه بلا قلب ولا نفس ولا ملك ولا غرض لله وفی الله صحبت قیله‌سن تا کیم صحبتدن فائده آله‌سن تکیم عبدالرحمن سلمی بیوردیلر (من صحب مع الشیوخ فلیصحبهم بلا قلب ولا نفس ولا ملك ومتی نظر الصاحب الی شیء من اسبابه قطع ذلك عن بلوغ مقصده) پس شیوخله اولان صحبتك آدابن بیلدك‌سه فقرا ویارانله اولان صحبته کلهلم درویش کرکدرکه فقرا واخوانله الفت ومعاشرت قیله آلف ومألوف اوله بداخلاق اولوب منفرد اولمیه (قال رسول الله صلی الله علیه وسلم المؤمن یألف ویؤلف ولیس خیر فیمن لا یألف ولا یؤلف) وحضرت پیرك

* (مثنوی) *

من لیس یألف لیس یؤلف جسمه * ولیس الاشح نفس قسمه

(نثر) بیوردقلری الفت ایتمین وکوکله کیرمین کسه‌لر حقنده‌در لکن هر صورت فقرده اولانله معاشرت ومصاحبت لایق دکلدر بلکه شول کسه ایله صحبت ایده‌سنکه سکا محبتی لله وفی الله اوله وحسنات وسیئاتك یاننده برابر اوله (کما قال بعض المشایخ لا تعاشر من الفقراء الا مع من لا تزید عنده ببر ولا تنقص باثم بل انت عنده سواء علی کل حال) یعنی فقرادن اول کسه‌لرله معاشرت ایله الا شول کسه‌لرله که سن انك قتنده برو خیرله زیاده اولمیه‌سن وکناه وخطا ایله نقصان بولمیه‌سن بلکه سن انك قتنده هر نه حالده اولسك برابر اوله‌سن وبعض مشایخ دخی

بیورمشلرکه (کن مع ابناء الدنیا بالادب ومع ابناء الآخرة بالعلم والعمل ومع العارفین کیف شئت) پس درویش که عارف اوله انکله مصاحب اولان اکا مداهنه‌دن قورتیلور وتکلف براه مدارادن بری اولور حضرت علی کرم الله وجهه بیوردیلرکه (شر الاصدقاء من احوجك الی المداراة) پس صدیق ورفیق دینمز اول کسه‌یه که سن اکا مدارا ایلیه‌جکسن یوسف بن رازی بو بیتی بو محله مناسب قتی خوب انشاد ایلمشدر

* (شعر) *

احب من الاخوان کل موات	وفی غضیض الطرف عن هفوات
یوافقنی فی کل امر احبه	ویحفظنی حیا وبعد مماتی

(نثر) وسالکه لازم وواجب اولان بودرکه اعتقادی ناپاك ودین وطریقتده بی باك اولان کسه‌لرله مصاحبت قیلمیه اکر شکلمزده ایسه‌ده زیرا انلرله مصاحبتدن وحدت وعزلت خیرلودر (کما قال علیه السلام الوحدة خیر من جلیس السوء والجلیس الصالح خیر من الوحدة (مثنوی) حق ذات پاك الله الصمد * که بود به ماربد از یار بد (نثر) بیوردقلری بو کونه جلیس فاسده اشارتدر وحقوق صحبتدن وشرط طریقتدن بری دخی بودرکه چون صاحبله مصحوب ماییننده شکرآب واقع اولسه بری برینك اردنجه غیبت وذم ایتمیه‌لر واول مفارقته باعث اولان کسه‌نك ذاتنه بغض ایتمیه‌لر بلکه اندن صدور ایدن عمل قبیحه بغض ایده‌لر واول عملدن تبری ایده‌لر (قال بعض المشایخ لا یبغض الاخ بعد الصحبة بل یبغض عمله السیء کما قال الله تعالی لنبیه علیه السلام ارشادا الی ذلك المعنی فان عصوك فقل انی بریء مما تعملون ولم یأمره ان یقول انی بریء منکم) پس اخوت وحقوق صحبت حقنده کلام چوقدر پسندیده اولان صحبتی لله ومفارقتی فی الله اولمقدر یا مالی ایچون ویا جاهی ایچون ویا حسنی ایچون اولمق کرك باخصوصکه حسندار تازه‌لیله مصاحبته طریقتمزده وسائر طرق مشایخده هیچ جوازی یوقدر زیرا سالکه تازه ایله مصاحبتك مضرتی قتی چوقدر ابو عبدالله حصری بیوردیلر فتح موصلی‌دن استماع ایلردمکه اکثر وقتده دیردی (صحبت ثلاثین شیخا کانوا من الابدال کلهم اوصانی عند مفارقتی ایاهم اتق مقارنة الاحداث) وشیخ حضرتلری دخی فتوحاتده بو کلامه مناسب بیوردیلرکه (ایاکم ومعاشرة الاحداث والشبان فان صحبتهم سم قاتل للطالبین) وبو بیتله نصیحت قیلدیلر وصحبت احداثدن نهی ایدرلر وبیوردیلرکه

(نظم)

لا تصحبن حدثا ان كنت ذا حدث * ولا نساء وكن بالله مشتغلا
واحذر من الفتنة العمياء ان لها * حكما قويا على القلب الذى غفلا
وشهوة النفس فاحذرها وكم فتكت * بسيد قلبه عن ربه عقلا

(نثر) معناسى البته تازه يله مصاحبت ايلمه اكرسن دينده بالغ وتازه اولدكسه
نسايله دخى صحبت ايتمه اللهيله مشتغل اول كورنمز فتنه دن حذر ايله كه تحقيق
اول فتنه ايچون غافل اولان قلب اوزره قوى حكم واردر ودخى شهوة
نفسدن حذر ايله كه چوق قلبى ربيسندن عاقل اولان سيدى اكسزين حيله
قتل ايلدى ابو القاسم قشيرى حضرتلرى بيوررلركه (من اصعب الافات فى هذه
الطريقة مصاحبة الاحداث ومن ابتلاه الله باحد منهم فباجماع من الشيوخ
ذلك عبد اهانه الله وخذله فليحذر المريد من مجالسة الاحداث ومصاحبتهم)
اى اخى مثنويده خود حضرت نيچه محلده تنبيه وتأكيد بر له نصيحتلر ايدلر پس
بو طريقته ذاهب اولان سالك بو ورطه لردن پرهيز ايتمك لازمدر تا كيم دين وايمانى
سالم اوله والله اعلم بالصواب

(باب تاسع)

سماعك انواعى وفقرانك سماعده اولان آداب واركانى بيان ايلر) نوشندكان
شراب عرفان وپوشندكان لباس ايقان اولان مولويانه لازمدركه حسن استماع
بر له سماع ايده لر وبو طريقه عشق وشوقله والتماعله كيده لر سماع غذاى روح
وسبب فتوحدر نتكيم شيخ سهروردى بيوررلر (ان بعض الواجدين يقتات
من السماع ويتقوى به على الطى والوصال ويظهر عنده من الشوق ما يذهب عنه
لهب الجوع) يعنى اهل وجددن بعض كمسه لر سماعدن قوت اتخاذ ايدرلردى
وسماعله بر كون بيميوب طى ايدوب ايرتسى كونه اولاشدير رلردى وقتنده
شوقدن برنشئه حاصل اولوردى كه لهب جوعى ازاله ايلردى (نظم) سماع آرام جان
زندكانست * كسى داندكه اوراجان جانست (نثر) بيوردقلرى بو ذوقه
اشارتدر وفى الحقيقه سماع برمرقات الهيدر كه سامعى حضيض غفلت وقسوت
قلبيه دن حظوظ روحانيته مرتقى ايلر وبر مصقله دركه زنكار تفرقه يى مرآت
دلدن سيلر مجلا قيلر (مثنوى) پس غذاى عاشقان آمد سماع * كه درو باشد خيال
اجتماع (نثر) اى درويش فوائد سماع چوقدر واسرارينه نهايت يوقدر جمله دل
برى مشايخ كبار بيوررلركه (السماع يستجلب الرقة والرقة تستجلب الرحمة من

الله) سماعك رقت قلب استجلاب ايتمسى كماليله واضح ومعيندر ورقت قلبك
رحمت حق اجتذاب ايتمسى دلائلله مبرهن ومبيندر جمله دن برى زيد بن اسلم
ابى بن كعبدن روايت ايدركه (قرأ ابى بن كعب عند رسول الله عليه السلام
آية فرقوا اصحاب رسول الله فقال عليه السلام اغتنموا الدعاء عند الرقة
فانها تجلب رحمة من الله) پس سماع شرعا وعقلا وطبعا مذموم ومنكر دكلدر
بلكه عند الاولياء والعاشقين حلال وزلالدر نتكيم بيوررلر (رباعى) شهباز
جناب ذو الجلالست سماع * فراش قلوب اهل حالست سماع * درمذهب
منكران حرامست سماع * درمذهب عاشقان حلالست سماع (نثر) آنلركه
سماعه انكار ايلديلر اوچ قسمدن خالى دكلدر اولا سنت رسوله جاهلدر وآثار
واخبار نبويدن غافلدر انكيچون انكارله عاملدر حبشه قصه سن بيلمش
وحضرت عائشه نك مغنيه جاريه لره دف چالديروب حضرت نبينك ايشيتوب
استماع ايلديكن طويمشدر نتكيم حجة السماع نام رساله مزده براهين دلائلله
ثابت ومبين اولمشدر وثانيا شول كمسه دركه سنت رسوله من وجه عالم اوله ولكن
فقهاء صورينك وعلماء رسومك عالم اولديغى كبى اوله وانلره تقليد قيله واحوال
واذواق واسرار اخبار نبويدن مهجور قيله وسنت رسولدن اوليانك استخراجنى
بيلميوب انلرك حالاتندن دور اوله وثالثا شول كمسه دركه اذواق روحانيه دن
بى خبر وچاشنى محبت وموددتدن برى ارغنين طبيعت وفسرده دل وپر قسوت
بر حجر لا يفهمدر ذوق سماعى طويمش وبردم انك چانى اوليايه اويمش پس انك
روح پر عللى شهد وشكر سماعدن لذت آلممشدر (مثنوى) ان تنى راكه بود درجان
خلل * خوش نكردد ور بكيرى در عسل * اين كسى داندكه روزى زنده بود *
از كف آن جان جان جامى ربود * مرغ كونا خورده است آب زلال * اندر آب
شور دارد پر وبال (نثر) سماعك حلنده اوليانك تصانيف كثيره سى واردر
بو مختصرده ايرادى نطويلى مستلزم اولوراستينه حجة السماعدن غنا كاوردر
پس بو كتابده سماعه اهل كيملردر وسماع قاچ نوعدر وآداب سماع نه در انى بيان
ايدرز اى اخى اولا بيلكل كه سماعه اهل اوچ كمسه در غيريسى نامحرم وناهلدر
نتكيم ابو نصر سراجك بو كلامى دلالت ايدر (قال اهل السماع على ثلاث طبقات
الاول الفقراء المجردون الذين قطعوا العلايق ولم يتلوث قلوبهم بمحبة الدنيا
فهم يسمعون بطيبة قلوبهم ويليق بهم السماع فهم اقرب الى السلامة فكل قلب
ملوث بمحبة الدنيا فسماعه سماع طبع وتكلف) مشايخ طبيعتله وتكلفله اولان

سماعی دخی ایکی قسم ایتمشلردر اکر سامعك مرادی تهییج شهوات نفسانیه
ویاخود طلب عز وجاه دنیوی وحظ جسمانی ایسه سماعی لعب ولهو اولور وحرام
حکمنه اولور واکر سماعدن مرادی تواجد ایسه وتکلفی ذوق روحانی بولمق ایچون
ایسه انك سماعی مندوب ومستحسندر نته کیم عند قراءت القرآن تباکی مستحسن
اولدیغی کبی (والثانی قوم یرجعون فیما یسمعون الی احوالهم ومقاماتهم
واوقاتهم) وایکنجیسی شول قومدر که سماع ایلدکاری وقتده رجوع ایدرلر حاللرینه
ومقاملرینه ووقتلرینه نته کیم حضرت نبی علیه السلام بشریت غلبه قیلدقده
وروحانیت مستور اولدقده ذوق روحانیانه رجوع ایچون (ارحنا یا بلال)
بیورردی واول سماعك ذوقیله راحت اولورلر ولذت روحانیاتی بولورلردی
(والثالث قوم یرجعون فیما یسمعون الی مخاطبات الحق فهم الکاملون)
اوچنجیسی شول برقومدر که سماع ایلدکاری وقتده حقك مخاطباتنه
ومکالمه سنه وآندن استماع ایتمکه رجوع ایدرلر ماحصل هر کسك مرتبه سی
نه ایسه مرتبه سی حکمیله سماع ایدر پس سماع اهل نفسك نفسانیتن
واهل روحك روحانیتن واهل حقك حقانیتن زیاده ایلر وهر کسك مرتبه سنه
مناسب برباب کشاده قیلر (کما قال الکتانی السماع علی مقدار فهم السامعین
سماع العوام علی متابعة الطبع وسماع المریدین علی رؤیة الآلاء والنعم وسماع
العارفین علی الکشف والمشاهدة) مثلا لفظده بیله سامع متفاوتدر هر کس
برلفظی مرتبه سنك حکمنه کوره فهم ایلر نته کیم بغداد شهرنده ایکی کمسه
برموضعده اوتورمشلر ایدی بری عوامدن ایدی وبری خواصدن ایدی
خواصدن اولان بوفکرده ایدیکه رؤیت الهیه بلا سعی بنده یه حاصل اولورناکاه
برکمسه یاسعتر دیو چاغردی اول خواصدن اولان کمسه وجده کلدی وبرشهقه
اوردی عوامدن اولان بونی استغراب قیلدی زیرا اول عامی اولان انجق لفظك
معناسن فهم ایلدی وخواصدن اولان یاسعتر معناسن آکلادی یعنی یارجل سن
سعی ایله کوره سن خواصی فهم قیلدی وبرمثال آخر دخی بوسامعك متفاوت
اولمسنه بودر که ینه بغداد شهرنده برکون حضرت شبلی سوقده کیدرکن برکمسه
خیارك اونی براقچه یه دیو ندا ایلردی شبلی بوسوزی استماع ایلدیکی کبی برشهقه
اوردی ودیدیکه (الهی اذا کان عشر خیار بدرهم فکیف الشرار) شیخ سعدی
بومحله مناسب دیرکه (نظم) دوکس برحدیثی کمارند کوش * ازین تا بدان
زاهرمن تا سروش * یکی پند کیرد دوم ناپسند * نبرد ازدا زحرف کیری به پند *

فرومانده در کنج تاریك جای * چه دریابد ازجام کیتی نمای (نثر) منازل
السائرین شرحنده قاشانی دیرکه (قال المشایخ السماع حادیجذب کل احد
الی وطنه الخاص ای الی مقصده) یعنی سماع برسائقدر که هر کسی کندو وطننه
ومقصدینه چکر پس سامعك اقسامنی بیلدکسه سماعه کلم سماع دخی
اوچ قسمدر برقسمی سماع الهی وبرقسمی سماع روحانی وبرقسمی دخی سماع
طبیعیدر سماع الهی اولدر که هرشیء فی نفس الامر کلمات اللهدر زیرا کن امرنك
اثریدر پس کلمات الله غیر متناهیه در کذلك کلمات حقی سامع اولان اولیانك
دخی اول کلمات غیر متناهیه قدر لایتناهی اسماع باطنه سی واردر پس کلمات
اللهی استماع ایلمزالا جمیع اسماء الهیه نك اسرارینه واقف اولان عارف نته کیم
شیخ حضرتلری فتوحاتده بومحله مناسب بیوررلر (ولکل اسم لسان ولکل
لسان مقال ولکل مقال منا سمع والعین واحدة من القائل والسامع)
یعنی اسماء الهیه دن هر اسمك برلسانی وهر لسانك برمقالی واردر وهر مقال
ایچون بزدن اکابر قولاق واردر حالبوکه قائل وسامعك حقیقتده ذاتی بردر
بومرتبه ده اولنلر خلقله مکالمه قیلسه لر حقله مکالمه قیلرلر وخلقدن برسوز
استماع ایلسه لر آنی حقدن استماع ایلرلر نته کیم شبلی خیارك اونی براقچه یه لفظنی
حقدن استماع ایدوب دیدیکه الهی خیارك اونی براقچه یه اولیجق شرارك حالی
نیجه اولور وبایزید حضرتلری بومرتبه ده بیوررلر که (انا اکلم الله واسمع منه منذ
ثلاثین سنة والناس یظنون انی اکلمهم واسمع منهم) وشیخ حضرتلری ینه
فتوحاتده بیوررلر که (فکلام صاحب هذا المقام کله نیابة فمنا من یقول
ان الله یقول علی لسان عبده ومنا من یقول بنفسه فی زعمه ولیس الامر کذلك
فی نفسه فان الله عند لسان کل قائل فکما انه لیس فی الوجود الا هو کذلك
ما ثم قائل ولا سامع الا هو وکما قسمنا بین من یقول بالله وبین من یقول بنفسه وکذلك
سماعنا منا من یسمع بربه وهو قوله کنت سمعه الذی یسمع بی ومنا من یسمع
فی زعمه والامر علی خلافه فهذا هو السماع الالهی وهو سار فی جمیع المسموعات)
معناسی بومقام صاحبینك کلامی کلیسی نیابتدر یعنی کلامده وسماعده نائب
حقدر پس بزدن بعض کمسه واردر که الله لسان عبدی اوزره سویلر دیر وبزدن
بعضیسی واردر که زعمنده عبد کندو نفسه سویلردیر حالبوکه امر نفسنده بویله
دکلدر زیرا حق تعالی هر قائلك لسانی قتنده انك کلامنی خلق ایتمکله حاضردر
نته کیم حقیقتده نظر اوجودده برغیر بوقدر الا اولدر وکذلك حقیقتده قائل وسامع

دخی بوقدرا لا اولدرونتکیم برالهله سویلین کسه نك وبنفسه سویلین کسه نك
ماینینی تقسیم ایلدیکمزکبی سماعمزدخی بویله متفاوت تقسیم اولنمشدربزدن
بعض کسه وسیله ایشیدروبوربسیله ایشتمك حق تعالینك بن انك سمعی اولورم
بغله استماع ایلردیدیکیدروبزدن بعضیسی کندوزعمنجه عبد بنفسه ایشیدردیر
حالبوکه امر بونك خلافیدرسماع الهی بوکادیرلرکه جمیع مسموعاتده ساریدر
حضرت پیرك بوقصیده لری سماع الهی یه اشارتدرکه بیوردرلر (نظم) دانی
سماع چه بودصوت بلی شنیدن * ازخویشتن بریدن باوصل حق رسیدن * دانی
سماع چه بوددردوای یعقوب * بوی وصال یوسف از پیرهن شنیدن * دانی
سماع چه بودسری زلی مع الله * انجاملائکنجدبی واسطه رسیدن (نثر) پس
سماع روحانی یه کلهلم سماع روحانی اولدرکه سمع روحله هرشیئك تسبیح حق
قیلدیغن کوش ایتمکدروانك معناسنی ذوقله فهم ایتمکدرزیرابو وجودعنداهل
الشهوددرق منشوردروعالم واهل عالم انده کتاب مسطوردرالسنهٔ خلق اقلام
حقدرپس اقلام حقدن صدوراپدن کلمات واصوات وحروف هرنه ایسه سمع
روحله معانیسن ایشیدوب اکاکوره ایش ایتمکدر (وان من شئ الا یسبح بحمده
ولکن لا تفقهون تسبیحهم) ایتنك سری سماع روحانیته ایردکدنصکره معلوم اولور
وبومرتبه ده هرشیئك تسبیحن کوش هوشله استماع قیلور (مثنوی) هیچ میدانی
چه کویدچنك وعود * انت حسبی انت کافی یاودود (نثر) دین چنك وعودك
تسبیحن بوسماعله فهم ایتمشدرلکن انجق بوتسبیحن ذکر ایتمشدر والادف
ونی وقدوم وچنك وعود وسرنای وسائرسازلرچالندیغی وقتلرده هر بری برانده
بردرلوتسبیح ایدروچالنمدیغی وقتلرده دخی برکونه تسبیح ایدرکه چالندیغی وقتده کی
کبی دکلدرپس بومرتبه ده دخی سوزچوقدر (من لم یذق لم یدر) دراما طالب
اولنه ردوسد بوقدرپس بومرتبه لره واصل اولان کبارك سماع صوری یه
احتیاجی قالمزاکرسماع صوری یه حاضر اولورسه ده احتیاجا دکلدر بلکه
یاارشاد الطالبین دروبا تواضعا ویا استتار الحاله نتکیم شیخ حضرتلری بیوردرلر
(ادون حال من یحتاج الی مزعج یزعجه) یعنی اول کسه نك حالی غایتله دونتردرکه
برمشوق ومهیجه محتاج اوله پس ذوق دائمه وازن وسماع الهی وروحانی یه
ایره نك ذوقی وحالی مستمر اولور استرسه مهیج ومزعج صوریدن استغنا قیلور
(حالی بعد السماع کحالی قبل السماع) دین عزیزلرك بوسوزی استمرار ذوق
وشهوده اشارتدروبعض کباره ذوق علم ومعرفت حاصل اولوب بووجدوذوق

درونلرندن زائل اولوروسماعده وجدوذوق ورقص وحرکت قیلمدن قالور
ونقصان وجدمرتبه سنه ضرر ویرمز نتکیم جنید حضرتلری بیوردر (لا یضر
نقصان الوجد مع فضل العلم وفضل العلم اتم من فضل الوجد) وحضرت جنید کندو
نهایت حاللرنده رقص وحرکتدن قالمشلردروسماعده اوتوررلرایمش برکسه
برکون سؤال ایلمشکه (یاشیخ لم لم ترقص مع اصحابك فاجاب بقوله تعالی
وتری الجبال تحسبها جامدة وهی تمر مر السحاب) بوآیتله ظاهر جسدی رقصدن
ووجددن قالوب وباطنی رقص وحرکت ایلدیکنه اشارت ایدرلر پس سماع
طبیعته کلهلکه مراد سماع صوریدروسماع صوری اولدرکه برنیجه کسه بریره
جمع اولوب نغمات لذیذه والحان نفیسه استماع ایتمکه دیرلر نتکیم بزم طریقمزده
هیأت معروفه اوزره فقرانك نای ودف وقدوم آوازنی دکله دکاری کبی پس
بوطریقمزده اولان سماعك ظاهرا وباطنا آدابی واردراولاادبی بودرکه فقرا
سماع خانه یه شیخدن اول کلوب جمع اوله لر وادب ووقارله اوتوره لر ویمین وشماله
التفات ایتمیه لرپس شیخدرحضرتك کلامنی نقل ایلدکده جان ودلله اصغا ایده لر
خاطرلرین بریره جمع ایده لرو اوبوقلمیه لراکربویله ایتمزلرسه درکاه اولیاده کستاخلق
ایدرلر بعد ختم الکلام نعت خوان ونایزن باشلدقده مراقبه شکلنده سکونله
اوتوره وحرکت ناهموار ایتمیه قلب حی ایله ونفس میت ایله حسن استماعله سماع ایده
نتکیم عبدالرحمن سلمی بیوردرلر (سمعت جدی یقول ینبغی للمستمع ان یستمع بقلب
حی ونفس میت ومن کان قلبه میتا ونفسه حیا لا یحل له السماع) وقلبك میت
اولمسنه باعث وداعی وذوق ووجدله دل زنده اولمیوب دلمرده اولمسنه بادی
برقاج وجه واردراولا سامعك آداب شرعیه ده وفرائض وواجباتده قصوری
اولمق کرك زیرا ترك فرائض وواجبات اماتهٔ قلبه سببدر * وثانیا آداب طریقتده
تکاسل وفتوری اولمق کرك زیرا ادب طریقته مبالات ایتمك ومخالف کتمك
البته دل مرده وتن زنده اولمغی مستلزم اولور * وثالثا قلبنده حب دنیا ومیل
ماسوی اولمق کرك وبرکسه یه کین وکبروحسد وبغض وغل وغشی اولمق کرك
زیرابوجمله اخلاق ذمیمه ذوق الهی ووجد ربانی وروحانی یی مخلدر سماعزن
بوصفتلرله فوائدسماعدن محروم قالورنتکیم حضرت بیوردرلر (نظم) سماع ما
چوروحانیست ای جان * مشوا ینجا بکبروکین رقصان (نثر) وبوصفتلرله متصف
اولانك سماعی ورقصی جمل وخروسك رقصی کبیدربیهوده لهو ولعب مقوله سی
اولور پس سماعزن اولان مشوا ینجا بکبروکین رقصان امرینه امتثالا الاصفت ذمیمه

غلبه قیلدقده سماعه ورقصه کیرمك کرك تا بو صفتلردن رها بولنجه وبالغ وطاهر اولنجه وسماعزن اولانلرك برادبی دخی بودرکه حرکات ناهمواردن وقلبه ذوق کلدکده شهقه وصیحه اورمدن حذر ایلیه لاسیما عند حضور الشیخ اکر وجد غلبه ایدرسه دخی قادر اولدقجه ضبط ایلیه وتأدب قیله ادنی وجدله های وهوی ایدرسه کستاخلق ایلر بو معنایه شاهد حضرت جنیدك مریدلرندن برینك اظهار وجد وحالت ایتمسیدر (حکی ان شابا یصحب الجنید کلما سمع شیئا زعق وتغیر فقال له جنید ان یصدر عنك شیء مثل هذا بعد فلا تصاحبنی وکان بعد ذلك یضبط نفسه وربما کان من کل شعرة منه یقطر قطرة عرق فیوما من الایام زعق زعقة ومات) اما بلا وجد اظهار وجد ریا و منافقتدر * پس اکر وجد قبل القیام الی الدور حاصل اولورسه حرکت ورقصه کیرمیه (کما جاز فی طریق السلف) بلکه کندوبی ضبط ایلیه پس بعد تمام الدور الولدی اختیار عاشقلردن بری تقدم ایدوب دست برسینه حضور شیخده تعظیم برله تواضع ایدوب مقام شیخدن تجاوز ایلدکده اول حاصل اولان وجدله رقص وحرکته کله واکر قبل القیام الی الدور وجد حاصل اولمزسه تواجده نیت ایلیه وبسمله ایله ابتدا ایلیوب قلبیله اسم جلاله مشغول اوله رق رقص وحرکته کله تا اهل وجده تشبه برکاتیله وسماعك ذوق وحرکاتیله اکا دخی یا اول سماعده ویا اوسطنده ویا آخرنده وجد حاصل اوله وکمال وجد حاصل اولدقده پای کوبان ودست افشان وغزل سرایان سماع ایتمك طریقمزده جائزدر ولکن عادت ایتمیه وبلا وجد بونلره مباشرت قیلمیه زیرا عادتنده کراهت وتصنع واردر پس (ع) مجالسهم علی التحقیق صمت (نثر) خواهی اوزره سالکه صمتدن اولی برادب یوقدر مکرکه قیل وقال وهای وهوی وجدله اوله پس وجد حاصل اولدقده بونلرهب جائزدر وخرقه سن کندودن خلع ایدوب میدانه ویا مطربانه رمی ایتمك سنتدر اکر تصنع وریادن خالی ومجرد ایسه (کما روی ان کعب بن زهیر دخل علی رسول الله فقرأ عنده علیه السلام قصیدة البردة اولها بانت سعاد فقلبی الیوم متبول الی ان ینتهی ان الرسول لسیف یستضاء به مهند من سیوف الله مسلول فقال له علیه السلام من انت قال اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا عبده ورسوله انا کعب بن زهیر فرمی الیه رسول الله بردة کانت علیه وهی البردة الباقیة عند السلاطین) روایت اولنورکه کعب ابن زهیر رسول حضرتنك مجلسنه داخل اولدی وقصیدهٔ بردهٔ بی قراءت قیلدیکه اولی بانت سعاددر تا ان الرسول لسیف یستضاء به بیتنه کلنجیه دك پس بو بیتی

قراءت ایلدکده حضرت بیوردیلرکه سن کیمسن شها دت کلمه سن کتوروب بن کعب بن زهیرم دیدی حضرت بردهٔ شریفه لرین اکا القا ایلدی الان پادشاهلر قتنده اولان خرقهٔ نبی علیه السلام اولدر * پس رمی خرقه محل ذوقده سنتدر اما طریقت بودرکه صکره ینه بهاسن ویروب ویاخود مطربانی ارضا ایدوب کیرو آلیه شیخ حضرتنك بو بیتلری دخی بو معنایه دلالت ایدر (مثنوی) صوفیست انداخت خرقه وجددر * کی رود او برسر خرقه دکر * میل سوی خرقه داده وندم * انچنان باشد که من مغبون شدم * دور از عاشق که این فکر آیدش * وربیاید خاك برسر بایدش (نثر) اکر رامی خرقه یی برآخر سماع نیتنه ویاخود مجرد مطربلر نیتنه آتارسه اول خرقه ویا مرمی اولان شیء مطربلرك اولور اما اکر مطلق وجدندن آتارسه ویاخود حین وجدده کندو رمی ایتمکسزین یا خرقه ویا کسوه ویا بونلر مانندی هرنه ایسه مثلا اقچه وکیسه کبی دوشرسه اول جمله فقرانکدر اکر مطرب فقرادن ایسه پس جملهٔ فقرادن بری اولور واکر دکل ایسه فقرانك اسبابنده غیرك مدخلی یوقدر لاسیما علوفه ایله اوله هیچ مدخلی اولمز واکر وجد وحالته باعث دیرسه وجد وحالته سبب جمیع حاضر اولان فقرادر یوخسه یالکز مطرب دکلدر مشایخ سلف سورهٔ انفالك ابتداسیله بونی ثابت ایتمشلردر شیخ بدر غزاسنده حضرت پیغمبر علیه السلام بیوردیلرکه (من وقف بالمکان فله کذا ومن قتل فله کذا ومن اسر فله کذا) پس شبان ودلاوران کفار طرفنه مسارعت ایلدیلر وپیرلر سنجاق دیبنده قائم طوردیلر پس حق تعالی فتح ونصرت ویروب اویکتلر وافر اساری وغنائم کتوردیلر پس شیوخ اول غنائمدن حصه طلب ایلدیلر یکتلر دیدیلرکه بونی بز فتح ایلدك سزه نه حصه ویره لم شیوخ دیدیلرکه (نعم لکن کنا ظهر الکم) پس حضرت رسوله کلوب بو غنائم خصوصندن سؤال ایلدیلر درحال بو آیت کریمه نازل اولدی (یسئلونك عن الانفال قل الانفال لله والرسول) انفال غنائمه دیرلر زیرا حقدن قوللرینه عطیه در * پس بو آیتدن معلوم اولدیکه حین وجدده ملقا اولان ودوشن جمله نکدر زیرا حضرت اول غنائمی علی السویه جمله یه بخش ایلدیلر کذلك اول دخی جمله یه بخش اولنمسی واجب اولور

(باب عاشر)

مقابله لفظنك سرنی وسماعك نکته سنی ودورولدینك وادوارثلاثه نك وسلام ثلاثه نك رموزین بیان ایلر * ایها الاخ الاعز الاکرم سماعك اقسامنی وآدابنی

بیلدکسه بوهیأت معروفه وارکان معهوده نیجه رموز ونکات واسراری
جامعه درکه هرکسك بوره وزه اطلاعی یوقدر جمله دن بری سماع کوننه مقابله
کونی دیرلر انکچونکه مثال اهل جنان جمیع اخوان بلاغل ولاغش بربره جمع
اولوب آینه وش بری برینه مقابل اولورلر (کما قال الله تعالی فی حق اهل الجنة
ونزعنا ما فی صدورهم من غل اخوانا علی سرر متقابلین) یعنی بزنزع ایلدك
اهل جنتك دنیاده صدرلرنده اولان غل وغشی وحقد وحسد وخیانتی بونلر
بری برینه اخوان اولدقلری حالده اویله اخوانکه سریرلر اوزره بری برینه قارشو
متقابل اوتورهلر (قال السهروردی فی تفسیر هذه الایة المقابلة باستواء السر
والعلانیة ومن اضمر لاخیه غلا فی صدره فلیس بمقابله ولو کان وجهه الی وجهه)
یعنی بو آیتده مقابله دن مراد اخوان اولانك بری برینه سری وعلانیتی مستوی
اولمقدر وشول کمسه که قلبنده برقرنداشنه حقد وخیانت اضمار ایلر اول اکا
مقابل اولمز اکرچه بحسب الظاهر یوزی انك یوزینه مقابل اوتوردیسه ده پس
یوز یوزه مقابل اولدقده کرکدرکه (المؤمن مرءآة المؤمن) فحواسی اوزره قلب قلبه
بلاغل ولاغش مرءآة مجلوه کبی مقابل اوله تا اسرار اتحاد وتوحیدی مشاهده قیله
مقابله لفظنك اصل سری بودر بعض وجهله دخی معنا ویرنلر بوسردن غافلدر زیرا
بو لفظی وضع ایلین بو معنی ایچون وضع ایتمشدر وفقرا وعرفانك جنت عاجله
صاحبلری اولدیغن مراد قیلمشدر زیرا عند المحققین جنت ایکی قسمدر بری جنت
عاجله وبری دخی جنت آجله اول وقتده که سالك (موتوا قبل ان تموتوا) فحواسی
اوزره موت اختیاری ایله اولمزدن اول اوله انك وجودی مقبره سی (روضة
من ریاض الجنة) حکمنده اولور بو مرتبه ده جنت معرفته کیرروبیسن چشم
شهودله کورورسکیم بعض مشایخ بیورررلر (ان فی الدنیا الجنة عاجلة من دخلها
لایشتاق الی الجنة الاجلة) قیل وماهی قال معرفة الله کذا فی شرح الحکم) پس
جنت عاجله صاحبلری اولان فقرا وعرفا یوم مقابله ده بربره جمع اولورلر وذکرالله
وفکرالله روضه لرنده جانلری روحانیت کالرین واسرار احدیت سنبللرین اوتلیوب
غذا بولورلر (قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ارتعوا فی ریاض الجنة
قالوا وما ریاض الجنة یارسول الله قال مجالس ذکرالله وفی روایة مجالس العلم)
وبو جنت عاجله ایچره طوبی مثال اولان شیخ پرکمالك درخت وجودی سایه سنه
جمع اولوب انك شجرهٔ وجودندن حاصل اولان ثمرهٔ معارفی وفواکه لطائفی
اجتنا قیلورلر وبو حدیث شریفك ماصدق حالنی واسرارینی بولورلر (کما قال

رسول الله صلی الله علیه وسلم اذا القیتم شجرة من اشجار الجنة فاقعدوا فی ظلها
وکلوا من اثمارها قالوا کیف یمکن هذا فی دار دنیانا یارسول الله قال اذا القیتم
صاحب العلم فکانما القیتم شجرة من اشجار الجنة) پس اول کون شجرهٔ
جنته ملاقی اولورلر وانك ینابیع قلبندن جاری اولان انهار اسراردن نوش
قیلورلرکه اول انهاردن بری ماء علم وبری عسل معرفت وبری لبن ذوق روحانیت
وبریسی دخی خمر محبتدر * پس اثمار معارفدن یوب وبو انهار اربعه دن
ایچوب تنعم غایته ایردکده سماع ایله دخی تلذذ مراد ایدهلر نتکیم جنت آجله
صاحبلری بعد التفکه والتنعم سماع اقتضا ایدهلر * پس اشجار جنت اوزره
جرسلر اوله حق تعالی تحت عرشدن بر یل کوندره اول یل شجرلره طوقنه
ومتحرك اولهلر وانك اوزرنده اولان جرسلر نغمات لذیذه والحان نفیسه ایله
سرآغاز قیلهلرکه اهل دنیا انی استماع ایتسهلردی اولهلردی (کما قال علیه السلام
فی الحدیث الصحیح ان فی الجنة لاشجارا علیها اجراس فاذا اراد اهل الجنة السماع
یبعث الله من تحت العرش ریحا فتقع تلك الاشجار فتحرك تلك الاجراس
باصوات لذیذة لو سمعها اهل الدنیا لماتوا طربا) کذلك جنت عاجله صاحبلری
اولان فقراء وعرفا دخی خوان معارف تمام اولدقده سماع ایله دخی متنعم ومتلذذ
اولمق مراد ایدهلر واشجار جنت عاجله اولان نایزنلره متوجه اولهلر * پس
حق تعالی انلرك عروش درونلرندن نفسلری ریاحی بعث ایدوب جرسلر کبی
اولان نایلره طوقندقده هر برندن نغمات لذیذه واصوات نفیسه صدور ایلیه که
ارواح عشاق انك سماعندن مست اولهلر واهل دنیا اکر اول نغمات لذیذه یی
انلر استماع ایتدیکی کبی استماع ایتسهلردی نفسلری اولیدی ودرویش اولهلردی
وموتوا قبل ان تموتوا سرین بولهلردی * پس ارواح عشاق روضة من ریاض الجنة
مشابه سنده اولان بدن مقبره لرنده بوکونه اذواق جنت عاجله ایله متلذذ ایکن
وبین الصحو والمحو برزخ اعتبار ایده متحیر ایکن ناکاه (فاذا نقر فی الناقور فذلك یوم
عسیر علی الکافرین غیر یسیر) صداسی وآوازی کوشلرینه رسیده اولدقده
بو شوق وذوقدن حیات آخر بولوب درحال مثال قیام الموتی من القبور الی یره
اوروب واوروطوروب قیامه کاورلر وقیامت صغرایی نمایان قیلورلر واسان حالله
دیرلرکه ای خواب غفلتده یاتن کمسه لر بیدار اولولك که بعد النفخة الی الصور وضرب
الناقور جمیع موتی قبورندن بوشکل اوزره اوروطوره وحیات بوله پس
کرکدرکه بو کون بوسری کورهسن وبزم کبی حاضر ومهیا اولهسن وقیامت کبری

ایچون تدارك ایدوب بر مركز دائرهٔ وجود اولان عزیزلك اطرافنی طولانه سن
تا آخرنده هر كس كندو متبوعیله دعوت قیلندقده سنده مقبول خدا اولان
مقتدا ایله دعوت قیلنه سن (كما قال الله تعالى یوم ندعوا كل اناس بامامهم)
پس اول مقابله دن بود ورختم اولنجه سر معادی بیلدیروب احوال آخرته
ایما ایدرلر بعده بو دور تمام اولوب وتعیین شیخ اورته دن چیقوب مقامنه كلدكده
ودور ثانی یه متوجه اولندقده اسرار مبدأ ومعاده وظهور عالم وآدمه اشارت
قیلرلر وبو مبدأ ومعادك سرنی بیلمكه اولا بر مقدمه بسط ایتمك كركه حتی صكره
احوال واركان فقرادن انك استخراجی آسان اوله * اول مقدمه بودركه مشایخ
صوفیه دیرلركه بو وجود وجود دوریه در یعنی مثلا ذات احدیت بر نقطه كبی
فرض اولنور وبو عالم وآدم اول نقطه دن صدور ایدن خط دائره كبی تمثیل قیلنور
(نظم) یكی خطست ز اول تا باخر * در و خلق جهان كشته مسافر (نثر) مثلا
كارده كی دائره كبی وبو نقطه نك یمینی طرفی عالم ظهور ویساری طرفی عالم بطون
تصور اولنور ومقابله سنه مرتبهٔ انسان دینور پس عالم وآدم نقطهٔ ذاتك
تجلیسندن ظهوره كلوب دائرهٔ وجود اوزره سیر قیلوب (كما بدأنا كم اول خلق
نعیده) فحواسنجه كلدیكی معدنه وآیرلدیغی نقطه جانبنه طولنوب (كل شئ یرجع
الى اصله) مغزاسنجه (والیه المصیر) فحواسنجه اصلنه واصل اولور (نظم) باصل
خویش راجع كشت اشیا * همه یك چیز شد پنهان وپیدا (نثر) اگرچه
جمله عالم وآدم بو خط موهوم اوزره مسافردر ولكن جمیعسی مبدأ ومعادین
بیلمز پس بو جمله دن مبدأ ومعادین كمالیله بیلنلر انبیا واولیا وعرفادر بونلر دخی
ایكی قسمدر بریسی تا نقطهٔ حقیقیدن روحی نیجه سیر ایلدی وبو عالم انسانیته
نقدر مرتبه قطع ایدوب كلدی دخی انسان اولمزدن اول بونلری بیلورلركم
(كنت نبیا وآدم بین الماء والطین) حدیثی بو علمی اشعار قیلور وبر قسمی دخی
مبدأ حقیقیدن روحنك نیجه ظهور ایلدیكن وبو عالم ناسوته كلنجه نقدر مراتب
سیر ایلدیكن بیلمز ولكن عالم انسانیته كلدكدنصكره بو كا بر علم كاوركه بو بر مبدأدن
ظهور ایدوب بو عالم انسانیته كلدی وبونده دخی قرار ایتمیوب اكا كیدر پس
بو قسم اولا عالم باطن طرفندن مراتب قلبیه وروحیه یی قطع ایدوب سیر قیلور
آخر الامر مبدأ حقیقیسنی بولور بو سری بولدقده حق تعالى اكا اسم سلامله
متجلی اولور وبو اسمك لساننده انلره سلام قیلور ودیركه (سلام علیكم عبادی
سلمت علومكم عن الشبهات ووصلت فهومكم الى الغایات) اول زمانده بونلره

برعلم

بر علم كاوركه بونلرك علمی مبدأ حقیقی یه واصل اولمسی وشبهات وشكوكدن
خلاص بولمسی اسم سلامك تجلیسی واثریمشكه بونلرك علمی سلامتله او مرتبه یه
واصل قیلمش پس بو مرتبه یه علم الیقین دینور بعدازان حق تعالى بونلرك علمنه
نور رؤیت ومشاهده ویروب عین الیقین منزله سنه ایركوروب اندنصكره بونلرك
روحی مبدأ حقیقیدن نیجه ظهور قیلدی ومراتب عقول وارواحی وافلاك
وعناصری نیجه قطع ایدوب مرتبهٔ انسانیه یه كلدی انبیادن بعضیسی
واولیادن بعضیسی قالبه كلمزدن اول بیلوب وكوردكلری كبی بونلر دخی جمله
مراتبی بو دورده عین الیقین مشاهده قیلورلر ومرتبهٔ انسانیه دن مبدأ
حقیقی یه وارنجه نقدر مراتب قلبیه وروحیه وار ایسه قطع ایدوب بو دفعه
عین الیقین ایله مبدأ حقیقی یه واصل اولورلر پس جناب حق بنه بونلره اسم
سلامك تأثیر وتجلیسن بیلدیرر وهر مرتبه ده بو اسمك حكمی اولدیغی آكدیرر
نتكیم شیخ صدر الدین بو اسمك شرحنده دیركه (ولكل مرتبة من المراتب حظ
من هذا الاسم) ودخی بونلره بو اسمله سلام ایدوب دیركه (عبادی سلام علیكم
سلم یقینكم من الشك وظلمة الشرك الخفی شاهدتم المراتب والحقائق كما هی علیها
بعیون یقینكم اعلموا ان هذه السلامة من سلامی علیكم) بعدازان بونلره حق
الیقین نوری اعطا قیلوب بو نور یزدانیله بونلر بدایت وجوددن نهایتنه وارنجه
دور وسیر ایده لر پس سیرلری مبدأ حقیقی یه ایردكده مبدئی عین معاد كوره لر
وآخری عین اول بوله لر وباطنی عین ظاهر مشاهده قیله لر (قاب قوسین او ادنی)
مقامی نه ایمش بیله لر ومعراج حقیقی یه ایره لر بو مقامده دخی حق تبارك وتعالى
بونلره اسم سلامله تجلی قیلوب دیه كه (عبادی سلمتم عن كل ما نسب الیكم
من الوجود والقیود ووصلتم بسلامی علیكم الى سلامة الشهود فانظروا بنظر
حق الیقین كیف ترون النقطة والدائرة والدور والمدار فاذا نظروا یرون النقطة
والدائرة والدور والمدار عینا واحدا سائرا دائرا فیها كالنقطة الدائرة فی شكل
الخط الوهمی كما قال صاحب كلشن راز (نظم) همه از وهم تست این صورت
غیر * كه نقطه دایرست بر سرعت سیر (نثر) بو محلده سوز چوقدر اگر تفصیل
اولنورسه اسراره وگفتاره حد یوقدر * پس بو مقدمه دن مقصود ندرا كا كلهلم
بوندن مقصود اولدركه مشایخ بوذكر اولنان ادوار واسراری طالبلره تفهیم
ایتمك استسه لر بو عالمده محسوس اولان شیلره تشبیه ایدرلركه تا امر معنوی تمثیل
طریقیله عیانه كله مثلا كیمیسی ذات احدیتی بر نقطه یه تشبیه ایلركه اول نقطه

سرعتله حركت ايلسه دائره شكلنده كورينور لكن اول دائره وهميدر انك
وجودى يوقدر بلكه اول دائره شكلنده كورينان نقطه درو قس الذات الالهيه
والموجودات عليه وبعضيلر دخى برنقطه وضع ايدوب اول نقطه يى بركار ايله
چيزوب اوانى آخرينه اولاشديررلر ونقطه نك يمينى طرفنى عالم ظهور ويسارى
طرفنى عالم بطون اعتبار ايدوب بو اسرارى انده كوسترر لر مثلا كارده كى دائره
كبى * اما حضرت پيرمز ودنيا وآخرتده دستكيرمز وشمس منيرمز ونور ضميرمز
بوذكر اولنان اسرارى كندو وضع ايلديكى آيينلرنده كوسترر مثلا شيخ كه كلوب
مقامنه طوره نقطهٔ مبدأ وجود مثالنده اولور ويسارى طرفيكه عالم بطونك
نمونه سيدر فقرا اول طرفدن ظهوره مستعد اولمش ارواح مجرده كبى سكونله
بلا حركه كلوب نقطهٔ مبدأ وجود مشابه سنده اولان شيخه قريب اولدقلرنده
دست برسينه تعظيم ايدوب يمين طرفنه كچمكه وهركس كندو استعداد نجه
اول طرفده مركز وجودى اوزره دائر اولمغه لسان حالله استيذان ايدرلر پس
قائم مقام حق اولان شيخ بونلره لسان سرله (كن دائرا على مركز وجودك وعاملا
على شاكلتك) ديو امر قيلوب بونلردخى (سمعنا امرك سمعا وطاعة وبدأنا
الدور على اعياننا الثابتة والعمل على مركز وجودنا الذى هو الشاكلة التى يعمل
عليها كل طائفة) ديه رك مركز وجودلرى اوزره دوران قيله رق وقدم برقدم
ومرتبه بمرتبه سير ايدرك نصف دائرهٔ ظهورى قطع ايدوب محازى شيخكه
مرتبهٔ انسان نمونه سيدر داخل اولورلر بوطريقك شرطى بودركه اورادة قالميه
بلكه ياب وياپك يك دور ايدرك كه لر مبدأ حركاته واصل اوله لر پس مرتبة
بعد مرتبه اول يسار طرفنى دخى قطع ايدوب مقام نقطه يه كلورلر بوكره قائم مقام
حق اولان شيخ بونلره حقك سلامن تبليغ ايدوب اسم سلامك سرين كوسترر
وديركه (سلام الله عليكم ايها الدائرون فى دائرة المحبة سلم الله اسماعكم ونياتكم
عن الفتنة واوصلكم الى المبدأ الحقيقى بالسلامة) وسؤال اولنورسه كه بو سلام
اللهى عباد اللهه ايصال مكاننده طورركن دخى جائزدر پس تقدم شيخ
نه معنايه اشارتدركه اول مستخلفده دخى بولنه شيخك برقاچ قدم مقامندن ايلرو
كلمسى مقام منازله يه اشارتدر منازله بين المشايخ اكادير لركه عبد كندو
وجودندن مقام فنايه تنزل ايليه وجناب حق دخى سلاميله ورحمت ورأفتيله
مقام عبده تقرب ايليه تكيم بو معنايه اشارت ايدوب (من اتانى شبرا اتيته ذراعا)
بيوررلر ودخى برحديثده (اذا مضى شطر الليل او ثلثاه ينزل الله الى سماء الدنيا

فيقول

فيقول هل من داع فيستجاب له) بيوررلر پس برعاشق كه كندو مرتبه سندن
خروج ايدوب جانب حقه متوجه اولوب مركز حقيقته قريب اوله جناب حق
دخى جل وعلا اوج عزتدن ومرتبهٔ استغنادن اول عاشقه قريب ويقين اولور
نتكيم ابن فارض بيوررلر *(شعر)*

فلو واحدا امسيت اصبحت واجدا * منازلة ما قلته عن حقيقى

(نثر) يعنى اكرسن مرتبهٔ بشريتكدن خروج ايدوب مجرد وواحد اوليدك بوليجى
اولوردك مقام منازله ده بنم حقيقتدن ديديكم سوزى ديمك اولور * پس شيخك
كندو مقامندن آيريلوب سلام ويرديكى موضعه مقام منازله ديرلر فافهم * پس
بو مقام معلومك اولديسه ودور اول نهايت بولديسه صورت مقدما ذكر اولنان
معنايه موافق اولسون ايچون دور ثانى يه شروع ايدرلر پس بو دورده اولكى
دوردن زياده سوز وحرارت ووجد وحالت وانكشاف درون حاصل اولوركه
اكثريني عين اليقين مرتبه سنه ايركورر پس بو دوردخى بوحالتله غايته ايردكده
تكرار خليفهٔ حق اولان شيخ بونلره معنا بوزنده اولان سلام حقى وانك اسرار
وخواصنى اداقيلوب ديركه (سلام الله عليكم ايها السائرون فى طريق المودة
والخلة وكشف عن بصر بصيرتكم الغشاوة حتى ترون اسرار الدور ومركز الحقيقى)
پس بوسلامدنصكره دور ثالثه شروع ايدهلرو بودورده بونلره على قدر مراتبهم
واستعداداتهم استغراق ال ويرر (فاينما تولوا فثم وجه الله) سرى اكثرينه حق
اليقين برله ونيجه سنه عين اليقين ايله ونيجه سنه علم اليقين ايله يوز كوسترر بودور
دخى تمام اولدقده شيخ سلامه مبادره ايدرو نمونهٔ مقام منازله يه كلوب بونلره
اوچنجى سلامى تبليغ ايلرو ديركه (سلام الله عليكم ايها العاشقون والعارفون
تمت ادواركم وطابت اسراركم جعلكم الله الواصلين الى حقيقة اليقين ومشاهدة
رب العالمين بالسلامة) پس بواوچ كره دورك ودخى هر دور ختم اولدقده
اوچ كره سلامك سرى بودر اما بين الفقرا مشهور وشايع اولان بودركه حضرت
مولانا بركون سماع ايدوب دور ايدرلرايدى وفقرا دخى اطرافنده هربرى دوران
قيلرلردى پس اول حضرت دورى قويوب ايلرو كلوب سلام ويردى بعده دوره
آغاز ايلدى برمقدار دوردنصكره ينه سلام ويردى وينه دوره باشلدى بعده ينه
سلام ويردى پس بعد ختم الدور والسماع اول حضرته سؤال ايلديلركه بوكونه
شويله برعمل قيلديكز سرنى بيلمدك اعلام اولنسه لطف محضدر ديديلر پس
بيورديلركه دور ايلركن حضرت رسالت پناهك اصحاب پرانتباهله ارواح

شريفه‌لری تمثل ایلدی اولکی سلام اکا ایدی بعده دور ثانیده حضرت شیخ
عطارك روحلری تمثل ایلدی سلام ثانی اکا ایدی بعده دور ثالثده حضرت شیخ
حکیم سنایینك روحلری تمثل ایلدی سلام ثالث اکا ایدی بیوردیلر بو قول
منقولاتدندر ضعفدن خالی دکلدر اکر ثابت ایسه‌ده حضرتك آیینلرندن
مقصود اولان ذکر اولنان اسرار غامضه‌در زیرا کاملك برفعلنده هزار
درلو نکته و اسرار موجوده اولور پس بو تقدیرجه سلامده اصل بو کلام ذکر
اولنمق کرك که طرفینه بیله شامل اوله (الصلاة والسلام علیك ایها النبی ورحمة الله
وبرکاته السلام علینا وعلی عباد الله العارفین والعاشقین والصالحین) پس
بو طریقتده عارف اولدر که بو دقایق و نکاته واقف اوله و بو حقایق و اشاراته
عالم اوله بو دورك جمله رموز دقیقه سندن بری دخی بودر که فقرای مولویه‌نك
سلوکلری دخی دوریه‌در ظاهرلری دور ایلدیکی کبی یعنی طریق مستطیله
صاحبلری کبی دکللردر زیرا طالبان حق ایکی قسمدر برقسمی حین بلوغدن
تا وقت موته دن شریعت و طریقته ذاهب اولورلر ولکن هر نه مرتبه‌یه ایرسه
اکر روحانی و اکر جسمانی اندن حقی خارج بیلور و تنزیه قیلور و بونلردن اعلا
بر مرتبه‌ده و یا بلا مرتبه صانور وطول و دراز طلب قیلور بو اعتقادده اولان
کسه‌لره طریق مستطیله صاحبلری دینور و برقسمی دخی اولدر که حقك عنایتی
و مرشدك همتیله طریقه سلوك قیلدقده وحدت وجود اکا منکشف اولور هر نه
مرتبه‌یه ایرسه (فاینما تولوا فثم وجه الله) سرنی بولور و هر مقامده و هر پرده
و هر شیده حقی متجلی کورر بو کسه‌لره طریق دوریه صاحبی دینور زیرا بونلرك
سیرلری من الحق الی الحق مع الحق فی الحق اولور پس دوریه‌لك بولنور تکیم شیخ
اکبر حضرتلری بو معنایه مناسب بیوررلر (اعلم ان صاحب طریق المستطیل
مائل عن مقصوده خارج عن طریق الاعتدال لانه لا یری الحق فی المظاهر
بل یتوهم ان مطلوبه خارج عن هذه المظاهر فیتحرك بالحرکة المستطیلة للوصول
الیه ومقصوده معه وهو لا یشعر فهو صاحب خیال وغایته الیه فله من والی
وما بینهما واما صاحب الحرکة الدوریة فلا بدایة فی سیره ولا نهایة له لانه یشاهد
الحق فی کل المظاهر الروحانیة والجسمانیة دنیویا کان او اخرویا کما جاء فی المحمدیین
لو دلیتم بحبل لهبط علی الله فاخبر ان الله فی باطن الارض ای عالم الاجسام
کما انه فی باطن السماء ای عالم الارواح وهو بکل شیء محیط) معناسی ای طالب
اسرار طریقت بیلکه تحقیقا صاحب طریق مستطیل مقصودندن غیره و خیاله

مائلدر

مائلدر و طریق اعتدالدن خارجدر زیرا حقی مظاهرده کورمز بلکه توهم ایلر که
مطلوبی بو مظاهردن خارج اوله پس حرکت مستطیله ایله حرکت ایلر مقصودینه
وصول ایچون و حالبوکه مقصودی کندو ایله بیله‌در و اول انی بیلمز پس اول صاحب
خیالدر و غایتی دخی خیاله‌در و انکچون من والی و من والی‌نك مابینی واردر یعنی
بدایت و نهایت و بو ایکیسنك مابینی واردر اما حرکت دوریه صاحبلری انلرك
سیرنده بدایت و نهایت یوقدر زیرا انلر حقی هر مظهرده روحانی و جسمانی
و دنیوی و اخروی هر نه ایسه مشاهده قیلورلر تکیم محمدیلر حقنده کلدیکه
حضرت رسول علیه السلام بیوردی (لو دلیتم بحبل لهبط علی الله) یعنی اکر سز
برحبلی صارقتسه‌کز البته اللهه اینه ایدی پس خبر ویردیلر که جناب حق
باطن ارضده حاضردر یعنی عالم اجسامده تکیم باطن سماده حاضردر یعنی
عالم ارواحده و اول الله هر شیئه محیطدر پس هر شیئه حق محیط ایدوکن بیلوب کورن
کسه‌نك مشاهده و سلوکی دوریه اولور و بو دورك بر سری و نکته‌سی دخی بودر که
جمیع زمان و مکان و جهان بصر بصیرتله نظر قیلسك هپ دوراندهدر (کما قال
رسول الله صلی الله علیه وسلم فی دور الزمان روی ابو بکر رضی الله عنه ان الزمان
قد استدار کهیئته یوم خلق الله السموات والارض) وقتك قلیل و کثیرینه
زمان اطلاق اولنور و زمانك استداره سندن مراد شهور قمریه‌نك دوریدر
سنه‌نك اوزره حساب اولنور حق تعالی سموات و ارضی خلق ایلدیکی کوندن
بری بو هیئت اوزره دوردهدر و بو زمانك دورندن فصول اربعه دخی دوردهدر
و زمانك دوری افلاکك دورندن حاصل اولور و هر بر فلکك برکونه دوری وار
و هر فلکده اولان کواکبك بردرلو دوری وار و آی و کون دوردهدر و لیالی
و ایام دوردهدر تکیم هیئت کتابلرنده هر برینك دوری و مرکزی مفصل
و مشروحدر بو علمدن اولمدیغی ایچون و تطویل کلامه باعث اولمسون ایچون
تفصیلی ترك اولندی سوز بودر که جمیع فلکلر دوردهدر و ملکلر دخی دوردهدر
(کما قال الله تعالی وتری الملائکة حافین من حول العرش یسبحون بحمد ربهم
ای محدقین به دائرین حوله یسبحون متلبسین بحمد ربهم ای ذاکرین فی طوافهم
صفات جلال الله وجماله تلذذا بها) پس جمیع فلکلر و ملکلر بلکه جمیع اشیا
دوردهدر اولیجق سالك بو دوری صورتا طریق اتخاذ ایلمك بطریق الاولی و بو دور
صوری‌یه انکار ایدنلر عجب نه طریقله انکار ایدرلر که بو دور بو قدر اسرار و نکاتی
جامعدر و بوندن غیری دخی اضعاف مضاعف فوائد و منافعی حاویدر که انی

بو طریقك راسخلری بیلور و بحمد الله تعالی بو فقیره بوذ کر اولنان رموز و نکات
و اسراردن غیری دخی نیجه اسرار خفیه منکشف اولمشدر که انك تفصیلی
بو مختصره صغمز مکر بر آخر کتاب اوله العاقل یکفیه الاشارة فضلا عن طلوع
المقصود من افق العبارة والله اعلم بالصواب

(تم ثلث الکتاب بعون الله الملك الوهاب)

(قسم ثانی اسرار شرعیه یی بیان ایلر بو قسم دخی اون بابی جامعدر)

(باب اول)

طریقته داخل اولدقده نصکره بدایت شر یعتده ا کانه لازم اولور انی عیان قیلر
(الباب الاول) اولا طالبه لازم اولان بودر که بر عمله شروع قیلدقده نیت خالصه ایله
نیت ایلیه (کما روی عن عمر بن الخطاب اتفقا علی الروایة عنه) قال رسول الله
صلی الله علیه وسلم انما الاعمال بالنیات ولکل امرئ ما نوی فمن کانت هجرته
الی الله ورسوله فهجرته الی الله ورسوله ومن کانت هجرته الی الدنیا یصیبها
او امرأة یتزوجها فهجرته الی ما هاجر الیه) ای انحی اعمال صحیحه اولمز الا نیت
خالصه ایله ونیت قلبك بر عمله عزم وقصد قیلمسنه دیرلر پس سالکه لازمدرکه
ایلدیکی عبادت وخدمتده قصدی اغراض دنیویه دن پاك وقلب وسری زنکار
نفسانیدن مجلا وتابناك اوله زیرا حسن قبول طاعت وخدمت حسن
نیته منوطدر هر کسك نیتی نه ایسه عاقبت انی بولورا کر لقمهٔ نان ایسه لقمهٔ نان
وا کر جوهر جان ایسه جوهر جان اله کلور نتکیم بیوررلر (نظم) کردر طلب لقمهٔ
نانی نانی* ور در طلب جوهر جانی جانی* این نکته رمز بشنوا کر می دانی*
هر چیز که در جستن آنی آنی (نثر) نتکیم حضرت رسولك بو کفتار جواهر
نثارلری دخی بو معنایی مؤید اولور (فهجرته الی ما هاجر الیه) بیوردی هجرت
ایکی قسمدر بری صوری وبری معنویدر هجرت صوری اولدر که بر کمسه وطنندن
طلبا لمرضات الله ومتابعة لرسوله آیروا ولمقدر وهجرت معنوی اولدر که بر کمسه
مناهی ومعاصیدن مهاجرت ایلیه انکچون حضرت رسول بو حدیثی
بیوردیلر (المهاجر من هجر عما نهی الله) پس بر کمسه انك که وطنندن مهاجرتی
و یا خود هوای نفسندن مفارقتی مرضاة لوجه الله ومتابعة لرسوله اوله انك
هجرتی الله ورسوله منتهی اولور والله ورسول قتلرنده مقبوله اولوب جزاسنی
الله ورسول ویرر واما شول کمسه نك که هجرت ونیتی اصابت ایلین دنیا ایچون
ودولت ما فیها ایچون ویا خود بر عورت ایچون اوله که آنك تزوجنی مراد ایلر انك

هجرتی مهاجرت ایلدیکی شیئه منتهیدر عند الله ا کا جزا یوقدر نتکیم بر کمسه
مکه دن مدینه یه حضرت رسول الله ایله هجرت قیلدی ولکن نیتی ام قیس دیرلر
مدینه ده بر خاتون واریدی آنی آلمق ایدی پس مهاجرلر نصیبندن محروم قالدی
و بو حدیثی حضرت ا کرچه اول کمسه یه زجر ایله بیوردی ولکن جمیع خالص اولمین
عاملاره وعمللرینه شاملدر و علی طریق التأویل بو معناده جائزدر که دنیادن
مراد حیات عاجله اوله وتزوج امرأه دن مراد آخرتده اولان حوریلرك تزوجی
اوله* پس دیمك اولور که سالك طاعت وخدمتی مقابله سنده حیات عاجله دن
وصفای آجله دن جسمانی وروحانی هر نه ایسه بر شیء طلب ایتمیه بلکه خدمت
وعبادتی مطلقا لوجه الله اوله (کما قال الله تعالی فمن کان یرجو لقاء ربه
فلیعمل عملا صالحا ولا یشرك بعبادة ربه احدا) یعنی شول کمسه که ربینك
لقاسنی رجا ایلر کرکدر که اول کمسه عمل صالح ایشلیه که اعمالنده شائبهٔ ریا وسمعه
اولمیه و ربینك عبادتنه بر احدی شریك قیلمیه قال البیضاوی بان یرائی و یطلب
منه اجرا یعنی ربینك عبادتنه شریك قیلمیه خلقه مرائیلك ایتمکله ویا خود
ربیسندن اجر طلب ایتمکله* معلوم اولدیکه دنیا واخرتدن اجر طلب ایتمك شرك
خفیدر انکچون حضرت رسول علیه السلام بیوردیلرکه (الدنیا حرام علی
اهل الاخرة والاخرة حرام علی اهل الدنیا وهما حرامان علی اهل الله) پس سالك
بو طریقه کیردکده خلوص نیته محتاجدر که حیات معنوی بوله شیخ حضرتلری
فتوحاتده بیوررلر که (النیة لجمیع الحرکات والسکنات کالمطر لما تنبته الارض
یحیی بها کالارض بالمطر والجسم بالروح الانور) یعنی نیت جمیع حرکات وسکناته
زمینك بتوردیکی نباته مطر منزله سنده در حرکات وسکنات واعمال نیت ایله حیات
بولور ارض مطر ایله وجسم روح انور ایله حیات بولدیغی کبی پس بازار طریقتده
اولان نقود اعماله سکاننددن اعلا بر سکه اولمز وکالهٔ افعاله خلوصدن غیری
بر شیء رواج ویرمز وکمال خلوص اولدر که ایلدیکك خدمت وطاعت کوزوکه
کوزکمیه (کما سئل عن بعض العارفین ما علامة قبول الخدمة والطاعة
قال نسیانك ایاهما وانقطاع نظرك عنهما بالکلیة) ودخی اولدر که خلق عالمك
التفاتی ومدحلری وذملری یانکده برابر اوله بویله اولمینجه ایمان کامل اولمز
(کما قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لا یکمل ایمان المرء حتی یکون الناس
عنده کالاباعیر) پس بو حدیث خلق عالمدن امید ونظری قطع ایتمکه دلالت ایدر
سالك ابتدای حالنده ابراهیم ادهم مشربنده کرك بو قدر تخت وتاجی ترك ایلیوب

وقر احتيار قيلدقدنصكره نفسنه غرور كلسون ديو خلقك التفاتندن وكندويه
تعظيم وتكريمندن دخى قاچردى شكيم مناقبنده مسطوردركه بصره ده اقامت
ايليوب رياضت ومجاهده چكردى خلق بصره بونك كيم ايدوكن صكره دن
بيلوب باشنه جمع اولوب التفاته باشلديلر بركيجه كعبه يه كيدر برقافله ايله حجه
روان اولدى مكركه اهل مكه بونك اوصاف حميده سن ايراقدن استماع ايدوب
غايبانه تعشق ايتمشلردى پس اهل قافله ابراهيم ادهم حضرتلرينك كيم ايدوكن
بيلمديلر زيرا غايتله فناده ايديلر* پس كاربان كعبه يه برقوناق قالدقده كاربانيلردن
برنيچه كمسه ايلرو كيدوب كعبه يه داخل اولدقده اهل كعبه اول كمسه لره نه يردن
كاورسز ديو سؤال قيلدقده انلر بصره دن كاورز عظيم كاربانز ديو جواب ويرديلر
انلر ديديلركه بصره ده شيخ ابراهيم ادهمى بيلور ميسز ديديلركه نه كمسه در بيلمزز
ولكن بو كاربانده ابراهيم ادهم ديرلر بركمسه واردر ديدكلرنده اهل كعبه
برى برينه خبر ايدوب اكابر واصاغرى انك استقبالنه متوجه اولديلر* پس
كاربان شهره قريب اولدقده ابراهيم ادهم جمله كاربانك اوكنده ايدى كورديكه
اهالئ مكه جماعت كثيره ايله كاورلر اهل مكه دن برقاچ كمسه تقدم ايدوب ديديلركه
كالك شو درويشه صورالم پس ابراهيم ادهمه ديديلركه درويش بو قافله ده
ابراهيم ادهم ديرلر بر عزيز وار ايمش قنغى كمسه دركه جميع اكابر كعبه انك استقبالنه
چقديلر حضرت ابراهيم بو سوزى ايشتدكده نفسى حظ ايدوب استديكه بنم ديه
درحال حظ نفسندن والتفات خلقدن اجتناب ايچون ديديكه نه اوصرسز
برملحددن كه بو قدر اعزه استقبالنه كلشسز اهل كعبه جمع اولوب سن ابراهيم
ادهم كبى صاحب ولايته ملحد ديرسن ديو اكا براعلا كوتك چالارلر خبرلرى يوقكه
دوكدكلرى حضرت ابراهيم بن ادهم ايدى لكن كمال فقرندن اكا ابراهيم ادهملكى
روا كورمديلر* پس بعد الضرب نفسلرينه ديديلركه اى نفس شمدى خلقك اعزاز
واكرامندن بو كوتكلرى يكدر* نيچه مدت مكۀ مكرمه ده مجاورت ايلدى كمسه
آنى بيله مدى ارباب سعادت اوائل حاللرنده بويله اختفا ايدوب خمولده اولورلر ايمش
پس بدايت حالده طالبه لازم اولان خصلتلرك بريسى دخى خاموشلقدركه
دلنى مالايعنيدن قطع ايده شكيم بيورمشدر (من حسن اسلام المرء
ترك مالايعنيه) مالايعنى كنديه لازم وواجب اولميان سوزى سويلكدر وقورى
يره لاقردى قيلمقدركه نه براى تعليم وتعلم ونه براى مصلحت دينى ودنيوى اوله بلكه
خيرده سويليه بلكه سوزى ياوه وشر اوله* پس مؤمن اولان بوكونه كلاملرى

ترك

ترك ايتمك كرك (كما قال عليه السلام من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليقل خيرا
اوليصمت) وخموشلك سمتنه كتمك كرك تا آفات صورى ومعنويدن نجات بوله
(كما قال عليه السلام من صمت نجا) زيرا بلاء صورى ومعنوى اكثر انسانك
لساننه مربوط اولمشدر (كما قال عليه السلام البلاء موكل بالمنطق) (مثنوى)
اى زبان تو بس زيانى مرمرا* چون توبى كويا چه كويم من ترا* اى زبان هم
كنج بى پايان توبى* اى زبان هم رنج بيدرمان توبى (نثر) طوطى حكايه سنده
حضرتك عظيم تأكيدلرى واردر كويا اولمغى ذم ايتملرى سويلمه ده نيچه حضرت
وخموشلكده اضعاف مضاعف سلامت اولديغنى تعليم قيلمشلردر (كما قال على
ابن ابى طالب كرم الله وجهه سلامة الانسان فى حفظ اللسان وسلامة اللسان
من حفظ الجنان) پس اى درويش حضرت پيرك خموشلك حقنده كلمات
طيبه لرى اكر مثنويده واكر غزلياتده قتى چوقدر حتى خموشلكى بغايت
سودكلرندن بر مخلصلرين خوش اختيار قيلمشلردر وبو بيت طالب اولنه بو قدر
كلماتدن كفايت ايدر شكيم بيوررلر (نظم) خاموش كه خاموشى بهتر ز عسل
نوشى* درسوز عبارترا بكذار اشارترا* پس بدايت سلوكده اولان فقرايه
خموش اولمق ومحضا كوش اولمق لازمدر (مثنوى) كودك اول چون زايد شير
نوش* مدتى خامش بود او جمله كوش* مدتى مى بايدت لب دوختن* از سخن
تا تو سخن آموختن* زانكه اول سمع بايد نطق را* سوى منطق از ره سمع اندرا
(نثر) اما شول وقتده كه آفات نطقدن سالم اوله وتعبير كلامه حق رضاسى اوزره
قادر اوله وجناب حقدن سويلكه اذن ويريله اول زمانده نقدر سويلرسه جائزدر
ومن عند الله مأذون اولان كلامك تعريفى بودر (الكلام المأذون فى التعبير
هو الذى يتكلم لله وفى الله وبالله) وبو كونه اولان كلام حقك وليلرينه نعمت
عظمى سيدر (كما قال ابن العطا فى لطائف المنن من اجل مواهب الله لاوليائه
تعبير الكلام على رضاه بحلاوة العبارة على رضاه) قيدى رضاسى اولميان
كلامدن احترازدركه اول خلقك پسند ايتمسى ايچون اولان عبارت وفصاحتدر
اول قيل وقالكه خلقك پسندى ايچون ريا وسمعه ايله آلوده اوله سالكه عظيم
رهزندر حذر ايتمك كرك كما قال ابن الفارض (نظم) وعاد دواعى القيل والقال
وانج من* عوادى دعاو صدقها قصد سمعة (نثر) يعنى قيل وقاله داعيه اولان
شيلره عداوت ايله ودعاوى عاديه لردن نجات بوله كه نفسك صحيح وصادق سويلمسى
قصد سمعه وريادر حضرت مولانا بوكا مناسب بيوررلر (مثنوى) چندازين

الفاظ واضمار ومجاز* سوز خواهم سوز با آن سوز ساز (نثر) ودرويشه لازم
وواجب اولان ادبلردن برى دخى بودركه كل لعب حرام لحواسنجه هر لعب
ولهودن پرهيز ايده باخصوصكه شطرنج وطوله دن اكثر كمسنه شطرنجى مذهب
شافعيده مباحدر ديو اويناراما بيلمزكه مانع سلوك ومخل ادب صعلوك در عوامه
مباح اولان اهل طريقه حرامدر مذهب شافعيده دخى صلاته واوقات عزيزه يه
وواجباته مانع اولمز سه مباحدر اولورسه حرامدر ومذهب حنفيه ده حرامدر
نتكيم حضرت على بيورديلر (الشطرنج ميسر الاعاجم) يعنى شطرنج اعاجمك
قماريدرديمك اولور بعض درويش حضرت شمس اويناامش بزده طريقدر
ديرلرايمش هيهات وهيهات كه بر كاملك حالنه مرتبهٔ نفسده اولان كمسه كنديسنك
افعال وحالن قياس ايده حضرت مثنويده قتى چوق يرده كاملدن صادر اولان
فعل وحاله درويش كنديسنك فعلنى قياس ايتملك كرك ديونهى بيورديلر وشيخ عطار
حضرتلرينك بو بيتنى تفسير ايدرلر بيورمشلركه (نظم) توصاحب نفسى اى غافل
ميان خاك خور ميخور* كه صاحب دل اكر زهرى خورد آن انكبين باشد
(مثنوى) صاحب دل راندارد آن زيان* كر خورد او زهر قاتل راعيان* زانكه
صحت يافت از پرهيزرست* طالب مسكين ميان تب درست* هرچه كيرد
علتى علت شود* كفر كيرد كاملى ملت شود (نثر) پس كاملك حالنه قياس
على كل حال جائز دكلدر وطاولينك حرام اولمسنده علماء سلف اتفاق ايتمشلردر
وبوحديثله حرام اولمسين اثبات قيلمشلردر (قال عليه السلام من لعب بالنردشير
غمس يده بلحم الخنزير ودمه) يعنى شول كمسه كه طوله اويناديالى خنزيرك اتنه وقاننه
باتورمشدر لحم خنزيره ال باتورمسى لحم خنزيرى يمه دن كنايه در* پس لحم
خنزيرى يمك حرامدر كذلك طوله اوينمق حرامدر حضرت مولانا النخجى جلده
نردشيرك حرام اولمسنه اشارت بيورر اول محلدن بو بيتله اكتفا اولندى
(مثنوى) ازشش وازپنج عارف كشت فرد* محترز كشتست زين شش پنج نرد (نثر)
ودرويشه لازم اولان ادبلردن برى دخى بودركه قهقها ايتميه بلكه ضحك ايله
ايتميه لازم كاورسه تبسم ايده نتكيم مثنويده كولمك حقنده ذم وكريه حالنى مدح
بيوروب ديرلر (مثنوى) امر حق ابكوا كثيرا خوانده* چون سر بريان چه
خندان مانده (نثر) پس سالك اولدركه ديده كريان وجكر بريان وسحروقتلرنده
بيدار وصباح زمانلرنده استغفار قيلجى اوله نتكيم حضرت مثنويده بيورديلر
(مثنوى) شو قليل النوم مما يهجعون* باش در اسحار از يستغفرون (نثر) يعنى

اويومياناردن اول قليل النوم اول وسحرلرده استغفار ايلين كمسه لردن اول
اى اخى سحرخيزلك فائده سى اولقدر چوقدركه اسرار وفوائدنه نهايت يوقدر
وخواب نوشين بامداده مبتلا اولنلرك ضررى اولقدر افزوندركه حدو حسابدن
بيروندر نتكيم حضرت عليك بوكلاملرى دخى مضرت نوم صبحه دلالت ايدر
بيورديلركه (نوم الصبح يمنع الرزق) رزق صورى يه ومعنوى يه اطلاق اولنور نوم
صبح بوايكيسنى بيله مانع اولور* وحضرت مولانانك سحرخيزلك بابنده قتى چوق
قصيده وغزل ومثنويسى واردر جمله دن بوغزل رعنالرى جمله بى جامعدر (نظم)
دلا برخيز وطاعت كن كه طاعت به زهر كارست* سعادت آنكسى داردكه
وقت صبح بيدارست* خروسان در سحر كويد كه قم يا ايها الغافل* تو از مستى
نميدانى كسى داندكه هشيارست (نثر) وفى العوارف (ان الله يطلع على قلوب
المتيقظين فى الاسحار فيملؤها نورا فتستنير من قلوبهم قلوب الغافلين) يعنى
حق تعالى سحرلرده متيقظ اولان قوللرينك قلبلرينه مطلع اوله وتجلى قيله پس
اندنصكره نورله اول قلبلرى پرايليه پس غافل اولنلرك قلوبى انلرك قلوبندن
نورآله* پس شرط طريقت جيفة الليل وبطال النهار اولمقدر بلكه كيجه لرده
بيدار اولمق وثلث ليالى بى مناجات وتضرع برله احيا قيلمقدر وكيجه لرى احيا
قيلمنك ذوقنى ولذتنى سائر اوليا بولديغى كبى بولمقدر (قال سليمان الدارانى ليس
فى الدنيا شئ يشبه نعيم اهل الجنة الا ما يجده اهل التملق فى قلوبهم فى الليل
من حلاوة المناجاة وحلاوة المناجاة ثواب عاجل لاهل الليل) يعنى دنياده اهل
جنتك نعيمنه مشابه برشئ يوقدر الا اهل تضرعك كيجه لرده حلاوت مناجاتدن
قلبلرنده بولدقلرى شيدر حلاوت مناجات اهل ايله ثواب عاجلدر حق سبحانه
وتعالى كلام مجيدنده شب خيز اولنلرى واحياى ليالى قيلنلرى مدح ايدوب
بيورديلركه (تتجافى جنوبهم عن المضاجع يدعون ربهم خوفا وطمعا) بو آيت كريمه
متهجد اولنلرك علوشاننى بيان ايلر* يعنى بو متهجد اولنلرك يانلرى متجافى ومتباعد
اولور موضع منامل‌رندن اول اللهه دعا ايلدكلرى حالده فرقت وعقابندن خوف
ايچون ورحمت ووصلتنى رجا ايچون* پس اى قرنداش ارباب عشقك كارى
بيدار لقدر محبتله نوم مانعة الجمع كيبيدر انكيچون *(نظم)*

عجبا للمحب كيف ينام * كل نوم على المحب حرام

ديمشلر وبو كلامى دخى مشايخ كبار خوب بيورمشلركه اول كلام بودر
(نوم العاشقين نوم الغرقى واكلهم اكل المرضى وكلامهم كلام اهل البلوى)

بو معنایه مناسب مسجد مهمان کش حکایه سنده حضرت مولانا اول عاشق
اولان مهمان حقنده (مثنوی) خفت در مسجد خود اورا خواب کو * مرد
غرقه کشته چون خسبد بگو * خواب مرغ و ماهیان باشد همی * عاشقانرا
زیر غرقاب غمی (نثر) امام قشیری ابو المغیثدن حکایه ایدوب دیرکه (کان ابو
المغیث لا یستند ولا ینام علی جنبه وکان یقوم اللیل کله فاذا غلبه النوم وضع
رأسه علی رکبتیه فیغفو غفوة فقیل له ارفق بنفسك قال کیف ارفق بنفسی اما
سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم قال اشد الناس بلاء الانبیاء ثم الصدیقون ثم
الامثل فالامثل) یعنی ابو المغیث بر صدیقه طیانمز و یانی اوزره یاتوب اویومز دی
کیجه لری قائم اولوردی پس اول وقتده که نوم غلبه ایلیه ایدی باشنی دیزلری
اوزره قویوب بر مقدار ایمز غنوردی اکا دیدیلرکه نفسکه رفقت ایله دیدیکه نیجه
رفقت ایدم نفسمه که رسول حضرتلری بیوردیکه بلا یوننده ناسك اشدی
انبیادر اندن صکره صدیقلردر اندن صکره بونلر امثلی اولانلردر پس بزم دخی
طریقه مزده اکثر عشاق اوزانوب یاتمشلردرلکه بر پیغوله ده سر بزانو اوتوروب
ویاتمغی کستاخلق عد ایدوب اویخو لذتی طتمامشلردر بو قدر ادب کوزتمزسه یاری
یاتمه نك ادبی کوزتمك کرك و یتمه نك ادبی بودرکه اولا قبله یه قارشو ویاتمکن اولمزسه
صاغ جانبی اوزره بسمله ایله صاغ الني یوزینه قویوب وضع جنب ایلیه و بو دعایی
اوقویه که (باسمك ربی وضعت جنبی وبك ارفعه ان امسکت نفسی فارحمها
وان ارسلتها فاحفظها بما تحفظ به الصالحین) واکر بونی بیلمزسه بیلدیکی دعالری
و بیلدیکی آیتلری اوقویه و یاته بلکه شرط بودرکه طهارت اوزرینه یاته و ایاقلرین
اوزتمه یه صرتی اوزره یاتوب ایاق اوزتمغده جائز کورمشلر موتایه مشابهت
اولدیغیچون پس بونومك ادبی دخی چوقدر لکن بو قدرله اکتفا اولندی فافهم
ولا تغفل کالغافلین

(باب ثانی)

طهارتك صورتنی و حقیقتنی بیان ایلر اعلم ایها الاخ الاعز الاکرم سالکه
لازم و واجبدرکه طهارته ظاهرا و باطنا مداوم و مواظب اوله واکر ظاهرا
و باطنا رزقینك واسع اولمسین استرسه * زیرا توسیع رزق ظاهر و باطن طاهرتنه
منوطومربوط اولمشدر (کما قال صلی الله علیه وسلم دم علی الطهارة یوسع علیك
الرزق) یعنی طهارته مداومت قیل رزقك سکا توسیع اولنسون طهارت نظافته
دیرلر ظاهره و باطنه شاملدر و رزق حظه دیرلر کذلك ظاهره و باطنه شاملدر

پس ظاهرك طاهر قیلسك ظاهر رزقی وافر اولور واکر باطنك پاك قیلسك باطن
رزقی واسع اولور باطنی شرکدن و خطادن تطهیر ایلین ایماندر انکیچون طهارت
نصف ایماندر (کما قال صلی الله علیه وسلم الطهور شطر الایمان) طهور بضم
الطاء مصدر و بفتح الطاء ماینطهر به اسمیدر یعنی صو یك اسمیدرکه آنکله
پاك اولنور بو محلده بضم الطاء مصدر معناسنه در یعنی طهارت و پاکلك
اجری ایمانك نصف اجری قدر در دیمك اولور) بعضیلر دیمشلرکه بوراده طهوردن مراد نفسی
اخلاق ذمیمه دن پاك ایتمکدر بوایسه ایمان کاملك شطریدر * پس بلکه الله
تعالینك سوکلو قوللری ظاهری و باطنی طاهر اولان قوللریدر (کما قال الله
تعالی ان الله یحب التوابین ویحب المتطهرین) وطاهر اولمینی جناب حق سومز
وقبول ایتمز (کما قال علیه السلام ان الله طهور لا یقبل الا طهورا) پس سالك
ظاهرینی و باطنینی طاهر قیلمینجه حقه مقبول اولمز زیرا طهارت ایکی قسمدر بر قسمی
مؤمن لباسنی و بدننی نجاسات و تلوثاتدن پاك ایلمکدر شرع کتابلرنده مسطور
اولدیغی اوزره و بر قسمی دخی اولدرکه روحنی و قلبنی اخلاق ذمیمه دن و ماسوادن
پاك ایلمکدر نتکیم امام قشیری بیوردیلر (للظواهر طهارة وللسرائر طهارة
طهارة الابدان بالماء الطهور وطهارة القلوب بالندم والخجل ثم بماء الحیاء والوجل
حضرت دخی اوچنجی جلدده بو محله مناسب بیوردیلر (مثنوی) این نجاسهٔ ظاهر
از آبی رود * وین نجاسهٔ باطن افزون می شود * جز با آب چشم نتوان
شستن آن * چون نجاسات بواطن شد عیان * (نثر) ای اخی قلب انسان
نظرگاه خدادر و جناب حقك نظری صورته و افعاله دکلدر بلکه قلبه در
(کما قال علیه السلام ان الله لا ینظر الی صورکم ولا الی اعمالکم بل ینظر الی قلوبکم
ونیاتکم) پس کرکدرکه سالك اصل قلبنی ماسوادن و افکار شیطانیدن
و هواجس نفسانیدن و حب دنیاویدن پاك ایلیه تا مظهر و مجلای خدا اولمغه
لایق اوله نتکیم امام قشیری بیوردیلر (القلب موضع نظر رب العالمین فیا
عجبا ممن یهتم بوجهه الذی هو منظر الخلق فیغسله من الاقذار والادناس فیزینه
بما امکنه لئلا یطلع مخلوق علی عیبه ولا یهتم بقلبه الذی هو منظر رب العالمین
حتی یطهره ویطیبه لنظر ربه فیه) حضرت رب العالمین حبیبنه خطاب ایدوب
بیوردیلرکه (وثیابك فطهر) قال البیضاوی ای نفسك من الاخلاق الذمیمة
والافعال الردیئة او طهر دثار النبوة عما یدنسه من الحقد والتضجر) بیضاوی
بو آیتك تفسیرنده دیرکه یا محمد نفسکی اخلاق ذمیمه دن و افعال ردیه دن

تطهیر ایله ثیابدن مراد نفسلری اوله ویاخود نبوت دثاری اوله * پس تقدیر کلام
دیمك اولورکه یا محمد نبوت خفتانی پاك ایله انی کبرا یلین کیندن وطارلقدن طهارت
ونجاست اکرچه بحسب الاستقرا ایکی نوعه منحصره در امادرت مرتبه سی
واردر دیمشلر (کما قال القشیری وللطهارة اربعة مراتب الاولی تطهیر الظاهر
عن الاحداث والاخباث والثانی تطهیر الجوارح عن الجرائم والاثام والثالث
تطهیر النفس والقلب عن الاخلاق المذمومة والاوصاف الممقوتة والرابع
تطهیر السر عما سوی الله وهو طهارة الانبیاء والاولیاء) یعنی طهارتك درت
مرتبه سی واردر اولی ظاهری حدث وخبثلردن طاهر قلمقدر ایکنجیسی اعضا
وجوارحی کناهلردن پاك قلمقدر اوچنجیسی نفسی وقلبی مذموم اولان خویلردن
ومبغوض اولان صفتلردن پاك قلمقدر دردنجیسی سری ماسوی اللهدن پاك
قلمقدرکه انبیا واولیانك طهارتی بودر مطهر اخباث واحداث ظاهر آبدر
ومطهر وسخ جرائم وزلات طاعات وحسناتدر زیرا طاعات وحسنات مطهر
سیئاتدر (کما قال صدر القنوی فی شرح الاحادیث النبویة الطاعات کلها
مطهرات فتارة بطریق المحو والاذهاب المشار الیه بقوله تعالی ان الحسنات
یذهبن السیأت وبقول النبی علیه السلام اتبع کل سیئة حسنة تمحها وتارة
بطریق التبدیل المشار الیه بقوله تعالی اولئك الذین یبدل الله سیأتهم حسنات)
یعنی طاعاتك کاهی مطهراتدر کاه محو واذهاب طریقیله که حقك بو قولیله
اشارت اولنمشدرکه حسنات سیئاتی اذهاب ایدر یوردی ودخی حضرت نبینك
بو قولیله اشارت اولنمشدرکه هر سیئه یه بر حسنه یی تابع قیل که اول سیئه یی محو
ایلر بیوردی وکاه اولورکه تبدیل قلمغله ده طهارت بولنور نتکیم حقك بو قولیله
اشارت اولنمشدر بونلر اول توبه کارلردرکه بونلرك سیئاتنی حق تعالی حسناته
تبدیل ایلر امانفسی وقلبی اخلاق ذمیمه دن ودرن عیوب وذنوبدن مطهر اولان
(تخلقوا باخلاق الله) فحواسنجه هرکم خویك یرینه بر خلق اللهی کتورمکدر
وکم خویلری خلق اللهی ایله ازاله ایدوب یتورمکدر ودنوب وعیوب مقابله سنده
توبه واستغفار قلمقدر زیرا استغفار وتوبه ذنوبی مطهردر (کما قال علیه السلام
ان العبد اذا اذنب ذنبا حصل فی قلبه نقطة سوداء ان تاب واستغفر صقلت وانجلی
قلبه وان لم یتب صار رانا وغلب علی قلبه) یعنی قچن بر قول کناهلردن
بر کناه ایشلسه انك قلبنده بر قره نکته حاصل اولور اکر توبه واستغفار ایلرسه اچلور
پاك اولور وقلبی جلا بولور واکر توبه ایلمزسه پاس اولور وقلبنه غالب اولوب بورر

یوردیلر اما سری اغیار وماسوادن مطهر اولان علم توحیددر وموحد کندوبی
بالکلیه فانی قیلمق وحقله باقی اولمقدر بر کسه ده که بقیهٔ وجود اوله اکا طهارت
حقیقی حاصل اولمشدر ومشاهده سی ووصلواتی کمال مرتبه سین بولمشدر
(نظم) تو تا خودرا بکلی در نبازی * جنب دانم تراو نا نمازی (نثر) دیدکاری
بو معنایه اشارتدر مادامکه بر عاشق صادق سرنی اشك دیده وخون جکرله طاهر
قیلمیه انك نمازی مفتی عشق اولان دلیلارك قولی اوزره حقیقتده درست اولمز
نتکیم منلا حافظ دیر (نظم) طهارت ارنه بخون جکر کند عاشق * بقول
مفتی عشقش درست نیست نماز (نثر) وشول کسه که چشمهٔ عشق ومحبتدن
آبدست آلمیه وکلی اشیابی مرده حکمنده قویوب انك اوزرینه چار ترك تکبیرن
قیلمیه که اول چار ترك دیدیکمز ترك دنیا ترك عقبی ترك هستی ترك ترك درانك
روی جانی قبلهٔ حقیقی یه متوجه اولمز چشمهٔ عشقدن آبدست آلوب واشیابی مرده
حکمنده قویوب چار تکبیر ایدوب ترك ایدن عاشقلرك شانی بودر نتکیم منلا
حافظ دیر (نظم) من از ان دم که وضو ساختم از چشمهٔ عشق * چار تکبیر زدم
یکسره بر هرچه که هست (نثر) پس طهارت سرك شرطی بوذکر ایلدیکمزدر
اکر طهارت سره قادر دکل ایسك طهارهٔ اخلاق اله کتورکه طهارهٔ اخلاق طهارهٔ
سره مؤدی اولور واکر طهارهٔ اخلاقی اله کتوره مدکسه طهارهٔ جوارحه سعی ایله
ذنوبدن جوارحی تطهیرا یتمك طهارهٔ اخلاقه مفضی اولور واکر طهارهٔ جوارح
ایده مدکسه طهارهٔ ظاهره کوشش ومداومت قیل که طهارهٔ ظاهر اعضایی
ذنوبدن طاهر قیلر وباطنه قوت ویروب منور ایلر اعمال ظاهره باطنه تأثیر ایلر
کذلك انوار باطنه ظاهری تنویر قیلر طرفینك یکدیکرینه مداخله سی واردر
(کما قال القشیری تنحدر من معارف القلب وانواره آثار الی الجوارح فکذلك یرتفع
من احوال الجوارح واعمالها آثار وانوار الی القلب ولکل واحد من المعاصی
والطاعات خواص وآثار یتعدی من ظاهر الانسان الی باطنه وبالعکس) قشیری
دیرکه قلبك انوار ومعارفندن اثر لر نزول ایدر جوارحه وکذلك جوارحك اعمال
واحوالندن اثر ونورلر مرتفع اولور قلبه معاصی وطاعاتدن هر برینك خواص
وآثاری واردرکه انسانك ظاهرندن باطننه وباطنندن ظاهرینه تجاوز ایلر وحکم
قیلر پس بعض ملحد مشرب اولوب (المؤمن لا ینجس) حدیثنی حجت قیلوب
طهارهٔ ظاهره لازم دکلدر طهارهٔ باطنه اولدقدنصکره دیدیلرك قولی خطادر زیرا
(الظاهر عنوان الباطن) در ظاهری طاهر اولمینك باطنی دخی مردار ونا پاکدر

ای اخی طهارت لغتده مطلق نظافته دیرلر اما شرعده اعضاء مخصوصه نك
غسلنه دیرلرکه ابدن مراد آبدست آلمقدر پس مؤمنه لازمدرکه دائما آبدستله
اوله زیرا (الوضوء سلاح المؤمن) فحواسنجه آبدست مؤمنك سلاحیدر ومسلح
اولان مؤمنه شیطان ونفس وهوا عدوسی کارکر اولمز واکر آبدست اوزره ایکن
اکا موت کلسه شهید اولور والم واضطراب کلمز تحکیم بو قولك مصدقی انس
حضرتلرندن روایت اولنان حدیث شریفدرکه روایت ایدرلرکه رسول
حضرتلری مدینه یه کلدیکنده بن کوچك ایدم (فقال علیه السلام لی یا غلام
ان استطعت ان لا تزال علی الطهارة فافعل فان من اتاه الموت وهو علی الوضوء
اعطی الشهادة) وعثمان حضرتلری بو حدیث شریفی حضرتدن روایت
بیوردرلرکه (قال علیه السلام من توضأ فاحسن الوضوء خرجت خطایاه
من جسده) پس جسددن خطایانك خروج ایتمسنه شرط اسباغ وضوء ایتمکدر
وضوء کامل اولمسه وطهورلق حاصل اولمسه صلاة دخی مقبوله اولمز
(کما قال علیه السلام لا تقبل صلاة بغیر طهور) وبر حدیث شریفده دخی
بیوردرلرکه (لا تقبل صلاة من احدث حتی یتوضأ) یعنی آبدستی صینن کمسه نك
وآبدستی اولمین کمسه نك صلوتی مقبوله اولمز حتی آبدست آلمینجه زیرا صلاة طهارة
اوزره مبتنیدر وصلاته شرطدر پس شرط بولنمینجه مشروط دخی بولنمز زیرا
(لا صلاة الا بالطهور) پس مصلی اولان سالکه طهارة واجبدر وبو طهارة
ظاهره نك وابدستك ادابی واردر مصلی اولانك وطریقه خدمت قیلانك معلوملری
اولدیغندن اوتری وتطویل کلامه باعث اولمسون ایچون بو قدرله اکتفا اولندی
واسلامه که بش شیء اوزرینه بنا قیلنمشدر انك اولکیسنك شرحنه شروع قیلندی
والسلام

(باب ثالث)

کلمهٔ توحیدك فضیلتنی واسرارین واسم جلالك فضیلت واسرارین واسم هونك
فضیلت واسرارین بیان ایدر الی اخره (عن عمر بن الخطاب رضی الله عنه اتفقا
علی الروایة عنه قال علیه السلام بنی الاسلام علی خمس شهادة ان لا اله الا الله
وان محمدا رسول الله واقام الصلاة وایتاء الزکاة وصوم رمضان وحج البیت
من استطاع الیه سبیلا) یعنی عمر بن الخطاب حضرتلری بو حدیثی رسول
حضرتلرندن روایت بیوردرلر متفق علیه اولان احادیث شریفه دندر حضرت
رسول صلی الله علیه وسلم بیوردرلرکه اسلام بش شیء اوزره بنا قیلندی اولی

لا اله الا الله دیو شهادت ایتمکدر ومحمد رسول الله دیوب انك یولنه کتمکدر * ثانیسی
صلاة خمسه یی اقامت ایتمك ثالثی واجب اولان زکوتی ادا ایتمك رابعی رمضان
آین صائم اولمق خامسی بیت الحرامی حج ایتمك اکر اول یوله کتمکه قادر ایسه * پس
بو بش شیئك هر بر ایچون بر باب وضع ایلدم تا اصول دین اسلام معلومه اوله
اولا کلمهٔ شهادتك فضیلتنی واسرارینی تحقیق ایلدم تا طالب بو کلمه نك عظم
شاننه واقف اوله اولا بو کلمه نك فضیلتی حقنده حضرت رسول جناب حقدن
حکایه قیلوب بیوردرلر (قال الله تعالی فی حدیثه القدسی من قال لا اله الا الله
دخل حصنی ومن دخل حصنی امن من عذابی) بو کلمه نك حصن اولمسی اولدرکه
برکسه لا اله الا الله دیسه جمله آلههٔ باطله یی نفی ایدوب معبود بالحقی اثبات ایدر
پس دائرهٔ توحیده داخل اولورکه حصن خدادر وشرك وکفردن نجات بولورکه
موجب نیراندر اکر معبود بالذاتی حقیقة اثبات ایلرسه وحق الیقین وحدت
مطلقه یی مشاهده قیلوب بو کلمه ایله علی وجه المشاهده نفی جمیع ماسوی ایدرسه
شرك وکفر خفیدن رها بولورکه مستلزم نار فرقتدرکه نار جحیمدن اشددر معاذ
ابن جبل مسلم وبخاری اتفاقیله بو حدیث شریفی حضرت پیغمبر صلی الله
علیه وسلمدن روایت ایلرکه برکون برمرکبه حضرت رسول ایله بیله سوار
اولوب کیدردم اول حضرت بکا دیدیکه (یا معاذ بن جبل فقلت لبیك یا رسول الله
وسعدیك) برزمان کیدوب ینه دیدیکه (یا معاذ بن جبل فقلت لبیك یا رسول الله
وسعدیك) ینه بویله اوچ کره خطاب ایلدیلر (فقال علیه السلام هل تدری
ما حق الله علی العباد فقلت الله ورسوله اعلم قال ان حق الله علی العباد ان تعبدوه
ولا تشرکوا به شیئا) اندنصکره برساعت مقداری کیدوب دیدیکه (یا معاذ
ابن جبل هل تدری ما حق العباد علی الله اذا فعلوا ذلك قلت الله ورسوله اعلم) لفظ
حق واجب ولایق معناسنه استعمال اولنور تقدیر کلام یا معاذ بیلور میسنکه
عباده واجب اولان ندر والله لایق اولان ندر دیدیمکه الله ورسولی اعلمدر
پس بیوردیلرکه عباده واجب حقه عبادت ایلیوب اکا برشیء شریك قوشمامقدر
والله دخی لایق اولان اول وقتده که عباد بو فعلی ادا ایدهلر (ان لا یعذبهم)
عبادینه عذاب قیلمامقدر * پس حق شرکدن تنزیه ایدن حقك حصن وحمایتنده
اولورانکچون بو کلمهٔ شهادته کلمهٔ حمایت دیدیلرکه توحید الهی خلقی شرکدن
وعذاب حقدن حامیدر (کما قال صلی الله علیه وسلم الناس فی حمایة لا اله الا الله
من سخط الله) وبو کلمهٔ شهادت توحید حقی بیان قیلدیغیچون ثمن جنت اولدی (کما

قال عليه السلام عن الجنة لا اله الا الله) پس ای قرنداش بو کلمهٔ توحیدك فضائل
واسرارینه نهایت یوقدر وخواص وآثاری قتی چوقدر اول سالك كه بو كلمه یه
مواظبت ومداومت قیلسه پرتو نور وحدت باطننه لامع وطالع اولور وظلمت
مغایرت وكثرت آندن بالكلیه زائل اولور بر مرتبه یه ایرركه اللهدن غیری برشیٔ
كورمز اولور پس لا اله الا الله دیركن لا موجود الا الله دیركه توحید اخص
خواص بودر (نظم) چون كنی ورد خویش بی كه وكاه * كفتن لا اله الا الله *
پرتو نور حق ظهور كند * ظلمت هستی ازتو دور كند * باخدا در بلندی وپستی *
كس نیابی شریك درهستی * پیش چشم شهود تو مطلق * هیچ ناید بجز هویت
حق * بشنود كوش جانت از هرسو * لا هو فی الوجود الا هو * بهوا وهوس
درونرسی * تا زلانكذری بهو نرسی (نثر) جمیع انبیا علیهم السلام بو افضل كلمه یی
انكیچون ذاكر اولدیلركه توحید حق مشعردر وبو كلمه نك سائر كلماتدن افضل
اولمسی وحدت الهیه یی مذكر درانكیچون حضرت پیغمبر بو كلمه یه افضل ماقلته
بیوردی نتكیم بو حدیثده بیوررلر (افضل الدعاء دعاء یوم عرفة وافضل ماقلته
انا والنبیون من قبلی لا اله الا الله) پس بر سالك كه بو افضل كلمه ایله حقی ذكر ایتمكه
مشغول اوله ژنكار ماسوا درونندن پاك اولور ومرآت قلبی آیینه وش جلا بولور
ذاكر ومذكور چشم شهودنده عین واحد اولور وجمله كثرتده وحدتی مشاهده قیلور
ذكر دیدیكمز بودر بو خسته زمانه ذاكرلری كبی شور وشغب اظهار ایدوب
حقیقت ذكردن غافل اولمق دكادر نتكیم بو معنایه مناسب بیوررلر (مثنوی)
ذكرنی شور وشغب دربستن است * ذكر ما مذكور خود پیوستن است * هركه در
مذكور كم شد ذاكر است * غائب است ازخویش وباحق حاضر است (نثر) ذاكر
ابتدای حالده مذكوردن كندویی مهجور وكندودن آنی دور قیاس ایلر امانور
وحدت ظهور ایلیوب ظلمت بشریتی اضائه وانارة قیلدقده كوررکه ذاكر وذكر
ومذكور عینی بر نور ایمش كما قیل *(نظم)*

لقد كنت دهرا قبل ان یكشف الغطا	اخالك انی ذاكر لك شاكر
فلما اضاء اللیل اصبحت شاهدا	بانك مذكور وذكر وذاكر

(نثر) ای اخی ماسوادن قلبی پاك ایتمك ذكر حق قیلمغله اولور وذكر حق الله اسملرندن
هرقنغی اسمی ذكر ایتسك (قل ادعوا الله او ادعوا الرحمن ایاما تدعوا فله الاسماء
الحسنى) فحواسنجه اكا ذكر دینور ولكن بو جمله اسمادن بعض مشایخ (افضل
الذكر لا اله الا الله) دیوب كلمهٔ توحیده مشغول اولوب طریقلرنده بونی تصفیهٔ

درونه ركن اعظم قیلمشلر ومریدلرینه انجق بونی تلقین ایتمشلركه كلمهٔ نفی واثباتدر
اغیار زائل اولوب یار ظهوره كلیجك جمله اسما انده بولنور دیمشلر * وبعض كبار دخی
طریقلرین اصول اسما اوزره وضع ایتمشلر وترتیب اوزره اسرار مذكوره یی بولمشلر
وبعض محققین وكاملین دخی انجق لفظهٔ جلاله ایله اكتفا ایدوب جناب حقی
الله الله دیو ذكر ایتمشلر بو لفظهٔ جلاله ایله اكتفا قیلان كبار چوقدر ولكن بو جمله دن
مشهور شیخ اكبر حضرتلری وشیخ حضرتلرینك شیخی ابو العباس حضرتلری
وشیخ بزركوار ابو مدین حضرتلریدر نتكیم فتوحاتده بیوررلر (دخلت علی شیخنا
ابی العباس وكان مشتغلا بذكر اسم الله لا یزید علیه شیئا فقلت یا سیدی
لم لا تقول لا اله الا الله وهو افضل الذكر قال یا ولدی الانفاس بید الله ما هی بیدی
فاخاف ان یقبض الله روحی عندما اقول لا او لا اله فاقبض فی وحشة النفی)
وبر دخی بیوررلركه (سئلت شیخنا اخر من ذلك یعنی قلت لم تقول الله الله
ولا تقول لا اله الا الله وهو افضل الذكر فقال ما رأت عینی غیر الله ولا سمعت اذنی
غیر الله ولم اجد من انتفی الا كل شیٔ ما خلا الله باطل (نظم) غیر او جمله سرابند
ونمودی دارند * بود اكرمی طلبی اوست كه قائم بخود است (نثر) پس بو سلاطین
اولیادن حضرت پیرمز سلطانمز دخی بو اسم جلاله یی اختیار ایتمشلردر
بو اسم شریفك سائر اسمایه نسبت اعظمیتی واشرفیتی اولدیغیچون اكثر اولیا
وعلمانك اتفاقی بونك اوزرینه دركه بو اسم شریف اسم اعظمدر زیرا اسم ذات
ومستجمع جمیع صفاتدر ودخی علم منزله سنده درایدی سائر اسما بو كا صفت
اولور بو ایدی موصوفدر نتكیم الله الاحد الصمد دیرسن الاحد الصمد الله دیمزسن
پس ذات صفاتدن اعظم واشرف درا كا اسم اولان دخی سائر اسماء صفاتیه دن
اشرف واعظمدر نتكیم امام فخر رازی تفسیر كبیرنده دیركه (اعلم ان الاسم الاعظم
هو قولنا الله لانه یجری مجری اسم العلم فی حقه سبحانه فاذا كان كذلك
كان دالا علی ذاته المخصوصة وبینا ان الاسم الدال علی الذات اشرف الاسماء
واعظمها) تفسیر غایة الامانیده دخی دیركه (هذا الاسم اسم اعظم عند المحققین)
وامام حجة الاسلام مقصد اقصی ده بیوررلركه بو اسم جلاله جمیع اسما وصفاتی
جامع اولان ذاته دلالت ایلركه هر صفت واسم بونك دائرهٔ احاطه سندن خارج
دكادر اما سائر اسما صفتلردن بر صفتك معناسنه دلالت ایدر * پس بو اسم جلاله یه
جامعیتی جهتندن اسم اعظم دینور وحقایق قرآنده دخی بو كا موافق بیوررلركه
بو اسمده اولان كمال سائر اسماء الهیه ده یوقدر وكمالنن مراد جمیع اسمانك بر اسمه

رجوعی وهر اسمك معناسی بونده مندرج اولمسیدر بو کال واسطه سیله اسم اعظم دینمسه لایقدر وحضرت نجم الدین کبری طوالع التنویرده بیوررلرکه بو اسمك اسم اعظم اولمسنه شبهه یوقدر دلیل بودرکه هرکسك لساننده مذکور وهر طائفه نك میاننده مشهوردر موحد وملحد وموافق ومنافق وصالح وطالح ومؤمن وکافر جمله سی الله دیرلر نتکیم کافرلره سؤال قیلسك (من خلق السموات والارض لیقولن الله) الله دیرلر ومشرکار دخی بتلری حقنده (هؤلاء شفعاؤنا عندالله) دیوب صنملرینه شفعاء تسمیه قیلرلر وینه طوالعده بیوررلرکه بصر بصیرتله نظر قیلسك جمله قرءان بو اسمی تفسیر ایدر مثلا فاتحه ده دیرسنکه حمد الله ایچوندر اول الله که رب العالمیندر اول الله رحمن ورحیمدر ومالك یوم دیندر ای الله همان سکا عبادت ایدرم وهمان سندن استعانت ایلرم که سنسن معبود ومستعین سن بزه هدایت قیل صراط مستقیمی * وقس علی هذا سائر القرءان که بو جمله الله اسمنك تفسیری اولمق بو اسلوب اوزره قابل اولور تا آخر قرءانه دك ودخی محققان مشایخ بیوررلرکه بو اسم جلاله محقق اسم اعظمدر زیرا اساس توحید بو اسمك اوزرینه مبتنیدر کافر ایمانه کلدکده وکلمهٔ شهادت کتوردکده بو اسمی ذکر ایتمکله حضیض کفردن اوج ایمانه واصل اولور یعنی (لا اله الا الله) دیمکدر ایمانك علامتی اما الله محلنه اسماء حسنادن برین ذکر ایدوب (لا اله الا الرحمن ویاخود لا اله الا الرحیم) دیسه ایمانه کلمز مع هذا بونلر دخی حقك اسملریدر بو اسم شریفك اعظمیتنه بر دلیل دخی بودرکه خلقك عذابدن فلاحی بو اسمك ذکرینه تعلیق اولندی (کما قال الله تعالی واذکروا الله لعلکم تفلحون) و بر دلیل دخی بودرکه حضرت حق جل وعلا جناب حبیبنه جمیع ماسوادن اعراض ایدوب مسمی الله اولان حضرت ذاته بو اسمی ذکر قیلمغله متوجه اولمغی امر ایلدی کما قال جل وعلا (قل الله ثم ذرهم)

(نظـم)

الله الله چه طرفه نامست این … ورد دل حرز جان تمامست این
هرکه زین اسم بهره مند بود … بهرهٔ او همین پسند بود
شرح این نی زدیو مردم پرس … از قل الله ثم ذرهم پرس
بس بود نزد صاحب معنی … حسبی الله گواه این دعوی

(نثر) و بر دلیل دخی بودرکه مادامکه بو اسم روی زمینده ذکر اولنه قیامت قوپمز (کما قال علیه السلام لا تقوم الساعة حتی لا یقال فی الارض الله الله) یعنی قیامت قوپمز حتی یر یوزنده الله الله دینلمینجیه دك بو اسم دینلمدیکی کبی دنیا

اخر

آخر اولور * پس ای اخی اگر بو اسم شریفك فضائل واسرارنی وخواص وآثارنی یازمق لازم کلسه نیجه بیك بویله کتابه صغمز بلکه اطباق ارض وسماء یله آلمز فکیف بویله مختصر پس همان بو طریقده اولان فقرایه الزم واوجب اولدرکه هر روز وشب اگر خانقاهده ایسه لر هب بر یره کلوب صوت اعلا یله بو اسم شریفی ذکر ایده لر وهر طالبه دخی لازمدرکه بو طریقده بر معتمد علیه خلیفه دن بو اسم شریفه استیذان ایده واولدخی بو اسمی اکا تلقین ایده تا تنهاسنده پاك آبدستله اقل ما یکون اوچ بیك کره سوره تا ذکر قلبه وارنجه وذکر قلبدن ذکر سره ایرنجیه دك اندنصکره لسانله ذکر قیلمسه ده اولور زیرا کندو اول مرتبه ده عینی ذکر اولور و بو اسم شریفك اسم اعظم اولمسنه بر دلیل دخی بودرکه سائر اسمانك هر قنغی حرفنی کیدرسك معناسی متغیر اولوربی معنی قالور اما بو اسم شریفك هر قنغی حرفنی کیدرسك باقی قالان حروفده معنی درست قالور وحقه مخصوص بر اسم اولور مثلا صدر قنوی حضرتلری بیوردقلریدر اگر بو اسم جلاله دن الفی حذف ایلسك (لله) قالور (لله الامر من قبل ومن بعد) نکته سن مشعر اولور واگر الفی ولام اولی یی معا حذف ایلسك (له) قالور بو لفظ دخی جناب حقه مخصوص اولان لفظدندر نتکیم (له ما فی السموات وما فی الارض وله الملك وله الحمد وله ملك السموات والارض) کبی زیرا حقیقتده هر شیئه مالك اولدراندن غیری یه ملك اثباتی مجازیدر * پس (له) دیمك اگرچه غیره دخی جائز اولور اما علی طریق المجاز واگر بو لام ثانیه یی دخی حذف ایلسك (ه) قالور بو دخی هویت ذات حقه دلالت ایدر بر اسم ذاتدر نتکیم (قل هو الله احد) دیسك هو ذات حقه اشارت ایلر بر ضمیردر و لفظ هوده واو زائددر صکره دن عارضدر نتکیم تثنیه وجمعده هما وهم دیرسن روح الارواح صاحبی دخی بو معنایه مناسب دیرلرکه تحقیقا الله تعالینك خاصترین اسمی هودر و بو لفظ هوده واو زائددر اصلنده همان هادر واو نفس کلمه دن دکلدر بلکه دم ونفسك قراری ایچوندر مؤید الدین الجنیدی شرح فصوصده دیرکه الله لفظنده اصل اسم حق (ه) درکه غیب هویتدن کنایه در * پس لام اختصاص ویاخود لام ملك زیاده اولندی له اولدی که ملك آنکدر روا که مخصوصدر دیمك اولور آندنصکره لام ملك اوزره لام تعریف زیاده اولندی پس تفخیم که علامت تعظیمدر انکیچون فتحهٔ لامه اشباع ویردیلوب الله دینلدی مثلا جامی دخی بو کا مناسب بیوررلر *(نظم)*

اسم حق اول همان ها بود * لام تعریف بر اختصاص فزود

چون شد اشباع کرده فتحهٔ لام * یا الف شد مشابه او بتمام

(نثر) پس بو مقدمه دن معلوم اولدیکه اسم حق هادر بویله اولیجق اکر (ها) دینلسون
اکر ضم ها ایله (ه) دینلسون واکر اشباع ضم ها ایله (هو) دینلسون معناسی
الله دیمکدر * پس هو لفظنک معناسی من وجه الله دیمک اولدیغیچون طریقمزده
بو اسم هو دخی ذکر اولنان اسملردندر مثلا هر روز و شب سماط کارنده بعد الطعام
والدعا فقرا کلبانک برایدوب (ه) دیه لم (ه) دیرلر و هر نرده اولورسه برقاچی بریرده
اولسه لر دعادنصکره بو اسمی ذکر ایدرلر و بو راده بر نکتهٔ لطیفه دخی واردر اول
نکته بودرکه اوج وجهله بیله (هو) اسم حقدر پس (ها) دیمزلر و (هو) دخی دیمزلر
الا که (ه) دیرلر پس بوندن مقصود بودرکه هاده اولان الف موهوم نسب و احکام
کونیه منزله سنده در و هوده اولان واو صکره دن ذات اوزره عارضه و زایده اولان
اضافات مشابه سنده در پس مشاهدهٔ ذات بحته ایرن (کان الله ولم یکن معه شیء
الآن کما کان) فحواسی اوزره اسقاط اضافات و نفی نسب و احکام و لوازم و لواحق
و عارضات ایلر بو مرتبه فانی فی الله اولنلرک مرتبه سیدر اما محقق و کامل اولنلر
کثرتده وحدتی کورر لر اسقاط اضافات و نفی کثرات قیلمازلر نتکیم شیخ صدر قنوی
اسماء حسنی شرحنده جنید حضرتلرندن نقل ایدرلر بیورر لرکه (عطس رجل
فی مجلس الجنید فقال الحمد لله قال الجنید له قل کما قال الله فی کلامه الحمد لله
رب العالمین فقال الرجل من العالم حتی یذکر مع الله قال الان فقل فان المحدث
اذا قرن بالقدیم لم یبق له اثر الاول مقام الفانی فی الله الغائب عن رویة حجاب
الکثرة والثانی مقام المحقق الکامل الباقی ببقاء الحق) پس بو اسرار معلومک
اولدیسه کرکدرکه کلمهٔ توحید و اسم جلاله و اسم هو طریقمزده ذکر اولنه کلمهٔ
توحید هر صلاة عقبنده ذکر اولنه اکر تنهاسنده بر درویش نفی و اثبات
ایدوب بوکا مشغول اولورسه ده مقبولدر و اسم جلاله هر روز و شب ذکر اولنه
اکر بر درویش تنهاسنده بوکا مشغول اولورسه چوق منازل و مراتب قطع ایدر
و اسم هو سماط کارنده بعد الدعا ذکر اولنه و هر برده دعادنصکره ذکر اولنمق
دخی مستحب و اعلادر و تأثیر و تصرف مقرردر نتکیم شیخ صدر بیورر لر
(ومن خواص ترکیب کلمة هو وآثار جمعیتها لاصحاب العلوم الروحانیة
تصرفات فی العوالم الجسمانیة والروحانیة) زیرا بو اسم هو دخی اسم اعظمدر
نتکیم فصول مفصلده حضرت علیدن روایت اولنورکه اکثر اوقاتده بویله
دعا ایدرلر دیکه (یا هو یا من هو لا اله الا هو یا من لا یعلم این هو الا هو) پس اول

حضرتدن سؤال ایلدیلر یا علی بو دعایی سز چوق ایدرسز سبب ندر بیوردیلرکه
(وهو الاسم الاعظم) و حضرت پیرمز دخی اکثر اوقاتده کاه اسم جلاله یه و کاه
هو اسمنه مشغول اولورلردی نتکیم بر غزللرنده بیورر لر (نظم) هو زنم بر قدسیان
هر شب زدل هو هو زنم * و دخی فقرایه امر ایدوب بیورر لر (نظم) ای صوفیء
اهل صفا از جان بکو الله هو * ای عاشق اهل وفا از جان بکو الله هو (نثر) اکر کلمهٔ
توحیدک و اکر اسم جلاله نک و اکر بو اسمک حقایق و دقایقی تحریر اولنمق
لازم کلسه نیجه یوز بیک بویله کتابه صغمیه ایدی همان طالب حق کرکدرکه
روز و شب قیاما و قعودا و مضطجعا بلکه هر حالده علی ای حال کان ذکر دائم
قیله تا مشاهدهٔ حق بوله و دل مرده لکدن و افسرده لکدن قورتیله و فکر
و اندیشه سی صافی و وافی اوله نتکیم حضرت بیورر لر (مثنوی) این همه کفتیم
باقی فکر کن * فکر اکر جامد بود رو ذکر کن * ذکر کن تا فکر را بالا کند * ذکر
کفتن فکر را والا کند * فکر این باشد که بکشاید رهی * راه آن باشد که پیش آید
شهی (نثر) سالکک فکری منجمد اولمق و صفای باطنی نقصان بولمق و قلبی کوزی
اعمی اولمق و بونک امثالی کم خویلر ذکری ترک ایتمدن حاصل اولور
(کما قال الله تعالی ومن اعرض عن ذکری فان له معیشة ضنکا ونحشره
یوم القیامة اعمی) و برکسه یه شیطان و نفسک مسلط اولمسی و غلبه قیلمسی دخی
عدم ذکردن اولور (کما قال الله تعالی ومن یعش عن ذکر الرحمن نقیض له شیطانا
فهو له قرین) حق تعالی اوج شیء اکبر ایله صفتلر بری ذات شریفیدرکه الله اکبر
دیدی ایکنجیسی رضای لطیفیدرکه رضوان الله اکبر بیوردی اوچنجیسی
ذکر الله درکه (ان الصلاة تنهی عن الفحشاء والمنکر ولذکر الله اکبر) بیوردی پس
ذکر حق قیلمق نعمت عظمی درکه هر کسه میسر اولماز (مثنوی) اذکروا الله
کار هر اوباش نیست * ارجعی بر پای هر قلاش نیست * والله اعلم بالصواب
والیه المرجع والمآب

(باب رابع)

صلواتک اسرار و آدابنی بیان ایدر و صلوات قیلمنلرک خذلانن و جزالرین و کریز
کاهلرین عیان ایلر) اعلم ایها الاخ الاعز والاکرم صلاة فرض اولان عبادتلرک
افضلیدر بعد التوحید (کما قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ما فرض الله
علی خلقه بعد التوحید احب الیه من الصلاة) یعنی حق تعالی بعد
التوحید خلقی اوزره صلاتدن محبوبتر بر شیء فرض ایلمدی (ولو کان شیء احب

الیه من الصلاة لتعبدبه ملائکته فنهم راکع وساجد وقائم وقاعد) اکر
صلوتدن محبوبتر حقه برشی اولیدی ملائکه حقه انکله عبادت قیلهلردی * پس
ملائکه دن بعضیسی راکع وبعضیسی ساجد وبعضیسی قائم وبعضیسی قاعددر
ومصلی اولان بوجملهیی جامعدر پس افضل کل عبادت اولدیغنه شك وشبهه یوقدر
وعلامت ایمان اولدیغنه دلائل وبراهین چوقدرکه آنکله مؤمنك ایمانته
استدلال اولنور مثلا اکرصورتابرکافر یا جماعتله ویامنفردا نماز قیلسه انك
ایمانته حکم اولنور واکرصورتا برمؤمن جماعتی وصلوتی ترك ایلسه متعمدا *
آنك کفرینه حکم قیلنور اکرکسه کلمهٔ توحیدی کتورسن وسائر احکام شرعیه یه
اقرارقیلسون * پس ای اخی صلوة برشمع الهیدرکه انکله تاریك اولان دللر منور
اولور (کما قال علیه السلام صلوة الرجل نور فی قلبه فمن شاء منکم فلیتنور)
وکشاینده ابواب جناندرکه انکله مغلاق اولان جنت قپولری آچلور (کما قال
علیه السلام الصلوة مفتاح الجنة) ودخی (الصلوة عماد الدین فمن اقامها اقام
الدین ومن هدمها هدم الدین) فحواسنجه دینك ستونیدر هرکیم آنی ترك ایدر دین
واسلامی ترك ایدر وهرکیم اکا اقامت ایدر طریقته وآخرته مؤمن ومسلمان کیدر
(نظم) دین ترا نیست ستون جزنماز * بهر قیامش چوستون سرفراز (نثر)
پس مؤمن سالك آنی نیجه ترك ایدر ونیجه اکا مسامحه قیلرکه معراج مؤمن
اولسی محققدر تنویر درونه طالب اولان نه حالله اکا میل ایلمزکه برمصداق
(قرة عینی فی الصلاة) قرة العیون اولسی مصدقدر صلوة اولدرکه ادنی مرتبهسی
(ان تعبدالله کانك تراه فان لم تکن تراه فانه یراك) فحواسی اوزره حق کوررکبی
ویاخود حق کوررکبی نمازقیلهسن واعلا مرتبهسی حضرت علی بیوردیغی
کلام اوزره که (لم اعبد ربا لم اره) بیورمشلردر بلا تخییل ولا تشبیه ولا کیفیة
ولا کمیة بصر بصیرتله ودیدهٔ سریرتله مشاهدهٔ محبوب قیلهسن ومناجاتی وعرض
حاجاتی ومخاطبات ومکالماتی علی وجه المعاینه والمشاهده ایدهسن لا علی طریق
الغیبة والغفلة زیرا جناب حق صلوتی عبدیله کندی ماییننده تقسیم ایلمشدر
عبدحقه خطاب ایلر وحق دخی قولنه کلام مستطاب سویلر عبدك کلام
وخطابی ظاهردر اما حقك کلامی خفیدر هرکس انی فهم ایدهمز الا ارباب کمال *
صحیحینده وارد اولمشدرکه ابوهریره حضرتلری روایت ایدرلر جناب حق حدیث
قدسیسنده بیوررلرکه (قسمت الصلوة بینی وبین عبدی نصفین فنصفها لی
ونصفها لعبدی) یعنی بن صلوتی قسمت قیلدم بنمله قولم ماییننده نصفی بنم ایچون

ونصفی

ونصفی قولم ایچون (فاذا قال العبد بسم الله الرحمن الرحیم یقول الله ذکرنی عبدی
واذا قال الحمد لله رب العالمین یقول الله حمدنی عبدی واذا قال الرحمن الرحیم
یقول الله اثنی علی عبدی واذا قال مالك یوم الدین یقول الله مجدنی عبدی) بورایه
کلنجیه دك جمیعا حق ایچون اولاندر (واذا قال العبد ایاك نعبد وایاك نستعین
یقول الله تعالی هذا بینی وبین عبدی ولعبدی ما سأل) یعنی نعبد حقه مخصوص
اولاندر ونستعین عبده عاید اولاندر (واذا قال العبد اهدنا الصراط المستقیم
صراط الذین انعمت علیهم غیر المغضوب علیهم ولا الضالین یقول الله هذا لعبدی
ولعبدی ما سأل) یعنی بوفقره صافی عبدم ایچوندر وعبدم ایچون استدیکی
مراددوارددر پس (المصلی یناجی ربه) فحواسنجه مصلی هروقتده ربیسیله بویله
مناجات ایلمهدر واکا عرض حاجات ایلیوب مکالمه قیلمهدر * پس کرکدرکه
عبدسیدی حضورنده خضوع وخشوع اوزره اوله یمین وشماله التفات ایتمیه
وقلبی حقدن غیری یه کتمیه تا کیم عتاب حقه مستحق اولمیه حدیث صحیحده
وارد اولمشدرکه ابوهریره حضرتلری روایت ایدرلر (قال رسول الله
صلی الله علیه وسلم اذا قام العبد الی الصلوة فانه بین یدی الرحمن فاذا التفت
العبد قلبا او قالبا قال له الرب الی من تلتفت من هو خیر لك منی یا ابن آدم اقبل الی
فانا خیر لك ممن تلتفت الیه) معنای شریفی ایچون برقول صلوته قائم اولسه
اول رحمانك اوکنده در پس ایچون یا قلبا ویا قالبا برشیئه التفات ایلسه
رب العالمین اکا دیرکه نه کسه یه التفات ایدرسین کیمدر سکا بندن خیرلو یا آدم
اوغلی بکا توجه ایله بنم سکا التفات ایلدککشیدن خیرلو * پس صلوة ایچره
برشیئه نکران اولمق ویمین وشماله التفات قیلمق ویا صقالیله ویاخود بارمقلریله
اوینامق عدم خشوعدن حاصل اولور (کما قال النبی اذ رأی رجلا یعبث بلحیته
لو خشع قلبه لخشعت جوارحه) وعدم خشوع حضور قلب اولمامقدن حاصل
اولور پس (لا صلوة الا بحضور القلب) فحواسنجه قلبله اولمیان نماز صحیح نماز
اولمز بلکه (نظم) سر بزمین دم بهوا میکند * یعنی عبادات خدا میکند (نثر)
بیتنك معناسی اولور شیخ حضرتلری فتوحاتده بورایه مناسب بیوررلرکه *
وکم من مصل ماله من صلاته * سوی رؤیة المحراب والکد والتعب (نثر) حضرت
مولانانك (مثنوی) بچه بیرون آر از بیضهٔ نماز * سرمزن چون مرغ بی تعظیم
وساز * بیوردقلری بلا خشوع ولا تعظیم اولان نمازدرکه تعدیل ارکان
ایتمیه بلکه بلا تعدیل ولا تعظیم برقاج کره علی الفور اینه چیقه وانی نماز عد ایلیه

حضرت نبی بو شکل صلاة قیلان کسه لره اشر ناس بیورمشدر تنکیم بو حدیث
شریفده بیوررلر (قال الا اخبرکم باشر الناس سرقة قالوا من یارسول الله
قال الذی یسرق من صلاته لایتم رکوعها وسجودها) معنای شریفی حضرت
پیغمبر علیه السلام اصحابنه بیوردیلرکه آکاه اولك سزه خبر ویره یمی ناسك
سرقه یوتندن زیاده شرلوسی کیمدر * اصحاب کرام دیدیلرکه کیمدر یارسول الله
بیوردیلر شول کسه درکه صلاتندن خرسزلق ایلر رکوعنی وسجودنی تمام ایلمز
وتعدیل ارکان قیلمز بلا ذوق وکسل اوزره صلوة قیلور وصلوتدن حظ آلمز بو شکل
کسه لر روی فلاحی کورمز ولذت صلاحی بولماز * پس دنیا وآخرتده فلاح بولانلر
بر نخوای (قد افلح المؤمنون الذین هم فی صلاتهم خاشعون) صلوتی خشوع
وخضوع اوزره قیلان مؤمنلردر وعشق ومحبت حقدن نصیب آلانلر (والذین هم
علی صلوتهم یحافظون) مغز اسنجه اوقات خمسه ده صلوته مواظبت قیلانلردر
پس عاشق صادقك شانی اولدرکه محبوبك خدمت وطاعتنه ومعشوقك مشاهده
ومکالمه سنه هر وقتده منتظر ومهیا اوله وبعد اداء الصلوة والمکالمات مع قاضی
الحاجات صلوة آتیه یه ووقت معهوده یه منتظر وآرزومند اوله که بر وقت آخر دخی
کلسه وعبادت محبوبه حاضر اولسم وانك امرنی ادا قیلسم دیو مترقب اوله زیرا
عاشق حق اولانك تمنی وآرزوسی بودر تنکیم شیخ حضرتلری فتوحاتده بیوررلر
(المحب یتمنی ویشتهی انه لایزال فی مشاهدة محبوبه علی الدوام ومناجاته فکیف اذا
دعاه الحبیب الی ذلك بقوله حی علی الصلوة وقد قامت الصلوة فبالضرورة یبادر
ویسابق الی مادعاه لیتلذذ بشهوده ومناجاته) معناسی بودرکه محب وعاشق
تمنی واشتها ایلرکه علی الدوام مشاهدهٔ محبوبدن ومناجاتندن زائل اولمیه * پس
اول وقتده که اول محبی حبیب اول مشاهده ومناجاته صلوته کالك دیمك قوایله
دعوت قیله ومنتظر ومتوقع اولدیغکز وقت که صلوتدر قریب اولدی دیو مژده
قیله پس محبوبك دعوتنه بالضروری مبادره ومسابقه ایلر انك شهودو ومناجاتیله
متلذذ اولمدن اوتوری * پس بر عاشقك که کاری میقات صلوتده مشاهدهٔ محبوب
قیلمغه انتظار اوزره اوله وکمال حظی ولذتی صلوتده بوله اول عاشق دائما صلوة ایچره
اولور (کما قال رسول الله صلی الله علیه وسلم الانسان فی صلوة مادام ینتظر الصلوة)
معنای شریفی انسان صلوتده در مادامکه صلوة آخره منتظر اوله دیمك اولور شیخ
حضرتلری فتوحاتده (والذین هم علی صلاتهم یحافظون) آیتنی تفسیر ایدوب
بو محله مناسب بیوررلرکه (ای یداومون علیها ویؤدونها فی اوقاتها فالمراد

بالمحافظة والمداومة کما جاء وقتها فصلوها وان کان بین الصلوتین امور ومن هذا
حصل الدوام للمصلین) معنای شریفی ودخی شول کسه لر فلاح بولدیلرکه انلر
صلوة اوزره محافظه قیلدیلر یعنی مداومت قیلدیلر واوقاتنده آنی ادا قیلدیلر زیرا
محافظه ومداومتدن مراد هر بارکه صلوتك وقتی کله انی ادا قیلمقدر اکرچه
بین الصلوتین نیجه امور دخی واقع اولورسه ده بو اجلدندر مصلی اولانلره صلات
دائمه دردیمی * تنکیم حضرت مولانا بو کا مناسب بیوررلر (مثنوی) پنج وقت
آمد صلوة قائمون * عاشقانرا فی صلوة دائمون (نثر) معناسی قائم اولان عامهٔ ناسك
صلوتی بش وقت کلمشدر * پس بش وقت نمازی ادا ایدوب کندو کارلرینه
مشغول اولورلر اما عاشقلر ایچون صلوتده دائم اولمقلق واردر یعنی بش وقتدن
ماعدا دخی صلوة نافله یه مداومت ایتملری واردر زیرا بش وقتده مناجات ومکالمه یه
قناعت ایتمزلر بلکه هر وقتده مشاهده ایتمك استرلر * پس صلوته مداومت ایدرلر
شکلمزده بعض ملحد مشرب اولانلر بش وقت نمازی بیله ترك ایلر ایمشده بو بیتی حجت
اتخاذ ایدوب * زاژخا اولور ایمشکه (عاشقانرا فی صلاة دائمون) یعنی بز دائما
مشاهدهٔ حقه ایردك بو بش وقتده اولان مشاهده یه احتیاجمز قالمدی دیمك
مراد ایلرلر ایمش * باخصوص که بیتك لفظندن صلوة ترك ایلمك معناسی من بعد
مستفاد اولماز ودخی محلنده بو بیت کثرت صلوته دلالت قیلر واندن صکره بو تأویل
اوزره جمله انبیا واولیایی تکذیب ایتمش اولور وقرآن وحدیثك معناسن
تخریب قیلمش اولور فنعوذ بالله من هذا الاعتقاد جناب حق بو صفتلو تارك
صلوة اولان کسه لرك حقنده بیوررلرکه (فخلف من بعدهم خلف اضاعوا الصلوة
واتبعوا الشهوات فسوف یلقون غیا) یعنی مصلی اولان انبیا واولیادن صکره
بر یرامز قوم کله لرکه صلوتی اضاعه ایده لر ویاخود وقتیله قیلمیه لر ونفسلرینك
مشتهیاتنه وهواسنه تابع اوله لر پس بو صفتلو کسه لرعن قریب جهنم ایچره
غیا قیوسنه القا اولنه لر وویل وعذابه کرفتار قیلنه لر (کما قال الله فی حقهم
فویل للمصلین الذین هم عن صلاتهم ساهون) ای غافلون غیر مبالین بها) پس
ای قرنداش بیلکه بر کسه عاشق حق اولماز مادامکه حضرت پیغمبره متابعت
قیلمیه (کما قال الله قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی یحببکم الله) وبر سالك حقك
امرینه عصیان ایلرکن محبت دعواسن قیلسه کذاب ومدعیدر زیرا معصیته
مصر اولمغله حب حق مانعة الجمعدر نیجه ممکندرهم بر محبوبی سورم دیه سن
وهم بیوردیغن طوتمیه سن تنکیم بو محله مناسب مشایخ نك کوزل بیومشلردر

(شعر)

تعصى الاله وانت تظهر حبه	هذا وربى فى القياس بديع
ان كان حبك صادقا لاطعته	ان المحب لمن يحب مطيع

(نثر) بو ورطه يه دوشنلرك اكثرى كلمات مشايخك سرنى بيلمدكلرندن وتأويل وتحقيقنه قادر اولميوب ظاهرينه حمل قيلدقلرندن در شر وبعضيسى دخى بو ورطه يه دوشنلره مصاحب اولمغله بو كردابه كرفتار اولورمزالق اقدام اولان كلمات چوقدر اما بعضيسنى بو مختصرده ايراد ايلدم تا معلوم اوله كه مزلقه اولان كلام نه كونه كلامدر وانلرنه مثله تأويل قيلرلر بعضيسى جنيد حضرتلرينك بو كلاميله حجت ايرازايلرويا خودبونى درونده رازعدايدوب محرم اولنلره سويلر اول كلام (التوحيد اسقاط الاضافات) بيوردقلريدر پس بونلر تكليفات شرعيه يى دخى اسقاط اضافات عد ايليوب ديرلركه توحيد حق اولدركه بو تكليفاتى كندكدن اسقاط ايده سن ديرلر اما بيلمزلركه حضرت جنيدك بو كلامندن اسقاط تكليفات شرعيه لازم كلمز زيرا اضافاتدن مراد خلقه مضاف اولان افعالدر خير وشر هرنه ايسه * پس حقى توحيد ايلمك اولدركه خلقدن صدور ايلين افعال واحوالك موجد وخالقنى حق بيله سن (والله خلقكم وما تعملون) نحواسنجه خلقه مضاف اولان اعمالك جميعسنى خالق حقدر ديه سن پس توحيد اولدركه خلقدن اول اضافاتى اسقاط ايدوب خالقنى حق بيله سن اى اخى بو كلام دخى چوق معنا كوتورر ونيجه اسرار غامضه يى جامعدر ولكن نظام شرعه خلل ويرن نامحرملره وخائنلره حجت اولماسون ديو كتم اولندى اى اخى انبيا واوليانك هربرى مخزن اسرار وحدت ايكن اسرار ربوبيتى افشا ايتمشلر وعبوديت وبنده لكدن غيرى سمته كتمشلردر پس كركدركه سالك هرنقدر نور وحدته مستغرق اولسه حد شرعدن وعبوديتدن طشره كتميه تا حقك اسم مضلى ومكارلكى وحلته باتميه وبعضيلر دخى (الفقير لا يحتاج الى الله واذا تم الفقر فهو الله) كلامندن كمراه اولمشلر ودينلرين تباه قيلمشلردر * ديرلركه فقيركه كمال فنايه ايره كندوفانى اولمز وحقه محتاج اولمز وشول وقتده كه فقر وفنا تمام اوله پس غيريت برطرف اولور والله اولور ودخى ديرلركه چونكه فقر وفنا نهايته ايره وسالك اولمزدن اقل اوله موتا حكمنده اولور وتكليفات شرعيه دن قورتلور ولوامر شرعيه دن نجات بولور وبوكونه ينلرله هربرى نفسنه حجت قيلور (مثنوى) شرع بهرزندكان واغنياست * شرع براصحاب كورستان كجاست *

مرده ازيك روست فانى از كزند * صوفيان ازصد جهت فانى شدند * آن كروه كز فقيرى بى مرند * صد جهت زان مردكان فانى ترند (نثر) پس كلام اولك جوابى بودر مشايخ ديمشلركه بو كلام شطحيات فقرادر معمول به دكلدر فرض ايده لم كه شطح اولامش حقه محتاج اولمين فقيره كله لم وفقر نه زمانده تمام اولورانى ديه لم حقه محتاج اولمين فقيرا ولدركه محضا فانى اوله وصرف نور حق اوله حالا بدنى آتشه كيرسه يانميه وصويه باتميه ويلك ييل مثلا بعك يمسه يمكه محتاج اولميه فرضا قتل ايلسه لر الم قتلى بيلميه وانى هلاك قياسه لر اكاغم كلميه جلال وجمال انك يانندة مساوى اوله عذابده اولق ايله صفاده اولمغى فرقا يتميه زيرا حقه محتاج اولمين فانينك صفتى بودر واهل قبوردن بو زدرجه زياده فانى اولانك حسب حالى بويله اولمقدر * پس بركسه كه دخى اكل وشربك لذتن بيله وحظ نفسله بدننى پرورش قيله بلكه دخى بشريت عالمنده اوله نه حالله كندويي موتادن عد ايلر وبوزعمله نفسه رخصت ويروب كندودن اسقاط تكليف ايلرمونى حكمنه وارمق قنى مردانه الكدرقنده قالديكه بو زدرجه انلردن ايلرو كيده سن مونى حكمنه واصل اولنلرك حالى بودركه اكر جميع عالم انى پامال ايلسه لردى اول نطقه كلميه ومضطرب اولميه واكرچو بلرله اورسه لر كمال فناسندن انى طويميه پس بو مرتبه يه ايرميندن تكليف ساقط اولمز وحضرت مولانانك بو بيتلرنده اولان شرعدن مراد مثنويده اولان محلنده محكمه وقاضى حضوريدرتنكيم بركسه برصوفى يه برطبنجه اوروب اول صوفى انى قاضى يه آلوب كيدر بعضى كلام ماييننده قاضى الزام ايچون صوفى يه ديركه اى صوفى بو شرع ومحكمه احوالى اغنيا واهل دنيانك كاريدر پس سنكه درويش وفانى اوله سن ومرده مقامن بوله سن بو دعوا وطلبه ده نيلرسن پس معلوم اولديسه بو شرعك اغنيا ايچون اولمسندن عبادات وطاعاتك اهل فنادن اسقاطى لازم كلمز بلكه مرتبهٔ عقلده اولدقجه بركسه دن فرائض وواجباتك تركى ممكن اولمز وصحيح فقير وفانى اولان كمسه اكر مرتبهٔ استغراقه وارسه وعقل واختيار آندن زائل اولسه جناب حق انك اعضا وجوارحنى شرع اوزره حفظ ايلراندن خلاف شرع برفعل صادر اولمز ديمشلر قنده قالديكه صلوتى ترك ايده لر وبو حالك شاهدى تفسير حقايقده مذكور واكثر كتب مشايخده مسطوردركه ابو الحسن نوريدن نقل اولنور (قال فيه ان ابا الحسن النورى بقى فى وله سبعة ايام لم يأكل ولم يشرب و لم ينم يقول الله الله فاخبر الجنيد بذلك فقال انظروا المحفوظ عليه اوقاته ام لا فقيل انه يصلى الفرائض

فقال الحمد لله الذى لم يجعل عليه للشيطان سبيلا ثم قال قوموا حتى نزوره) يعنى
تفسير حقايقده دير كه تحقيقا ابو الحسن نورى وله واستغراقده يدى كون يدى
كيجه يدى وايجمدى واويومدى وباقى قالدى الله الله ديديكى حالده پس جنيده
انك بو حالى خبراولندى ديديكه نظر ايلك انك اوقاتى محفوظميدر ياخود دكلميدر
پس ديديلركه فرائضى قيلر پس جنيد ديديكه الحمد لله اول اللهه كه انك اوزرينه
شيطانه يول قيلمدى اندنصكره ديدى قالقك برانى زيارت ايدهلم * پس بو معنا
اوليانك عند الاستغراق محفوظ اولمسنه دلالت ايدر بوذكر اولنان صرف تجلى
وحدت ظهور ايليوب عابد ومعبودلك تعيينى وساجد ومسجودلك اعتبارى
وعاشقك اراده واختيارى بالكليه فانى اولديغنه كوره دركه بومرتبهده حق
بونلرك كندولكارين بالكليه آلور وادبه مخالف كاردن جارحهلرين حفظ قيلور
اما بوندن اصعب برمرتبه دخى واركه نور وحدت مع احكام الكثرة تجلى ايلر
ومتجلى لهك وجودنى وارادتنى واختيارنى من وجه محو ايلر ومن وجه محو
ايلمزكه بشريتك دخى حكمى قالور بومرتبهده سالك بغايت متحير اولور تكميم
بومرتبهيه مناسب امام قشيرى شبلى حضرتلرندن نقل ايدرلر (قام الشبلى يوما الى
الصلوة فلما شرع قال ياويلاه ان صليت جحدت وان لم اصل كفرت فبقى زمانا طويلا
ثم قضى صلاته) يعنى بركون شبلى نمازه قائم اولدى وقتا كيم شروع ايلديسه
ديديكه ياويلاه اكر نماز قيلرسم منكر وجاحد اولورم واكر قيلمزسم كافر اولورم
چوق زمان بو حيرتده طوروب اندنصكره قضا ايلدى بو كلامك توضيحى بودركه
اول زمانده كه شيخ شبلى نمازه حاضر اولدى دخى عالم كثرتك حكمى غالب ايمش
پس صلوته شروع ايلدكده عالم وحدت منكشف اولوب كورمشكه مطيع ومطاع
وعبد ورب هب برابر اولمش * پس اكر صلوتى عابد ومعبود مغاير ديو قيلرسه
بو خود اويله دكل وبو تقديرجه نور وحدته منكر وجاحد اولور واكر معبود وعابد
ومسجود وساجد عين واحد اولمش ديو صلوتى ترك ايلرسه كافر اولور پس بو مقامده
اوليا حيران قالور وبومرتبهده شيخ حضرتلرى ديباجۀ فتوحاتده بيوررلر
(العبد رب والرب عبد * فياليت شعرى من المكلف * ان قلت عبد فذاك ميت *
او قلت رب انى يكلف) معناى بيت عبد ربدر ورب عبددر * پس بو تقديرجه
نوليدى بن بليدمكه مكلف كيمدر اكرسن ديرسككه مكلف عبددر پس اول عبد
من حيث الحقيقه فانى وميتدر واكرسن ديرسككه مكلف ربدر ربه حالله
مكلف اولوراى اخى بو بيت چوق سوز كوتورر ولكن سكا اجمالا شرح ايليم كه

قليل كثيره دلالت ايليه اهل الله ديرلركه (لا موجود الا الله) فحواسنجه من حيث
الحقيقه اللهدركه اسما وصفاتيله متجليدر وبو عالم كثرت انك اسما وصفاتنك
مظاهريدر پس عبد دخى برمظهردر بو تقديرجه عبدك مرآت وجودنده ظاهر
اولان حقدر پس عبد كندوده ظهور ايلين تجلى اعتباريله ربدر ورب دخى بو وجود
مقيددن ظهور ايلديكى حيثيتدن عبددر پس قچن موحدك شهودى بومرتبهيه
ايرسه اكر نور وحدت غلبه قيلرسه عبدى فانى وميت كوروب جملهده ربى مشاهده
قيلور واكر عالم كثرتك حكمى غلبه قيلرسه عبدى مكلف وعابد رب بولور
واكر وحدتله كثرتك احكامى معا وجود عبدده ظاهر اولورسه متحير قالور دير كه
(فياليت شعرى من المكلف) اى اخى بو راده سوز چوقدر ارباب كمالك بو احوالى
قيل وقالله بيان اولنمز وكلاملرين فهم ايتمكه عيانه كلمز پس بر كمسه تا بو مرتبهيه
وارمينجه بولذتى بولمز وبو چاشنى بى طويمز ومجرد بو احواله واسرار عرفان فائده
قيلمز بلكه بوذكر اولنان حالت وجدانيدر پس مرتبۀ بشريتده ودام عالم
كثرتده كرفتار اولان اهل عرفان بو جملهدن حر وآزاد اولان اهل وجدانك
حالنه كندو حالنى نيجه قياس ايدر وكماله ايرن كمسه ايله كماله ايرمينك كارين نيجه
مساوى كورر (مثنوى) كار پاكانرا قياس ازخود مكير * كرچه ماند در نبشتن
شير وشير * تو قياس ازخويش ميكيرى وليك * دور دور افتادۀ بنكر تو نيك (نثر)
اكر بر طالب دخى نفس وبشريته مبتلا ايكن مجرد بوذكر اولنان حالته ووحدت
ذاته وعالم كثرته علم وعرفانى اولديغندن نفسى بو كاديسه كه بو جملهده ظاهر اولان
وتصرف قيلان حقدر پس سن دخى سائر اوليا كبى برآت سن پس انلردن
بعضيسندن نقل اولنور كه حين استغراقده صلوته اقامت ايتمشلر وسمت عبادت
وطاعته كتمشلر پس سنك دخى بومرتبهك استغراقدركه وحدتدن غيرى
كورمزسين وحقدن غيرى بيلمزسن بوشكل خاطره مكر الهى واغواى شيطاندر
نعوذ بالله * اهل اللهدن هيچ بريسى امر شرعه مخالف خاطره ايمزلر وشرع
شريفه مخالف اولان سمته كتمزلر فرضا بونلرك خاطرينه وقلبنه بويله بر افكار
نامشروع كلسه آنى مكر الهى وخواطر شيطانى بيلورلر وجناب حقه اندن
استعاذه قيلورلر واعوذ بك منك يارب ديرلر پس مرتبۀ بشريتده اولان بالكليه
نور حق اولنلره نيجه نفسنى قياس ايلر انكچون حضرت مولانا طالب كندو حالنى
انلره قياس ايلمسون ديو بو ابيات شريفه ايله تأكيد بيوررلر (مثنوى)
اى مرى كردۀ پياده باسوار * سر نخواهى برد اكنون پايدار * كفت پيغامبر كه

اى طالب جرى * هين مكن باهيچ مطلوبى مرى * كاملى كرخاك كيرد زرشود *
ناقص ارزر برد خاكستر شود * جهل آيد پيش او دانش شود * جهل شد علمى كه
در ناقص رود * هرچه كيرد علتى علت شود * كفر كيرد كاملى ملت شود (نثر)
وشيخ حضرتلرى دخى بيوررلركه
(نظم)

سوف ترى اذا انجلى الغبار	هل فرس تحتك ام حمار

(نثر) پس اى قرنداش سوز چوق ومباحثه يه نهايت يوق همان عاشق حق
اولان بر وقتى ترك ايتمك كرك وجماعتله اوقات خمسه يى اداقيلمق كرك زيرا
جماعت سنت مؤكده در مثلا اكر بر قوم جمله ترك ايلسه لر انلرك آلات حرب ايله
اوزرلرينه واروب مقاتله ايتمك واجب اولور واكر يالكز بركمسه ترك ايلسه دنياده
تعزيره مستحق اولور وآخرتده نار جهنمه كيرر (كما قال صلى الله عليه وسلم
اتبعوا السواد الاعظم فان الجماعة رحمة ويد الله على الجماعة ومن شذ
شذ فى النار) معناى شريفى ديمك اولوركه اكر اعتقادده واكر اداى فرائضده
اهل سنت وجماعته تابع اولك زيرا جماعت رحمتدر وحقك نصرتى ونعمتى جماعت
اوزره در شول من كه جماعته اويميه انلردن خارج اوله جهنمه چقر
الله سبحانه وتعالى سالكلرى تارك الصلوة والجماعة اولمدن مصون ومحفوظ
ايلسون بالقلم والنون وما يسطرون

(باب خامس)

زكوتك انواعنى وانفاق وسخانك اصنافنى بيان ايلر وبخل وشحك فضاحتن
عيان قيلر) ايها الاخ الاعز والاكرم بلكل كه مؤمنه واجب اولنلرك بريدخى
زكوتدر اول وقتده واجب اولوركه نصابه مالك اوله وانك اوزرينه حولان
حول قيله وجوبنه دليل بو آيت كريمه در (كما قال الله تعالى واقيموا الصلوة
وأتوا الزكوة واقرضوا الله قرضا حسنا) زكوة صدقهٔ مفروضه يه ديرلر وقرض
صدقهٔ تطوعه اطلاق ايدرلر پس صدقهٔ مفروضه يه امر وارد اولديغى كبى صدقهٔ
تطوعه دخى امر وارد اولوب صدقهٔ مفروضه اوزره عطف اولندى * پس
بركسه نك اكر طريقه مزده اولسون واكر غيرى طريقده اولسون حوايج
اصليه سندن زياده مالى نصابه يترسه اكا زكوتى على وجه المشروع مالندن
اخراج ايدوب صالح اولان فقرايه اعطا ايلمك واجب اولور * اكر سؤال اولنورسه كه
بزم طريقه مز طريق فقردر واكثرى بى نصاب فقرادر * پس فقرانك دخى زكوتى
اولور مى بز ديرزكه نعم هر شيئك زكوتى واردر ديمشلر ومشايخ سلف بو سوزى

خوب اداقيلمشلر ديمشلركه (زكوة الاغنياء انفاق اموالهم الى الفقراء
وزكوة الفقراء ان يخرجوا من قلوبهم الاعتماد الى الاغنياء وزكوة العاشقين
ان يبذلوا ارواحهم فى محبة المولى وزكوة العارفين ان ينفقوا من احوالهم
الى اهل الولاء (مثنوى) آن درم دادن سخى را لايقست * دادن جان خود سخاى
عاشقست * آنچه حق دادت براى حق بده * خويش را در بازتا يابى فره * بعض
تفاسيرده جمله دن جواهر التفسيرده بويله ذكر ايلمشكه زكوة اغنيا فقرايه
انفاق واحسانلردر وزكوة دولت معاونت ضعيفانلدر زكوة اولاد احسان
يتيمانلر وزكوة خانه رعايت مهمانلدر وزكوة صحبت اجتناب عن العصيان
وزكوة دين مخالفت شيطان وزكوة علم تعليم طالبان ومتعلمانلدر * پس علم
دخى زكوتى اولديغيچون حضرت نبى آنى كنزه تشبيه ايلدى وبيورديكه
(ان علما لا يقال به ككنز لا ينفق منه) يعنى تحقيقا شول علمكه دينلميه وسويلنميه
اول خزينه كبيدركه انك زكوتى ويرلمز وانفاق اولنمز زكوتى امساك ايلين
كمسه يه نيجه عذاب اولنورسه علمى دخى طالبنه انفاق ايلمين كمسه يه يوم قيامتده
اويله عذاب اولنه (كما قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من سئل عن علم علمه ثم
كتمه الجم يوم القيامة بلجام من النار) يعنى بركمسه بر علمى بيلسه واول علمدن
سؤال اولنسه اندن صكره طالب ومستحقندن كتم قيلسه يوم قيامتده آتشدن
اغزينه لجام اوريله بو تهديدا هلندن ومستحقندن كتم ايلديكنه كوره در والا
نااهلدن علمى كتم ايلمك واجبدر نتكيم حضرت شيخ حضرتلرى فتوحاتده بيوررلر
(قال عليه السلام لا تعطوا الحكمة الى غير اهلها فتظلموها ولا تمنعوها عن اهلها
فتظلموهم) (فانفاق الحكمة عين زكوتها ولها اهل كما للزكوة اهل فاذا اعطيت
الحكمة الى غير اهلها ضاعت كما ضاع المال بعد اخراجه ان لم يصل الى مستحقه)
يعنى نبى عليه السلام بيورديكه اهلى اولميانه اعطا ايلمك اكر اعطا ايلرسكز
اول حكمته ظلم ايلرسز واهلندن دخى منع ايلمك اكر منع ايلرسكز اول حكمتك
اهلنه ظلم ايلرسز شيخ حضرتلرى دخى ديركه حكمتى انفاق ايتمك عينى انك
زكوتيدر پس اول حكمتك اهلى واردر زكوتك اهلى اولديغى كبى پس حكمت
اهلى اولمين كمسه لره اعطا اولنسه ضايع اولور نتكيم مال بعد الاخراج
من اصله مستحقنه واصل اولمسه ضايع اولديغى كبى (مثنوى) بدكهر را علم وفن
آموختن * دادن تيغى بدست راهزن * تيغ دادن دركف زنكى مست * به كه
ايد علم ناكس را بدست (نثر) پس مالك اهلنه اعطا اولنمسى لازم وواجب اولديغى

علمك اهلنه اعطا اولنمسی بطریق الاولی * زیرا علم ومعرفت مال دنیادن هزار
بار اولی در وباذل علم باذل درهم ودیناردن اجود واسخی در ومرتبه بوندن
دخی افضل واعلادر (کما قال الحکیم الترمذی الجود التام بذل العلم فان متاع
الدنیا عرض زائل ینقصه الانفاق والعلم عکسه فانه دائم وباق) یعنی جود تام
بذل علمدر زیرا متاع دنیا برعرض فانیدرکه انفاق انی ناقص قیلر حالبوکه
علم بونك عکسیدرکه اول دائم وباقیدر وانفاقله زیاده اولور امام راغب وبیضاوی
بو آیتك معناسنی بوکونه تفسیر ایتمشلرکه (قال الله تعالی ومما رزقناهم ینفقون
ای ومما خصصناهم به من انوار المعرفة یفیضون) جناب حق متقیلری مدح
ایدوب بیوررلرکه متقیلر اول کمسه لردرکه غیبه ایمان ایدرلر وصلوته اقامت ایدرلر
ودخی بزم انلره تخصیص ایلدیکمز انوار معرفتدن طالبلره انفاق وافاضه ایدرلر
* پس سالکه لازمدرکه کندییه زیاده محبوب اولان اکر علمیدر ویا مالدر ویاخود
بدندر هرنه ایسه محبوبنی یولنده بذل ایلیه تا انك وصلتنه وقربتنه نائل وفائز اوله
(کما قال الله تعالی لن تنالوا البر حتی تنفقوا مما تحبون) بردن مراد عند العابدین
حسنه وجنتدر اما عند العاشقین وصلت وقربتدر پس وصاله وقربت حقه
برکمسه نائل اولاز حتی کندییه احب اولان شیئی انفاق ایتمیه (نظم) اکر بهتر دهی
بهرستانی * زر افشانی عوض جوهرستانی * چو خواهی میوهٔ بهتر فشاندن *
نهال نغز می باید نشاندن (نثر) بو یولده نان بذل ایدن خوان بولور وجان بذل ایدن
واصل جانان اولور آنکیچون حضرت (نظم) نان دهی کر بهر حق نانت دهد *
جان دهی کر بهر او جانت دهد * بیوررلر وانکیچون مشاهدهٔ جانان بذل جانه
منوط اولمشدرکه عاشقه جانی جمیع اشیادن احبدر * پس وصال جانان دخی
جمیع اشیادن اعز واکرمدر پس غایتله اعز واکرم اولان شیئك قیمت وبهاسی
اعز واحب اولان شیدر اکر بذل ایدرسك هزار جاندن اعز بر محبوبه واصل
اولورسن (نظم) تا جان ندهی بوصل جانان نرسی * تا درد نباشدت بدرمان نرسی *
از ظلمت نفس تا نیابی بیرون * حقا که بسرچشمهٔ حیوان نرسی * ای اخی بلکل که
سخا وجودك اعلا مرتبه سی ظلمات نفسانیه دن ومشتهیات جسمانیه دن
خلاص اولمقدر ولذات حیوانیه وحظوظ شهوانیه یی ترك قیلمقدر نتکیم حضرت
بیوررلر (مثنوی) ترك لذتها وشهوتها سخاست * هرکه در شهوت فروشد
برنخاست (نثر) پس اکر نان واکر خوان واکر علم واکر عرفان واکر تن وکر جان
هرنه ایسه بو یولده که امساك ایده سن وسمت بخله کیده سن کفر طریقت

وبعد

وبعد عن الحقیقة در (نظم) چه آدمی چه بهشتی چه دوزخی چه ملك * بمذهب
همه کفر طریقت امساك (نثر) قال رسول الله صلی الله علیه وسلم البخیل بعید
من الله بعید من الجنة قریب من النار پس السخی ما ملك) فخواسنجه جوانمرد
اولدرکه قادر اولدوغی دریغ ایتمیه انکیچون * نانی ز فقیر به که خوانی ز امیر
دیمشلر حضرت بایزید بسطامی بیوررلرکه بلخ دیارندن بر یکت بکا غلبه قیلدیغی
کبی مشایخدن برکمسه غلبه قیلمدی (قدم علینا حاجا فقال یا ابا یزید ما حد الزهد
عندکم قلت اذا وجدنا اکلنا واذا فقدنا صبرنا فقال هکذا عندنا کلاب بلخ فقلت
وما حد الزهد عندکم قالوا اذا فقدنا شکرنا واذا وجدنا آثرنا) بایزید حضرتلری
بیوررکه بلخ دیارندن بر یکت حاجی اولدیغی حالده بزه کلدی ودیدیکه یا ابا یزید
زهدك حدی ندر سزلك قتکزده * دیدمکه بولورسق یرز بولمزسق صبر ایده رز پس
دیدیکه بزم بلخك کلابی دخی بویله در پس دیدمکه یا سزلك قتکزده زهدك حدی ندر
دیدیکه بز بولمسق شکر ایدرز وبولسق ایثار وبذل ایدرز بو محله مناسب بر کون
حضرت رسولك مسجدی قاپوسنه بر قونق کلدی حضرت خانهٔ سعادتلرین تفحص
ایتدردیلر برشیء بولنمدی اصحابه توجه ایدوب بیوردیلرکه بو کمسه یی کیم قونق آلور
اصحاب سکوت ایلدیلر انصاردن بر کمسه ایلرو کلوب انی آلدی ومنزلنه کتوردی
حکمت اللهك انلرك دخی قوتی یوغیمش مکر بر کوچك اوغوللری وار ایمش
انکیچون بر مقدار قوت الی قومشلر ایمش پس خاتون دیدیکه طعامی کتوردکده
چراغی سوندیره لم ویرجه سنه اوله لم ولکن یمیه لم تا مهمانمزك قارنی طویه
پس طعامی کتوروب چراغی بر بهانه ایله سوندردیلر واغزلری چینر کبی اولوب
اندن بر لقمه المدیلر اول قونق جمله سن یوب بتدی وعلی السحر بونلر حضرت
پیغمبرك حضور سعادتلرینه کلدکده حضرت تبسم کنان بو آیتی تلاوت بیوردیلرکه
انلرك شاننده نازل اولدی اول ایت کریمه بودر (ویؤثرون علی انفسهم ولو کان بهم
خصاصة ومن یوق شح نفسه فاولئك هم المفلحون) معنای شریفی بونلر ایثار
ایدرلردی نفسلری اوزره بذل ایتککی جودا وکرما اکرچه بونلرك فقر
واحتیاجلری دخی اولدیسه ده وشول کمسه لرکه دفع ومنع ایدرلر نفسلرندن
بخلی انلردر همان رضای حقه فائز اولوب مفلح اولنلر جناب حق کلام مجیدنده
نفوس انسانیه یی دخی اموال منزله سنه تنزیل بیورمشدر نتکیم اموالی صدقهٔ
مفروضه ایله تزکیه قیلان فلاح بولدیغی کبی نفسنی دخی شح وحرص وآزدن وسائر
اخلاق سیئه دن تزکیه قیلان فلاح بولور (کما قال الله تعالی قد افلح من زکاها

ای طهرها عن درن الاخلاق السیئة وانماها بالعلم والاعمال السنیة) یعنی
نفسی اخلاق سیئه چرکندن تطهیر ایلین واعمال سنیه وعلمله تنمیه وتزکیه
قیلان فلاح بولدی (وقد خاب من دساها) وانک اخلاق ذمیمه سنی اخفا ایلین
خائب اولدی *پس صفات ذمیمه نک اقبحی شح وبخل وحرص درکه کدرکه سالک
نفسنی بونلردن تطهیر ایده

(باب سادس)

صومک انواعن وجوعک فضیلتنی بیان ایلر ودخی طعام ییمه نک آداب وارکانن
عیان قیلر (قال الله تعالی یا ایها الذین امنوا کتب علیکم الصیام
کما کتب علی الذین من قبلکم لعلکم تتقون) صیام صام یصومدن مصدردر قیام
وزننده لغتده امساکه دیرلر وشریعتده اکل وشرب وجماعی ترک ایلمکه دیرلر
نیتله طلوع فجردن غروب شمسه دک *فتوحاتده شیخ حضرتلری بیوررلرکه صوم
لغتده رفعت معناسنه دخی کاورنتکیم صام النهار دیرلر ارتفع النهار معناسن
ویررلر *پس صومه انکیچون صوم دیدیلرکه صومک سائر عباداتدن درجه سی
ارفعدر وبو صومک ارتفاع شاننه دلیل بودرکه حضرت رسول اندن مثلیتی
رفع ونفی قیلدی نتکیم نسائی ابوامامه دن بو حدیث شریفی روایت ایلرکه
بیوررلر (اتیت الی رسول الله فقلت یا رسول الله مرنی بامر أخذه عنک فقال
علیه السلام علیک بالصوم فانه لا مثل له) یعنی ابوامامه دیرکه بن رسول
حضرتلرینه کلدم ودیدمکه یا رسول الله بکا برامر بیورکه بن انی سندن اخذ
ایدم پس حضرت بیوردیلر صوم سنک اوزرکه اولسون زیراکه اکا مثل یوقدر
وصومک مثلی اولماسی انکیچوندرکه صائم صمدیت صفتیله متصف اولور
وصومده صمدیت سری بولنور بواجلدن جناب حق انی کندی یه اضافت
ایدوب (الصوم لی وانا اجزی به) بیوردی کانه دیمک اولورکه (الصمدیة لی
ومن اتصف بها فجزاؤها انا کما قال ابو طالب المکی اذا کانت العبادة صفة
من صفات الله فجزاؤها هو الله) جزائی کندو نفسنه اسناد ایلمه ده اصل نکته
بودر مع هذا سائر عباداتک جزاسنی دخی ویرن حقدر ولکن صومک جزاسی سائر
عباداتک جزاسندن اعظمدر زیرا کریم بالذات جزایه بنفسه کندو تولی ایلسه
قیاس ایله که اول جزانک عظم شانی نیجه اولمق کرک ای قرنداش باطنی نفس وهوا ایله
ممتلی اولان کسه نک قامتنه خلعت بشارة (الصوم لی) راست کلمز وجمال مضمون
(انا اجزی به) هرتن پرسته یوز کوسترمز (نظم) باطنت از نفس وهوا ممتلی * کی

رسدت لذت الصوم لی * هرچه بدان شرع بشارت ده است * از همه بجز انا اجزی به
است (نثر) پس معنای آیت کریمه بودرکه ای اللهه ایمان کتورنلر سزلک اوزریکزه
صوم رمضان فرض اولندی نتکیم سزدن اول اولان انبیایه وجمیع امم‌ه تا آدمدن
الی نبینا نقدر ملل کلدیسه جمله سنه صوم فرض اولندی تا کیم سزا کل وشرب
وجماعدن وسائر مفطراتدن اتقا ایلیه سز ای اخی صومک فضائلی وخصایص
وخصایلی اول قدر چوقدرکه یازلمق لازم کلسه اسرارنه نهایت یوقدر امابرقاچ
فضیلتنی بیان ایده لم تا طالب حق انک عظم شاننه واقف اوله جمله دن بری جناب
حق حدیث قدسیسنده بیوررکه (خلوف فم الصایم اطیب عندی من المسک)
یعنی صائمک آغزی رایحه سی بنم قتمده مسک اذفردن اطیبدر پس کرکدرکه سالک
بو رایحه نک حصولی ایچون اکثر ایامی صایم اوله (نظم) ساز چون نافه شکم خویش
خشک * بوکه دمد از نفست بوی مشک * نکهت روزه زلب روزه دار * به بود
از نافهٔ مشک تتار (نثر) اهل تحقیق قتنده بو رایحه دن مراد مشام ظاهر ایله
احساس اولنان رایحه دکادر بلکه مشام باطن ایله ادراک اولنان رایحهٔ طاعت
دروندر وصائمک برفضیلتی دخی بودرکه (نوم الصائم عبادة) فحواسنجه نومی
عبادت وصمتی تسبیح مغزاسنجه سکوتی تسبیح وطاعت یرینه کچر وحضرت مولانا
فضائل روزه ده چوق قصاید وغزلیات ومثنویات بیورمشلردر جملهٔ قصائدندن
بری بودرکه بیوررلر (نظم) بربند دهان از نان کامد شکر روزه * دیدی هنر
خوردن بنکر هنر روزه * کر روزه ضرر دارد صد کونه هنر دارد * سودای دکر دارد
سودای سر روزه * شیطان همه تدبیرش وان حیله وتزویرش * بشکست
همه تیرش پیش سپر روزه (نثر) سپره عربجه جنه دیرلر (الصوم جنة) حدیثنک
فحواسنجه صائم رماح نفس خسیسدن وسهام ابلیس پرتلبیسدن انکله کندوینی
حفظ ایدر ونار جحیمه دخی انی سپر وپرده قیلوب طریق جنته کیدر قرع باب
ملکوت ایتمک استین سالک جوع وعطشله ملکوت قپوسنی قاقر (کما قال علیه
السلام ادیموا قرع باب الملکوت بالجوع والعطش) وسد طرق شیاطین قیلمق استین
طالب جوع وعطشله انلرک مذاهب ومجاریسن تنک ایلر (کما قال النبی علیه
السلام الشیطان یجری من ابن آدم مجری الدم فضیقوا مجراه بالجوع والعطش)
(نظم) مصطفا کفت می رود شیطان * همچو خون در مجاریٔ انسان * باید
اندر کرسنکی زده چنک * تا شود بروی ان مجاری تنک (نثر) حضرت لقمان
اکثریا اوغلنه نصیحت ایدوب دیردیکه (یا بنی البطنة تمیت الفطنة واداملئت المعدة

نامت الفكرة وخرست الحكمة وقعدت الاعضاء عن العبادة) يعنى لقمان ديرديكه
اى اوغلجغم امتلا زيركاكى اولدورر ومعده طولدقده فكر اويور وحكمت مخروس
اولور واعضا عبادت ايتمه دن اوتورر كيرو قالور پس بركمسه كه پرخوار اوله اول
كمسه ظلمات طبيعتدن قورتلمز وچراغ عقلى نوررشد ومعرفتله منور اولمز وآيينهٔ
قلبى ژنكاغفلت وكدورتدن صيقل وصفا بولمز (نظم) چراغ دل زسيرى تيره
كردد * دماغ جان زخوردن خيره كردد * بنور صوم كن دلرا منور * كه از صيقل
شود آيينه روشن (نثر) اهل تحقيق قتنده صومك اوچ مرتبه سى واردر برى
عوامك صومى ايكنجيسى خواصك صومى اوچنجيسى اخص خواصك صوميدر
عوامك صومى قارننى اكل وشربدن وفرجنى جماعدن امساك ايتمكدر وخواصك
صومى دست وپا وسمع وبصرين محرماتدن پاك قيلمقدر وجمله اعضا وجوارحن
منهياتدن امساك قيلمقدر (نظم) هر عضو را بدانكه بتحقيق روزه ايست *
تا روزهٔ تو روزه بود نزد كردكار (نثر) واخص خواصك صومى (قل الله ثم ذرهم)
فحواسنجه جميع ماسوادن پرهيز قيلمق وجمله هوا وهوسدن فارغ اولمق ولذة محبة
اللهى بولمقدر (نظم) روزهٔ خاصان نه همين است وبس * بلكه بريدن بود از
هر هوس * هركه نشايدكه بجويى مجوى * هرچه نشايدكه بكويى مكوى * چشم
مكن باز بنا ديدنى * كوش نبرداز زنش نيدنى * دست ميالاى بشغل دغل *
پاى مفرساى براه امل * علم وعمل را ز ريا پاك كن * بلكه دل از غير خدا پاك كن
(نثر) اكل وشربدن صائم اولان عوام صباحدن اخشامه دك رياضت چكوب
وقت شامده افطار ايدوب راحت بولور وجرايم وآثامدن پرهيز قيلنلر غروب شمس
روحه دك صائم اولورلر وبعد الموت محنت دنيادن آزاد اولوب نعيم عقبا بولورلر
زيرا بو خواص بر فحواى (العمر كله يوم وللخواص فيه صوم) جميع عمرى بركون
عد ايدوب انده معاصى ومناهيدن پرهيز قيلرلر اما ماسوادن پرهيز ايدنلر
واغياردن صائم اولنلر تا ظهور محبت الهيه دن وصول سواد اعظم ذات
احديته دك صايم اولورلر اندنصكره اغيار بونلره عين يار اولور وروى دلدار هرشيده
ظهور قيلور عيد وصاله ايررلر ورياض وحدته كيررلر ورياضتى ترك ايدرلر
نتكيم حضرت بو مرتبه يه مناسب بيورررلر (نظم) چون آب روان ديدى بكذار
تيمم را * چون عيد وصال آمد بكذار رياضت را * پس صومك بو فضائلنى بيلدكسه
سكا لازم اولان اولدركه اكثر اوقاتده صومه مداومت ايله (افضل الصوم صوم
داود صيام يوم وافطار يوم) فحواسنجه يا بو صومه ملازمت ايليه ويا خود

(كان رسول الله يصوم الاثنين والخميس) فحواسنجه دوشنبه وپنجشنبه كونلرى
صائم اوله ويا ايام بيضه ملازمت ومواظبت ايليه تا كيم اكل وشربله صفت
بهيميته وقسوت قلبيه مبتلا اولميه واسير شهوت اولوب كندويى (يأكلون كما تأكل
الانعام والنار مثوى لهم) آيتنك مظهرى اولان قومدن قيلميه * درويش
اولدركه اكثر اوقاتده شكمنى كبى خالى اوله تا كيم ميدان عشقده تضرع
ونياز ايله برخوشجه ناله قيله * نتكيم حضرت بو معنايه مناسب امر ايدوب بيورررلر
(نظم) شكم تهى شو ومى نال همچونى بنياز * شكم تهى شو واسرار كو بسان قلم
(نثر) اى اخى شكم تهى اولمق وكرسنه لكى كنديه عادت قيلمق هركسه ميسر
اولماز وهر جلاف وكدا بو مرتبه يى بولماز بلكه بو مرتبه خاصان خدايه عنايت اولنور
ومقبولان حقه صونلور نتكيم حضرت مثنويده برخوب حكايه بيورررلر بو محله
مناسب * ديرلركه برشيخله برمريدى سياحته كيدوب بركون يوللرى برآدمسز
بيابانه دوشوب مريد شيخنه ديديكه شيخا اكر بز بويله بيابانه كيدرسك آچ اولورز
شيخ دخى اكا ديديكه اى درويش جوع عند الله برمقبول شيدر انى ويرمز
الا غايت مقبوللرينه وعزيز وخاص اولان قوللرينه * پس سن اول عزيزلردن
وخاص اولان بنده لردن دكلسنكه جناب حق سنى آچ قويه (مثنوى) جوع
مر خاصان حق را داده اند * تا شوند از جوع شير زورمند * جوع هر جلف وكدارا
كى دهند * كه علف كم نيست پيش او نهند (نثر) اكر سؤال اولنورسه كه بو صوم
وجوعك سرى وحكمتى ندركه بوكا ترغيب اولنور واكل وشبعك مضرتى ندركه
اندن ترهيب قيلنور جواب بودركه بو صوم وجوعدن مراد كسر شهوت وقهر
نفس پر تهمتدر (واذا جاعت البطون صارت الاجسام روحانية) فحواسنجه
روحانيت بولقدر وعبادت وطاعت اوزره حضور قلب ايله بلا كسل ولا كثافه
مداومت قيلمقدر وبو ذكر اولنانلر كبى دخى نيجه منافع وفوائده واصل اولمقدر
اما اول كمسه نك كه مزاجى روحانى وشهوتى منكسر وكند وفانى اوله اول كمسه
اعتدال اوزره عبادت وطاعته تقويت ايچون يسه صائم وجايعدن يكدر نتكيم
حضرت بو معنايه اشارت ايدوب بيورررلر (مثنوى) چونكه لقمه در تو ميكردد
كهر * دم مزن چندانكه مى خواهى بخور * چونكه لقمه در تو مى كردد پليد *
قفل زن برحلق وپنهان كن كليد (نثر) اما اكثرى بى خبر وشهوت پرست وتن پرورلك
نفسلرى صوم وجوعدن قاچوب (وكلوا واشربوا) ديو كيجه كوندز ييوب
ايچوب حظ نفسله خوش بحر كن نفس وشيطان بونلره سزلك دخى يدوككز لقمه

كوهردردیو هر برینه زعم وغرور ویروب اولیانك بوكونه كلمات طیبه سن كندو هوالرینه كوره تأویل قیلرلر ومكر نفس واغوای شیطان بونلره صورت حقدن كوزیكوب كاه معنای آیتله وكاه فحوای احادیث صاحب نبوتله وكاه كلمات اصحاب ولایتله بونلری فریفته قیلوب دام شهوته واكل وشرب ولذته كرفتار ایلر مثلا بركسه صائم اولمق استه سه ویاخود پرهیز قیلمق نیت ایتسه شیطان صورت حقدن كلوب آكا دیركه بدنكی ریاضته براقه واكل وشربدن معتاد اولدیغكی قطع ایتمه پیغمبرمز علیه السلام (اعط كل بدن ماتعوده) بیورمدیمی پس سن بدنكه معتاد اولانی اعطا ایتمز سك مزاجه ضعف وفتور كلور بعده نیجه دوا و علاجه محتاج اولور باخصوص كه اول حضرت (نفسك مطیتك فارفق بها) بیوردی ومركب نفسه اكل وشربله رفقت قیلمغه امر قیلدی اكر آكا رفقت قیلمز سك یولده قالورسن وعبادات وطاعاتدن بی بهره اولورسن دیو بعض وسوسه ایله اكل وشربه اغوا ایلر ونیجه لذات روحانیه واذواق ربانیه دن انلری محروم قیلر حضرت مولانا بوذكر اولنان معنالری بو بیتلرله سالكه اعلام ایدوب ارشاد ایدرلر *(مثنوی)*

دیومی ترساندت كه هین وهین   زین پشیمان كردی وباشی حزین
این بخوركه هست داروی مزاج   وآن بیاشام از بی نفع وعلاج
هم بدین نیت كه این تن مركبست   آنچه خوكردست آنش اصوبست
هین مكردان خوكه پیش آید عال   بردماغ ودل برآید صد خلال
این چنین تهدید ها آن دیودون   آردوبرخلق خواند صد فسون
خویش جالینوس سازد دردوا   تا فریبد نفس بیمار ترا

(نثر) پس سالك اولدركه حظ نفسانی یی ووسوسهٔ شیطانی یی ترك ایده وعلی كل حال اكل وشربده سنت نبوی اوزره كیده پس سنت نبوی وحسن ادب طریق مولوی اولدركه اولا اجقمینجه یمك یمیه وادخال الطعام علی الطعام قیلمیه ودخی طعامه ابتدا ایلدكده برفحوای حدیث (اذا اكل احدكم طعاما فلیقل بسم الله الرحمن الرحیم) بسمله ایله ابتدا ایده زیرا بسمله سز بنی طعامده شیطانك مشاركتی واردر (كما روی ابوهریرة عن النبی صلی الله علیه وسلم قیل یوما یارسول الله هل یأكل الشیطان قال نعم كل مائدة لم یذكر علیها اسم الله فانه یأكل منها) وبودخی سنت وطریقتدركه صاغ الیله یییه صاغ الیله ایچه وهرشیئی صاغ الیله طوته وصولاق اولمیه زیرا شیطان صولاقدر جمیعا صول الیله

بروصولیله ایچر وهرشیئی صولیله طوتر نتكیم ابوهریره حضرتلری بوحدیثی روایت ایدرلر حضرت نبی علیه السلام بیورمشلركه (لیأكل احدكم بیمینه ولیشرب بیمینه ولیأخذ بیمینه ولیعط بیمینه فان الشیطان یأكل بشماله ویشرب بشماله ویأخذ بشماله ویعطی بشماله) وبودخی سنت وطریقتدركه قائما صو ایچمیه ویمك یمیه نتكیم حضرت نبی علیه السلام بوایكیسندن نهی بیوردیلر (كما روی عبدالله بن زیاد عنه علیه السلام قال نهی النبی عن الشرب قائما فقیل له یارسول الله والاكل قال اشر واخبث) وبودخی سنت وادب طریقتدركه اكر طعام كرم اولورسه اوفلمیه زیرا طعامه اف دیمك بركتن ازاله ایدر (كما روی عن عائشة رضی الله عنها قال علیه السلام النفخ فی الطعام یذهب البركة) وابن عباس حضرتلری دخی بویله بیوررلركه (لم یكن رسول الله ینفخ فی طعام ولاشراب) وبو دخی سنت نبوی وادب طریق مولویدركه خدمتده اولانلره برقاج لقمه صونه لر (كما قال علیه السلام اذا جاء احدكم خادمه بطعامه ان لم یجلس معه فلیناوله اكلة او اكلتین) وادب فقرادن بری دخی بودركه برقاج كسه یمك یركن عن قصد اوزرلرینه وارمیه (كما قال صلی الله علیه وسلم من مشی الی طعام لم یدع الیه مشی فاسقا الاان یتفق دخوله علی قوم یعلم منهم فرحهم) وادب طریقتدن بری دخی بودركه هیچ بریره دعوت اولنسه اوكنه هرنه كتوررلرسه انی استحقارا یمیه نتكیم اصحاب رسولدن مرویدركه بیوررلردی (لاندری ای رجل اعظم وزرا من الذی یحتقرما یقدم الیه من الطعام) ای اخی مشایخ طریقت رحمهم الله بیورمشلركه برلقمه نك اون ایكی شرطی واردر درویشه واجبدركه اول شروطی بیله اول اون ایكی شرطك دردی فرض ودردی سنت ودردی دخی ادبدر اول فرض اولان دردك بریسی اولدركه اول لقمه حلال اوله ایكنجیسی اولقمه نك خالق حق ایدوكن بیله سن اوچنجیسی اول لقمه یی كندو كسب وتحصیلكدن بیلمیوب بلكه محضا حقك ساكه انعامی بیله سن دردنجیسی اول لقمه نك مقابله سنده شكر قیله سن واول سنت اولان دردك اولی (بسم الله) دیمك وقبل الطعام ال یومق وسفره وكاسه كنارینه اوتورمق وبعد الطعام (الحمد لله) دیمك واول درت ادبك بریسی اولدركه صول ایاغی اوزره اوتورمق وبرغیرینك بدوكنه ولقمه سنه نظر قیلمق ودخی كندو اوكندن ییوب آغزینی شبر طاتمامق وبعد الطعام ال یومق والله اعلم بالصواب

(باب سابع)

حجك صوری ومعنویسن بیلدیرر واوزرینه واجب اولیوب حجه کیدن
درویشك حضرتن بیان قیلور * ایها الاخ الاعز بلکل که حج ایتمك هر مسلم ومکلف
وحر وبالغ اولان کمسه یه فرضدر اکر عیالنك وکندینك نفقه سندن زیاده زاد
وراحله یه قادر ایسه (قال الله تعالی ولله علی الناس حج البیت) لله مقدم خبر
وحج البیت مؤخر مبتدادر تقدیر کلام الله ایچون ثابتدر ناس اوزره بیت الحرامی
حج ایتمك (من استطاع الیه سبیلا) من بدل بعض من الکل درناسدن تقدیر کلام
شول کمسه نك اوزرینه فرضدر که انك حج بیت ایتمکه قدرت واستطاعتی اوله
من جهة السبیل امام اعظم قتنده استطاعت زاد وراحله ایله تفسیر اولنور نفقهٔ
عیالدن زیاده اوله اما امام مالك قتنده مستطیع بدننده قوت اولوب مشیه قادر
اولاندر * پس مشیه قادر اولانه انك قتنده حج واجب اولور انکچون بزم اکثر فقرامز
زاد وراحله یه قادر دکل ایکن حجه کیدرلر وبو قول ایله عمل ایدرلر (ومن کفر)
وشول کمسه که حجك فرضیتنه کافر اولدی وانکار قیلوب حج ایتمدی (فان الله غنی
عن العالمین) پس الله تعالی عالمیندن واهل عالمك طاعتندن مستغنیدر نفع
وضرر هر نه ایسه (ان خیرا فخیر وان شرا فشر) ینه انلره عائددر بو آیت کریمه ده حج
ایتمنلر ایچون انواع تأکید وتشدید واردر * اولا لله ده کی لام ایجاب
وعلی الناسده کی علی در زیرا وجوب حج بو محلده لام وعلی ایله ثابتدر مثلا (لزید
علی عمرو حق) دیسك زید ایچون عمرو اوزرینه حق ثابتدر دیمك اولور کذلك
معنای آیت کریمه (لله مستقر وواجب علی رقاب الناس حج البیت) دیمك اولور
* وثانیا من استطاع درکه بدلدر علی الناسدن بونده دخی ایکی نوع اوزره تأکید
واردر اولا بدل تثنیهٔ مقصود وتکریر مراد افاده ایدر (فالمکرر هو المقرر)
خواسنجه ایکی کره ذکر اولنان برکره ذکر قیلناندن ابلغدر وثانیا ایضاح بعد الابهام
وتفصیل بعد الاجمال معناسنی افاده ایدر * پس بر معنانی صورتین مختلفتینده
ایراد ایلمك اول معنایه کمال شوق ورغبتی موجب اولور * وثالثا ومن لم یحج محلنه
ومن کفر بیوردی وجوب حجی تأکید وتشدید ایچون وتارك حج اولنلره کمال
تغلیظ وتهدید ایچون واهذا حضرت پیغمبر علیه السلام اول کمسه ده که شرائط حج
موجوده اوله وحج ایتمیه بیوردیلرکه (من مات ولم یحج فلیمت ان شاء یهودیا وان شاء
نصرانیا) ورابعا ذکر غنای الهی تارك حج اولنلرك اوزرینه غضب وسخطه
دلالت ایدر خامسا ذکر عالمین زیاده استغنایی مشعر اولور وبغایت عظمت
وسخطی منذکر اولور ومسخوط علیهك رذالتنی وکمال حقارتنی مبین اولور بو قدر

تأکیدات وتشدیدات شرائط حج برکمسه ده موجوده اولدیغنه کوره در والا فقرا
بو عتابلردن بری وعاریدر * پس فقرایه لازم اولان حج معنوی قیلمقدر بو حج ظاهر
لسان حالله طالب حق اولنلره اشارت ایدوب دیرکه ای شهر بشریتده ساکن
اولان وای سرای طبیعتده انیس وراکن قلان نیجه بر بو مقام حیوانیده قرار
ایده سن وهوا وهوس یولنه کیده سن پس مردانه وار حجاج کبی قالق کمر عزیمتی
میان جانکه برك ایت وزن وفرزندی وخویش وپیوندی بالکلیه ترك ایت
(فانهم عدو لی الا رب العالمین) قولنك مفهومین اوقو وبعد ازان (انی وجهت
وجهی للذی فطر السموات والارض) آیتنك فحواسی اوزره قدم توجهی طریق
حقه قو نیت پاکله (انی ذاهب الی ربی سیهدین) دیوب کعبهٔ وصال جانبنه
متوجه اولوب اولا بادیهٔ نفس وهواپی قطع ایله بعد ازان آب سرشکله غسل ایله
اندنصکره لباس شکوك والتباسدن مجرد اولوب احرام اطاعتی اکنکه کیوب
وعاشقانه لبیك وسعدیك نداسنی اوروب حرم حریم قربه یول بول بعد ازان عرفات
عرفانه متوجه اول واندن برنیجه زمان وقفه یه طور اندنصکره منای عشق
ومحبته کل پس سنك ردی نفس وشیطانه اور ومنای محبتده (اذبحوا انفوسکم
بسیوف المخالفات) فحواسنجه نفسکی قربان قیل تاج حقیقی قبله سن وحریم کعبهٔ
وصاله ایره سن (مثنوی) از بیابان هوا احرام کیر * پس طریق کعبهٔ اسلام
کیر * آتشی در خرمن انکار زن * آنکهی لبیك عاشق وار زن * مرکبت را
مرکب توفیق کن * پس طواف کعبهٔ تحقیق کن * چون بدید آید حریم بارکاه
نفس خود قربان کن در پیش شاه (نثر) عجبدرکه فقرانك شهر وجودنده حج
معنوی ایتمك هر لحظه میسر ایکن کندی یه فرض اولمین حج صوری یه رغبت
ایدرلر وطول ودراز یوله کیدرلر (نظم) عجب آیدمرا ز حاجیان * کین سفر کردن
دراز چراست * چون بشهر اندرست دوست مقیم * شهر ما خوشتر از صفا
ومناست (نثر) چوق ابلهی کوروز که فرائض وواجباتده کمالیله قصوری
وار ایکن انی ادا ایلمك وانك علمنی تعلم ایلمك اوزرینه واجب ایکن واجب اولانی
ترك ایدوب طریق حجه سعی ایدر وطور من اوبوله کیدر وبرخیر ایتدکده بیك
شر ایشلر ونیجه معصیت وخطایه باشلر جمله دن کعبه یه کیدر صلوات خمسه یی
ترك ایدر تعذیب حیوان بلافائده ایدوب اویولده قوری یره ریاضتله بحروانی
ریاضت مقبوله عد ایلر وپیاده لك جانته کار ایلرسه قلبنه افکار فاسده کاور
وآغزندن الفاظ کفر صدور قیلور وبعض درویشی دخی کوروز که برشیخه

يتشوب انك حضورنده تحصيل معرفت وتكميل دين وديانت ايلركن شيطان
ونفس بوكا صورت صلاحدن كاوب حج آرزوسن وسفر وسياحت دغدغه سن
قلبلرينه القا ايلر* پس شيخدن طوعا وكرها اجازت آلوب كيدروچوق كمسه ترك
فرائض وسنن ايدروكندوبي مسخرهٔ شيطان قيلر حضرتك بو بيتي بومعنالره شاهد
قويدركه بيوررلر (مثنوى) نفس خس كركويدت كسب شريف* حيله ومكرى
بود آنرا رديف (نثر) قبل اتمام الفرائض نوافله مسارعت حيلهٔ شيطان ونفس
ومتابعت هوا وهوس ايدوكنه مشايخ اتفاق ايتمشلردر نتكيم ابن عطا بيوررلر
(ومن علامات اتباع الهوى والشهوات المسارعة الى النوافل والخيرات
عند التكاسل عن القيام بالواجبات) وشارح نغزى بو محلده دير كه (فترى اكثر
الناس لاهمة له الا فى النوافل كالصيام والقيام والمشى الى البيت الحرام) پس
برسالكه كندو هواسنه اويه وفرائض وواجباتى قويه ونوافله ميل قيله عاقبت
بوخصلت انى هلاكه مشرف اولور ودين وايمانى شيطان يغما قيلور
(قال ابراهيم الخواص هلاك الناس فى الاشتغال بالنوافل عند تضييعهم
الفرائض وقال انما حرموا الوصول الى مقام المشايخ الفحول لتضييعهم الاصول)
يعنى بوناس مشايخ فحول مرتبه سنه وصولدن اصولى تضييع ايلدكاريچون
تحريم اولنديلر ومحروم قيلنديلر* محمد بن ابى الورد بيوررركه (من كانت النوافل
اهم اليه من اداء الفرائض فهو مخدوع وممكور) پس طريقمزده دخى چوق
مخدوع وممكور ومخسور ومغرورى كورورزكه خدمت فقرا فرض اولان
عبادتدن يكدردوسويلروكعبه وآستانه نك زيارتنى تحصيل علم ومعرفت وتكميل
دين وديانت اوزره ترجيح وتفضيل ايلر* خبرى يوقكه مقتضاى نفس اوزره سلوك
ايتمكله بى يقين وبى معرفت قالوروآخر الامر خودبين وخودپسند خام ونا پخته
اولور (مثنوى) آفتى نبود بتراز ناشناخت* توبريارى ندانى عشق باخت* ياررا
اغيار پندارى همى* شاديئ را نام بنهادى غمى (نثر) نعم كعبهٔ ظاهره زيارتكاه
جميع اهل ايمان وآستانهٔ ظاهره زيارتكاه اخوان واهل عرفاندر ولكن
كوكعبهٔ حقيقى وكوكعبهٔ صورى وكجا آستانهٔ روح سر وكجا آستانهٔ جسد سر
بينهماده چوق تفاوت واردر فافهم (مثنوى) مركاوخ كعبه راچون قبله كرد*
خاك مردان باش اى جان درنبرد* چون جمادى راچنان تشريف داد* جان
عاشق راچها خواهد كشاد (نثر) كعبهٔ صورى بناى حضرت خليل خدا
وآستانهٔ پير مدفن جسد مبارك حضرت مولانادر اما قبلهٔ حقيقى وآستانهٔ پير

بناى حضرت خداومدفن اسرار انبيا واوليا اولان مرشدك وجوديدركه
كعبه دن وآستانه دن اشرف واعلادر (كما روى ابن عباس عن النبى عليه السلام
قال المؤمن اشرف عند الله من الكعبة) پس كعبهٔ صورى ومعنوى بى بيلد كسه
بالكل كه عوام قصد زيارت كوى يار ايدرلر وخواص طريق مشاهدهٔ روى يار
كيدرلر خانه استين عوام وصاحب خانه بى استين همامدر (نظم) حاجى بره
كعبه ومن طالب ديدار* او خانه همى جويد ومن صاحب خانه (نثر) عارف
اكر كعبه يه ده كتسه وآستانه يه ده توجه ايتسه وياخود مكانده ياتسه همان
مرادى حق ومقصودى نور مطلقدر *(شعر)*

اليك حجى لا بالبيت والحجر || وفيك طوفى لا فى الركن والاثر
للناس كلهم حج ومعتمر || وانت ياسيدى حجى ومعتمرى

(نثر) پس اى اخى بيلدك كه كعبه ساختهٔ خليل ودل برداختهٔ ملك جليلدر
صاحب مال كعبهٔ كلى طواف ايلروشعائر حجى يرينه كتوروب رضاى حق
بولوروارباب حال طواف كعبهٔ دل ايلرو ميان صفاى روح ومروهٔ جسد سعى ايلر
اخر واصل نور مطلق اولور (نظم) طواف كعبهٔ دل كن اكر دلى دارى* دلست
كعبهٔ معنى توكل چه پندارى (نثر) اى درويش (قلب المؤمن بيت الله) نكته سن
آكاه (وقلب المؤمن عرش الله) سرنى فهم ايله* پس دل طلب ايله كه حقيقى حج
دلدر وكل طالبى اولمه كه اول كار غافلدر (نظم) دل بدست آوركه حج اكبرست*
از هزاران كعبه يك دل بهترست (نثر) بيتى بو معنايه شاملدر كعبهٔ ظاهره
محل رضاى حقدر وكعبهٔ باطنه مظهر نور مطلقدر انك احرامى لباسدن عارى
اولمقدر اما بونك احرامى دوجهاندن نجات بولمقدر كعبهٔ ظاهره قبلهٔ معاملات
وكعبهٔ باطنه محل مشاهداتدر انك رونده سى درو ديوار كورر بوجانبك رونده سى
ديداريار مشاهده قيلور عارف اولان بونكته لرى حضرت مولانانك بوابياتندن
بيلوروبو اسرارى بولور (نظم) اى قوم بحج رفته كجاييد كجاييد* معشوق در
اينجاست بياييد بياييد* همخانه وهمسايه ودبوار بديوار* دربادية سركشته
شمادرچه هواييد (نثر) وكعبهٔ دلك كعبهٔ كلدن بهتر اولمسنه بر دليل دخى
بوحديث قدسيدركه جناب حق جل شانه بيوررلر (ما وسعنى ارضى ولا سمائى
ولكن وسعنى قلب عبدى المؤمن التقى النقى الورع) شيخ حضرتلرى فتوحاتك
سفر عاشرنده بيوررلركه جناب پروردكار قلوب مؤمنينى خانهٔ اسرار وپيمانهٔ
اسفار قيلوب اكا اول فسحت وپهنالكى ويرديكه آسمان بى قراره وزمين پايداره

ویرمدی بوندن علی القطع معلوم اولورکه تقی ونقی اولان مؤمنك قلبی زمین
وآسماندن وکعبهٔ عالیشاندن اشرف وبرتردر* زیرا کعبه بنیاد خلیل آزرد رودل
نظرکاه جلیل اکبردر حضرت مولانا ایکنجی جلدده بو معنالره فی خوب اشارت
بیورررلر وبو حکایهٔ غرایی ارشاد الطالبین اول مجلدده بایزید حضرتلرندن نقل
ایدوب نظمه کتوروب بیوررلرکه (مثنوی) سوی مکه شیخ امت بایزید *از برای
حج وعمره می دوید* کردمی کشتی که اندر شهر کیست* کو برارکان بصیرت متکی
است (نثر) وترجمهٔ سائر ابیات بودرکه آخر الامر برکون حضرت بایزید برشهره
کلدی وانده بر پیر روشن دل بولدی وانده فرشوکت رجال کوردی* پس انك
حضورینه اوتوروب حال وخاطرین صوردی اول عزیز دیدیکه ای بایزید سنك
عزمك نه یره در دیدیکه کعبه یه کیدرم وحج نیتن ایدرم پس اول پیر دیدیکه یانکده
نقدر خرجلغك وار دیدیکه ایکیوز مقداری پس اول پیر دیدیکه ای بایزید اول
اقچه لری بکا ویروبنم اطرافمی یدی کره طواف ایله تکیم بیوررلر (مثنوی) کفت
طوفی کن بکردم هفت بار* وین نکوتر از طواف حج شمار* وآن درمها پیش
من نه ای جواد* دانکه حج کردی وحاصل شد مراد* عمره کردی عمر باقی یافتی*
صاف کشتی بر صفا بشتافتی* حق آن خانه که جانت دیده است* که مرا بر بیت
خود بکزیده است* تا بکردان خانه را در وی نرفت* واندرین خانه بجز آن حی
نرفت* چون مرا دیدی خدارا دیدهٔ* کرد کعبه صدق بر کردیدهٔ* خدمت
من طاعت حمد خداست* تا نه پنداری که حق از من جداست* چشم نیکو
باز کن در من نکر* تا بهبینی نور حق اندر بشر (نثر) پس ای قرنداش صاحب دل
اولانلرك بو عظم شانی بیلدکسه بونی دخی بیلکه نیجه مدعی ومزور واردرکه
بو کونه کلمات واصطلاحاتی اوکرنوروبونك برله کندونك قلبنی دخی بتخانه ایکن
نظرکاه خدا صانور ومخزن اسرار هدا توهم قیلور وکندویه صاحب دل اعتقاد
ایلیوب ارشاد ناسه مبادرت ایلر خلقی کلمات اولیا ایله صید ایلین متشیخ چوقدر
وکندوبی صاحب دلم وعارف کاملم دیو دعوی قیلان مدعی ومزوره نهایت یوقدر
(مثنوی) صاحب دل آینهٔ شش رو بود* حق ازو در شش جهت ناظر بود*
این چنین دل ریزه هارا دل مکو* سبز واراندر ابو بکری مجو (نثر) پس زمین
وآسماندن وکون ومکاندن وکعبهٔ عالیشاندن اشرف اولان قلب
عارف باللهك قلبیدر عارف باللهك قلبندن غیری یه مشایخ کبار قلب
دیمزلر الاعلی طریق المجاز (نظم) دل یکی منظرست ربانی* خانهٔ دیو راچه

دل خوانی* آنکه دل نام کردهٔ بمجاز* رو به پیش سکان کوی انداز (نثر) وعارفی
دخی بالله ایله قید اولنمسندن مراد اولدرکه عارف بالله اولمیاندن احتراز در
وعارف بالله اول کمسه درکه عارف ذات ودخی عارف جمیع اسما وصفات
اوله* عارف ببعض الاسمایه عارف بالله دینلمز زیرا دخی جامعیت مرتبه سن
بولمامشدر زیرا نکه چونکه جناب ذات احدیت انده دخی جمیع اسما وصفاتیله متجلی
اولمامشدر* پس لفظ جلاله اسم ذات ومستجمع جمیع صفاتدر بر کمسه بو اسمی بیلسه
جمیع اسمایی بیلور وبر عارف بو اسمه مظهر اولسه جمیع اسما وصفاته مظهر
اولور اما شول کمسه که سائر اسمای الهیه یی بیلسه ویا بوندن ماعدا جمله منه
مظهر اولسه بونی بیلمك وبوکا مظهر اولمق لازم کلمز وعارف بالله اولان وسعت
اکا میسر اولمز* پس سعادت وحبذا اول عاشق صادقه که عرفات حقیقی اولان
بر عارف باللهه ایره وانك حوالیسنی روز وشب طواف قیله وانی سرکوی یار بیله
وانده جمال یاری مشاهده قیله (نظم) عرفات عشقبا زان سرکوی یار باشد*
بطواف کعبه زین در نروم که عار باشد* چو سری بر آستانش زسر صفا نهادی
* بصفا ومروه ای دل دکرت چه کار باشد

(باب ثامن)

مجرد اولانلرك احوالن ومتأهل اولانلرك فضائلن بیان ایلرونکاحك اسرارین
عیان قیلر) ابو امامه حضرتلری بو حدیث شریفی حضرت رسول الله صلی
الله علیه وسلمدن روایت بیوررلر (قال علیه السلام ان اغبط اولیائی عندی
لمؤمن خفیف الحاذ ذو حظ من الصلوة احسن عبادة ربه واطاعه فی السر
وکان غامضا فی الناس لا یشار الیه بالاصابع وکان رزقه کفافا فصبر علی ذلك ثم
نقد بیده فقال عجلت منیته قلت بواکیه قل تراثه) اغبط افعل تفضیلدر غبطه دن
مفعول معناسنه در صحاح جوهریده دیرکه فلان خفیف الحاذ دیرلر ای خفیف
الظهر معناسن ویررلر یعنی (من لیس له عیال وکثرة اشغال) دیمك اولور وتقدیر
کلام تحقیقا بنم قتمده احبا وانصارمك حال بوتندن مغبوطرکی واحسنی
شول مؤمندرکه انك اهل وعیالی وکثرت اشغالی اولمیه وصلوة وعبادتدن حظ
صاحبی اوله وربیسنك عبادتنی کوزل قیله وا کاسرنده وباطننده مطیع
اوله وناس ما بیننده غامض اوله یعنی مستور وبی نام اولوب مشار الیه بالبنان
اولمیه ورزقی دخی کفاف مقداری اوله وانك اوزرینه صبر قیله (ثم نقد بیده) نقد
دال مهمله ایله ده وراء مهمله ایله ده روایتدر ایکی وجه اوزره بیله بو راده معناسنی

بارمقلرین بارمقلرینه اورمقدروبوال الهاورمق وال یره اورمق برشیئه تعجبدن
حاصل اولورویاخود برشیئی بغایت کوزل کورمدن ویااظهار طرب وسرور
قیلمدن ناشی اولور* پس روایتدرکه بوحینده حضرت مبارك اللرین بری برینه
اوردی حتی انك صوتی ایشدلدی* یعنی بوکونه کمسه لرك حسن حالنه تعجب
ایدوب اظهار طرب قیلدی اندنصکره بیوردیکه اغبط اولیا دخی اول
کمسه لردرکه انلرك منیه سی تعجیل اولنه یعنی موتی آسان وسهل اوله زیرا اکثر
ناسك موتی کوج اولمسی اهل وعیاله واسباب وماله علاقه سی اولدیغی ایچوندر
باکیه لری دخی قلیل اوله یعنی اولدکدنصکره اوستنه آغلری آز اوله ومیراثی دخی
قلیل اوله * بوحدیث شریف مجرد اولنلرك فضیلتنی بیلدیرر اما تجردك زمانی
وتأهلك اوانی واردرطریقتمزده عالم ومحقق اولنلر مصلحت وقتی اکر تجریدده
بولورلرسه متجرد اولورلر واکرتأهلده بیلورلرسه تزوج قیلورلر ماحصل وقتك
حکمی نیجه اقتضا ایدرسه اکا کوره عامل اولورلر* پس صحیح مولوی اول
کمسه درکه علم ومعرفتله اکاه وپرانتباه اولوب تجردی وتزوجی لله اوله پس وقته
نظر قیله اکر دیننه ومشربنه فائده لو اولان تزوج ایسه متزوج اوله والا تجرد
قبول قیله وقبل بلوغ الاوان واوان البلوغ تزوجه شتاب ایتمیه تاکیم اهل وعیال
چوقورینه باتمیه وبیابان کثرت حوایج ولوازمده کمراه اولوب یاتمیه اکرمرتبهٔ
رجولیتبه بالغ اولمزدن اول سالکك طبیعتی تأهله عجله قیلسه مقامات واحوال
رجالدن بی بهره قالوروعاقبت رخصت واباحته مبتلا اولور وکندویی بندهٔ بند
شیطان قیلور شیخ سهروردی عوارف المعارفده دیرکه (قیل لبعض الفقراء لم لا
تتزوج قال المرأة لاتصلح الا للرجال وانا ما بلغت مبلغ الرجال فکیف اتزوج (نظم)
دیدی برکسه برپیره کل اولن* دیدی اولداخی بالغ اولمدم بن * ولیلیکه یتیجه
بالغ اولور* ولیلك اولسه اوغلانلغ اولور (نثر) سلطان العارفین بایزید حضرتلرینه
ابتدای حالنده برکسه دیدیکه (لم لاتتزوج یاشیخ قال لواستطعت طلقت نفسی)
پس سالکه زن نفسندن خلاص اولمق وعوایق صوری وعلایق دنیویدن
مناص بولمق لازم وواجب اولنلردندر ابتدای حالده اهل وعیال ایسه
بودامله کرفتارقیلنلردندراویله اولیجق لازم اولورکه مایهٔ تشویش وغم ومحندن
ومادهٔ تفرقه والم اولان زندن سالك کندویی آزاد قیلمق سلطنت عظیمه ونعمت
جسیمه در (نظم) مجردی بحقیقت عظیم سلطنت است* زمن شنو تن آزاد
خویش بنده مساز* برای یکدمه شهوتکه خاك برسراو* اسیرزن نتوان

شد بسالهای دراز (نثر) اکرسؤال اولنورسه که نکاح سنت رسولدر نتکیم
بیوررلر (النکاح سنتی ومن رغب عن سنتی فلیس منی) پس سنت حضرت نبیدن
معرض اولان بوامتدن اولمز پس نوجهله تجرد مساغ واردر* جواب بودرکه
اخبار نبوی وآثار حضرت مصطفوی طرفینك بیله حقنده واقع اولوب بوایکی
نوعك فضیلتنی مرتبه لرینه کوره بیان بیورمشلردر فاذا کان کذلك سالکك
دیننه وسلوکنه هرقنغی جانب انفع واولی اولورسه انی اختیار ایتمك کرك زیرا
نکاح اکثر اهل سنت قتنده فرض کفایه در انك ترکیله مؤمن آثم اولمز اما تزوجه
استطاعتی اولان کمسه یه بوندن انفع برشیء اولمز نیجه منافع وفوائدی واردر
جمله دن بری بصری محرماتدن غض ایلروفرجی زنادن محصون قیلر نتکیم
حضرت رسول صلی الله علیه وسلم جماعت شبانه خطاب ایدوب بیوررلر (یامعشر
الشباب من استطاع منکم الباءة فلیتزوج فانه اغض للبصر واحصن للفرج
ومن لم یستطع فعلیه بالصوم فانه له وجاء) معنای شریفی ای یکتلر زمره سی
شول کمسه که قادر اولور نکاحه یعنی نفقه وکسوه یه ومؤنت نکاحه اول کمسه
تزوج ایلسون زیرا نکاح بصری محرماتدن زیاده اورتوجیدر وفرجی زنادن
حصن ایدیجیدر وشول کمسه که مؤنت نکاحه قادر اولمیه وتوقان وشهوات
دخی اکا غالب اوله پس انك اوزرینه صوم اولسون زیرا که صوم اکا اینه مك کبی
وذکروشهوتن قطع ایتمك کبیدر نتکیم حضرت مولانا بورایه مناسب بیوررلر
(مثنوی) شهوت ازخوردن بود کم کن زخور* یانکاحی کن کریزان شوزشر*
پس نکاح آمدز لاحول ولا* تاکه دیوت نفکند اندربلا* چون حریص
خوردنی زن خواه زود* ورنه آمد کربه ودنبه ربود (نثر) بوکلمات طیبه اسیرا کل
وشرب ولذات جسمانیه ومظهر توقان وشهوات نفسانیه اولان کمسه لره کوره در
اما شول کمسه لرکه توقان وشهواتدن بری اوله وشهواتی اولان افکار وکاردن
کندویی پاك قیله انلرفی نفس الامر اکر مجرد اولسون واکر تزوج قیلسون ایکی
حالده بیله محمودحالردر عزوبت انلره ضرر ویرمز بونلر عیسی ویحیی مشربنده
اولنلردر نتکیم حق تعالی حضرت یحیایی کلام مجیدنده (وسیدا وحصورا
ونبیا من الصالحین) دیمکله تعریف ومدح بیوردی حصور شهواتدن نفسنی
حبس ایلمکده مبالغه ایدیجی دیمکدر نتکیم اهل تفسیر دیرلر (الحصور
من لایأتی النساء مع القدرة) دیمکدر یعنی جماعه قادر ایکن وشهوات نفس
انده دخی واریکن نفسنی شهواتدن حبس وضبط ایدیجی دیمکدر* پس برکسه

نفسنی محرماتدن وشهواتدن ضبطه قادر اوله‌ كافی زماننا خفیف الحاذ اولمق اولی‌در (كما قال النبی علیه السلام خیركم بعد المأتین خفیف الحاذ قالوا وما خفیف الحاذ یا رسول الله قال من لا اهل له ومن لا ولد له) پس ایكیوز ییلدنصكره خیرلوامت اهل واولادی اولمین كمسه اولیجق وارقیاس ایله‌كه بیك سنه دنصكره اهل واولادی اولمین نقدر خیرلودر باخصه اهل سلوكه فی زماننا اولمامك فرض مشابه سنه وارمشدر بلكه حلال اولمشدر نتكیم بو حدیث شریف دلالت ایدر (قال رسول الله صلی الله علیه وسلم یأتی علی الناس زمان هلاك الرجل علی ید زوجته واولاده یعیرونه بالفقر ویكلفونه ما لا یطیق فیدخل المذاهب التی یذهب فیها دینه فیهلك ففی ذلك الوقت حلت العزوبة) معنای شریفی بیوررلركه ناسك اوزرینه برزمان كله‌كه رجلك هلاكی زوجه‌سی واولادی الندە اوله پس سؤال لازم كلدیكه انلرك الندە نه شكل هلاك اوله بو سؤال مقدره جواب ویروب بیوررلركه اول كمسه‌یی تعییر ایده‌لر واكا تكلیف ما لا یطاق قیله‌لر پس اول كمسه شول یوللره داخل اوله‌كه انده دینی ذاهب وزائل اوله بوسببله اول كمسه هلاك اوله پس اول وقتده اركنلك حلال اوله حذیفة مرعشی حضرتلری بیوررلركه (لو خیر رجل بین ان یضرب عنقه وبین ان یتزوج فی زمان الفتنة لاختار ضرب عنقه علی تزوج امرأة فی ذلك الوقت خیرله) شارح الحكم نغزی بو كلامك شرحنده دیركه (فان قلت لم قال حذیفه كذلك قلنا لان امر التزوج یؤدی الی اكتساب الحرام وارتكاب الآثام فی زمان الفتنة وضرب العنق احسن حالا واحمد عاقبة من التعرض لارتكاب الحرام) اصل اعظم فتنه خود نسا طائفه‌سیدر پس زمان فتنه اولمسه دخی عقل ودینده ضعیف اولان كمسه‌لره زن قسمی عین فتنه‌در انكچون حضرت رسول صلی الله علیه وسلم بونلردن تحذیر ایدوب بیوررلر (ان اخوف ما اخاف علیكم بعدی فتنة النساء فاتقوا النساء) یعنی بندنصكره سزلك اوزریكزه قورقدیغم شیئك زیاده قورقولوسی فتنه‌بوندن نسادر پس سز نسادن حذر ایلك پس سز نسادن پرهیز ایلك دیمك اولور وبو مضمونده برحدیث دخی (ما تركت بعدی اضر فتنة علی الرجال من النساء) بیوررلر پس بونلر حبائل شیطان وفتنهٔ اخر زماندر بونلرك كید ومكری (ان كیدكن عظیم) فحواسنجه كید شیطاندن عظیمدر (وان كید الشیطان كان ضعیفا) فحواسنجه كید شیطانی ضعیفدر پس بونلرك مكرندن جناب حقه استعاذه ایتمك كرك وطریق تحرزه كیتمك كرك * انكچون بعض حكما دیرلركه

(معالجة

(معالجة العزوبة اسهل من معالجة النساء) فرضا متزوج اولدیغی تقدیرجه بیله اهل سلوكه لازم اولان اولدركه روز وشب مصاحبته واكثر وقتده مجامعته رغبت ایتمیه نتكیم ابراهیم ادهم حضرتلری بیوررلر (من تعود افخاذ النساء لا یفلح) یعنی شول كمسه‌كه نسانك اویلوغنه معتاد اولور ومجامعته مداومت قیلور فلاح بولمز زیرا جماع قوایه ضعف ویرر وسالكی مجاهده‌دن كیر وقور واكل وشربه مبتلا قیلور بو صفتلر ایسه دأب خردمندان دكلدر (نظم) ای زده لاف خرد چند بشهوت كروی * كیسوی شاهد وزنجیر جنون جنبانی * چه جنون باشد ازین بیشكه پیش زنكی * بنشینی بسر زانو وكن جنبانی * ای اخی بلكل واگاه اولغل كه بو جمله اخبار وآثار وكفتار كبار كه متجرد اولنلرك مدحنده وتزوج قیلنلرك قدحنده نقل اولندی دین ودیانتده ضعیف اولان زوجه‌سنك حقوقنی من وجه الحلال ادا قیله‌میان كمسه‌لره كوره‌در بلكه كندو عقل ودینده ضعیف اوله وزوجه‌سی دخی مفسده وبدخوی ودنیاپرست وبدكوی اوله وانی بعد التأهل تحصیل حرامه تحریض قیله وكسب امواله حث وترغیب ایده وجفا وستم یولنه كیده وانك سلوكنه ودیننه مانع اوله اولمامكه رخصت وجواز بومخاوفدن اوتریدر وتأهلدن خوف واحتراز بومخاطره ایچوندر والا نكاح فی نفس الامر برمطبوع ومقبول شیدر وسنت رسول ومراد مقصد ارباب وصولدر كثرت اسلامه سبب ومحل ومظهر ایجاددر جمیع انام بو واسطه ایله ظهوره كاور وجملهٔ كرام وهمام بو وسیله ایله موجود اولور انكچون حضرت رسول صلی الله علیه وسلم بیوررلر (تناكحوا تناسلوا فانی اباهی بكم الامم ولو بسقط) یعنی امتم سز چوق نكاح قیلك نسلكز چوق اولسون زیرا بن مباهات ومفاخرت قیلرم جمله امم‌سزكله اكرهنوز انادن دوشدوشد یسه‌ده بو حدیث نكاحك كمال فضلنه دلالت ایدر * پس مشایخ وعلمانك حده بو فضیلتی وبوندن ماعدا دخی نیجه حكمتی مشاهده قیلدقلرندن برخاتونه قناعت ایتمیوب مثنی وثلاث ورباع تزوج قیلوب اندنصكره نیجه جواری‌یی دخی تصرف قیلمشلردر نتكیم اعلم اصحاب وافضل اولی الالباب حضرت اسد الله الغالب علی بن ابی طالب كرم الله وجهه‌نك درت خاتونی واون طقوز تصرف اولنمش جاریه‌سی وار ایدی (كما قال صاحب العوارف وصاحب الشرعه) كان لعلی اربع نسوة وتسع عشرة سریة) واكمل مشایخ صوفیه جنید بغدادی اكثر اوقاتده بیوررلردیكه (انا احتاج الی الزوجة كما احتاج الی الطعام) وزبدهٔ اصحاب رسول ابن مسعود حضرتلری

فضيلت نكاحه كماليله عالم اولديغندن بيوررلر ديكه (لولم يبق من عمرى الا عشرة ايام لا حببت ان اتزوج ولم القى الله عزبا) زيرا متزوج اولمسى سنت نبويه بو يوزدن دخى متصف اولمسيدر و مجرد اولمسى سنت نبويه نك بو نوعندن خالى اولمسيدر پس جميع اصحاب كرام ومشايخ عظام تكميل سنت ايلدكارى حالده حقه ملاقى اولمغه سعى ايدرلر انكچون مشايخ كبار ديمشلردر كه (ان ركعة من متأهل خير من سبعين ركعة من عزب) زيرا متأهل سنت نبوى اوزره در و مجرد بو سنتدن خاليدر پس سنت اوزره اولان كمسه نك عبادتى سنت اوزره اولماياندن اولى در نتكيم اعلم ناس حضرت ابن عباس بيوررلركه (لا تتم عبادة شاب حتى لا يتزوج) اى اخى اكرنكاحك فوائد وفضائلن شرح ايلسك بو كتابه صغمز بو مقدار ايله فوائد صوريسنه قناعت قيل * پس برمقدار دخى اسرارينى بيان ايده لم كه هر كس اسرار نكاحه واقف دكلدر مكر شول عارف كه وارث اكمل حضرت محمد صلى الله عليه وسلمدر پس اول سلطان كائنات واكمل موجودات حضرتلرى بيوررلركه (حبب الى من دنياكم النساء وطيب الرايحة وقرة عينى فى الصلوة) محبت نسايى رايحهٔ طيبه اوزرينه وصلوتده اولان نور ديده اوزرينه تقديم ايلسنده سر بودركه نسا انسانك اصل فطرتده جزؤيدر بلكه باعتبار الحقيقه رجلك عينيدر پس كلك جزوه حنين ومحبتى ساير اشيايه محبتندن زياده در پس اول حضرتك نسايه محبتى كويا كندو جزؤينه بلكه عيننه محبتى كبيدر وعقل كلك طبيعت كله ونفس كله حنين واشتياقى كبيدر بو اسرارى شيخ حضرتلرى فص فرديه ده كماليله توضيح بيورمشلردر اول فصده اولان كلمات طيبه لرندندر بو برقاچ كلام كه بو محله مناسبتى اولمغله تبركا نقل اولندى بيوررلركه (ولما احب الرجل المرأة طلب الوصلة التى تكون فى المحبة فلم تكن فى صورة النساء العنصرية اعظم وصلة من الجماع) يعنى وقتاكيم رجل مرأه يه محبت ايلديسه محبتده اولان وصلتى طلب ايلدى پس صورت نساء عنصريه ده جماعدن اعظم وصلت اولمدى (ولهذا احب رسول الله صلى الله عليه وسلم النساء لكمال شهود الحق فيهن اذ لا يشاهد الحق مجردا عن المظاهر ابدا فان الله بالذات غنى عن العالمين) يعنى نشئهٔ عنصريه ده جماعدن اعظم وصلت اولمديغى ايچون حضرت رسول صلى الله عليه وسلم نسايه محبت ايلدى انلرك مرآت وجودنده حقى كماليله مشاهده قيلديغى ايچون * زيرا جناب حق جل شانه مظاهردن مجرد اولديغى حالده مشاهده اولنمز زيرا (الله غنى عن العالمين) در بحسب الذات پس اويله اولنجق انبيا واوليا حقى مشاهده قيلسه لر اكثريا من حيث المظاهر

مشاهده قيلورلر و هر نه قدر حسان وملاحه نظر ايتسه لر انلرك مراياى وجودنده حسن وتجلىٔ حقى كوررلر كما قال ابن الفارض (شعر) وكل مليح حسنه من جماله * معار له بل حسن كل مليحة (نثر) يعنى هر مليح ومليحه نك حسنى اول حضرتك جمالندن معاردر اويله اولسه عارف بالله جمال مطلقى جمال مقيدده مشاهده قيلور وانى پرتو وتجلىٔ حق بولور نتكيم حضرت مولانا دخى بو مرتبه يه مثنوى شريفده برنيچه محلده اشارت بيوررلر جمله دن جلد اولده (انهن يغلبن العاقل ويغلبهن الجاهل) حديثنك تفسيرنده بيوررلركه (مثنوى) پرتو حقست آن معشوق نى * خالقست آن كوييا مخلوق نى * وبر محلده دخى كوييا حق تافت از پردهٔ رقيق * بيوررلر وجلد ثانيده دخى بيوررلركه (مثنوى) ازنواى بى نقش باچندين صور * هم مشبه هم موحد خيره سر * كه مشبه را موحد مى كند * كه موحد را صوره مى زند * كه ترا كويد زمستى بو الحسن * يا صغير السن يا رطب البدن * بو بيتلرك شرحنى جامع الآياتده يازمشزدر انده طلب اوله وشيخ حضرتلرى بو محله مناسب دخى بيوررلركه (فمن احب النساء على هذا الحد من المعرفة والعلم بحقيقة المحبوب وانواره فهو احب الله من حيث الحقيقة ومن احبهن على جهة الشهوة الطبيعية كانت صورة بلا روح وان كانت تلك الصورة فى نفس الامر ذات روح لكنها غير مشهودة اى غير معلومة) يعنى پس اول كمسه كه حقيقت محبوبه معرفت وعلمدن شو حد اوزره نسايه محبت ايليه يعنى اول كمسه نك محبوب حقيقينك حقيقتنه وانوارينه علم ومعرفتى اولديغندن شو حد اوزره نسايه محبت قيله من حيث الحقيقه اول الله ه محبت قيلمشدر وشول كمسه كه بونلره شهوت طبيعيه اوزره محبت ايلر اول نساء بو محبتده كوره صورت بلا روح اولورا كرچه اول صورت نفس الامرده روح صاحبى ايسه ده لكن اول صورتده روح حقيقى غير مشهوده ومعلومه در بو اجلدن صورت بلا روح كبيدر پس كامل اولدركه زوجه ومحبوبه سنده بو سرلرى مشاهده قيله وهر عضونى حق بيورديغى محلده استعمال ايده زيرا ارباب كمالك شانى بودر (كما قال صدر الدين القنوى فى اعجاز البيان حكاية عن شيخه) قال شيخى وامامى من تحقق بالكمال ما استعمل قوة من قواه الا فيما خلقت له وان استعمل قواه فيما خلقت له شكرنه عند الحق لاقامة العدل فيهما ونصر يفه اياها فيما خلقت له وهذا من اعلى صفات مرتبة الكمال عند من عرف ما الكمال) بيوررلركه شيخم شيخ اكبر حضرتلرى ديديكه بر كمسه كمالله متحقق اولسه قواى بدنيه وروحانيه سندن

برقوتنى استعمال ايلمز الا ماخلق لهنده اكرقواسنى ماخلق لهنه استعمال قيلرسه حق قتنده اكاهرقوتى وعضوى شكر قيلر انلرده عدالت اقامت ايلديكى ايچون وانلرى ماخلق لهنه صرف قيلديغى ايچون بوذكراولنان مرتبه كمالك اعلى صفاتيدركمالى بيله نك قتنده العاقل يكفيه الاشارة والله اعلم بالحقيقة

(باب تاسع) مكتسب اولنلرك وتوكل قيلنلرك

مدحنده وسؤال ودريوزه قيلنلرك قدحنده در بو حديث شريفى مسلم وبخارى وترمذى ابوهريره حضرتلرندن روايت ايدرلر حضرت رسول صلى الله عليه وسلم بيورركه (ان الله طيب لا يقبل الا الطيب وان الله امر المؤمنين بما امر به المرسلين فقال يا ايها الرسل كلوا من الطيبات وقال يا ايها الذين آمنوا كلوا من طيبات مارزقناكم ثم ذكر الرجل يطيل السفر اشعث اغبر يمد يديه الى السماء ويقول يارب يارب ومطعمه حرام ومشربه حرام وملبسه حرام وغذاءه حرام فانى يستجاب لذلك) معناى شريفى تحقيقا الله تعالى طيبدر يعنى منزهدر صفات حدوثدن ونقايص امكاندن * قبول ايلمز عبادندن الا حلال صرفى كه انده حرام شبهه سى اولميه والله تعالى مؤمنينه امر ايلدى مرسلينه امر ايلديكى شيئى پس بيورديكه ايها المرسلون سز ييك طيباتدن يعنى شول حلالدنكه انده شبهه اولميه ومؤمنلره دخى امر ايدوب بيورديكه اى اللهه ايمان كتورنلر سز ييك طيباتدنكه بز سزه انى رزق ويردك پس انبيا ايله مؤمنلر مابيننده حرامدن اجتناب ايدوب حلال طلب ايلمكده فرق يوقدر بلكه جميع ناسه حلال طلب ايدوب حرامدن اجتناب ايتمك واجبدر اندنصكره حضرت رسول ذكر ايلدى بركسه يى كه سفرى اوزون ايلر انواع طاعاتده مثلا حجه كتمك كبى وسعى وعمره ايتمك كبى وجهاده وغزايه كتمك كبى وصلهٔ رحم ايتمك كبى وبعض پسنديده زيارتلره كتمك كبى الرجلده كى الف لام زائددر الرجل نكره حكمنده در تنكير (واقد امر على اللئيم يسبنى) ده كى الف لام زائد اولديغى كبيدر پس مابعدى اول رجلك صفتى اولور تقدير كلام ديمك اولوركه اندنصكره حضرت رسول بر رجلى ذكر ايلديكه اول رجل اوزون سفر وسياحت ايلر وكمال فقر وفاقه دن صاچى قيورجق اولور ويوزى توزلو اولور بو صفتلو كسه ايكى النى آسمانه قالدرسه دخى ديسه كه يارب يارب بنم مرادمى اعطا ايله ودعامى قبول ايله ديوب بو سفر وسياحتى وفقر ورياضتى مظان اجابت وباعث رضا وقربت قياس ايلسه وحال بوكه انك مطعمى حرام اوله ومشربى حرام اوله ولباسى حرام اوله ودخى حرامله غذا اولنه

وتربيه قيلنه پس نه حالله بو كسه ايچون استجابت اولنه كه انك اكل وشربى حرام اوله يعنى من بعد دعاسى بو صفتلو كسه نك مستجاب اولمز اى اخى بو حديث شريفدن معلوم اولديكه سفر وسياحتك وفقر ورياضتك فائده سى يوغيش مادامكه حرامدن اجتناب ايتميه وحلال لقمه يميه پس سلوكك ركن اعظمى حلال يمكدر پس حلال لقمه يمه ده اعزه طريقمز ايكى قسمدر بر قسمى كسب وتسبب اختيار ايتمشلردر وبر قسمى دخى نه فتح اولورسه اندن ييوب طريق توكله كتمشلردر زيرا بو ايكى قسمك حقنده ومدحنده آيات واخبار وكفتار مشايخ كبار چوق واقع اولمشدر باخصوصكه حضرت پيرمز مثنوى شريفده كاه كسبى توكل اوزره ترجيح وكاه توكلى كسب اوزره ترجيح قيلمشلردر وخلقدن سؤال ايتمكى جائز قيلمامشلردر انكيچون فقراى مولويه بو ايكى خصلتى اختيار ايدوب سؤال ودريوزه قيلمغى روا كورمامشلردر * پس اولا كاسب اولنلرك فضيلتنه كه لم حضرت رسول صلى الله عليه وسلمدن مسلم وبخارى اتفاق اوزره بو حديثى روايت ايدرلر (قال ما اكل احد طعاما قط خيرا من ان يأكل من عمل يديه وان نبى الله داود يأكل من عمل يديه) يعنى بر احد طعام يمدى انجق كه اول خيرلو اوله اليلنك كارندن يديكندن والله ك نبيسى داود عليه السلام كسب يدندن يردى بو حديثده طلب حلاله وكسبه تحريض وترغيب واردركه كسب سنن انبيادر (مثنوى) رمز الكاسب حبيب الله شنو * در توكل از سبب كاهل مشو (نثر) معناى بيت كاسب اللهك سوكلوسيدر پس توكله اولمق ايله سببدن وكار وكسبدن خالى اولمه وكاهل وعاطل قالمه ديمكدر * پس توكل اول كسه لره لايقدر كه علم ومعرفته سعى ايليه واعمال صالحه وطاعته كوشش قيله والا كسب قيلمق كرك تا بطالاردن اولميه زيرا جناب حق بطالارى سومز تنكيم بو محله مناسب امام راغب ذريعه ده بيوررلر (فاعلم ان الله لا يحب البطالين ومن اخذ من الناس المنافع ولم يعطهم نفعا فانه لم يدخل تحت قوله تعالى والمؤمنون والمؤمنات بعضهم اولياء بعض ولهذا ذم من يدعى التصوف فيتعطل ولا يكون له علم يؤخذ منه ولا عمل صالح فى الدين يقتدى به بل يجعل همه غادية بطنه لانه انسلخ من الانسانية بل من الحيوانية وصار من جنس الموتى) بيوررلركه سن بيل اى سالك طريق حق اولان كسه كه حق تعالى بطال اولنلرى سومز شول كسه كه ناسدن منافعى اخذ ايلر وانلره بر نفع اعطا قيلمز پس اول كسه تحقيق حق تعالينك بو قولنك تحتنده داخل اولمز تنكيم بيوردى مؤمنين ومؤمنات بعضيسى

بعضیسنه انصار ومعاوندر پس برکسه نڭ که وجودندن نصرت ومعاونت ویا انسانه فائده لو برخصلت کلیه اول کسه مؤمنلر زمره سندن خارجدر دیمك اولور بو اجلدن ذم اولندی عند الانبیا والاولیا شول کسه که تصوف ادعا ایلیه ومتعطل اوله وانکیچون برعلم اولمیه که اندن ناس اخذ ایدوب فائده مند اوله لر ودینده برعمل صالحی دخی اولمیه که خلق انی شیخ اتخاذ ایدوب اکا اقتدا قیله لر بلکه اول کسه نڭ تصوفدن مرادی شکمنڭ غذاسنه قصد قیلمق اوله اول کسه انکیچون مذموم اولدیکه انسانیتدن منسلخ اولدی بلکه حیوانیتدن بیله چقوب موتی حکمنده وجماد منزله سنده اولدی حیوانڭ زیاده کثری خردر بوشکل ابترلردن اتفاق بونڭ اوزرینه درکه خربهتردر (نظم) مسکین خراگرچه بی تمیزاست * چون بارهمی کشد عزیزاست (نثر) اکثریا بوشکل بطاللردر سؤال ودریوزه قیلان وکاسه لیس اولوب دربدر اولان * حق تعالی کلام مجیدنده وحضرت رسول احادیث شریفه سنده وحضرت پیر کلمات طیبه سنده سائل اولمین فقرایی مدح وسائل اولنلری ذم وقدح بیورمشلردر نتکیم جناب حق کلام مجیدنده بیورر (للفقراء الذین احصروا) یعنی ای اغنیا سزڭ صدقاتکز فقرا ایچوندر ویاخود مالکزی انفاق ایلڭ شول فقرایه که انلر منع اولندیلر وحصر قیلندیلر (فی سبیل الله) الله یولنده مراد یا عبادت وطاعت اوله ویاخود جهاد اوله (لا یستطیعون ضربا فی الارض) بونلر قادر اولمدیلر یوزنده کسب وکار ایچون کتمکه ورزق ومعاشلرین طلب ایتمکه عبادته زیاده مشتغل اولدقلری ایچون * بو آیت کریمه اصحاب صفه نڭ حقنده وارد اولمشدر ولکن حکمی عامدر هرقنغی فقراده که بوخصلت بوله انلر دخی بو حکمده داخل اولور (یحسبهم الجاهل اغنیاء من التعفف) بونلرڭ حالنی بلمینلر بونلر سؤالدن تعفف ایلدیکیچون وخلقه استغنا قیلدقلریچون بونلری اغنیا ظن ایدرلر (تعرفهم بسیماهم) خطاب یا حضرت رسوله اوله ویاخود هر خطابه لایق اولان کسه لره اوله تقدیر کلام اگرسن بونلری کوردیڭ ای مخاطب اولان کسه بونلرڭ سیمالریله بونلری بلیردڭ (لا یسئلون الناس الحافا) بونلر اول کسه لردرکه ناسدن الحاح برله سؤال ایتمزلر * بو آیت کریمه کسه یه عرض احتیاج ایتمین فقرانڭ خصالنی مدح ایلر وسؤال قیلنلرڭ حالنی قدح ایلر فی الحقیقه مولوی شکلنده اولنه کار قیلمق عیب وعاردکلدر اما سؤال قیلمق بغایت عیب وعاردر حضرت علی کبی سلطان برکون ضرورتلری واقع اولوب اجرتیله برکسه نڭ قیوسندن صو چکوب خرمالغن صواردی پس اول زمانده بعض منکر انلره دخل ایدوب اول حالی

پسندیده عیوب تعبیر ایلدیلر اول حینده بو کلام لطیفی بیوردیلر (نظم) یقول الناس لی فی الکسب عار * فقلت العار فی ذل السؤال (نثر) وحضرت نبی علیه السلام سؤالی ترك ایتمك حقنده ترغیبا وترهیبا نیجه احادیث شریفه بیورمشلردر * پس ترغیبا بیوردقلری احادیث شریفه دن بریسی اولدرکه ثوبان رضی الله عنه اول حضرتدن بو حدیثی روایت ایدرلر (قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من یضمن لی شیئا اضمن له الجنه قال ثوبان قلت انا یا رسول الله فقال علیه السلام لا تسأل الناس شیئا اضمن لك الجنه فکان ثوبان لا یسأل الناس شیئا حتی سقط یوما سوطه فنزل واخذه ولا امر احدا ان یناوله) حضرت مولانا بو حدیث شریفی نظمه کتوروب بیورورلر (مثنوی) کفت پیغمبر که جنت ازاله * گرهمی خواهی زکس چیزی مخواه * ورنمی خواهی کفیلم من ترا * جنت المأوی ودیدار خدا (نثر) ومصابیحده امام بغوی بو حدیث صحیحی اتفاق رواة اوزره ابوهریره دن روایت ایدرلر (قال علیه السلام لان یأخذ احدکم حبله فیأتی بحزمة حطب علی ظهره فیبیعها خیر له من ان یسأل الناس اعطوه او منعوه فان الید العلیا خیر من الید السفلی الید العلیا هی الید المنفعة والید السفلی هی السائله) بیورورلر والله سزدن بریکز حبلنی آلوب پس ارقه سی اوزره بریوك اودون کتورمك وانی بیع ایلمك خیرلودر ناسدن برشیء استمکدن یا انی اعطا ایده لر یاخود منع ایده لر زیرا عالی ال اولان سفلی الدن اولان الدن خیرلودر ید علیا منفعت اولان ال وید سفلی سائل اولان الدر پس ترهیبا اولان حدیثه کلهلم ترهیبا وتخویفا اولان احادیث چوقدر بو جمله دن بو حدیثله اکتفا اولندی مسلم وبخاری اتفاقیله بو حدیث اول حضرتدن روایت اولنور (قال علیه السلام لا یزال الرجل یسأل الناس حتی یأتی یوم القیامة لیس فی وجهه مزعة لحم ای قطعة لحم صحیح) درویش اولدرکه ابراهیمی مشرب اوله وخلقه عرض حاجات ایتمیوب توجهی بالکلیه حقه قیله وهرنه دیلرسه اندن دیلیه بلکه اندن دخی استمکدن استحیا ایلیه فکیف عن المخلوق اول زمانده که حضرت ابراهیمی منجنیقه قودیلر وهوایه آتدیلر درحال جبریل امین کلوب دیدیکه (الك حاجة قال اما الیك فلا فقال فسل ربك قال حسبی من سؤالی علمه بحالی) پس جمله مؤمن اولنلره لازم وواجبدرکه انڭ ملتنه تابع اوله تا بو مرتبه لردن لذت بوله (قال الله تعالی ملة ابیکم ابراهیم) ای اتبعوا ملة ابیکم ابراهیم تقدیرنده در پس انڭ ملتندن وخصلتندن بریسی خلقه عرض حاجت ایتمامکدر وبرخصلتی

(ترجمهٔ حدیث) برکون حضرت بیوردیکه کیم ضامن اولور بکا برشیئه که بن اکا ضامن اولم جنتی * ثوبان دیرکه بن دیدمکه بن اول شیئه ضامن اولورم پس بیوردیلرکه ناسدن برشیء استمه وبن سکا جنتی ضامن اولم * پس ثوبان کسه دن برشیء استمزدی حتی برکون قمچیسی دوشدی پس کندی اینوب انی آلدی وکسه یه آنی الیویردیمدی (حاشیه)

برخدادن غیریه هیچ عرض حاجات ایتمزز * قاضی الحاجاتدن غیره مناجات ایتمزز * برعبا یتربزه فاخر لباسی نیلرز * عارفز اهل دلز برمیل دارات ایتمزز

دخی جمیع آفل وزائل اولان اشیایه محبت ایتمیوب (لا احب الافلین) دیوب
جناب فاطر السموات والارضه توجه قیلمقدر پس سالکه دخی لازم اولدیکه
جمیع ماسوادن غرض وامیدو حاجتن قطع ایده وجمله خلایقدن اکر جبرائیل
ایسه ده همتن رفع ایده بلکه حقدن دخی استمکه استحیا ایده قنده قالدیکه
کندلک کبی عاجزدن امید طوته سن وانی معطی ومحسن صانوب اکا رعایتلر
وعبودیتلر قیله سن (مثنوی) پس چه عرضه میکنی ای بدکهر * احتیاج خود
بمحتاج دکر * ور بخواهی ازکرهم اوده هد * بر کفش میل سخاهم اونهد * هین
ازو خواه یدنه ازغیر او * آب از یم جو مجو از خشك جو (نثر) بو محله مناسب
صاحب الحکم ابن عطا حضرتلری بیوررلرکه (لا ترفعن الی غیر الله حاجة فکیف
یرفع حاجتك عنك من لا یستطیع ان یرفع حاجته عن نفسه ربما استحیا العارف
ان یرفع حاجته الی مولاه اکتفاء بعلمه ومشیئته فکیف لا تستحی ان یرفعها الی
خلقه) بیوررلرکه اللهدن غیریه حاجتکی عرض ایلمه زیرا نه حالله سندن حاجتکی
دفع ورفع ایلر شول کمسه که اول کندو نفسندن حاجتنی دفع ورفعه قادر اوله مز
آز اولورکه عارف کندو حاجتنی مولاسنه عرض ایلمکدن استحیا ایلر انك علم
ومشیتیله اکتفا ایلدیکی ایچون * پس نه حالله سن حاجتکی خلقه عرض ایلمکدن
اوتانمزسن خلقه عرض احتیاج ایتمك ایکی وجهله اولور یا لسان قالله ویا لسان
حالله اکثر کمسه لر لسان قالله سؤالدن وعرض احتیاجدن خلاص اولمشلردر
اما لسان حالله سؤالدن خلاص اولمامشلردر برکمسه نك که دخی خلقدن امید
ورجاسی اوله لسان حالله سؤال ایلمکدن اول خلاص اوله مز مکر شول زمانده
خلاص اولورکه کندو رزقنك کندویه عاشق اولدیغنی کوررومانع ومعطی الله
ایدیکنی بولور اندنصکره صفای باطنیله حقه توکل قیلور (مثنوی) رو توکل
کن ملرزان پا ودست * رزق تو بر تو ز تو عاشق ترست (نثر) بیوردیغی حضرتك
بو مرتبه یه اشارتدر سوز بودرکه عبد صالح رزق ومعاش قیدنده اولمز بلکه
کندویه لازم وواجب اولانی ادا قیلمغه سعی ایلر وحقه لایق اولانی اکا تسلیم قیلرکه
اول بنده پرورانکی اعلا بیلور قوله لازم کلانی وصالح اولانی اکا تعلیم ایتمکه حاجت
یوقدر (کما قال فی الحدیث القدسی عبدی اطعنی فیما امرتك ولا تعلمنی ما یصلحك)
اکر حقیقت کوزیله نظر قیلسك بوجمله انسانك دنیا ایچون چکدیکی رذالت
وذلت هب طمعدن حاصل اولور (الطامع عبد والقانع حر) فحواسنجه قانع
اولدیغی کبی حر اولور وحر بنده اولمکدن نجات بولور طمعك حرفلرینك ایچی بوشدر

انکیچون طمعکارلك دخی درونی بی قناعت وناخوشدر بر فحوای (العبد حر ما قنع
والحر عبد ما طمع) عبد قانع اولدیغی شیئك حر وآزاده سی وحر طامع اولدیغی شیئك
بنده دلداده سیدر پس طمعك نیجه قبیح خصلت ایدوکن بیلدکسه کرکدرکه اندن
حقه استعاذه قیله سن تا قسوت قلبدن نجات بوله سن نتکیم معاذ بن جبل حضرت
نبیدن صلی الله علیه وسلم بو حدیثی روایت بیورر (قال علیه السلام استعیذ بالله
من الطمع فانه یهدی الی الطبع) طبع لغتده وسخ ودنسه دیرلر مقصود آثام
ومعاصیدر زیرا طمع انسانی نیجه معصیته وخطیئته رهنما اولور * پس بونلری
بیلدکسه ایکنجی قسمه کلهلم طریقه نك ایکنجی قسمی اول کمسه لردرکه کفالت
الهیه بونلره ظاهره ووکالت ربانیه کماینبغی واضحه وباهره اولدیغندن اسبابه
تعلق ایتمك درونلرندن رفع اولنمشدر وخلق عالمه رزق ایچون تملق قیلمق بالکلیه
بونلردن مندفع اولوب درون وبیرونلری ذکر کار اهتمام واکتسابدن صفا بولمشدر
اهل دنیایه سرفرو ایتمزلر وآب روی فقر وقناعتی یره دوکمزلر (نظم) ما آب
روی فقر وقناعت نمی بریم * با پادشه بکوی که روزی مقدر است (نثر) دیلر
بونلردر (واللهم لا مانع لما اعطیت ولا معطی لما منعت ولا مبدل لما حکمت
ولا راد لما قضیت ولا ینفع ذا الجد منك الجد) وردنی اوقویلر ومعناسیله عمل
قیلنلر بوذکر اولنانلردر بونلر اول کمسه لردرکه (مثنوی) بر دل خود کم نه اندیشهٔ
معاش * رزق کم نا آید تو بر درکاه باش (نثر) قولنك مفهومی اوزره اندیشهٔ معاشی
دللرندن دور ایدوب درکاه حقه محصور اولمشلردر پس بونلره عالم غیبدن هر نه فتح
اولورسه انکاه قناعت قیلورلر وانی محضا عطیهٔ الهیه بیلورلر فتوحك حقنده
احادیث شریفه واخبار لطیفه چوق وارد اولمشدر اول جمله دندر بو برقاچ
حدیث زید بن خالد الجهنی حضرت رسول اکرمدن بو حدیثی روایت ایدرلر
(قال علیه السلام من جاءه معروف من اخیه من غیر مسئلة ولا استشراف
نفس فلیقبله فانه رزق ساقه الله الیه) معنای شریفی برکمسه یه بر احسان کلسه
بر مؤمن قرنداشندن استمکسز ودخی نفسك انتظارنسز پس اول کمسه انی قبول
ایلسون زیرا اول معروف بر رزقدرکه الله انی اول کمسه یه سوق ایلدی اول محسن
یدندن وبو حدیث دخی روایت صحیحه ایله اول حضرتدن مرویدرکه
(قال من وجه الیه شیء من الرزق بغیر مسئلة فلیأخذه ولیوسع فی رزقه فان کان
عنده غنی فلیدفعه الی من هو احوج) یعنی برکمسه یه رزقدن برشیء توجیه اولنسه
استمکسزین اول کمسه انی آلسون ورزقنی توفیر وتوسیع قیلسون اکر قنده غناسی

واریسه بر محتاج کسه یه انی ویرسون پس مشایخ فتوحك اخذ اولنمسنده وكذلك
نذرلك واحسانك وصدقۀ تطوعك النمسنده تردد ایتمامشلردر مكر زاهد خشك
اولنلر امازكوتك الغسنده تردد ایتمشلردر بعضیسی ایدخی عند الاحتیاج
المشلر وبعضیسی استغنا قیلمشلردر نتكیم حضرت مولانایه زكوة اقچه سی كاسه
یوررلردیکه وارك بونی شیخ صدرالدین حضرتلرینك فقراسنه ویركه انلر بزم
فقرامزدن احوجدر امانذر كاسه ویا فتوح اولسه انی رد ایتمیوب فقرایه بخش
ایدرلردی زیرا فتوح ونذری مشایخ عظام رد ایتمامشلردر (كما روی ابوطالب
المكی فی قوت القلوب هذا الحدیث بروایة صحیحة) قال رسول الله صلی الله علیه
وسلم من آتاه الله رزقا بغیر مسئلة فرده فانما یرده علی الله) یعنی بر كسه یه حق تعالی
بغیر سؤال رزق اعطا ایلیه پس اول كسه انی رد ایلیوب آلمسه اللهك ویردیكنی
الله اوزره رد ایلمش اولور بو ایسه عظیم جرمدر امابعض كسه نك یدندن فتح اولنی
رد ایلمك واجبدر دیمشلر نتكیم اول كسه لری ابوطالب مكی قوت القلوبده
علی حدة ذكر بیوررلر (فلا یؤخذ الا من ید عاقل بالغ حر تقی كما جاء فی الحدیث
لاتأكل الا طعام تقی ولا یأكل طعامك الا تقی ولا من ید ظالم ولا جاهل بالحل
والحرمة من المكاسب) یعنی فتوح النمیه الا عاقل اولان كسه نك الندن مجنون
ومعتوهدن احترازدر ودخی بالغ اولانك الندنكه صبی اولمیه ودخی حر وآزاد
اولانك الندنكه كسه نك عبدی اولمیه ودخی تقی ونقی اوله فاسق اولمیه زیرا
حدیثده وارد اولدیكه یمه الا تقی اولانك طعامنی ودخی طعامكدن یمسون
الا تقی اولان ودخی فتوح ظالم الندنده اخذ اولنمیه ودخی مكاسبدن حلال
وحرامه جاهل اولان كسه نك الندندخی اخذ اولنمیه اما بونلردن غیریدن اخذ
اولنسه مستحبدر * بعض مشایخ تقی اولمیندن وظالم وجاهل الندن اخذ ایتمشلر
حلنه احتمال ویرمكله ولكن اكل ایتمامشلرلكه ینلمین وكیلمین بعض حوایجه
خرج ایتمشلر زیرا شبهه لو اولان طعام ولباس سلوكه مانعدر * پس همان سالكه
بهتر اولان بودركه دائما ربیسنه مفتقر اوله والله غناسیله غنالنه وخلق غناسندن
مستغنی اوله (قال الواسطی الافتقار الی الله اعلا درجة المریدین والاستغناء بالله
ارفع درجة الصادقین) اللهه مستغنی اولان عاشقلر غنای خلقه تحصر قیلمز
وخزینة اللهدن یین صادقلر كسب وكاره مشتغل اولمزلر (كما قیل لابی یزید
البسطامی مانراك تشتغل بكسب فمن این تأكل قال مولای یرزق الكلاب
والخنازیر فلم لایرزق ابا یزید) پس رزاق اولدر علی الاطلاق اكر برقوله رزقی

مع

مع واسطة الخلق حاصل اولسون واكر بلا واسطه حاصل اولسون عارفك قتنده
ایادی قدرتله ویا ایادی ملائكه ایله حاصل اولان رزقك ایادی عباددن
ظهوره كلن رزقله فرقی یوقدر زیرا عارف موحد قطع جمیع اسباب ایلیوب هر نه
نوزدن اولورسه رزاق انی كورر ومعطی انی بیلور (كما قال الشیخ السهروردی
اذا صح التوحید تلاشت الاسباب فی مشاهدة رب الارباب) پس موحد اول
كسه دركه هر فتوحك فتحنی اندن بیله وفتاح مطلق انی بوله شیخ حضرتلری
فتوحات مكیه ده فتوحی اوچ نوع اوزره تقسیم قیلمشدر وبو كونه تعریف ایدوب
بیوررلركه (اعلم ان كل امر جاءك من غیر تعمل ولا استشراف ولا طلب فهو
فتوح ظاهرا كان او باطنا والفتوح علی ثلاثة انواع النوع الاول فتوح العبارة
فی الظاهر وسببه اخلاص القصد وهو صحیح عندی وقد ذقته ومنه قوله علیه
السلام اوتیت جوامع الكلم ومنه اعجاز القرآن والنوع الثانی من الفتوح
الحلاوة فی الباطن قالت الطائفة سببها جذب الحق باعطافه والنوع الثالث
من الفتوح فتوح المكاشفة قالت الطائفة سببها المعرفة بالحق ومن شرط فتوح
النوع الاول ان لایصحبه فكر ولا یكون بنتیجة فكر وكان شیخنا ابومدین یقول
فی فتوح الغیر اطعمونا لحما طریا ولا تطعمونا لحما قدیدا ای لا تنقلوا الینا
من فتوح غیركم الا ما یفتح به علیكم فی قلوبكم یرفع بهذا همة اصحابه لطلب
الاخذ من الله) ترجمه سی بودركه بیل ای طالب اسرار فتوح اولان سالكك هر نه كه
سكا عمل ارتكاب سز كاورو انتظار وطلبسز حاصل اولور اول فتوحدر اكر ظاهرا
فتوح اولسون مثلا كیه جك ویه جك وسیم وزر كبی ویا باطنا اولان فتوح
اولسون مثلا علوم وعرفان وذوق ووجدان كبی * وفتوح اوچ نوع اوزره در نوع
اول ظاهرده عبارة وكلامك فتوحیدر وبو عبارتك فتحنه سبب قصد وعزیمتده
خالص اولمقلقدر وبو عباره وكلام فتحی بنم قتمده صحیحدر دیر شیخ حضرتلری *
وبن بو عبارتك فتح اولمسنی ذائق اولدم دیر وبو فتوح عبارتدندر حضرت
پیغمبرمزك (اوتیت جوامع الكلم) بیورمسی زیرا اكثر احادیث رسول بلا تفكر
الهام ایله بیورلمشدر وبو عبارتدندر اعجاز قرآن زیرا وحی الهیدر بونده دخی
فكرت ورویتك دخلی یوقدر * وفتوحك نوع ثانیسی باطنه حلاوت ودرونه ذوق
ولذت فتح اولمسیدر بعض طائفه دیرلركه بو حلاوت باطنك سببی حق تعالینك
اول قولی مرحمت ومحبتله جذب ایلمسیدر كه حلاوت باطن اول جذبك
خاصه سیدر فتوحك نوع ثالثی فتوح مكاشفه در مشایخدن بر طائفه دیدیلركه بونك

سبی حقله بالکدر * وفتوح عبارتك شرطی بودرکه اول فتح اولان عبارته فکر مصاحب اولیه واول عباره فکرك نتیجه سی دخی اولیه وشیخ حضرتلری حکایه ایدوب دیرکه بزم شیخمز ابومدین حضرتلری دیردیکه بزه بر تازه ات اطعام ایلمکز قوریمش قدید اولمش اتی اطعام ایلمك یعنی بزه غیری کمسه نك قلبنه فتح اولان عبارتی نقل ایتمالك الاقلو بکزده سزه فتح اولان عبارتی نقل ایلمکز وبو قولله اصحابنك همتنی رفیع ایلردی تا کیم انلردخی سائر اولیا کبی اللهدن اخذ ایتمکه طالب اوله لر غیرك فتوحنه کرفتار اولمیوب منبع عبارت ومعانی بی بوله لر * تکیم حضرت مولانادخی فقراسنك همتنك عالیه اولمسنه امر ایدوب سائرك فتوحندن وغیرینك واردات روحندن انلری نهی ایلر بیوررلرکه (مثنوی) جهد می کن شوتو صاحب واقعه * تا بکی عکس خیال لامعه * تاکه کفتارت زحال تو بود * سیر تو با پروبال تو بود * صید کیر دتیرهم باپر غیر * لاجرم بی بهره است ازلحم طیر * باز صید آرد بخود از کوهسار * لاجرم شاهش خوراند کبك وسار * منطق کزوحی نبود از هواست * همچو خاکی در هبا ودرهواست

(باب عاشر)

جهاد نفسی وموت اختیاری بی وشهید تیغ عشق اولانك فضیلتنی بیان ایلر ابوهریره حضرتلرندن مسلم وبخاری اتفاق ایدوب بو حدیثی روایت ایدرلر (قال علیه السلام من آمن بالله ورسوله واقام الصلوة وصام رمضان کان حقا علی الله ان یدخله الجنة وان جاهد فی سبیل الله او جلس فی ارضه التی ولد فیها) معنای شریفی برکسه اللهه ورسولنه ایمان کتورسه وصلوته قائم ورمضان آیینی صائم اولسه الله اوزرینه لایق اولورکه انی جنته ادخال ایلیه اول کمسه اکر کافرله فی سبیل الله مجاهده ایلسون واکر طوغدیغی یرده اوتورسون وغزای ظاهره کتمسون زیرا کفارله جهاد فرض عین دکلدر بلکه فرض کفایه در پس غزایه کیدرسه قائم اللیل وصائم النهار ثوابن بولور (کما قال علیه السلام مثل المجاهد فی سبیل الله کمثل القائم الصائم القانت) واکر کتمزسه آثم اولمز مادامکه جماعت مسلمیندن بر جماعت مجاهده وکفارله مقاتله قیله اما مجاهدهٔ نفس جمله یه واجب ولازمدر زیرا جهاد اعداء اللهله محاربه یه دیرلر پس عدولرك زیاده عدورکی انسانك کندو نفسیدر (کما قال علیه السلام اعدا عدوك نفسك التی بین جنبیك) اویله اولیجق نفسله مجاهده کفارله مجاهده دن اولی در زیرا جهاد اکبر نفسله

جهاددر وحق جهاد دخی بونده بولنور (کما قال الله تعالی وجاهدوا فی الله حق جهاده قال عبدالله بن المبارك حق الجهاد مجاهدة النفس والهوی وهو الجهاد الاکبر علی ماروی عن النبی علیه السلام قال حین رجوعه من جهاد الکفار رجعنا من الجهاد الاصغر الی الجهاد الاکبر قالوا وما الجهاد الاکبر یارسول الله قال مجاهدة النفس) حضرت مولانا بو حدیثك تفسیرنده بو ابیات شریفه یی ایراد ایدرلر (مثنوی) قد رجعنا من جهاد الاصغریم * با نبی اندر جهاد اکبریم * سهل شیری دانکه صفها بشکند * شیر آنست انکه خودرا بشکند (نثر) حقا بودرکه پهلوان اولدرکه کندو خانه سنده اولان دشمن پنهان ایله ستیز ایلیه وانی قهر قیله وحکمنه آلوب مسلمان ایلیه قریب اولان دشمنك شرنی دفع بعید اولان دشمنك شرنی دفعدن اولی وافضلدر (قال الشیخ فی الفتوحات (قال الله تعالی قاتلوا الذین یلونکم) ای یقربون منکم من الکفار ولا اکفر من النفوس لنعم الله ولا یلی الانسان اقرب الیه من نفسه فجهاد النفس الجهاد الاکبر واعظم جهاد العدو لان جهاد العدو قد یقع من العبد للریاء والسمعة والحمیة وجهاد النفس امر باطن لا یطلع علیه الا الله ولا یکون الا لله) حق تبارك وتعالی کلام مجیدنده بیوررلرکه مقاتله ایلکز ای مؤمنلر کفاردن سزه قریب اولان دشمنله تفسیر غایة الامانیده بویله دیرکه (امر بقتال الاقرب من الکفار فان ضرره اشد والحذر منه اکثر ثم الاقرب فالاقرب) وشیخ حضرتلری دخی بیوررلرکه انسانه نفسندن اقرب یوقدر والله نعمتنه نفوسدن اکفر برشی یوقدر * پس جهاد نفس جهاد اکبردر وعدوی ظاهره مجاهده دن بو اعظمدر زیرا عدونك جهادی آز اولورکه ریا وسمعه وحمیت ایچون دخی اولور وجهاد نفس بر کیزلو امردرکه آنی اللهدن غیری مطلع اولمز وهمان بو جهاد الله ایچون اولور پس کرکدرکه سالك همان کندو نفسنه عداوت ایلیه وانك شرندن دائما حقه استعاذه قیله (نظم) ودع ما عداها واعد نفسك فهی من * عداها وعذ منها باحصن جنة (نثر) یعنی حضرت حقدن ماعداسن ترك ایله ونفسکه عداوت ایله زیرا نفسك اول حضرتك عداسیدر واول نفسکدن صقن محکم اولان سپره * احصن جنه دن مراد یا عنایت الهیه ویا شریعت نبویه ویا شیخ کاملدر پس نفسله مجاهده اکادیرلرکه اولا آنی هوا ومشتهیاتندن وآرزو ولذاتندن نهی ایدهسن وهرنه دیلرسه خلاف مرادی اوزره کیدهسن اندنصکره انی جمیع معاصی ومناهیدن قطع ایدنجه مجاهده ایدهسن اندنصکره جمیع اخلاق ذمیمه وافعال ردیه دن منع

ايدوب انى بالكليه سن اندنصكره اطعمهٔ نفيسه عدن والبسهٔ نعيمه كيدن انى
برى وعارى ايدوب اولزدن اول اولديره سن وخشب يابس كبى قيله سن (كما قال
رسول الله صلى الله عليه وسلم اخشوشنوا واخشوشبوا وامشوا حفاة عراة
لعلكم ترون الله) اخشوشن الرجل ديرلر اذا اشتدت خشونته يعنى جاهدوا
النفس بالخشونة بمخالفة هواها) ديمكدر (اخشوشب فلان شيئا) ديرلر
فلان كمسه برشيئى خشب يابس كبى قيلدى ديمك معناسن ويررلر اخشيشاب
نفسى عمده مبتذل قيلوب ا كاغلظت ايتمك معناسنده دخى استعمال ايدرلر پس
تقدير كلام (اجعلوها كالخشبة اليابسة بالمجاهدة راجين رؤية الله) ديمك اولور
(مثنوى) اى خنك انكو جهادى ميكند * بربدن زجرى ودادى ميكند *
تا توانى جهد ميكن اى كيا * در طريق انبيا واوليا * كافرم من كرزيان كردست
كس * درره ايمان وطاعت يكنفس (نثر) اولا مجاهده يه اوچ سلاح لازمدر
اول اوچ سلاح اولمينجه نفس صلاح بولازوروى فلاحى كورمز نتكيم شيخ عطار
حضرتلرى بيوررلر (مثنوى) خنجر خاموشى وشمشير جوع * نيزهٔ تنهايى وترك
هجوع * هر كرامى نبودا ين هرسه سلاح * نفس اوهر كزنيابد باصلاح (نثر) پس
اول مجاهدكه (اقتلوا نفوسكم بسيوف المخالفات) فحواسنجه نفسنى سيوف
مخالفاتله قتل ايده (وموتوا قبل ان تموتوا) مغزاسنجه اولمزدن اقل اوله جناب
حق انى حيات ابديه ايله زنده وسعادت سرمديه ايله فرخنده قيله * مشايخ كبارك
(ما الحياة الا فى الموت) ديدكلرى بوكا اشارتدر يعنى (لاحياة للقلب والروح
الا فى اماتة النفس الجموح) ديمكدر مشايخ صوفيه نك اعظمندن حاتم اصم
حضرتلرى بيوررلركه (من دخل فى طريقنا هذه فليجعل لنفسه اربع موت
موت ابيض وموت اسود وموت اخضر وموت احمر الموت الابيض الجوع والموت
الاسود احتمال اذى الناس والموت الاخضر لبس الخرقة والموت الاحمر مخالفة
النفس والهوى) پس بوموتلرى نفسه اختيار ايلمك رؤيت حقه وسيله ووصلت
الهيه يه ذريعه اولور موت اختيارى ايله اولمين حق بودنياده كورهمز ووصالنه
ايرهمز (كما قال عليه السلام لن يرا احدكم ربه حتى يموت (وكذا قال الشيخ ابو مدين
من لم يمت لم ير الحق) زيرا حقله عبد ماييننده حاجز حصين وحجاب متين حبس
نفسدر انك موت وازالهسى رؤيته ووصلته بسدر (اعظم حجاب بينك وبين الله
نفسك) ديمشلردر انلچون (شعر) بينى وبينك انى ينازعنى * فارفع بفضلك انى من
البين (نثر) دعاسن قيلمشلر وبعض عاشقلر دخى بوحيات طيبه يى ممات نفسده

كوردكارندن اقتلونى اقتلونى ياثقات * ان فى قتلى حيات فى حيات (نثر)
صداسن اورمشلر وشهيد تيغ عشق اولمغى جانلرينه منت بيلمشلر كما قال ابن الفارض
(نظم) وانى الى التهديد بالموت راكن * ومن هوله اركان غيرى هدت (نثر) يعنى
تحقيقا بن موتله تهديد اولنمغه مائلم كه انك هول وخوفندن بندن غيرينك اركانى
تهديد اولنمشدر روزبهان بقلى حضرتلرى عرايسده بوآيتك تفسيرنده بيوررلركه
(قال الله تعالى ولا تقولوا لمن يقتل فى سبيل الله اموات بل احياء ولكن
لا تشعرون) اى لا تقولوا لمن يقتل فى سبيل الله بسيف العشق والمحبة اموات
بل احياء بعد فنائه عن حياة البشرية بحياة الربانية ولكن لا تشعرون
لانكم محبوسون بين الوجود والعدم وياحسرة على العباد) آيتنك تفسيرنده
دخى بيوررلر (يقول الله من هرب منى الى نفسه احرقته بالتأسف على فوتى
اذا شاهد غدا مقامات ارباب الفناء فى) يدل عليه قوله تعالى (ياحسرة على العباد)
وهذا قول لا يقوله الا المحترق بنار التأسف يتأسف على ماقصر فى فناء نفسه
لله وفى الله وقت كشوف الحقيقة) كشتهٔ تيغ عشق اولمين كمسه لر يارين فنا فى الله
اولان كمسه لرك مقاماتن كوردكارنده افناى نفس ايتمده تقصير ايلدكارى اوزره
تأسف ايدهلر پس سعادت اول كمسه يه كه ميدان محبتده كشتهٔ تيغ عشق يار اوله
كشتهٔ شمشير يار اولانك ديتى وصلت يار در (كما قال الله تعالى من احبنى قتلته
ومن قتلته فعلى ديته ومن على ديته فانا ديته (نظم) هر كرا تيغ محبت سر بريد *
برمقام اوج اوادنى رسيد (نثر) كشتهٔ تيغ كفار اولانك ديتى دار قراردر پس شهيد
تيغ كفار بوقدر دولت پايدار ونعم دار قرار بولجق شهيد غفار اولان نقدر انوار
واسرار ونيجه مرتبهٔ عالى مقدار بولمق كرك قياس ايله (نظم) باكشتهٔ دشمن آن
كرامت كردند * بنكر كه چها كنند باكشتهٔ دوست * پس شرط طريق محبت نفسى
اولمزدن اول اولدرمكدر وروح عزيزى وصال يارله كولدرمكدر بجمله واصلين
بويله قيلمشلردر واولمزدن اول اولمشلردر بعده حيات ابديه ايله حى اولمشلردر اولمزدن
اقل اولان اصحاب تحقيقك كزيدهسى حضرت ابوبكر صديقدركه انك شان
شريفنده حضرت رسول صلى الله عليه وسلم بيورديلر (من آراد ان ينظر الى وجه
ميت يمشى على وجه الارض فلينظر الى ابى قحافه) پس نفسى اولمزدن اول
اولدرمك وقتل مرتبه سنه ايركورمك آرزوسنه مخالفت وتوبه وانابتله اولور نتكيم
بنى اسرائيلك توبهسى ظاهرا قتل نفس ايتمك اولدى اما بو امتك توبهٔ حقيقيهسى
معنا قتل نفس ايتمكدر بوكلامه مناسب امام قشيرى بوآيت كريمه نك تفسيرنده

دیرکه قال الله تعالی واذ قال موسی لقومه یاقوم انکم ظلمتم انفسکم باتخاذکم العجل فتوبوا الی بارئکم فاقتلوا انفسکم) التوبة بقتل النفوس غیر منسوخة فی هذه الامة الا ان بنی اسرائیل کان لهم قتل انفسهم جهرا وهذه الامة توبتهم بقتل انفسهم معنا (کما قال علیه السلام موتوا قبل ان تموتوا) والناس یتوهمون ان توبة بنی اسرائیل اشق ولیس کما توهموا فان ذلك کان منهم فی حالة واحدة واهل الخصوص من هذه الامة قتلوا انفسهم فی کل لحظة بسیوف الریاضات والمنع عن الشهوات قیل (لیس من مات فاستراح بمیت * انما المیت میت الاحیاء قبور الوری تحت التراب وللبری رجال لهم تحت الثیاب قبور) پس سالك نفسنی اولدورنجه وحیات ابدیه ایله دیرلکورنجه مجاهده دن خالی اولمامق کرك ونفسك حیله ومکرنه آلدنمامق کرك تا مشاهده سی کماله ایره وحقیقی انبیا واولیا کوردیکی کبی اولدخی درست کوره زیرا (المشاهدة تحصل بقدر المجاهده) دیمشلردر (واجرکم بقدر تعبکم) حدیثیله خوش عمل قیلمشلردر * ابن فارض حضرتلری دخی بورایه مناسب بیورمشلرکه (نظم) فجاهد تشاهد فیك منك وراءها * وصفت سکونا عن وجود سکینتی (نثر) یعنی ای سالك مجاهده ایله تا مشاهده ایلیه سن کندو وجودکده کندکدن بنم وصف ایلدیکمك وراسنده وجود سکینه دن نیچه سکون واطمینان مشاهده ایلیه سن * پس طریق حقده مشاهده مجاهده سز وعلوم وعرفان وحال وکمال هر نه ایسه مکابده سز اولمدیغی ایچون حق سبحانه وتعالی کلام مجیدنده (والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا) بیوردی معنای شریفی شول کمسنه لرکه بزم طریقمزده ویا بزم حقمزده مجاهده ایدرلر بز انلره البته هدایت ایلرز یولمزی (قال البیضاوی اطلق المجاهدة لیعم جهاد الاعادی الظاهرة والباطنة بانواعه لنهدینهم سبلنا ای سبل السیر الینا والوصول الی جنابنا) دیمکدردر وصاحب مدارك فینا ده کی فی حرفنی بمعنی لام اجل طوتوب بویله تقدیر ایلرکه (فینا) ای لاجلنا ولوجهنا خالصا وقال ابن عطا (والذین جاهدوا فینا) ای فی رضانا لنهدینهم سبلنا ای سبل الوصول الی لقائنا) مجاهد اولنلرك وسعی وکوشش قیلنلرك حقنده وشاننده بو حدیث شریفی امام بخاری ابو هریره دن روایت بیوررلرکه حضرت صلی الله علیه وسلم بیورمشلر (ان فی الجنة مائة درجة اعدها الله للمجاهدین فی سبیله کل درجتین ما بینهما کما بین السماء والارض یعنی تحقیقا جنت ایچره یوز درجه واردرکه الله تعالی آنی یولنده مجاهده قیلنلر ایچون اعداد واحضار ایلدی هر درجه نك ما بینی ارض وسما ما بینی

مقداری اوله (قال ابن ملك وهذا التفاوت یجوز ان یکون صوریا او معنویا فیکون المراد من الدرجة المرتبة فالاقرب الی الله یکون ارفع درجة ممن دونه) پس بو جنت آجله ده اولان یوز درجه نك اصلی جنت سلوکده اولان مراتب ودرجاتدر که مجاهد فی سبیل الله بو دنیاده بو درجه لره واصل اولور کیمیسی جمیع درجه ومرتبه لری مجاهده ایدوب کورور وبر حالتدن براعلا حالته دخی نقل قیلور (کما قال الجنید العبد ینتقل من حالة الی حالة ارفع منها) وبعضیسی مراتب سلوکدن بر مرتبه ده اقامت قیلور واول مرتبه دن لذت آلور * پس اول مرتبه اکا مقام اولور اکر اول مرتبه دن ترقی قیلمزسه اول مرتبه نك دناءتن بیلمز ومافوقنده اولان مراتب ومقاماتك فروعنه واسرارینه مطلع اولمز نتکیم بو حدیث شریفده بو معنایه اشارت واردر (قال صلی الله علیه وسلم انه لیغان علی قلبی وانی لاستغفر الله فی کل یوم مائة مرة) (قال بعض اهل التحقیق ان العبد لا یصلح له مقام حتی یرتفع عنه ثم یطلع فیصححه وکان النبی علیه السلام فی نهایة الکمال فی الارتقاء الی درجات الجلال وکان علیه السلام اذا ارتقی الی حالة ولاحظ ما فی حالته الاولی من النقص استغفر عنه) معنای شریفی تحقیقا شان بودرکه بنم قلبم اوزره بر پردهٔ رقیق بوریلور وتحقیقا بن هر کونده یوز کره اللهدن مغفرت طلب ایلرم ابن ملك بعض اهل تحقیقدن نقل ایدوب دیرکه بعض اهل تحقیق دیدیلر تحقیقا عبده مقام اطلاقی صحیح وصالح اولمز حتی اول مقامدن مرتفع اوله وترقی قیله اندنصکره مقام اوّله مطلع اوله وانی تصحیح قیله ونبی علیه السلام درجات عظمت وجلاله ارتقاء ایلمکده کمال مرتبه ده ایدی وهرکاه که بر حالتدن بر حالت اخرایه ارتقا ایلسه لردی وحالت اولی ده اولان نقصی ملاحظه قیلسه لردی اول مرتبه دن استغفار ایدرلردی وانی کویا ذنب عد ایدرلردی اکرچه اول مرتبهٔ اولی دخی فی حد ذاته غیره نسبت اولنسه بر شریف مرتبه در ولکن همت عالیه لری اول مرتبه یی دون عد ایدوب دخی اعلاسنه همت قیلرلردی انکیچون حسان اول حضرتك همت علیه سن مدح ایدوب دیرکه (شعر) له همم لا منتهی لکبارها * وهمته الصغری اجل من الدهر (نثر) کذلك انك وارثی اولان مقربلر دخی هر مرتبه یه که ایره لر اندن کذار ایدرلر تا مرتبهٔ فنایه ومقام اوادنی یه وارنجه وتوحید صفات وذاته ایرنجه ارتقا قیلرلر نتکیم حضرت مولانا بو ترقیلره ترغیب وتحریض ایدوب بیوررلر (مثنوی) ای برادر بی نهایت درکهیست * بر هر آنچه میرسی بالله

مابيست (نثر) پس كركدركه سالك تا فنا اندر فنا بولنجه وبقا اندر بقايه ايرنجه
وغيرتمرتفع اولنجه ووحدت ذات ظهوره كلنجيه دك همت عاليه برله مجاهده
قيله ودرجات ومراتبدن برينه آكلانميه تاكيم حقيقة كامل ومكمل وواصل حق
اوله * پس اول درجات ومراتبي بربربر على الترتيب من اوله الى آخره بيان ايدهلم
تا سالك مراتب سلوكه واقف اوله ومقام ومنزلني بيله بعض سالك علما بوجمله
مراتبي بيلور ومشاهده قيلور ولكن وجدانا كنديننك حالى اولمينجه مجرد
بومراتبه علم فائده ويرمز زيرا بومراتبي بيلمدن مراد عمله كتورمكدر واكر عمله
كتورمزسه بومرتبه لردن برينه واصل اولمامش اولور * مثلا بركسه كعبه نك
منازلنى علمله بيلسه ولكن وطنندن آيريلوب سفر قيلوب اول مقاملرى بعينه
كورمسه وعمله كتورمسه انك منازل راه كعبه يي بيلمسنه اعتبار اولنمز * چوق
كسه كورورزكه معاصى ومناهيدن دخى توبه وانابت ايلزدن اول كنديني
توحيد ذات مرتبه سنه واصل زعم ايلر مع هذا سلوكك اول مرتبه سى توبه
وآخر مرتبه سى توحيد ذاتدر * پس بويله كسه قياس ايلركه سلوك علمسز همان
علمله اوله حالبوكه علم عمله مقارن اولق شرطدر پس شرط بولنميننجه مشروط
حاصل اولاز * امدى لازمدركه اولا سالك راه حق جميع معاصيدن توبه ايده
اندنصكره انابت ايده اندنصكره هردمده اولان احوالني محاسبه ايليه تكميم
على الترتيب درجة بعد درجة ذكر اولنان درجات مائه يي اون بابه تقسيم وتحرير
وتقرير قيلدم ذكر اولنديغي اوزره عمله كتوره تاكيم كنديني مرتبهٔ كماله يتوره پس
بويوز درجه يي كه سالك الله كتوره واسرار وعلومنه واقف اوله بين العبد وبين الله
نقدر نور وظلمتدن مقامات ومراتب وارايسه انلره جمله عارف اولورا كرچه
ابوبكر كتاني حضرتلري بين العبد وبين الحق بيك مقام واردر نور وظلمتدن
بيورمشدر (كما قال ان بين العبد والحق الف مقام من نور وظلمة) لكن بوبيك مقام
ذكر ايلديكمز يوز مقامك فروعيدر * پس اصول مقاماته عالم اولان فروعنه دخى
عالم اولوراكچون تطويل كلامدن حذر ايدوب يوز درجه اوزره اختصار قيلدم
وهر بر درجه يه مناسب كلمات ثقاتي بولدم واستشهاد قيلدم تا سالك بيرلر
كلاميله فائده منداوله لر والله اعلم بالصواب

(قسم ثالث)

(مراتب سلوكي ودرجات مائه يي بيان ايلر)

بوقسم دخى اون باب اوزره قيلنمشدر وهر باب اون درجه يي شامل اولمشدر

باب

(باب اول بدايت سلوكده اولان درجاتي بيان ايلر)

(درجهٔ اولى يقظه بيانده در)

حق سبحانه وتعالى حديث قدسيسنده حضرت داوده خطاب ايدوب
بيوررلركه (يا داود كن يقظانا وارتد اخوانا كل خدن لا يوافقك على
مبرتى فهو لك عدو فلا تصاحبه) يعنى اى داود اويانق اول ودينده اولان
اخوانه ايلت قيل هر دوستكه سكا بنم طاعتم اوزره موافقت ايتمز اول
سنك عدوكدرا كا مصاحب اولمه بو حديثده يقظاندن مراد خواب
غفلتدن بيدارلقدر وسنهٔ جهالتدن بيزارلقدر پس كركدركه اولا سالك
خواب غفلتدن اويانه ورضاى حق ايچون قيام قيله (كما امر الله تعالى حبيبه
وقال (قل انما اعظكم بواحدة ان تقوموا لله) بواحدة اى بخصلة واحدة او بصفة
واحدة) تقديرنده در (ان تقوموا) با مدحيت اوزره منصوبدر ويا خود مبتداى
محذوفك خبريدر اى لوجه الله ديمك اولور * تقدير كلامدى يا محمد سن بونلره بن سزه
وعظ ايتمزم الا بر خصلتى كه اول سزلك خالصا لوجه الله خواب غفلتدن اويانوب
كهوارهٔ جهالتدن قالقمكزدر * پس شك يوقدركه انسان بدايت حالنده خواب
غفلت وكهوارهٔ جهالتده مقتضيات طبيعتله نايم ومشتهيات نفسانيتله
كالبهائمدر (مثنوى) چون بحق بيدار نبود جان ما * هست بيدارى چو
دربندان ما (نثر) قال صلى الله عليه وسلم الناس نيام فاذا ماتوا انتبهوا) ناس نوم
غفلتده در اولدكارى زمان متنبه اولورلر ولكن سالك اولنلر اولمزدن اول
اولوب خواب غفلتدن نجات بولوب امور دينيه ده هردم بصير وبيدار اولورلر
بركسه نك كه قلب وروحى بيدار وآكاه اوله بحسب الظاهر انك كوزلرى اويوسه ده
عند اهل التحقيق اكا نايم دينلمز زيرا انك نومى نبى عليه السلام ملك نومى كبى اولور
تكيم بيوررلر (عيناى تنامان ولا ينام قلبى عن رب الانام) پس بيدارلقدن
مراد قلب وروحك بيدارلغيدر وقلب وروحى اويانديرمغه برمنبه واستاد
لازمدركه آب نصح وموعظتى طالبك قلب خواب آلودينه اوره حتى انك خوابناك
اولان روحى خواب غفلتدن قورتيلوب اورى طوره بعد الانتباه كنديني نه
مقامده ونه منزلده در كوره وكنديه لازم اولاني تدارك قيله وعلامت انتباه
اولدركه طالب نفسنك فساد ومعصيتن وقباحت وشناعتن كوره ويله پس
اندنصكره توبه وانابته مسارعت قيله

درجهٔ ثانيه توبه يي بيان ايلر

(قال الله تعالى يا ايها الذين امنوا توبوا الى الله توبة نصوحا) توبه لغتده رجوعه
ديرلر (ومشايخ التوبة هى الرجوع من مخالفة حكم الحق الى موافقته)
دیو تعریف قیلدیلر که مراد قلبك رجوعیدر * پس بر کمسه نك قلبی معصیتدن
وحكم حقه مخالفتدن رجوع ايتمسه ولكن لسانله توبه ديسه اكا توبة الكذابين
ديرلر (كما قال على توبة الكذابين على اطراف السنتهم) نصوح صيغهٔ مبالغه در
لغتده خالص معناسنه در نتكيم عسل ناصح ديرلر اذا خلص من الشمع تقدير كلام
(اى خالصة صادقة مبالغة فى الصفاء عن شوائب الذنوب) ديمكدر ومعناى
آیت کریمه بویله دیمك اولور که ای مؤمنلر عن صميم البال رجوع ایلکز جمیع معاصی
ومناهیدن الله رضاسنه خالصة وصادقة وشوائب ذنوبدن صفوتده مبالغه
اولان توبه ایله دیمك اولور معاذ بن جبل حضرت رسولدن سؤال ایلدیلرکه (ما التوبة
النصوح یا رسول الله) قال عليه السلام ان يتوب التائب الى الله فلا يعود
الى الذنب كما لا يعود اللبن الى الضرع) نتكيم حضرت مولانا بشنجی جلدده
بیورردلر و بو حدیثی تفسیر قیلورلر توبهٔ نصوح آنست که شیر از پستان برون آید باز
در پستان نرود آنکه توبهٔ نصوحی کرده هرکز از ان کناه یاد نکند بطریق رغبت بلکه
هردم نفرتش افزونتر باشد و آن نفرت دلیل آن بودکه لذت قبول یافت الى آخره
ای درویش توبه اوچ قسمدر توبهٔ عوام وتوبهٔ خواص وتوبهٔ اخص خواصدر
(قال ذو النون توبة العوام عن الزلات وتوبة الخواص عن الغفلات وتوبة اخص
الخواص عن رؤية الحسنات) زيرا اخص خواص اول كمسه لردركه خيرات
وحسناتی وعباداتی وطاعاتی كندولردن بيلمزلر بلكه اورته ده كندولری كورمزلر
انكچونكه انلرك نظر شهودنده وجودلرين كورمك وبر شيئی كندولردن بيلمك
ذنب عظیمدر (كما قال عليه السلام وجودك ذنب لا يقاس به ذنب آخر) پس
بونلر توبه يی وجودلرندن ودخی جمیع ماسوى اللهدن ايدرلر (كما قال النورى توبة
العارفين عن كل ماسوى الله) بلكه اصل توبه توبه دن توبه ایتمکدر (كما قال رويم
اصل التوبة ان تتوب من التوبة وقال ابن العريف قد تاب اقوام وما تاب
من التوب الا انا كذا فى الفتوحات) وحضرت مولانا دخی بو كلماته مناسب
بیوررلر (مثنوى) ای خبرهات از خبرده بی خبر * توبهٔ تو از کناه تو بتر * ای تو از
حال کذشته توبه جو * کی کنی توبه ازین توبه بکو * راه فانی کشته راه دیکرست
* زانکه هشیاری کناه دیکرست (نثر) اکمل کمالین اولان مقربلرك توبه سی بودر
ماضی بونلرك قتنده ذکر اولنمز ومستقبله نظر قیلنمز حال کذشته دن توبه جو اولمق

دخی بونلرك قتنده بر آخر کناهدر زیرا بونلر ابن الوقتدر کچمش زمانك توبه سنه
مشغول اولمق وقتك حکمنی ضایع قیلمقدر دیرلر واصلنده وقتك حکمی اولدرکه
جمیع ماسوی دن توبه ایدوب بلکه تائب اولان وجودکدن دخی توبه ایدوب حقی
بولمقدر دیرلر فاذا كان كذلك فانی اولنلرك توبه سی وراهی ابرار واخیارك توبه سی
وراهی کبی دکلدر زیرا بونلرك قتنده هشیارلق بیله برکناه آخردرکه هشیارلغك
شانی با وجود اولمق وخیرات وحسناتی کندویه اسناد قیلمقدر * پس بونلرك
طریقنه باوجود اولان کمسه کیده مز شیخ حضرتلری فتوحاتك یتمش بشنجی
بابنده ترك توبه بابنده بیوررلرکه (شعر)

مى خالفته حتى اتوب * فترك التوب يؤذن بالشهود
فقل للتائبين لقد حجبتم * عن ادراك الحقائق بالورود

اعلم ان من كانت صفته (وهو معكم اينما كنتم) وهو بكل شئ محيط) (ونحن اقرب
اليه منكم ولكن لا تبصرون) فلا يتوب الاعمى لا يشعر ولا يبصر هذا القرب
فلا يصرف العبد معناه الى معنى آخر الا والحق فى الصارف والمصروف والصرف
فالى اين يتوب ذلك العبد ولهذا قالت الجماعة التوبة ترك التوبة والتوبة
من التوبة فنفيها اثبات واثباتها نفى فترك التوبة التبرى عن دعوى التوبة
ترجمه سی بودرکه بن نه زمان حقه مخالفت ایلدمکه حتی بن توبه ایلیم انکچون
توبه یی ترك ایلدم زیرا ترك توبه مشاهدهٔ حقی مؤذن ومشعردر * پس سن تائب
اولنلره دیکه تحقیقا سز محجوب اولدیکز ورودله اولان حقایقك ادراکندن
بیل ای طالب اسرار حقیقت که تحقیقا شول کمسه نك که صفتی هر نرده ایسه
الله انکله بیله اولمق اوله ودخی اول الله هر شیئی محیط اولدیغی بیله ودخی جناب
حق اکا جمیع ناسدن قریب اوله ولکن ناس اول قربی کورمیه لر پس بویله کمسه توبه
ایلمز الا بو قربی بیلمین وکورمین کمسه دن پس بر قولی مرادی ویاخود فؤادی
بر مراد آخره صرف قیلمز الا جناب حق جل شانه صارفده ومصروفده وصرفده
حاضر وموجوددر * پس بو صفتلو قول نه یره رجوع ایلسون بو معنایی مشاهده
قیلدقلری ایچون بعض جماعت توبه ترك توبه دردیدیلر و توبه دن توبه قیلدیلر زیرا
توبه نك نفیی اثبات واثباتی نفیدر زیرا ترك توبه دعوای توبه ایتمدن تبریدر
حقیقتده توبه خود بودر واثبات توبه کندویه بر وجود اثبات ایتمکدر * پس
حقیقتده توبه سزلك خود بودر ای اخی بو مرتبه اهل شهودك مرتبه سیدر اهل
وجودك مرتبه سی دکلدر پس منزل بشریتده ومقام طبیعتده قالنلر بو کونه

سوزلره مغرور اولمامق كرك ونفسه اهل كمالك حال وقاليله حجت ورخصت ويرممك
كرك زيرا دخی بقيهٔ نفس موجوده ايكن بوكونه قيل وقالی كندونك حالی زعم
ايلمك عين وبالدر * پس بونلرك مرتبه سنه ايره سن وبونلر كورديكن كوره سن
اول زمانده بوسوزلرسكا حلالدر همان كركدركه توبه دنصكره انابت قيله سن
وانابت ندر بيله سن

* درجهٔ ثالثه انابتی بيان ايلر *

(قال الله تبارك وتعالى وانيبوا الى ربكم واسلموا له من قبل ان يأتيكم العذاب
بغتة وانتم لاتشعرون) يعنی سز رجوع ايلكز ربكزه ودخی انك امرينه منقاد
اولك سزه فجأة عذاب كلمزدن اول شول حالتده كه سزانی بيلمزسز اكرچه انابت
دخی لغتده رجوعه ديرلر ولكن بينهماده فرق واردر توبه حقك امرينه
مخالفتدن موافقته رجوع ايتمكه ديرلر انابت امر حقه موافقتی وار ايكن الاهه
رجوع ايتمكه ديرلر تكيم عثمان مغربی حضرتلری دخی بويله فرق ايدوب بيوررلر
(الانابة اجل من التوبة لان التائب اذا رجع من المعاصی والمخالفات يسمى
تائبا ولا يسمى منيبا والمنيب راجع الى ربه بالكلية وفاقا) اما ابو علی دقاق
حضرتلری توبه يی اوچ مرتبه يه تقسيم ايدوب انابتی توبه نك اوسط مرتبه سی
طوتمشدر (كما قال التوبة على ثلاثة اقسام لان لها بداية ووسطا وغاية فبدايتها
يسمى توبة واوسطها يسمى انابة وغايتها يسمى اوبة فالتوبة للخائف والانابة للطامع
والاوبة لراعی الامر الالهی) وشيخ الاسلام حضرتلری منازل السائرينده
بيوررلركه (الانابة ثلاثة اشياء الرجوع الى الحق اصلاحا كما رجع اليه اعتذارا
والرجوع اليه وفاء كما رجع اليه عقدا والرجوع اليه حالا كما رجع اليه اجابة) يعنی
انابت اوچ شيدر حقه رجوع ايلمكدر عبادات وطاعاتی اصلاح ايلمك جهتندن
تكيم عند التوبه ذنوب ومعاصيدن رجوع ايلدی ايدی حقه اعتذار يوزندن
ودخی حقه رجوع ايلمكدر عهدينه وفا ايلمك يوزندن تكيم رجوع ايلدی ايدی
عقد توبه ايتمك يوزندن وياخود رجوع ايلمككدر اول حقه حال يوزندن تكيم
رجوع ايلدی ايدی عند التوبه (توبوا الى الله جميعا ايها المؤمنون) امرينه
اجابت ايتمكله * بر كمسنه اعمال وطاعاتی اصلاح ايتمك جهتندن حقه رجوع
ايلمزالا اوچ وجهله اولا بينك وبين الله نقدر ذنوب وعيوب وار ايسه اندن توبه
ايتمكله وعثرات وزلات وسيئاته توجع وتندم ايتمكله وفوت اولان فرايض
وواجبات وحقوقی ادا ايتمكله اولور وكذلك وفا ايتمك جهتندن دخی حقه

رجوع ايلمك مستقيم اولمز الا اوچ وجهله اولا لذت ذنوبدن خلاص اولمغله
ثانيا اهل معصيته حقارتله باقمامغله وثالثا انلره حقدن مغفرت ورحمت رجا
ايدوب نفسی انلردن زياده مذنب وعاصی بولمغله اولور * وكذلك حالا دخی حقه
رجوع ايتمك صحيح اولمز الا اوچ وجهله اولور اولا (والله خلقكم وماتعملون)
آيتنك فحواسی اوزره خالق الافعال وموفق الاعمال انی بيله سن ثانيا كندوكی
بين يدی الله مضطروا كمال ايله مفتقر كوره سن ثالثا كندوكی عامل وتائب
بيلمدن ومحسن ومنيب آ كلمدن بری قيله سن واولمزدن اول اولوب حساب
اولنمزدن اول حساب اولنه سن

* درجهٔ رابعه محاسبه يی بيان ايلر *

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم حاسبوا انفسكم قبل ان تحاسبوا وزنوا
اعمالكم قبل ان توزنوا وموتوا قبل ان تموتوا) معنای شريفی سز حساب
ايلكز امتم نفسكزی يوم قيامتده محاسبه اولنمزدن اول واعمالكزی وزن ايلكز
موازين عقل وشرع ايله روز محشرده وزن قيلنمزدن مقدم زيرا هر كيمك كه ترازوی
عقل وشرعده اعمال صالحه واقوال صادقه سی بر فحوای (فاما من ثقلت
موازينه فهو فی عيشة راضية) ثقيل كلسه يارين قيامتده دخی انك موازينی ثقيل
كلوب عيش مرضيده اولان اولدر وهر شول كمسه نك كه موازين عقل وشرعده
اعمال حسنه سی خفيف وافعال سيئه سی ثقيل كله (واما من خفت موازينه
فامه هاويه) مقتضاسنجه اول كمسه نك مقری هاويه ومسكنی نار حاميه در * پس
كركدركه نفسكی بو دنياده محاسبه ايده سن ودار آخرته مأمون وموزون كيده سن
شيخ حضرتلری فتوحاتك اوتوز اوچنجی بابنده بيوررلر (وكان اشياخنا
يحاسبون انفسهم امتثالا لامر الرسول على ما يتكلمون به وما يفعلونه ويقيدونه
فی دفتر فاذا كان بعد صلوة العشاء دخلوا فی بيوتهم يحاسبون انفسهم واحضروا
دفترهم ونظروا فيما صدر منهم من قول وعمل فقابلوا كل عمل بما يستحقه ان استحق
استغفارا استغفروا وان استحق توبة تابوا وان استحق شكرا شكروا الى ان تفرغ
ما كان منهم فی ذلك اليوم وبعد ذلك ينامون ولقيت من هؤلاء الرجال اثنين
ابو عبد الله المجاهد وابو عبد الله بن القسوم كان هذا مقامهم وكانا من اقطاب
النبياتيين) ترجمه سی بودركه بزم شيخلرمز حساب ايدرلردی نفسلرينی حضرت
رسولك (حاسبوا انفسكم قبل ان تحاسبوا) امرينه امتثال ايچون تكلم ايلدكاری
واشلدكلری شیء اوزره واول كلاملرين وفعللرين بر دفتره قيد ايدرلردی * پس

بعد صلوة العشاء اولرینه داخل اولوب نفسلرینی محاسبه ایدرلردی ودفترلرین
حاضر قیلرلردی وا کا نظر ایدرلردی انلردن صادر اولان قول وعمل هرنه ایسه
مستحقنه مقابل ایدرلردی اکر اول عمل استغفاره مستحق ایسه استغفار
واکر توبه یه مستحق ایسه توبه واکر شکره مستحق ایسه شکر ایدرلردی اول کون
بونلردن اولان شیلردن فارغ اولنجیه دك اندنصکره اویورلردی وشیخ بیوررلرکه
بن بوصفتلو رجالدن ایکی کمسه یه ملاقی اولدم بری عبد الله بن مجاهد
وبری دخی ابو عبد الله بن قسوم بونلرك مقامی بوایدی وبونلرنیت ایدیجیلرك
اقطابی ایدی * ای درویش طالب حق اولنلر رعایت اوقاتده بویله اهتمام واحتیاط
ایدرلرایمش پس عمرنازنینی هرکون عبث یره ضایع قیلان نیجه طالب حق اولور
بلکه مغبون ومخذول قالور نتکیم بوحدیث شریفی کاه حسن بن علی وکاه حضرت
عائشه وکاه حسن بصریدن روایت ایدرلر (قال النبی علیه السلام من استوی
یوماه فهو مغبون ومن کان یومه شرا من امسه فهو محروم ومن لم یکن فی زیادة
فهو فی نقصان ومن کان فی نقصان فالموت خیرله وفی روایة اخری فهو ملعون
(مثنوی) کفت احمد هرکه دوروزش یکیست * هست مغبون وکرفتار شکیست
* بی یقینی می زید در ابلهی * پر زبادی همچو انبان تهی * سوی دوزخ میرود
این ردباب * ماند اندر احتراق واضطراب (نثر) قال ابن العطا فی الحکم
ما من وقت یرد الا ولله فیه علیك حق جدید وامر اکید) یعنی هیچ بر وقت
یوقدر که اول وقت وارد وداخل اوله الا الله ایچون اول وقتده سنك اوزریکه
عبادات ظاهره دن ومعاملات باطنه دن حق جدید وامر اکید ثابتدر
عبادات ظاهره صلوة وصیام وسائر واجبات کبی ومعاملات باطنه مناجات
وتوجهات وتجلیات وواردات کبی وهر وقت ایچون بر عبادت وضع اولنمشدر
وبر خاصه وبر معامله قونلمشدر اکر بر وقت عبادتی فوت اولسه وانی بر آخر
وقتده قضا قیلسك اول قضا ایلدیکك وقتك خواص ومعاملاتی فوت اولور نتکیم
جنید حضرتلرندن نقل اولنورکه برکون مریدلرندن برینی محزون کوردی
(فقال له ما حزنك یا ابا القاسم قال فاتنی وردمن اورادی فقال له صاحبه اقضه
فقال کیف اقضه فالوقت مصروف بامر آخر اهم منه) جنید حضرتلرینك
بوکلامی هم وقت اتیه نك خاصه سی وقت ماضیه دن اهم اولدیغنی مشعر اولور
وهم ورد اوقیانك فائده سی ورد اوقومیانك ضررین مذکر اولور زیرا اول
مرتبه ده اولان کامل فوت ورد دن محزون اولیجق مبتدی اولانك جکری

پرخون اولمق کرك زیرا وار دانك اولمامسی وردك اولمامسندن اولور دیمشلر
(کما قالوا من لا ورد له لا وارد له) ووردہ حقارت ایله باقوب ورد اوقومق لازم
دکلدر دینلره ممکور ومخذول وعدرد بوتسمیه قیلمشلر (کما قال ابن عطا استحقار الورد
من المکر والاستدراج للعبد ویکون منشأ ذلك تلوح له خیالات وتظهر له صور
کمالات توجب استحسان حاله واختیار بطالته ورفض العبودیة عنه وهو امارة
الطرد والبعد نعوذ بالله) ابن عطا دیرکه وردی حقیر عدایلك استدراج ومکردندر
عبده * وبو استحقار وردك منشأی اول عبده بعض خیالات لایحه وصور
کمالات ظاهره اولورکه اول کمالات زعمی حالنی استحسان ایتمکی وعبودیتی ترك
ایتمکی وبطالت اختیار قیلمغی موجب ومستلزم اولور بو ایسه علامت طرد
وبعددر نعوذ بالله انکیچون حضرت مولانا کندولری کامل زعم ایدوب عبادت
وطاعتدن غافل وعاطل اولنلر ایچون بو بیتلرله تنبیه وتعلیم ایدوب بیوررلر

(مثنوی)

من غلام آنکه او در هر رباط * خویش را واصل نداند بر سماط
بس رباطی که بباید ترك کرد * تا بمسکن در رسد یکروز مرد
هرکه نقص خویش را دید وشناخت * اندر استکمال خود دواسبه تاخت
علتی بدتر ز پندار کمال * نیست اندر جانت ای مغرور ضال
از دل واز دیده ات بس خون رود * تا ز تو این معجبی بیرون رود

(نثر) بو اصل خیال احوال نفسه اعتماد وهوا وهوسه اعتیاد ایلمدن حاصل
اولور پس کرکدر که نفس وهوایه طابع اولمیه سن وعمر نازنینی ضایع قیلمیه سن زیرا
عمر کرانمایه یه عوض اولمز (کما قال ابن عطا ما فات من عمرك لا عوض له وما حصل
لك منه لا قیمة له) وکذلك وقت عزیزه بدل بولنمز (کما قال الجنید اذا فات الوقت
لا یستدرك بشیء ولیس شیء اعز من الوقت) وبو معنایه حضرت مولانانك بو بیتی
دخی دلالت ایدرکه برکون ساکن وساکت اوتوررلردی احبادن بر کمسه کلوب
مجلسده اول سکوتی کورد کده سبب مکالمه اولسون ایچون دیدیکه سلطانم بوکون
فلان دیارك پاشاسی شهره کلدی عظیم دارات وشوکتله وفلان بکه دخی سلطان
علاء الدین بکلك ویروب اولدخی عظیم خدم وحشمله کتدی همان دم بیوردیلرکه
(نظم) ما را چه ازان قصه که کاو آمد وخر رفت * هین عمر عزیز است ازین عربده
باز آ (نثر) شیخ حضرتلری فتوحاتك طقسان ایکنجی بابنده بیوررلر (والقد لقی
بعض اصحابنا بعض الابدال فی سیاحته فاخذیذ کرله ما هم الناس علیه من فساد

الاحوال فی الملوك والولاة والرعايا فغضب البدل وقال له مالك وعباد الله لاتدخل بين السيد وعبده اتريد ان تبقى الالوهية معطلة الحكم اشتغل نفسك واعرض عن هذه الاشياء وليكن نظرك اليه تعالى وشغلك بالله) يعنى بزم بعض بارانمز سياحتنده بعض ابدال الله ملاقات اولدى * پس شروع ايلدى اكاذكر ايلمكه ملوك وامرا ورعايا دن اولان احوالك فسادنى پس بدل حق اولان ولى غضب ايدوب اكا ديديكه سنك ايچون عباد اللهله نه كار واردر سن افنديسيله قولى مابيننه كيرمه استرميسنكه الوهيت معطلة الحكم باقى قويه سن نفسكه مشتغل اول بواشيادن اعراض ايله نظرك اكا اولسون وشغلك همان اللهه اولسون فی الحقيقه كوزل سويلمش وبغايت ايو تأديب ايلمش احوال عالمه مشتغل اولمق عمر عزيزى تلف قيلمقدر وسرمايۀ كرانمايه يى ضايع ايدوب مفلس وكدا قالمقدر (نظم) تلف كردى بهرزه نازنين عمر * نكويى درچه كارست اين چنين عمر (نثر) قال على رضى الله عنه (نظم) بقية عمر المؤمن مالها ثمن * يدرك فيها مافات من الحسن (نثر) يعنى مؤمنك عمرينك بقيه سنه ثمن يوقدر زيرا اول بقيۀ عمرنده ادراك ايلر ايلكدن فوت اولان شيلرى * پس كركدركه انسان بارى بقيۀ عمرنده تدارك مافات ايده اكر بونى دخى تدارك ايده مزسه آخر الامر تحسر وتلهف برله پر آفات كيده (مثنوى) هين وهين اى راه روبيكاه شد * آفتاب عمر سوى چاه شد * اين قدر تخمى كه مانده است بباز * تا برويد زين دودم عمر دراز * تانمردست اين چراغ باكهر * هين فتيلش سازو روغن زودتر

(درجۀ خامسه تفكرى بيان ايلر)

(قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لاعبادة كالتفكر لانه المخصوص بالقلب والمقصود من الخلق) زيرا قلب اشرف اعضادر اشرف اعضايه مخصوص اولان دخى اشرف قدر انكيچون برساعت تفكر ايلمك برسنه عبادتدن افضلدر (كما قال عليه السلام تفكر ساعة خير من عبادة سنة اما كركدركه تفكر يا امور اخرويه ده ويا صنع يزدانيده ويا صفات وآلاء ونعماء سبحانيده اوله * ذات الهيده اولميه كه نهى وارد اولمشدر (عن ابن عباس رضى الله عنه رأى رسول الله قوما يتفكرون قال عليه السلام فى اى شئ تتفكرون قالوا نتفكر فى الله قال عليه السلام تفكروا فى آلاء الله ولاتتفكروا فى ذات الله) زيرا ذات اللهده تفكر ايتمك تحصيل حاصل وخيال باطل وبلاطائل بر انديشه در (نظم) در آلا فكر كردن شرط راهست * ولى در ذات حق محض كناهست * بود در ذات حق انديشه باطل

* محال محض دان تحصيل حاصل (نثر) زيرا اوهام وخيال انك مبادئ بوادئ جلالنده سر كردان ودانش وبينش مشاهدۀ كمالنده حيراندر (ولايحيطون به علما) فحواسنجه اول ذات متعالى هيچ بركسه نك معلومى اولمز وغيب هويت مطلقه يى هيچ برعقل ادراك قيلمز * پس كركدركه سالك لطائف وعجايب اشياده فكر قيله وبدايع وصنايع خدايى انديشه ايده زيرا بردم عجائب صنع خدايى فكر ايتمك منور صدور ومستلزم سرور وحبور ومزيل الجهل والغرور در (كما قال ابن عطا الفكرة سراج الصدور فاذا ذهبت بقى القلب بلا نور وصار مظلما بالجهل والغرور (نظم) فكر ازين خانه فرازت كشد * سوى سراپردۀ رازت كشد (نثر) بوكونه فكر اطفال شريعتك فكريدر اما اصحاب حقيقتك فكرى نفايس وشرايف وارداتده ولطايف تجليا تده واسرار صفاتده اولور مصنوعه باقسه لر صانعى كورورلر ومؤثردن اثرى استدلال قيلورلر وانك نوريله بواشيايى بيلورلر بوكونه فكر اطفال شريعت وطريقته ميسر دكلدر (مثنوى) طفل ره رافكرت مردان كجاست * كو خيال اوو كو تحقيق راست * فكر طفلان دايه باشد يا كه شير * يامويز وجوز ويا كريه ونفير (نثر) عبد الرحمن سلميه سؤال ايلديلركه ذكرمى اولى دريا خود فكرمى (قال الذكر اولى وافضل لانه صفة الله (اذكرونى اذكركم) والفكر صفة الخلق كما قال الله تعالى (ويتفكرون فى خلق السموات والارض) پس ذكر فكردن اولى در زيرا هر باركه فكر منجمد اولسه ذكر ايله كشاده اولور نتكيم بيورديلر (مثنوى) اين قدر كفتيم باقى فكر كن * فكر اكر جامد بود رو ذكر كن * ذكر آرد فكر را در جست وجو * فكر چون افسرده شد روذكركو

(درجۀ سادسه اعتصامى بيان ايدر)

(قال الله تعالى واعتصموا بحبل الله جميعا) حبل قرآنه ودخى عهده على طريق الاستعاره اطلاق اولنور اعتصام تمسك واحتفاظ قيلمغه دينور جميعا اعتصموانك ضميرندن حالدر تقدير كلام قرآن مبينك وحبل الله متينك معناسنه استمساك ايلكز مجتمع اولديغكز حالده اى مؤمنلر * پس كركدركه سالك حبل قرآنه تمسك ايده وانك بيورديغى يوله كيده تا ورطۀ تندن وچاه بدندن خلاص اوله وعالم معنايه يول بوله نتكيم حضرتك بوبيتى اعتصامه دلالت ايدر (نظم) الا اى يوسف جانى چه در چاه بدن مانى * بكير اين حبل قرآنرا برابر عرش سبحانى (نثر) اعتصامك اوچ درجه سى وارد راولكى درجه سى عوامكدر انلرك اعتصامى

ظواهر اخبارە تصدیق ایدوب وعد ووعیده اقرار ایتمکدر وقادر اولدیغی امر ونهیه امتثال ایدوب مغفرت حقه استمساک ایتمکدر *(شعر)*

* اعتصام الورى بمغفرتك * عجز الواصفون عن صفتك *
* تب علينا فاننا بشر * ماعرفناك حق معرفتك *

اعتصامک ایکنجی درجه سی خواصکدر خواصک اعتصامی بواطن اخبارە در وعلایق وعوایق ظاهرا وباطنا ترک ایدوب عروهٔ وثقای محبته (فقد استمسك بالعروة الوثقى) فحواسنجه استمساک ایلمکدر فی الحقیقه بو حبل محبة الله منفصم اولمز بر عروهٔ وثقی درکه بوکا معتصم اولان البته اعتصام باللهه واصل اولور زیرا اعتصامک اوچنجی درجه سی اخص خواصکدرکه انلر بالکلیه ماسوادن اعراض ایدوب (واعتصموا بالله هو مولاکم) امرینه امتثال ایدوب مولالری اولان اللهه اعتصام قیلمشلردر (ومن يعتصم بالله فقد هدى الى صراط مستقيم) فحواسی اوزره شول کمسه لرکه اللهه معتصم اولدیلر اول کمسه لردرکه صراط مستقیمه هدایت اولنمشلردر واللهه اعتصام ایتمک معناسی حقی بلا ماسوی مشاهده قیلوب اکا بلا واسطه تمسک ایتمکدر قرآن عظیمده دخی خطاب ایکی نوع اوزره وارد اولمشدر بر نوعی عوامه و خواصه خطابدرکه (اعتصموا بحبل الله جميعا) بیورلدی وبر نوعی دخی واسطه یی رفع ایدوب اخص خواص اولان عارفلره خطاب ایدوب واعتصموا بالله دینلدی زیرا ساکنان صورت اولان عامیلر جناب حقه بلا واسطه اعتصام ایده مزلر انلره لایق اولان خطاب واسطه ایله اولمقدر اما صدرنشینان ارائک وحدت اولان کامللر بالکلیه اسباب ووسائطی رفع قیلمشلردر وهمان مسبب الاسباب مشاهده سنه منحصر اولمشلردر خطاب عزت دخی انلره بلا واسطه اولوب اعتصموا بالله بیورمشلردر سید الطائفه حضرتلرینک بوکلامی دخی بو معنایه دلالت ایلرکه (اعتصموا بالله عن الاعتصام بحبل الله) بیورورلر یعنی اللهه واسطه ایله اعتصامدن رسته اولوب انک جنابنه بلا واسطه پیوسته اولولدیعک اولور

(درجهٔ سابعه خلقدن ووسائطدن حقه فرار ایلمکی بیان ایلر)

(قال الله تعالى ففروا الى الله انى لكم منه نذير مبين) شیخ الاسلام منازل السائرینده بیورورلرکه (الفرار الهرب مما لم يكن الى ما لم يزل) لم یکن دن مراد خلقدرکه وجودی نفس الامرده عدمدر * پس وجودی اولمین خلقدن وجودی دائم وباقی اولان حقه فرار ایلک دیمک اولورا کر بر قول صفای قلبله حقه فرار

ایلسه وحق تعالی انی کند وجنابنه جذب ایتمک مراد ایلسه علامت بودرکه خلق اکا بغض وعداوت وطعن وملامت ایدرلر * پس انک قلبی خلقدن اوصانوب حقه فرار ایلر وآشنا وبیکانه دن کذر قیلر (کما قال ابن عطا اذا اراد الله ان يرعى عن شئ صب عليك الاذا منه حتى لا تكون ساكنا اليه) زیرا بو خالقه مطمئن اولمق وانلره اتکال واعتماد قیلمق حقدن دور ایلر ووجود مطلقدن مهجور قیلر * پس بونلرک بر سالکه محبتلری فی الحقیقه عین بغض وعداوت واهانتلری عین نعمت وسعادتدر انکیچون حضرت مولانا بو بیتلرله سالکاره تسلیه ویروب ارشاد ایدرلر و بیورورلرکه *(مثنوی)*

در حقیقت دوستانت دشمنند * که ز حضرت دور ومشغولت کنند
این جفای خلق با تو در جهان * کر بدانی کنج زر آمد نهان
خلق را با تو چنان بدخو کنند * تا ترانا چار روان سو کنند
تو ازان اعراض او افغان مکن * خویشتن را ابله ونادان مکن
بلکه شکر حق کن ونان بخش کن * که نکشتی در جوال او کهن
از چوالش زود بیرون آمدی * تا بجویی یار صدق وسرمدی

(نثر) ابو الحسن شاذلی وابو محمد عبد السلامک اکثر دعالری ونیازلری بو ایشکه جناب حقدن بونی استیوب دیرلرایش (اللهم ان قوما سألوك ان تسخر لهم خلقك فسخرت لهم خلقك فرضوا عنك بذلك اللهم انى اسئلك نفرة الخلق منى واعوجاج قلوبهم عنى حتى لا يكون ملجائى الا اليك) حضرت شیخ فتوحاتده بیورورلرکه * قال الله تعالى حكاية عن موسى عليه السلام انه قال لفرعون وآله (ففررت منكم لما خفتكم فوهب لى ربى حكما وجعلنى من المرسلين) فالفرار انتج لموسى الرسالة والحكم والخلافة * حق تعالی حضرت موسادن قرآن عظیمده حکایه بیورورلرکه تحقیقا موسی فرعونه وآلنه دیدیکه ای فرعون وآل فرعون بن سزدن قاچدم شول وقتده که سزلک شر یکزدن قورقدم پس اول فرار سببیله ربم بکا حکم ویردی وبنی مرسلیندن قیلدی * شیخ حضرتلری بیورورلرکه پس فرار موسایه رسالت وحکم وخلافتی نتیجه ویردی اویله اولیجق بو خلقک شرندن قاچن عاشقلره دخی حق تعالی خلافت وذوق وصلت وقربت اعطا ایلر فرار عوام اشیادن خدایه درمثلا (اللهم انى اعوذ بك من شر ما صنعت) دیدکاری کبی وفرار خواص صفاتدن صفاتهدر (اعوذ من سخطك بعفوك واعوذ من غضبك برضاك) دیدکاری کبی واما فرار اخص خواص خدادن ینه خدایه در نتکیم (اعوذ بك

منك) ديرلر (قال شيخ الاسلام فى منازل السائرين الفرار على ثلاث درجات
فرار العامة من الجهل الى العلم عقدا وسعيا ومن الكسل الى التشمر حذرا وعزما
ومن الضيق الى السعة ثقة ورجاء) يعنى فرار اوج درجه اوزره در اولكيسى
عوامك جهلدن علمه وجهالدن علماء دينه واصحاب يقينه فرار ايتملريدر
اعتقاد يوندن عقد وعقيده واعتقاد برمعنايه در وكذلك انلرك عملنه كوره
عمله سعى ايتمكله فرار ايتملريدر وطبيعت ونفسك كسلندن تشمره فراردر يعنى
جست وچابك وحاضر ومهيا اولغه كسلدن حذر ايتمكله وعبادته عزم وجزم
قيلمغله وضيق صدردن وسعت جانبنه فرار درحقه اعتمادا واندن رجاء يعنى
وسعت درونى رجا ايتمكله (وفرار الخاصة من الخبر الى الشهود ومن الرسوم
الى الاصول ومن الحظوظ الى التجريد) خواصك فرارى اخباردن مشاهده
ومعاينه جانبنه در ورسوم شرعيه ونقليه دن اصول طرفنه دركه مراد اصولدن
اسماء وصفات وتجلياتدر وحظوظ نفسانيه واغراض جسمانيه دن تجريد
اولمق وتجردات بولمق سمتنه در (وفرار خاصة الخاصة مما دون الحق الى الحق
ثم من شهود الفرار الى الحق ثم الفرار من الفرار الى الحق) يعنى اخص خواصك
فرارى ماسوادن حقه در پس بوكونه فرار من وجه شائبه وجود دن خالى
اولمديغى ايچون بوطائفه عليه حقه فرار ايلمك شهودندن دخى حقه فرار ايدرلر
پس حقه فرار ايلمك شهودندن دخى حقه فرار ايلمكده من وجه وجود بولنور
اندنصكره حقه فرار ايلمكدن فرار ايدرلر پس فارى ومفرورى وفرارى بونلر عين
واحد كوررلر وغيريت واثنينيتى ازاله قيلورلر

(درجۀ ثامنه خلوتى بيان ايلر)

(قال اوحى الله تبارك وتعالى لداود يا داود فرغ لى بيتا اكن فيه قال القاشانى
فى شرح هذا الحديث اعلم ان السلوك تفريغ بيت القلب عن ملاحظة الاغيار
لحصول تجلى الملك الجبار فمن اراد تخلية بيت القلب عن الاغيار فعليه تغليق
الابواب وارخاء الاستار اى تغليق ابواب الحواس ليسد عليه طرق الوسواس)
يعنى حق تعالى حضرت داوده ديديكه يا داود بنم ايچون بر او تخليه ايله تا بن آنده
اولايم قاشانى ديركه بيلكه تحقيقا سلوك قلب اوينى ملاحظۀ اغياردن تخليه قيلمقدر
ملك جبارك تجليسنك حصولى ايچون * پس بركسنه سراى قلبى اغياردن
تخليه ايلمك مراد ايليه انك اوزرينه لازمدركه قپولرى باغليه وپرده لرى قويويره
يعنى حواس خمسه قپولرنى باغليه كه تا آنك اوزرينه طرق وسواس منسد اوله پس

طريقمزده عاقل اولان اول كسنه دركه بو عالم خلقندن فرار ايليوب كنج خلوتده
قرار ايليه تا اختيار خلوت ايتمكله بو حواسك ضررندن وبو خلقك مكر
وشرندن امين اوله نتكيم حضرت مولانا بيوردلر (مثنوى) قعر چه بكزيد هركو
عاقلست * زانكه در خلوت صفاهاى دلست * ظلمت چه به ز ظلمتهاى خلق *
سر نبرد آنكس كه كيرد پاى خلق (نثر) وقال الشبلى منا سببا لهذا المحل لمريده
وقت استوصاه الزم الخلوة وامح اسمك عن لسان الخلق واستقبل الجدار حتى تموت)
خلوت ايلمك سنتدر نتكيم بدايت حاللرنده حضرت رسول صلى الله عليه وسلم حرا
طاغنده مغاره ايچره نيجه مدت خلوت ايلمشلردر تا ملك واسطه سيله وحى
كلنجيه دك مشهور ومتواتر خبردر وپير طريقمز حضرت مولانا بدايت حاللرنده
خلوات كثيره به مداومت قيلدقلرى ونيجه نيجه اربعينلر چقاردقلرى مناقبلرنده
مسطور وبين الفقرا مشهوردر اما بعد ملاقات الشمس ترك خلوت واختيار جلوت
قيلمشلردر اما اكثرا وقاتده ينه عزلتدن خالى اولمزلردى * پس سلفك روشى خلفه
طريقتدر اويله اولنجق طريقمزده سالككه خلوت چقارمق شرط اولوروكن
اكثر خلفا ترك خلوت واختيار جلوت ايتمشلردر وطريقته بويله كتمشلر زيرا
خلوتدن مراد خانۀ قلبى اغياردن تخليه قيلمقدر ويارله خانۀ دلده مصاحب
اولمقدر بو خصلت ايسه ماسوادن پرهيز ايتمكله ونفسى بوتۀ رياضتده ارتكله ده
ممكن اولور واله كاوراندچون ترك خلوت واختيار جلوت قيلمشلردر * وحضرت
مولانا (مثنوى) خلوت از اغيار بايد نى زيار * پوستين بهر دى آمد نى بهار (نثر)
بيتى بو محله مناسب خوب بيورمشلردر * پس حقيقت خلوتخانۀ قلبى اغياردن
خالى قيلمق ويارى خلوت خانۀ دلده تنها بولمق وكثرت ايچره وحدتده اولمقدر * مثلا
اكر بر كسنه جميع عمرنده خلوتده اوتورسه ولكن قلبنى اغيار وماسوادن تخليه
قيلمسه اول كسنه اهل خلوت اولمز اما اول كسنه نك كه قلبى اغيار وماسوادن
پاكدر اول كسنه اهل خلوتدر اكر كثرتده ايسه ده (وفى الفتوحات قال بعض
الناس لصاحب خلوة اذكرنى عند ربك فى خلوتك فقال له صاحب الخلوة
اذا ذكرتك فلست معه فى خلوة) انكيچون حضرت مولانا بو غزل رعنايى حضرت
حق لسانندن بو محله مناسب بيوردلر (نظم) دل از اغيار خالى كن چو عزم
كوى ما دارى * نظر بر غير ما مفكن چو قصد روى ما دارى (نثر) پس كوكل
اغيار وماسوادن خالى اولوب وحدت يار ظهوره كلوب اثنينيت وكثرت مرتفع
اولدقده سالك كر كسنه خلوتده اوتورسون وكر كسنه كثرتده طورسون اكا خلوت

اولمز وتنهالق صورت بولمز (كماقال الشيخ فى باب ترك الخلوة من الفتوحات اعلم ان الكشف يمنع الخلوة وان كان فيها فاذا كوشف لصاحب الخلوة علم انه لم يكن فى خلوة فاتخاذ الخلوة المعهودة دليل على جهله فانه عند الكشف يعرف جهله فاذا لم ير الانسان غيرالهه فالخلاء محال فاذا كنت هذا كنت صاحب جلوة) بيوررلركه تحقيقا وحدت ذاتك كشفى خلوتى منع ايلر* اكرچه خلوتده دخى اولورسه پس شول وقتده كه وحدت مطلقه كشف اوله واغيار قالميه صاحب خلوة بيلوركه اول خلوتده دكادر فرضا كشفدنصكره خلوت معهوده يى اتخاذ ايلمك صاحب خلوتك جهلنه دلالت ايلرزيرا عند الكشف كندو جهلنى بيلور جهلى بودركه عالم كثرتى اغيار بيلوب كنج خانه يى اندن خالى آكلر* پس انسان ظاهرده وباطنده الهندن غيرى كورميجه خلوت اكا محال اولور* پس سنكه بومشاهده نك صاحبى اوله سن صاحب جلوت اولورسك جلوت ترك خلوت ايتمكه ديرلر فافهم

(درجۀ تاسعه عزلتى بيان ايلر)

(اوحى الله الى داود يا داود مالك تكون منتبذا وحدانيا قال يارب تركت الخلق لاجلك قال له ياداود كن يقظانا واتخذ لنفسك اخوانا وكل خدن لايوافقك على طاعتى اعتزل عنه فلاتصحبه فانه لك عدو) حق تعالى داود پيغمبر حضرتلرينه وحى ايلديكه ياداود سنك ايچون نه حاصلدركه معتزل اولورسن ويالكزلق اختيار قيلورسن* ديديكه يارب خلق سنك ايچون ترك ايلدم حق تعالى ديديكه ياداود آكاه وبيدار اول ونفسك ايچون دينده اخوان اتخاذ ايله* هرشول دوستكه بنم طاعتم اوزره سكا موافقت ايلمزاندن معتزل اول واكا مصاحب اولمه كه اول سكا عدودر* بوحديث شريفده طالب حق اولنلره كسه لردن عزلت ايتمكى تعليم بيورديلر وطريقمزك دخى شرطى عوام ناسدن اعتزال ايلمكدر* نتكيم حضرت مولانا مثنويده مواضع كثيره ده بو معنايه تنبيه بيورديلر ايرادى لازم دكل وفى الحقيقه خير دنيا وآخرت ناسدن عزلت ايتمكه منوطدر (كماقال ابوبكر الوراق وجدت خير الدنيا والاخرة فى العزلة وشرهما فى الكثرة والخلطة) واخلاص وصدقك حصولى خلقدن اجتناب ايدوب محبتلرين قلبدن اخراج ايتمكه مربوطدر (كماقال ذوالنون المصرى لم ارابعث على الاخلاص والصدق من العزلة ومن احب العزلة فقد استمسك بعروة الاخلاص والصدق) يعنى اخلاص وصدقه عزلتدن باعثرك برشى دخى كورمدم شول كمسه كه عزلته

محبت ايلر اخلاص وصدقك حبلنه تمسك ايلرزيرا رؤيت ناس اكثر سالكك اخلاص وصدقنى تبباه ايلر (كماقال الغزالى ان الناس يفسدون مايحصل لك من العبادة والطاعة ان لم يعصم الله فعليك بالعزلة عن الناس والاستعاذة من شر اهل هذا الزمان) پس سالكه لازم اولان اولدركه حجره سنده عزلت اختيار ايليه ولكن عزلتدن مرادى ذكرخدا وترك ماسوا اوله (كماقال عبد الرحمن السلمى من اختار العزلة عن الخلطة ينبغى ان يكون خاليا من جميع الاذكار الاذكر ربه وصافيا عن جميع المرادات الامراد ربه ومن لم يكن بهذه المثابة فعزلته فتنة) عزلتك فتنه اولمسى بووجهله اولوركه سالكك عزلتى لمرضاة الله اولميه بلكه اقبال ناس ايچون وبين الناس شهرت ونباهت بولمق ايچون وخلق زيارتنه رغبت قيلمق ايچون اوله بوكونه عزلتدن خلطه صدبار اولى در (قال الشيخ فى كتابه المسمى بكيفية السلوك فاذا اعتزلت عن الخلق فاحذر من قصدهم اليك واقبالهم عليك فان المراد من العزلة ترك الناس ومعاشرتهم وليس المراد من العزلة ترك صور الناس وطلبهم معنا وانما المراد ان لايكون قلبك واذنك وعاء الكلام الناس وهذيانهم ومن اعتزل فى بيته واراد قصد الناس الى زيارته فانه طالب الرياسة والشهرة وطالب الرياسة والشهرة مطرود عن باب الله والهلاك الى مثل هذا الرجل اقرب من شراك نعله فالله الله احذر من تلبيس النفس فى هذا المقام وتحفظ فان كثيرا من الناس هلكوا فيه) پس طريقمزده ودخى طرق اخراده بعض مزورى كوررزكه توجه ناس ايچون عزلت اختيار ايلر وخلقدن مجانبت ايتمكله بين الناس شهرت مراد ايلر وخلقى بوحيله ايله صيد وبودامله قيد قيلر خبرى يوقكه عزلته درت خصلت لازمدركه عزلتك هر برحرفى برخصلته دلالت ايلر مثلا عزلتك عينى علمه وزايى زهده لامى لله اولمسنه وتايى تقايه دلالت ايلر اكر عين علم اولمسه عزلت زات اولور واكر زاى زهد اولمسه علت اولور اكر عين علمله زاى زهد ايكيسى بيله اولمسه عزلت محضا مشقت اولور وصاحب عزلت بوايكيسنز تعذيب حيوان بلا فائده قيلور واكر بو عزلت لام للهدن عارى اولورسه همان عزت ورياست مراد اولور واكرتاى تقوادن برى اولورسه محضا خلقدن عزل اولديغى قالور* پس عزلتك هرحرفى برشرطه دلالت قيلوركه عزلت ايدنه بودرت شرط واجب اولنلردندر

(درجۀ عاشره رياضتى بيان ايلر)

رياضت لغتده تندوحرون اولان آتى ذليل ايتمكه ديرلر نتكيم اراض الفارس

المهر دیرلر ای ذلله معناسن ویررلر وسندخی مثلا رضت المهر دیسك معناسی
برتندطابی ذلیل ایلدم دیمك اولور راض یروض روضا ورياضة قال يقول
باننده شیخ حضرتلری فتوحاتده بیوررلرکه (الریاضة تذلیل النفس والجامها
بالعبودیة فالریاضة عندنا تصیر النفس مثل الارض یطؤها البر والفاجر) یعنی
ریاضت نفسی ذلیل ایتمك وعبودیت بولاریله بولارلمقدر پس بزم قتمزده ریاضت
نفسی خاك كبی قیلمقدر كه ایوکو بواکا آیاق قوسه الم چکمیه انکیچون حضرت
مولانا (نظم) خاك شو خاك تا برويد كل * كه بجز خاك نیست مظهر كل (نثر)
دیو بو مرتبه یه اشارت ایدرلر ودخی (مثنوی) از بهاران کی شود سرسبز سنك *
خاك شو تا كل برويد رنك رنك * دیو نصیحت قیلورلر (وقال فی الفتوحات ایضا
الریاضة عند القوم قسمان ریاضة الادب وریاضة الطلب فریاضة الادب عندهم
الخروج عن طبع النفس وریاضة الطلب هی صحة المراد به ای بالطلب
واما عندنا الریاضة فهی تهذیب الاخلاق) یعنی ریاضت عند مشایخ الصوفیه
ایکی قسمدر بری ریاضت ادب بری ریاضت طلبدر ریاضت ادب انلر قتنده نفسك
طبیعتندن خروج ایتمکدر وریاضت طلب مرادك صحیح ودرست اولمسیدر
طلبله مرادك صحتی مراد حق اولدیغی زمان اولور * وبیورردلرکه امابزم قتمزده
ریاضت تهذیب اخلاقدر یعنی هر برمذموم اولان خویی ازاله ایدوب انك بدلی
خلق اللهله متصف اولمقدر شیخ الاسلام حضرتلری منازل السائرینده ریاضتی
اوچ درجه یه تقسیم ایدوب تهذیب اخلاقی ریاضت عوامدر بیورررلر (كما قال
فیه الریاضة علی ثلاث درجات ریاضة العامة وهی تهذیب الاخلاق بالعلم وتصفیة
الاعمال بالاخلاص وتوفیة الحقوق فی المعاملة) عوامك ریاضتی علمله تهذیب
اخلاق ایلمکدر واخلاصله تصفیهٔ اعمال قیلمقدر ودخی معاملهٔ ناسده ومعاملهٔ
حقده اولان حقوقی توفیه ایلمکدر معاملهٔ ناسده اولان حقوقك توفیه سی
انلره انصاف ایلمك واحسان قیلمق وحقلری واریسه ادا ایلیوب انلر ایچون
ایلك سویلمك كبی ومعاملهٔ حقده اولان حقوقك توفیه سی عبادات وطاعاتی
علی وجه الاخلاص قیلمقدر وسائر واجباتی بیورلدیغی اوزره ادا ایلمکدر
(وریاضة الخاصة حسم التفرق وقطع الالتفات الی المقام الذی جاوزه)
وخواصك ریاضتی تفرقهٔ باطنی قطع قیلمقدر وعبادت حقه حضور قلبله
وجمعیت خاطرله متوجه اولمقدر وتجاوز ایلدیکی مقامه التفاتی قطع ایدوب
دخی مراتب عالیه یه ترقی قیلمقدر (وریاضة خاصة الخاصة تجرید الشهود

عن

عن ثنویة الشاهد والمشهود والصعود الی الجمع ورفع المعارضات) اخص
خواصك ریاضتی شاهد ومشهود اثنینیتندن شهودلرینی تجرید ایلمکدر
ومرتبهٔ جمع الجمعه صعود ایلمکدر ومعارضات اسما وصفاتی رفع قیلمقدر
یعنی جناب حقك اسما وصفاتی بری برینه معارض ومقابلدر مثلا منعم
ومنتقم وقابض وباسط ومانع ومعطی كبی وبونلرك آثار مختلفه سی
بو عالمده ظهوره کلمشدر آنی رفع قیلوب بو جمله صفاتیله متجلی اولان مرتبهٔ جمعه
صعود ایلمکدر

*(باب ثانی)

ابواب سلوك منزله سنده اولان درجاتی بیان ایلر کویا كه هر بردرجه سلوكه
بر بابدر بو بابدخی اون درجه اوزره بنا اولنمشدر *(الدرجة الاولی فی الحزن)*
حزن لغتده سرورك خلافیدر واصطلاح مشایخده ماضیده فوت اولان شیء
ایچون باطنك تألم وتوجعنه دیرلر فایت اولان شیء یا ممكن التدارك ویا ممتنع
التداركدر ممكن صلوة وصیامك وسائر فوت اولان واجباتك قضاسی كبی
وممتنع التدارك برفوت اولان میتك حیاتن طلب ایتمك كبی بوراده اولان
حزندن مراد اولكی وجهدركه عبادات وطاعاتك فوتنه محزون اولمقدر
وبطالات وعطالتده ومعصیت ومخالفتده بچن عمرینه تأسف وتحسر قیلمقدر
بوكونه محزون اولان قلبك حقنده حضرت رسول علیه السلام (ان الله یحب
كل قلب حزین) بیوردی وبوكونه حزن مراتب سالکیندن براحسن مرتبه‌در
شیخ الاسلام قتنده حزنك دخی اوچ درجه سی واردر درجهٔ اولی عامه نك
حزنیدر (وهو الحزن علی التفریط فی الخدمة وعلی التقصیر فی الطاعة وعلی ضیاع
الایام) عوامك حزنی خدمت حقده اولان تقصیرینه وطاعة اللهده اولان
تفریطه وضایع اولان ایام اوزره‌در اما بو حزنك شرطی بودركه قادر اولدقچه
فوت اولان عباداتی قضا ایده وفوت اولمیانه مداومت ایده اکر بویله اولمزسه انك
حزنی صحیح اولمز (كما قال ابن عطا الحزن علی فقدان الطاعة مع عدم النهوض
الیها من علامة الاغترار) وحزنك ایکنجی درجه سی مریدلرك حزنیدر مریدلرك
حزنی قلبلری شهود حقدن غافل اولدیغی اوزره ودرونلری ماسوایه میل قیلدیغی
اوزره اولور * وحزنك اوچنجی درجه سیكه اخص خواصكدر انلرك حزنی یوقدر
زیرا حزن فقدان ایچوندر واخص خواص اهل وجداندر پس انلره حزن یوقدر
زیرا بونلر (لا خوف علیهم ولا هم یحزنون) مرتبه سنه ایرمشلردر لكن بو قدر واركه

بعض عارضه سببیله متحزن اولورلر وغیرایچون حزنی ارتکاب قیلورلر نتکیم حضرت رسول علیه السلامك امتنه اولان حزنی کبی (کما قال الله تعالی فی شأنه فلعلك باخع نفسك علی آثارهم ان لم یؤمنوا بهذا الحدیث اسفا) (وقال علیه السلام ان کل من سوای یوم القیامة یقول نفسی نفسی وانا اقول امتی امتی

(الدرجة الثانیة فی الخوف)

(قال الله تبارك وتعالی فی حدیثه القدسی لا اجمع علی عبدی خوفین ولا اجمع له امنین ان خافنی فی الدنیا لم یخف فی الاخرة وان امننی فی الدنیا لم یأمن فی الاخرة) یعنی قولم اوزره ایکی خوفی بن جمع ایلمزم وایکی امنی دخی جمع ایلمزم اکر دنیاده بندن قورقرسه آخرتده قورقمز واکر دنیاده بندن امین اولورسه آخرتده اولماز* پس شول کسه که آخرتده ربیسی حضورنده قائم اولوب محاسبه قیلمقدن خوف ایلیه ونفسنی هوا وهوسندن نهی ایلیه تحقیقا جنت اعلا انك مأوی ومنزلیدر (کما قال الله تبارك وتعالی واما من خاف مقام ربه ونهی النفس عن الهوی فان الجنة هی المأوی (مثنوی) لاتخافوا هست نزل خائفان* هست در خور ازبرای خائف آن* هرکه ترسد مر ورا ایمن کنند* مر ددل ترسنده راساکن کنند (نثر) خوفله حزنك ماییننده فرق بودرکه حزن زمان ماضیده کیچن ایچون باطنك تألم وتوجعیدر خوف مستقبلده کلهجك ایچون باطنك تألم وتوجعیدر خوفك دخی اوج درجه سی واردر عوامك خوفی خواصك خوفی واخص خواصك خوفیدر نتکیم شیخ الاسلام حضرتلری بیوررلر (الخوف علی ثلاث درجات الدرجة الاولی الخوف من العقوبة وهو الخوف الذی یصح به الایمان وهو خوف العامة) عوامك خوفی عقوبتدندر وبو عقوبتدن خوف ایتمك اولدرکه ایمان بونکله صحیح اولور زیرا ایمان پیغمبریمز حضرتلرینك خبرویردیکنه وحقك قرآنده بیوردیغنه تصدیق ایتمکدر اکر خائف اولان کسه امور اخرویه یه تصدیق ایتمسه خائف اولمزدی* پس اول خوف ایمانك صحتندندر وبو عقوبت وعذابدن قورقمق مرتبهٔ عوام اولدیغی انکچوندرکه خواص عذاب وعقابدن قورقمزلر بلکه احتجابدن قورقرلر بوطائفه جنتله تبشیر اولنسهلر وعذابدن امین قیلنسهلر ینه عصیان ایلمزلر (کما قال علیه السلام نعم الرجل صهیب لولم یخف الله لم یعصه) خوفك درجهٔ ثانیه سی ارباب مراقبه واصحاب مشاهدهنك خوفیدر بونلر مکر الهیدن واستدراج ربانیدن خوف ایدرلر پس مکر الهیدن برکسه امین اولمز الا خاسر اولنلر (کما قال الله تعالی ولا یأمن مکر الله

الا القوم الخاسرون) شیخ حضرتلری فتوحاتك ایکیوز اوتوز برنجی بابنده بیوررلرکه (اعلم ان المکر عندنا ان یرزق العبد العلم ویحرم العمل به وقد یرزق العمل ویحرم الاخلاص فیه فاذا رأیت هذا من نفسك او علمته من غیرك فاعلم ان المتصف به ممکور فمن اراد الله به خیرا وعصمه من المکر فلا یضع میزان الشرع من یده) بیوررلرکه بیل ای سالك مکر بزم قتمزده اولدرکه برقوله عمل قلمنه جق علم مرزوق اوله وانکه عمل ایلمکدن محروم اوله وآز اولورکه عمل مرزوق اولور ولکن انده اخلاص ایلمکدن محروم اولور* پس چن بوذکر اولنان خصلتی کندو نفسکده ویاغیریده کورهسن پس بیلکه بو وصفله متصف اولان ممکوردر پس برکسه یه که الله خیر مراد ایلیه وانی مکردن محفوظ ومعصوم ایلیه اول کمسه میزان شرعی الندن قومز* اکثر مشایخ مکری بویله تعریف ایدرلرکه برقول مخالفت وعصیان ایشلدکجه حق تعالی اکا نعمت واحسانی زیاده ایلیه وانی علی الفور مؤاخذه قیلمیه پس اول عبد کندوبی عذاب خدادن امین اولمش ظن ایلیه ومقبول حق اولمش قیاس قیله خبری یوقکه بوکا مکر حق دیرلر (قال ابن عطا المکر ان یلقی علی وهم الممکورین انهم علی شیء ولیس کذلك ایستدرجهم من حیث لا یشعرون) یعنی مکر اولدرکه ممکورلك وهمنه القا اولنه که بونلر حقدن برشیء اوزره درحالبوکه زعم ایلدیکنه کوره اولمیه* انکچون بونلرك وهمنه بومکر القا اولنورکه بونلری حق تعالی شیأ فشیأ بیلمدکاری یردن هلاکه قریب قیله وقهر ایده شیخ حضرتلری مع اساءة الادب ازدیاد نعمت وعدم مؤاخذه عوامك مکریدر دیرلر* اما ارباب طریقك واصحاب تحقیقك مکری بودرکه هربارکه اساءت ایدهلر وجد وحالتلری وکرامت وولایتلری زیاده اوله* پس بوکا مغرور اولوب دیهلرکه اکر بزمقبول حق اولمیدق بزدن بوذوق وحالت وبوکشف وکرامت منقطع اولوردی (کما قال الشیخ فی الفتوحات واما بقاء الحال مع سوء الادب فهو فی اصحاب الهمم رأینا منهم جماعة کثیرة بالمغرب وبهذه البلاد انهم یسیئون الادب مع بقاء الحال المؤثرة فی العالم مکرا الهیا من الله فیتخیلون انه لولم یکونوا علی حق فی ذلك لتغیر الحال علیهم نعوذ بالله من مکره الخفی (قال الله تعالی سنستدرجهم من حیث لا یعلمون واملی لهم ان کیدی متین) یعنی فتوحاتده بیوررلر اما حالله ذوق باطنك مع سوء الادب بقاسی اصحاب همت وارباب طریقت اولنلرده اولور بربوکونه ممکورلردن مغربده وبلاد رومده چوق جماعت کوردك تحقیقا بونلر سوء ادب وکستاخلقلر ایدرلردی عالمده مؤثره اولان حالت وتصرفلریله بیله که بونلردن معصیت واسائه

كرامت وحالتلری زائل اولمزدی بونلره مكردن اولوری * پس بونلر تخیل ایدرلركه اكر بوخصوصده حق اوزره اولمسه لردی اول حال بونلرك اوزرینه متغیر اولوردی نعوذ بالله من مكره الخفی حق تعالی حضرتلری بیوررلركه بز بوكونه كسه لری مستدرج اولورز * یعنی عذابه درجه درجه قریب قیلورز امهال الله وادامت ذوق وحالله وازدیاد رفاهیت بالله شول حیثیتدن كه بونلر بیلمزلركه بو استدراجدر * بلكه زعم ایدرلركه بو حق جانبندن انلره نشاط وانفراجدر جناب حق بیوررلركه (واملی لهم ان كیدی متین) بن بونلره امهال ایلرم تحقیقا بنم مكرم متیندر برشیئله دفع اولمز (وقال الشیخ واما المكر فی خصوص الخصوص وهو خرق العادات واظهار الآیات والكرامات بغیر امر الهی لانه وجب علی الاولیاء سترها كما وجب علی الرسل اظهارها لانهم مأمورون بالدعوة الی الله والولی لیس كذلك انما یدعوا الی الله بحكایة دعوة الرسول ولسانه لا بلسانه یحدثه كما یحدث الرسول) وشیخ حضرتلری اخص خواصك مكری حقنده بیوررلركه اخص خواصك مكری بغیر اذن الهی خرق عادات واظهار كرامات ایلمكدر زیرا شان بودركه اولیا اوزره كراماتك ستری واجبدر * نتكیم مرسلین اوزره انك اظهاری واجب اولدیغی كبی زیرا رسل الله دعوته مأمورلردر ولی رسل كبی مستقلا مأمور دكلدر ولی الله دعوت ایلمز الا رسول لسانیله وانك دعوتنی حكایه ایتمكله كند واحداث ایلدیكی لسانله ایده مز * نتكیم رسول مستقلا كند واحداث ایلدیكی لسانله حقه دعوت ایلر وولی اكا متابعتله دعوت ایلر بعض مشایخ بو كشف وكراماتله ممكور اولورو بعضیسنك باشنه ارباب دنیا اوشر بو سببله مكر وغروره دوشر بو تسخیر خلق تصرف وكرامت عد ایلیوب وبوقدرلدنه مفتون اولوب یولدن شاشر * پس خواصك خوفی بو ذكر اولنان مكرلردندر اما خوفك اوچنجی درجه سی كه اخص خواصك خوفیدر بونلرك مقامنده اكرچه بوكونه خوفلر یوقدر ولكن بونلره هیبت وجلال مستولیدر (كما قال شیخ الاسلام ولیس فی مقام اهل الخصوص وحشة الخوف الا هیبة وجلال وهی اقصی درجة تشار الیها فی غایة الخوف) عقوبتدن خوف مرتبه نفسده اولنلر ایچوندر اما مرتبه مشاهده ومعاینه ده اولنلر ایچون هیبت وجلالت واردركه اقصای درجات خوف بودر اكل كملیندن غیرینك جانی آتش هیبت حقه طاقت كتوره مز اكر صدمه عزت الهیه زیاده اولورسه بونلر دخی طاقت كتوره مز نتكیم (وخر موسی صعقا) بو معنایه دلالت ایدر (نظم) چون برافروزد

آتش هیبت * جكر از تاب آن كباب شود * بحر قهرش اكر برآرد موج * عرصه
كن فكان خراب شود

(الدرجة الثالثة فی الرجاء) *

رجا اضعف منازل عارفین واحسن مراتب طالبیندر * اكرچه طالبه نسبت برفائده لو اولوصفتدر ولكن من وجه جناب حقك ارادتنه معارضه در من وجه معارضه بودركه جناب حق جمیع اشیانك مالكیدر ومالكك شانی ملكنده كیف مایشاء تصرف قیلمقدر پس برعبد رجا حبلنه تعلق ایلسه مراد ایلدیكی شیده من وجه مراد حقه معارضه قیلمش اولور * مثلا حق جانبندن طبعنه مخالف برشی كلسه رجا ایلركه نولایدی بوكار اولمیه ایدی شو مرادم اوله ایدی وبو كردار ظهوره كلمیه ایدی بنم استدیكم مرامم حاصل اولیدی * پس بوكونه رجا ایدن كندو مرادنی مراد حق اوزرینه ترجیح ایتمش اولور اصل عبده لایق اولان اولدركه مالكنك امرینه وارادتنه تسلیم اوله وكند وارادتندن فانی اوله ونفسنی انك حكمنه تفویض قیله ودخی (نظم) ارید وصالك وترید هجری فاترك ما ارید لما ترید (نثر) دین عزیزلك مرتبه سن بوله * پس راجینك مرتبه سی اضعف اولدیغی انكچوندركه مراد حقك خلافنی اولی زعم ایلروانی رجا قیلر اما عارفلرك مرادی حقك مرادیدر اكر حق بونلردن دعا ورجا مراد ایلرسه رجا ایدرلر واكر مراد حق سكوت وتسلیمده كوررلرسه ساكت اولوب تسلیم اولورلر اما حد ذاتنده رجا برفائده لو خصلتدر جمله دن بری حرارت خوفی تبرید وآتش یأسی تخمید ایلر اكر خوف رجا طرفنه غالب اولسه سالكی یأسه براغور (ولا ییأس من روح الله الا القوم الكافرون) فحواسی اوزره مأیوس اولان كافرلر صفتیله متصف اولور واكر رجا طرفی غالب اولورسه امن واغترار حاصل اولور وامنده اولان (افامنوا مكر الله فلا یأمن مكر الله الا القوم الخاسرون) مقتضاسی اوزره خائب وخاسر مرتبه سن بولور * پس عبدك شانی بین الخوف والرجا اولمقدر وكندویه بو ایكی صفتی جناحین منزله سنده بولمقدر (كما جاء فی الحدیث لو وزن خوف العبد ورجاؤه لاعتدلا وسمیا جناحی القلب) ورجانك برفائده سی دخی اولدركه معاملاته داعیه وباعثه اولان حالتی مقوی اولور وحقه حسن ظن ایتمكه واسم محسنه قلبی ربط قیلمغه تهییج وتشویق قیلور اكر رجا اولمزسه عبد خدمتده وعبادت وطاعتده عاطل وباطل قالور وسعی وكوششدن وكمالاته نائل اولمقدن ودرجات عالیاتی بولمقدن محروم اولور * پس بدایت سلوكده سالكه

بوایکی صفت لازم وواجب اولانلردندر

*(الدرجة الرابعة فی الخشوع)

(قال الله تبارك وتعالی الم یأن للذین امنوا ان تخشع قلوبهم لذکر الله) خشوع قلبك اینت ورقتنه وجناب حقه تواضع وانقیادنه دیرلر تقدیر کلام * آیا مؤمنلر اللهك ذکری ایچون قلبلری خاشع وخاضع اولمق وقتی کلمدیمی یعنی مؤمنلرك قلبلرینك عدم خشوعنه عذر وبهانه یوقدر دیمك اولور * اما اصطلاح قومده خشوع شول حالته دیرلرکه خوف ومحبتله ممزوج اوله ومحبوب متعالینك عظمت وجلالی خوفندن نفسی منخمد ومنکسر قیله وطبیعتك قوا وهواسنی تسکین ایده خشوع وخضوع بودنیاده اصحاب طریقته وارباب عبادت وطاعته لازم اولان صفتلردندر آخرتده بوصفت بونلردن کیدوب اهل کبر ونخوته نقل ایلر (کما قال الله تعالی وجوه یومئذ خاشعة عاملة ناصبة) خشوع برصفتدرکه تجلیٔ الهیدن حاصل اولور برشیئه که تجلیٔ الهی اوله اول شیٔ حقه خضوع وخشوع قیلور (کما روی البزار عن النبی علیه السلام قال علیه السلام اذا تجلی الله لشیٔ خضع له) حق تعالی برشیئه تجلی ایلسه اول تجلی واسطه سیله اول شیئه علم حاصل اولور علم ایسه البته خشوع وخشیتی مستلزم اولور انکیچون حقدن خاشع وخاشی اولانلر عالملردر (کما قال الله تعالی انما یخشی الله من عباده العلماء) (وقال علیه السلام انا اعلمکم بالله واخشاکم لله) بچون برقلبه بوتجلی حاصل اوله اول قلب امر الهی یه متذلل اولور * پس جوارح واعضا دخی اکا متابعت قیلور اما برکسه نك که قلبی خاشع اولمیه جوارح واعضاسی دخی خاشع وخاضع اولمز نتکیم رسول حضرتلری برکسه یی صلوتده یمین ویساره ملتفت کوردی بیوردیلرکه (لوخشع قلب هذا الرجل لخشعت جوارحه) پس عدم خشوع ظاهر (الظاهر عنوان الباطن) فحواسی اوزره عدم خشوع باطنه دلالت ایلر والله اعلم

(الدرجة الخامسة فی الزهد)

زهد لغتده ترکه دیرلر وبوقومك اصطلاحنده جمیع اشیادن بالکلیه رغبتی اسقاط ایلمکدر ودنیا ومافیهادن اعراض ایدوب نفسی ماسوایه اولان میل ومحبتدن تجرید قیلمقدر زهد عوامی قرب حقه مؤدی اولور ومرتبهٔ ارادتده اولانلری کماله واصل قیلور وکماله واصل اولانلر بومرتبه یی دنی ولاشیٔ بولور عوام ترك دنیا ومافیها ایتمکله قرب حقه یول بولورلر ومریدلر ماسوادن نفسی تجرید ایتمکله جمعیت

باطن حاصل قیلورلر اما اخص خواصه نسبت بوزهد خست ودناءتدر زیرا خواصك دیدهٔ شهودنده حقدن غیرینك قدر ووزنی یوقدر زیرا بونلر بودنیایه الله نظریله نظر ایدرلر اویله اولیجق حق نظرنده بودنیانك جناح بعوضه قدر قیمتی وقدری یوقدر (کما قال علیه السلام لوکانت الدنیا تزن عند الله جناح بعوضة ماسقی منها کافرا شربة ماء) پس برنسنه نك که حق قتنده جناح بعوضه قدر رغبتی اولمیه ولی کامل اولانلره انی ترك ایلدم دیمك خساست ودناءتدر (کما سئل الشبلی عن الزهد فقیل ما الزهد قال لا زهد عندنا لانه ای مقدار الدنیا الا قل من جناح بعوضة حتی نزهد فیه کم تصول بترك کشف والی متی تفتخر باعراضك عما لا تزن عند الله جناح بعوضة) وشیخ حضرتلری بایزید حضرتلرندن فتوحاتده نقل ایدوب بیوررلر (قال ابو یزید انی کنت زاهدا ثلاثة ایام اول یوم زهدت فی الدنیا والیوم الثانی زهدت فی الاخرة والیوم الثالث زهدت فی کل ماسوی الله فنادانی الحق ماذا ترید یا ابا یزید قلت ارید ان لا ارید لانی انا المراد وانت المرید) اکثر طالب بوکاملری اوکرنمکه کندولری بوکامللر طبقه سنده زعم ایلرودیرکه دنیانك واری یوغی یانمده برابر درحالبوکه برشیٔ ضایع اولسه متألم ومضطرب اولور اما کبارك شانی بودرکه مثلا جمیع دنیا ومافیهایه مالك اولسه وجمله سی دفعهٔ واحده ضایع اولسه لر اصلا کوکللرینه الم واضطراب کلمز * پس سالك بومرتبه یه واصل اولنجیه دك صورتا ومعنا چوق اشیا ترك ایلمك کرك حتی بومرتبه انك حالی اوله اولا حرامی ترك ایتمك کرك حذرا عن عتاب الله وسخطه علیه واموال وارزاقده شبهه لو اولان شیلری ترك ایلیه کراهة عن مشارکة الفساق فیه زیرا فساق مواضع رغبت ومادهٔ شهوت اولان اموال وارزاقه میل ومحبت ایدرلر اکر سالك دخی اموال وارزاقه میل ومحبت ایلرسه انلرك محبوبنه میل ایلمه ده مشارکت قیلمش اولور * پس انلرله مشارکتی کندویه روا کورمیوب حق نفس هرنه ایسه کفایت مقداری آلیقویوب ما باقیسین فی سبیل الله ترك ایلمك کرك (کما انفق ابن الفارض من یسر القناعة راضیا بایسر بلغة وهو یقول فی نظم السلوك

(نظم)

* وانفقت من یسر القناعة راضیا * من العیش فی الدنیا بایسر بلغة *

(نثر) بعده بومرتبه دنصکره ترقی قیله حظوظ عاجله واذواق آجله هرنه ایسه خدادن غیری ماسوی حکمنده اولانی ترك ایلیه حتی قلبنده خدادن غیری یه محبت قیلمیه بوتقدیرجه کبارك ذوقندن ذوق المش اولور وانلرك مرتبه سن

من وجه بولمش اولور وعارفلر زهدينه واصل اولمش اولور * زيرا زهدك اوچ درجه‌سی واردر اولكی درجه عوامك ايكنجيسی خواصك اوچنجيسی عارفلركدر (زهد العوام ترك الحرام) ديمشلر (وزهد الخواص ترك ما زاد علی قدر الضرورة) ديو تعبير قيلمشلر (وزهد العارفين ترك ما سوی الله) ديمكله تفسير ايتمشلر پس جميع ماسوانك محبتی قلبكده قالمدقدنصكره سرتاسر جمله دنيانك ملكك اولسه ضرر ايتمز * نته‌كيم انبيا عليهم السلامدن حضرت ابراهيم خليلك اموالی وارزاقی وارايدی وحضرت سليمانك واولياء اللهدن دخی نيجه صاحب عنوانك هر برينك نيجه املاك واسبابی وارايدی ليكن انلر خدادن غافل اولمدقلرندن اموال وارزاق انلره حجاب اولمزدی انكچون حضرت پيغمبر عليه السلام (كل ما الهاك عن مولاك فهو دنياك) بيورديلر حضرت مولانا دخی بورايه مناسب بيوردرلر (مثنوی) چيست دنيا از خدا غافل بدن * نی قماش ونقره وفرزند وزن * چونكه مال وملك را از دل براند * زان سليمان خويش جز مسكين نخواند

(الدرجة السادسة فی التقوی)

(قال الله تبارك وتعالی ان اكرمكم عند الله اتقاكم) حق قتنده جمله‌دن اكرم واشرف اولنلر متقی اولنلردر اگرچه دنياده اهل غنا اولنلر كريم وشريفدرلر لكن آخرتده اشرف واكرم اهل تقوی‌در (كما قال عليه السلام كريم الدنيا الغنی وكريم الآخرة التقی) وعند الله اكرم اولمغه حسب ونسب وجد واب دخی سبب اولمز بلكه الله قتنده اكرم واشرف اولاين دين كمسنه اللهدن قورقسون وحرامدن پرهيز قيلسون (كما قال عليه السلام من سره ان يكون اكرم الناس عند الله فليتق الله) زيرا الله قتنده وجميع انبيا واوليا حضورنده بر كمسنه‌نك بر آخر كمسنه اوزرينه دولت دنيا ايله وحسب ونسب واقربا ايله فضيلت وشرفيتی اولمز الا كه تقوی ايله (كما روی ابو هريرة عن النبی عليه السلام) (قال عليه السلام لا فضل لاحد علی احد الا بالتقوی) تقوی لغتده فرط صيانته ديرلر هر ضررلو شيدن اما عرف اهل شرعده آخرتده ضرر ويرن شيلردن پرهيز ايتمكه ونفسنی انلردن صيانت قيلمغه ديرلر تقوانك اوچ درجه‌سی واردر اولا نفسنی عذاب مخلددن بری ايلمكدر شرك وكفردن توقی ايتمكله بو عوامك تقواسيدر واكنجيسی جميع صغيره وكبيره اولان خطايادن مجتنب اولمقدر بو خواصك تقواسيدر اهل شرع قتنده متعارف اولان تقوی دخی بودر وحضرت مولانا دخی بو مرتبه‌يه اشارت

ايدوب بيوردرلر (مثنوی) متقی آسب كو بيزار شد * ازره فرعون موسی وار شد (نثر) متقی اولاين دين كمسنه ضرری اولميان شيئی ضرری اولان شيئك خوفندن حذرا ترك ايتمك ايله درجه متقينه واصل اوله نته‌كيم حضرت رسول صلی الله عليه وسلم بو معنايه اشارت ايدوب بيوردرلر (قال لا يبلغ الرجل درجة المتقين حتی يدع ما لا بأس به حذرا مما به بأس) ومشايخ متقی اولنلری بويله تعريف ايدوب بيوردرلركه (التقی من سلك طريق المصطفی ونبذ الدنيا وراء القفا وكاف نفسه بالاخلاص والوفاء واجتنب الحرام والآثام والجفاء) وتقوانك اوچنجی درجه‌سی ماسوی اللهدن توقی وتبری ايلمكدر وسرينی غيريدن تنزيه وتطهير قيلمقدر حق تقا بودركه آيت كريمه‌ده امر اولندی (واتقوا الله حق تقاته) ديمكله (نظم) ندهندت رهی بخلوت يار * تا زغوغای غيری وارهی (نثر) تقوای حقيقی حسن بصری قولی اوزره ان لا تختار علی الله سوی الله در * وامام قشيری بيوردقلری اوزره رؤيت تقوادن مبرا اولمق وكندوينی متقی ومتقی بلمكدن توقی قيلمقدر ودائما رحمت وفضل خدايه متكی ومعتمد اولمقدر (نظم) مدد از لطف ازل جوی كه در راه سلوك * تكيه بر طاعت وبر تقوی خود نتوان كرد

(الدرجة السابعة فی الورع)

ورع لغتده شبهه‌لو اولان شيلردن پرهيز واحتراز ايتمكه ديرلر حلال مبيندر وحرام دخی معيندر لكن بينهما ماده شبهات كثيره واردر پس (استفت قلبك وان افتاك المفتون) حديثنك فحواسی اوزره شبهه‌لو اولان شيلرده مؤمن قلبندن استفتا ايليه اگر قلبنه اول شيلر اضطراب وخلجان ويررسه انی ترك ايليه واگر قلبی حلال اولمسنه مطمئن اولورسه وقرار قيلورسه قبول ايليه (كما قال رسول الله صلی الله عليه وسلم دع ما يريبك الی ما لا يريبك) يريب يبيع وزننده راب يريب ريبه‌دن مشتقدر ريبه قلبه شك وقلق ويرمكه ديرلر * پس تقدير معنای حديث شريف (اترك ما يقلقك ذاهبا الی ما يطمئن به قلبك) ای اذا وجدت نفسك مضطربة فی شیء فدعه واذا وجدتها مطمئنة فاستمسك به) ديمك اولور زيرا قلبك اضطراب وخلجانی اول شيئك حرام اولمسنه علامتدر وسكون واطمئنانی انك حلال اولمسنه دلالت وشهادتدر * سالكه ورعدن اوبر خصلت اولمز زيرا جميع خصائل وفعالك احسن وافضلی ورعدر * بو معنايه شاهد جابر حضرتلرندن روايت اولنان حديث شريفدركه بيوردرلر بر كون بر كمسنه حضرت رسولك حضورلرنده عبادات وطاعات وجهاد وخيراتله ذكر اولندی وبر آخر كمسنه

دخی ورعله ذکر قلندی (وقال صلی الله علیه وسلم لا تعدل بالرعة) یعنی لا تقابل
ولا تعادل شیا بالورع فان الورع افضل کل خصلة) دیمك اولور پس ورع افضل
کل خصال اولدیغی ایچون حضرت نبی علیه السلام بر حدیث آخرده بوکا
ملاك دین بیوردی (کما قال علیه السلام ملاك دینکم الورع) سئل الشبلی
عن الورع قال ان تتورع من ان یتشتت قلبك عن الله طرفة عین) یعنی قلبك
اللهدن طرفة العین متشتت ومتفرق اولمدن تورع ایلمکدر دیدی وسئل الخواص
عن الورع قال ان لا یتکلم العبد الا بالحق غضبا کان اورضا

(الدرجة الثامنة فی التبتل)

قال الله تبارك وتعالی واذکر اسم ربك وتبتل الیه تبتیلا) (قال البیضاوی ای دم
علی ذکر الله لیلا ونهارا وذکر الله یتناول انواع الذکر من التسبیح والتحمید والصلوة
وقرآءة القرآن ودراسة العلم) ومعنی وتبتل ای انقطع بالعبادة الی الله وجرد نفسك
عما سواه) تبتل جمیع ماسوادن بالکلیه منقطع اولوب اللهه متوجه اولمغه دیرلر
حتی عند اهل التحقیق جناتدن ودوات آخرتدن دخی متبتل اولان نفسنی مجرد
قیلمق کرکدر حتی جناب حقه منقطع اولمش اوله * مثلا برکسه حقه جنت ایچون
وتعمیر آخرت ایچون دنیادن منقطع اولسه اول کمسه حقیقة حقه منقطع
اولمش اولماز بلکه آخرته منقطع اولمش اولور وتبتل محض جمیع ماسوادن
بالکلیه اللهه منقطع اولمقدر وجمیع ماسوادن اللهه منقطع اولمغك معناسی
سالك کندو نفسندن وهواسندن واکا متابعت ایلمکدن منقطع اولمقدر
ودخی خلق عالمه اعتماد ایلمکدن وبونلردن خائف وراجی اولمقدن وبونلری مانع
ومعطی بلمکدن وضار ونافع اکلامقدن بالکلیه حقه متبتل اولمقدر

(الدرجة التاسعة فی العباده والعبودة)

عبادت غایت اقصای خضوع وتذلله دیرلر تنکیم طریق معبد دیرلر مذلل معناسن
ویررلر اکثر مشایخ عبادتله عبودتی فرق ایتمامشلر اما بعض محققلر لفظا ومعنا
ایکیسنك ما بینی فرق ایتمشلر عبادتك ماضیسی فتح عینله وعبودتك ضم عینله
دیمشلر ومعنا دخی فرق عظیم بولمشلر * صاحب التیسیر دیرکه عبادت قوللغه
دیرلر وعبودت قول اولمغه دیرلر صاحب عبادته عابد دینور وصاحب عبودته
عبد اطلاق اولنور * پس بو ایکی صفت سالکه لازم وواجب اولان صفتلردندر
برکسه که مجمع اسرار عبادت ومطلع انوار عبودت اولمیه مقبول حق اولماز وراه
سلوکده کماله ایرمز (نظم) خدارا پرستش کن وبندکی * کزین هردو یابد دلت زندکی

پرستش دل از غیر سازد بری * کشد بندکی سوی فرمانبری (نثر)
جناب حقه عبادت ایکی نوع اوزره در بری عبادت ذاتیهٔ مطلقه وبری عبادت
صفاتیهٔ مقیده در * عبادت ذاتیهٔ مطلقه اولدر که هرشیء علم حقده ایکن امر کنه
امتثال ایدوب تکوین وتعیینی قبول قیلوب وجوده کلمسیدر بو عبادت مستمرة
الحکم در رحمت رحمانیهٔ عامه مقابله سنده واقع اولمشدر که بو رحمت رحمانیه
بی سابقهٔ عمل هرشیئك وجودنه شاملدر هرشیء بلا تکلیف ولا تکلف بو یوزدن
اللهه قوللر وفرمانبردر * اما عبادت صفاتیهٔ مقیده که رحمت رحیمیهٔ خاصه
مقابله سنده واقع اولمشدر * انبیا ورسل واسطه سیله خلقه تکلیف اولنان عبادتدر
پس رحمت رحیمیهٔ خاصه نك وصولنه بو عبادت شرطدر بو عبادت اختیارله
اولان عبادتدر عبادت دیدکاری دخی اختیارله اولان عبادتدر * والا هرشیء
جناب حقه بلا اختیار عبادت ایدیجیلردر * نتکیم حضرت مولانا بیوررلر
(مثنوی) اختیار آمد عبادت را نمك * ورنه میکردد بناخواه این فلك (نثر)
پس تفاوت احوال عباد عبادت صفاتیه ایله ظاهر اولور * نتکیم بعضیسی
اختیاریله پرستش واطاعت ایدر * وبعضیسی عصیان ومخالفت جانبنه کیدر
اختیارله مطیع اولنلر درجات نعیمه واصل اولور واختیارله عصیان قیلنلر
درکات جحیمه داخل اولور (مثنوی) از پرستش آن یکی بر صدر وجاه * وان دکر
از سرکشی در قعر چاه * بندکی آمد محك اعتبار * زین محك پیداست هر یکرا عیار
* پس حقیقتده حقه عبادت ایتمك اولدر که فرمان خدایی فرمان هوا
اوزره اختیار ایده سن مادامکه فرمان هوایه مخالفت ایتمیه سن فرمان خدایه
متابعت قیله مز سین زیرا مانعة الجمعدر (نظم) یا رضای دوست باید یا هوای
خویشتن (نثر) هواپرست خدا پرست اولمز هوایه اوین خدایی بولمز (نظم)
مادامکه تو هواپرستی * دست ندهد خداپرستی (نثر) قال الله تبارك
وتعالی فی عابد الهوی (افرأیت من اتخذ الهه هواه) پس اهل طریقته لازم اولان
اولدر که هوایی ترك ایدوب خدا پرست اوله * عابدان خدا درت قسمدر انجق
بر قسمی صحیح خداپرستدر غیریسی نوعا هوا پرستلکدن خالی دکلدر اولکی
قسمی اول عابدلردر که عبادتی جنت ومافیها ایچون ایدرلر بونلر تاجران
ومزدوراندر وایکنجی قسمی عبادتی عقوبتدن خوفلری اولدیغیچون ایدرلر
بونلر چاکران وبندکاندر واوچنجی قسمی استحیاء من الله عبادت ایدرلر بونلر
صادقان ومریداندر ودردنجی قسمی (محبة لوجه الله وطلبا لمرضاة الله

عبادت ايدرلر بو خاصهٔ عاشقاندر (كما قالت الرابعة رضى الله عنها بعزتك وجلالك يا رب ما عبدتك خوفا من نارك ولا رغبة فى جنتك الا لوجهك الكريم) بو مرتبه يه عبودت ديرلر وعبادتله عبودتك بر فرقى دخى بودركه عبادت كلفت ومشقتله مع الخوف والرجاء اولان بنده لكدر وعبودت بلا كلفه ولا مشقه ولا خوف ولا رجا اولان افكنده لكدركه ذوقا وشوقا جان ودلله حاصل اولور شيخ ابن فارض حضرتلرى بو مقامه بو بيتله اشارت قيلور (نظم) وكل مقام عن سلوك قطعته * عبودية حققتها بعبودتى (نثر) يعنى هر بر مقامى كه مقامات سلوكدن بن قطع ايلدم عبودتله اول عبوديتى تحقيق وتثبيت ايلدم عبودتله ذوق وشوقله اولان طاعتله * پس خواصك طاعتى دائما ذوقا وشوقا اولور وعوامك طاعتى طوعا وكرها اولور وطوعا وكرها اولان عبادتده آسمان وزمين ومافيها دخى مشتركدر (كما قال الله تعالى للسموات والارض (ائتيا طوعا اوكرها قالتا اتينا طائعين) (مثنوى) ائتيا طوعا مهار عاشقان * ائتيا كرها لجام عاقلان (نثر) بيورديغى حضرت مولانانك بو معنايه اشارتدر * پس انبيا ومرسلين وملائكهٔ مقربين واولياى كملين جناب حقه طوعا وذوقا وشوقا عبادت ايلمكدن ودخى بز عبدز ديمكدن عار ايلمزلر (كما قال الله تعالى لن يستنكف المسيح ان يكون عبدا لله ولا الملائكة المقربون) بلكه جميع انبيا واوليا كمالى عبوديتده بولمشلردر انكچون حضرت مولانا دخى بيوررلر (نظم) من بنده شدم بنده شدم بنده شدم * من بنده بخدمتت سرافكنده شدم * هر بنده كه آزاد شود شاد شود * من شاد ازآنم كه ترا بنده شدم (نثر)

(الدرجة العاشرة فى الحرية)

حريت ربقهٔ رقيت دنيادن آزاد اولمغه ديرلر وبندهٔ بند دراهم ودينار ايكن خلاص اولوب دلشاد اولمغه تسميه ايدرلر نتكيم حضرت مولانا بيوررلر (مثنوى) بند بكسل باش آزاداى پسر * چند باشى بند سيم وبند زر (نثر) بو خلقك هر بريسى بر شيئك قولى اولمشدر روانى معنا كنديه معبود قيلمشدر كيميسى اسير درهم ودينار وكيميسى بندهٔ نفس غدار وكيميسى دخى عبد بطن واسير فرج مردار اولمشدر انكچون حضرت رسول بو صفتلو كسنه لره بددعا ايدوب بيوررلركه (تعس عبد الدنيا وتعس عبد الدينار والدرهم وتعس عبد بطنه وتعس عبد فرجه ان اعطى رضى وان لم يعط سخط) پس سالكه لازم اولان اولدركه بونلره اسير اولمقدن ازاد اولوب حق قولى اولمغله دلشاد اوله (سئل الجنيد متى يكون العبد

عبدا محضا لله قال اذا كان حرا عما سوى الله (رباعى) آن دل كه به بندكى حق شاد بود * زانده وهر دو كون آزاد بود (نثر) شيخ حضرتلرى فتوحاتده بيوررلركه (فالحرية عبودة محضة لله فاذا كان العبد حرا عما سوى الله لا يسترقه شئ كون الا الله) يعنى حريتدن مراد سائر اشيانك قيدندن آزاد اولوب محضا اللهه قول اولمقدر * پس بر بنده كه ماسوى اللهدن حر اوله انى بر شئ رق وعبد ايده مز اللهدن غيرى اكرچه اكثر سالك اسير درهم ودينار اولمقدن خلاص اولور ولكن اسير نفس خر اولور وكرفتار خواب وخور قالور پس كركدركه قيد تندن وبندبدندن دخى نجات بوله نتكيم حضرت بايزيددن منقولدركه (رأى رجلا قال ما حرفتك قال خربند فقال امات الله حمارك لتكون حرا وعبد الله لا عبد الحمار) اسير لذت تن اولان اسير خر اولاندن بدتردر (نظم) اسير لذت تن ماندهٔ وكرنه ترا * چه عيشها كه در عالم دل مهيا نيست

(باب ثالث)

سلوكده اولان معاملاتى بيان ايلر (بو باب دخى اون درجه يى شاملدر)

درجهٔ اولى مراقبه يى بيان ايلر) مراقبه وترقب وارتقاب لغتده انتظار معناسنه در اما اصطلاح مشايخده مراقبه جناب حق قلبله ملاحظه ايتمكه ديرلر وحضرت حقى ملاحظه ايتمكه ديرلر وحضرت حقى ملاحظه قيلمق انى دائما كندونه حاضر وناظر واقوالنه سميع واحوالنه عليم واعمالنه بصير بيلمكله ومشاهده قيلمغله اولور زيرا حق تعالى عبدك هر حالنه وجزوى وكلى اولان اعمالنه ناظر وشاهددر (كما قال الله تعالى فى كتابه الكريم وما تكون فى شأن وما تتلوا منه من قران ولا تعملون من عمل الا كنا عليكم شهودا اذ تفيضون فيه) يعنى يا محمد سن بر كارده اولمزسن ودخى قرآندن بر مقدار اوقومزسن * ودخى سزاى عبادم عملدن بر عمل اشلمزسز الا كه بز سزك اوزريكزه شاهد وناظرلرز شول وقتده كه سز اول عمله داخل اولوب خوض ايدرسز * پس كركدركه طالب هر بر دمده حقه مراقب اوله وانى كندويه ناظر بيله (كما قال الله تعالى الم يعلم بان الله يرى) يعنى عاصى وكافر اولان بيلمزمى كه تحقيقا الله تعالى هر كسك احوالنى كورر واسرارينه مطلع اولور واكا كوره انلره جزا قيلور * محققلر ديرلركه بو آيتك ورودى خاص وحكمى عامدر ودخى بو آيتده هم وعد وهم وعيد واردر * پس ديمك اولوركه اى عاصى توبه ايله كه الله كناهكه عالمدر واى مرائى عملده اخلاص ايله كه حق سرك مطلعدر واى مؤمن بر يرى تنها اصانوب خطايه شروع ايلمه كه حق هر يرده حاضر وناظردر نتكيم

بعض مشايخ بيوررلر (اذا عصيت مولاك فاعص فى مواضع لا يراك) جنيد بغدادى حضرتلرينك بر نومريدى وار ايدى سائر مريدلردن زياده اكا رعايت ايدرلردى اندن مقدم اولان مريدلرا كا غبطه ايدوب ديديلركه هنوز كلان بر كسه يه بو قدر تعظيم نه يى ايجاب ايدر * شيخ نور ولايتله بونلرك ما فى الضميرين بيلوب بونلره بر تاوق ويروب ديديكه وارك شو تاوقلرى بر تنهايرده ذبح ايدك * پس بونلر اول تاوقلرى ذبح ايدوب كتورديلر الا اول نو مريد اولان كسه * پس اول ذبح ايتميوب كتوردكده شيخ ديديكه سن نيچون ذبح ايتمدك اويكت ديديكه بيورديكزكه بونى بر تنهايرده ذبح ايله پس هيچ بر تنها ير بولمدم وحقدن خالى بر محل كورمدم حضرت جنيد بونلره ديديكه بنم بوكه رعايتم اشته بو مشاهده ايچوندر پس حق دائما حاضر وناظر بلكدن وسميع وبصير مشاهده قيلمقدن مقصود اولدركه انك حضورنده افعال قبيحه ايلمكدن واقوال شنيعه سويلمكدن حذر ايليه سن نتكيم حضرت مولانا بو مرتبه يه مناسب بيوررلر (مثنوى) از پى آن كفت حق خودرا بصير * كه بود دردیدنت هردم نذير * از پى آن كفت حق خودرا سميع * تا ببندى لب ز كفتار شنيع * از پى آن كفت حق خودرا عليم * تا نينديشى فسادى توز بيم (نثر) بو بيانه مناسب واسطى ديركه (المراقبة محافظة القلب عن سوء الخواطر ومشاهدة الحق فى الباطن والظاهر) وقاشانى دخى ديركه (المراقبة دوام شهود نظر الحق اليك وان تشاهد رقيبا شاهدا عليك وان لا تعارض بفعلك فعله وارادتك ارادته ولا تفعل ولا تريد الا ما فعله واراده) يعنى مراقبه حقك سكا شهودينك دوامندر وسنكدخى انى اوزريكه رقيب وشاهد مشاهده قيلمقلغكدر وفعلكله انك فعلنه معارضه قيلمقدر واراد تكله انك ارادتنه مخالفت ايتمامكدر ودخى برشيء اشلمكدر وبرنسنه ديلمامكدر الا انك اشليوب ديلهديكنى پس بو مرتبه يه وارن وبو مشاهده يى قيلان كسه لرده حرمت ورعايت خصلتى ظهوره كاور ومعامله سى دائما حرمت ورعايت اوزره اولور

(درجهٔ ثانيه حرمت ورعايتى بيان ايلر)

مشايخ رحمهم الله ديرلركه (الحرمة هى تعظيم الامر باتيان المأموربه والانتهاء عما نهى عنه بان يعرف عظمة ربك ويعبده على وجه الحرمة والتعظيم) يعنى حرمت امر حقه تعظيمدر مأموربهى ادا قيلمغله ومنهى عنهدن معرض اولمغله ربكك عظمتنى بيلمكله واكا على وجه الحرمة والتعظيم عبادت قيلمغله ومراقبه يه ايروب مشاهده مرتبه سن بولدقدنصكره حرمت ورعايت قيام وقعود وجلوس

ورقودده دخى اجرا اولنور زيرا پادشاه اعظم قتنده بنده بالضرورى مؤدب واهل حرمت اولور (كما روى ان ابا يزيد تعب ليلة من طول القيام فلما جلس مد رجله فسمع هاتفا يقول هكذا تجالس الملوك ولا يجالس مثل هذا العبد الصعلوك فخاف ان لا يمد رجله بعده ابدا حرمة لربه) يعنى بايزيددن روايت اولنديكه بر كيجه زياده طول قيامدن كندولره فتور وتعب كلوب اوتوردى پس اوتوروب اياقلرين اوزتديغى كبى هاتفدن بر آواز ايشتديكه متنبه اولكه بوكونه عبد صعلوك اوتورمز بلكه بويله ملوك اوتورر * پس اول حضرت قسم ايلدى آندنصكره ابدى اياق اوزتمامغه ربسنه حرمت وتعظيمدن اوترى (بيت) هركه آرد حرمت او حرمت برد * هركه آرد قند لوزينه خورد * پس ارباب كمال اصل حين انبساطده حرمت قيلمق كرك وحين انبساطده اولان آشنالغه روشنالغه مغرور اولوب بعض مراد ايچون جرأت وجسارت قيلمامق كرك مثلا جناب حق حضرت موسايه انبساط حالنده ايكن بيورديكه (يا موسى سلنى كل مرادك ولو ملح العجينك وشعير الحمارك) پس بو واسطه ايله اول حضرت مست اولوب حالت بسط اكا غلبه قيلوب ديديكه (رب ارنى انظر اليك) پس درحال تيغ (لن ترانى) ايله بو آرزو قطع اولندى بو معنى دلالت ايلركه سالك حضرت الهيه ده حرمت قيله وجرأت وجسارتدن برى اوله اى اخى بيلكه اهل الله اوچ قسمدر برقسم واردركه حين انبساطده بلكه هر حالتده دائما ادب وحرمت اوزره اولور ونامحرمدن سر وحدتى ستر قيلور وبرقسمى دخى واردركه اسرار الهيه يى على وجه الحرمة والتعظيم اظهار ايلر ولكن كمال ايله منبسط اولوب شطح وطامات برله ترك حرمت قيلمز وبرقسمى دخى واردركه كمال ايله منبسط اولور وترك حرمت ايدوب اظهار شطح وطامات قيلور اوّلكى قسمك مثالى جنيد كبى ايكنجيسنك مثالى شبلى كبى اوچنجيسنك مثالى منصور كبيدر (كما روى ان الشبلى قال شربت بالكأس التى شرب بها الحلاج فصحوت ولم يصح الحلاج فبلغ الحلاج ذلك فقال لو شرب بالكاس التى شربت بها السكر كما سكرت فبلغ الجنيد امرهما فقال يقبل قول الصاحى على السكران فرجح حال الشبلى على حال الحلاج لانه حفظ الحرمة)

(درجهٔ ثالثه اخلاصى بيان ايلر)

جناب حق جل شأنه حديث قدسيده بيوررلركه (الاخلاص سر من اسرارى استودعته قلب من احببته من عبادى) يعنى اخلاص بنم اسرارمدن بر عظيم سردر بن آنى امانت قودم قوللرمدن سوديكم كسه نك قلبنه * اخلاص اعمالى

ودینی عجب وریادن وحیله ودغادن خالص قیلمغه دیرلر والله ایچون اولان دین
بونلردن خالص وصافی اولاندر (کما قال الله تعالی الا لله الدین الخالص) وشیخ
الاسلام حضرتلری دخی اخلاصی بویله تعریف ایدوب دیرکه (الاخلاص تصفیة
العمل عن کل شوب قال بعض الشارحین المراد بتصفیة العمل عن کل
شائبة هی اخراج رؤیة العمل من العمل والخلاص عن طلب العوض علی العمل
عملدن رؤیت عملی اخراج ایلمک اکا اعتماد ایلمامکدر زیرا عمله اعتماد ایلمک نقصان
عرفانه دلالت ایلر (کما قال ابن عطا الاعتماد علی العمل عند وجود الزلل
نقصان لاهل المال) وعملی عوض وثواب ایچون قیلمق دخی اخلاصی مخلدر
وحظ نفس شائبه سنی مشعردر * پس اخلاص بونلردن دخی عملی خالص قیلمقدر
(کما قال ابو عثمان المغربی الاخلاص مالا یکون فیه للنفس حظ ولا یرضی
صاحبه علیه عوضا فی الدارین) بلکه اصل اخلاص کندوینی مخلص کورممکدر
انکیچون (الاخلاص ان لا ترالک مخلصا) دیدیلر زیرا اخلاص رؤیت اخلاصله
معلوله در (کما قال ابو یعقوب موسی مناسبا لهذا المحل متی شهدوا فی اخلاصهم
الاخلاص احتاج اخلاصهم الی اخلاص آخر لان الاخلاص معلولة برؤیة
الاخلاص) پس حقیقتده مخلص اولدرکه جمله حول وقوتی اللهک ایله
وعبادات وطاعات آنک توفیق وتیسیری ایدوکن معلوم قیله پس بویله کورن
کمسنه عملی کندودن بلمز وانک اوزرینه مزد واجرت طلب قیلمز بلکه آنی
حقدن مطلقا فضل وامتنان وکرم واحسان بیلور بومرتبه ده علم وعملن شوائب
شرکتدن تهذیب قیلور

(درجهٔ رابعه تهذیب ندرآنی بیان ایلر)

مشایخ رحمهم الله تهذیبی بویله تعریف ایدرلرکه التهذیب هو تنقیة العلم والعمل عما
یشوبه مما لا یلیق به یعنی تهذیب علم وعملک هر برینی لایق اولمین شیلرک شائبه سندن
پاک قیلمقلقدر وبی ریا وسمعه مؤدب وخلوق اولمقلقدر * پس بو تهذیب وتنقیه
دخی خالص اولمین وصفا بولمین کمسنه لر ایچوندر نتکیم بیوردرلر (التنقیة والتهذیب
جار مجری معالجة المریض) (مثنوی) بهر انست این ریاضت وین جفا *
تا برآرد کوره از نقره جفا * بهر آنست امتحان نیک وبد * تا بجوشد بر سر آرد
زر زبد (نثر) پس خلوص وصفا بولان وصحیح المزاج اولان کمسه لره لازم اولمز
بلکه ارباب بدایات واصحاب ریاضاته واجب اولان خصلتلردندر (کما قال شیخ
الاسلام التهذیب امتحان ارباب البدایات وطریقة اصحاب الریاضات) بو راده

امتحاندن مراد دنس طبیعتدن تطهیر ولوث بشریتدن تخلیص قیلمقدر پس
ارباب بدایته لازمدرکه خلقلرین پرامز خو یلردن تطهیر واد بلرین تحسین ایده لر
وعلملرین جهالتدن وعمللرین ریا وسمعه دن وعبادتلرین عادتدن تنزیه ایتمک
طریقنه کیده لر زیرا عادت ایله عبادت اولمز انکیچونکه عادت طبیعت ثانیه در پس
مقتضای طبیعت اوزره اولان عمل عبادت صایلمز (کما قال بعض المشایخ
ما یفعل الانسان بالطبع لا یعد من العبادات وکذلک ما یفعل بالعادات لا یعد
من العبادات بل یجب للعبادة من قصد ونیة ومخالفة النفس والهوی ولهذا قیل
صائم الدهر لا صائم ولا مفطر لتعود النفس وعدم تاثیره فیه ولذلک کان افضل
الصوم صوم داود علیه السلام لمخالفة الطبیعة والعادة فیه) یعنی بعض مشایخ
دیدیلرکه انسان طبعله ایشلدیکی عمل عباداتدن عد اولنمز وکذلک عادتله ایشلدیکی
عمل دخی عبادتدن عد اولنمز بلکه عبادته نیت خالصه ومخالفت نفس وهوا
واجبدر انکیچون صائم الدهرک حقنده نه صائمدر ونه مفطردر دینلدی نفسک
اکا اعتیادی وصومک آنده عدم تأثیری اولدیغیچون وبواجلدن صوم داود
افضل اولدیکه انده طبیعت وعادته مخالفت واردر * پس عبادتکه شائبهٔ
عادتدن خلاص اوله استقامت حاصل اولور وبو مرتبه یه ایرنه مستقیم دینور

(درجهٔ خامسه استقامتی بیان ایلر)

استقامت طعامده وشرابده وعقیده واعماللده واحوالده واقوالده بلکه هر شیده
افراط وتفریطدن حذر ایتمکدر وسلوکه استواء قصد ایله کتمکدر انکیچون
(الاستقامة هی استواء القصد فی السلوک) دینلر ومسترشد وطالب اولنلری
بو استوا واعتداله ارشاد قیلمشلردر وجناب حق دخی بو آیت کریمه ده مستقیم
اولان قوللرینه نه لطف ایلدیکنی بیان ایدوب بیوردرلر (ان الذین قالوا ربنا الله
ثم استقاموا تتنزل علیهم الملائکة) تحقیقا شول کمسه لرکه الله بزم ربمزدر دیدیلر
وربوبیت ووحدانیته اقرار ایلدیلر آندنصکره اعمالده واحوالده استقامت
قیلدیلر انلرک اوزرینه ملائکهٔ رحمت نزول ایلر یا عند الموت ویا عند البعث
(ان لا تخافوا ولا تحزنوا) دیمکله (وابشروا بالجنة التی کنتم توعدون) مژده سن
ویرمکله یعنی بشارتلنک ای مؤمنلر شول جنتله که سز دنیاده وعده اولنیدیکز
ایدی دیو مژده ویرمکله * بو آیت خلاصهٔ علم وعملی جامعه در خلاصهٔ علم توحید
وخلاصهٔ عمل استقامتدر وبو استقامت خلاصهٔ عمل اولدیغیچون بونک ثواب
وجزاسی احصا اولنمز (کما روی عن ثوبان رضی الله عنه قال رسول الله صلی الله

عليه وسلم استقيموا ولن تحصوا واعلموا ان خير اعمالكم الصلوة ولا يحافظ
على الطهارة الا مؤمن) معناى شريفى امتم سز استقامت ايلك وحالبوكه سز
استقامتك ثواب وجزاسنى احصايه قادر دكلسز ويلك كه تحقيق سزك خيرلو
عملكز صلاتدر كه انواع عباداتى جامعه در اولا انده استقامت ايلك* وصلاتده
استقامت ايكى وجهله اولور بر وجهى ظاهرا تعديل اركان ايدوب قيام وقعود
وسجودين فقهاءدين يازديغى اوزره اداقيلمقدر وبر وجهى دخى باطنا اول
صلاتده سمعه وريا ايلمدن وبونلر امثالى مضرسيئه دن محفوظ القلب اولمقدر
اصل طهارت حقيقى بو كاديرلر* پس بو طهارته مواظبت ايلمز الا كه مؤمن كامل
پس مؤمن مستقيم اولدركه نور هدايتى بوله واوساخ طبيعت وبشريتدن قلبنى
طاهر قيله وغبار اغيار وماسوادن منقا اوله (نظم) كسى دانم ز اهل استقامت
كه باشد برسر كوى هدايت بانوار هويت جان سپرده* ز اوساخ طبيعت
بالكل مرده* تمام از كردتن دامن فشانده* برفته سايه وخورشيد مانده (نثر)
قال فى العوارف حاكيا عن ابى على الجوزانى قال كن طالب الاستقامة لا طالب
الكرامة فان ربك يطلب منك الاستقامة وانت تطلب الكرامة) استقامت ربك
رضاسيدر وطلب كرامت نفسك هواسيدر* پس اهل حق اولان هواى نفسدن
كذر ايدوب رضاى حقه نظرا تمك كرك فى الحقيقه كرامت خود حصول
استقامتدر (كما قال ابن عطا الكرامة فى الحقيقة انما هى حصول الاستقامة
وربما رزق الكرامة من لم يحصل له الاستقامة فالواجب على العبد ان لا يحرص
الا على الاستقامة لان الكرامة التى بمعنى خرق العادة لا اعتبار بها عند اهل
التحقيق) ابن عطا ديركه كرامت فى الحقيقه دكلدر الا حصول استقامتدر آز
اولور كه بر كمسه يه استقامت حاصل اولمدين كرامت مرزوق اولور* پس عبده
واجب اولان حريص اولميه الا كه استقامته زيرا خرق عاده معناسنه اولان كرامته
عند اهل التحقيق اعتبار يوقدر بلكه بونلر قتنده اكبر كرامات اخلاق وصفاتى
تبديل ايتمكدر (كما قال سهل بن عبد الله التسترى اكبر الكرامات ان تبدل خلقا
مذموما من اخلاق نفسك بخلق محمود) پس ارباب كمال بو كرامت وخرق عادهيى
حيض الرجال ديدوب ترك ايتمشلر وهمان اصلاح نفس واستقامت طريقته
كتمشلر (كما قيل يوما لابى يزيد فلان يمر ساعة بمكة قال الشيطان يسير من المشرق
الى المغرب طرفة عين وهو فى لعنة الله وقيل له فلان يمشى على الماء ويطير فى الهواء
قال الحيتان والخشب وامثالهما تمشى فى الماء والذباب والطيور يطير فى الهواء

فقال ان رجلا بسط مصلا على الماء وتربع فى الهوآء لا تعجبوا ولا تلتفتوا اليه
حتى تنظروا كيف تجدونه فى الامر والنهى والاستقامة) ديو حضرت اكثر
حالتده كرامت مكرندن حقه استعاذه ايدرلردى شيخ يحيى بن معاذ نقل ايلر
وديركه (رايت ابا يزيد عند البحر يوما ساجدا يقول اللهم ان قوما طلبوك
فاعطيتهم المشى على الماء والهواء فرضوا بذلك وانى اعوذ بك من ذلك وان قوما
طلبوك فاعطيتهم طى الارض فرضوا بذلك وانى اعوذ بك من ذلك وان قوما
طلبوك فاعطيتهم كنوز الارض فانقلبت لهم الاعيان فرضوا بذلك
وانى اعوذ بك من ذلك وان قوما طلبوك فاعطيتهم عبدك خضرا فرضوا بذلك
وانى اعوذ بك من ذلك حتى عد كذا وكذا اكثر مقامات من مقامات الاوليا
فقال الهى اطلبك واطلب رضاك وافنى وجودى فى هواك) شيخ حضرتلرى
شيخ ابو مدينك ندن حكايه ايدوب بيورورلر كه بو عالمده متصرف اولان ابدالدن
بعضيسى شيخك مريدلرينه ديديلركه (مالنا لا يعتاص علينا امر ويعتاص
على الشيخ اقل الامور مع انا نتمنى مقامه ولا يتمنى مقامنا فبلغ ذلك الشيخ ابا مدين
فقال تركنا مرادنا لمراده) پس ارباب تصوف مرادلرين مراد حقده ترك ايدوب
فانى اولديلر اما ارباب تصرفده دخى مرادشائبه سى واردر نكيجون (التصوف
مع التصرف مما لا يجتمعان) ديمشلر والله اعلم

(درجه سادسه توكلى بيان ايلر)

عن ابن عباس رضى الله عنه قال رسول الله صلى الله عليه وسلم تدخل الجنة
من امتى سبعون الفا بغير حساب هم الذين لا يسترقون ولا يتطيرون وعلى ربهم
يتوكلون) يعنى جنته داخل اولورامتمدن يتمش بيك كمسه بغير حساب بونلر
انلردركه برشىء ايچون افسون ايتمزلر وبرشيئى دخى تطير وتفال ايلمزلر بلكه ربيلرينه
متوكل اولورلر (قال الشيخ اكمل التوكل نوعان عام وخاص فالعام ان يعلم الرجل ان
لا مؤثر فى كل شىء الا الله ولا يؤثر شىء الا بامر الله فالطعام لا يشبع الا بامر الله والماء
لا يروى الا بامر الله والادوية لا تشفى والسم لا يقتل والنار لا تحرق والبرد لا يبرد
الا بامر الله وقس على هذا كل الاشياء والتوكل الخاص ان يترك الرجل التداوى
والاسترقاء لقوة يقينه بان لا يصيبه الا ما كتب الله) بو صنف تدبير نفسى
ترك ايدوب حول وقوتلرندن منسلخ اولوب بين يدى الله كالميت بين يدى الغسال
اولورلر (كما قال ذو النون التوكل ترك تدبير النفس والانخلاع عن الحول والقوة
وان يكون العبد بين يدى الله كالميت بين يدى الغسال يقلبه كيف يشاء)

بوكونه توكل كه امرى مالكنه تسليم ايدوب انك وكالتنه تعويل قيلمقدر عوامه
اصعب منازل وخواصه اضعف خصائلدر (كما قال شيخ الاسلام التوكل وكلة
الامر كله الى مالكه والتعويل الى وكالته وهو من اصعب منازل العامة واوهى
السبل عند الخاصة) يعنى امرك كليسنى مالكنه ويرمكدر وانك وكالتنه اعتماد
قيلمقدر بو عوامك منازلنك اصعبى وخواصك قتنده اضعف سبلدر عوامه
اصعب اولمسى بو جهتدندركه نفوس عوام اسبابه محبت ايتمكله اسباب بونلره
حقدن حجاب اولمشدر اللهه اعتمادن اسبابه اعتمادلرى زياده در بو جهتدن ترك
اسباب ايده مزلر و توكل بولنه كيده مزلر قياس ايدرلركه اسبابه مراجعتسز بركار
حاصل اولمز وبلا سبب برشئ ظهوره كلمز مع هذا سبب اورته ده برالت
ملاحظه در اما عوام بويله بلمدكلر ايچون انلره توكل اعصب منالدر (مثنوى)
بوزطفلى چون سببها ديدهٔ * برسبب ازجهل زان جفسيدهٔ * باسببها ازمسبب
غافلى * سوى اين روبوشها زان مائلى * چون سببها رفت برسر ميزنى * ربنا وربناها
مى زنى * رب ميكويد بروسوى سبب * چون زصنعم يادكردى اى عجب (نثر)
(قال الشيخ فى الفتوحات التوكل اعتماد القلب على الله مع عدم الاضطراب عند
فقد الاسباب الموضوعة فى العالم التى من شأن النفوس ان تركن اليها فان
اضطرب فليس بمتوكل وحال المنعوتين بهذا المقام منهم من يكون بين يدى الله
كالميت بين يدى الغسال ومنهم من يكون حاله حال الولد مع والده فى مال والده
ومنهم من يكون حاله حال العبد مع سيده فى مال سيده) يعنى توكل قلبك اللهه
اعتماديدر اسباب ضايع اولدقده قلب مضطرب اولمامغله اوله اسبابكه بو عالمده
موضوعه دركه اكا ميل ايلمك نفوسك شانندندر اكر عند فقد الاسباب قلب
مضطرب اولورسه متوكل اولمز وبو توكل مقاميله منعوت اولنلرك حالى بعضيسى
بين يدى الله غسال اوكنده ميت كبى اولور وبعضيسنك حالى عبدك افنديسيله
اولان حالى وافنديسنك مالنده اولان حالى كبى اولور وبعضيسنك حالى اوغولك
باباسيله اولان حالى كبى اولور اما توكل خواص قتنده اضعف سبل اولمسى
ولدركه برمفحواى (ان الامر كله لله) هر امر اللهكدر بركمسه نك هيچ بركارده مالكيتى
يوقدر (كما قال الله تعالى لرسوله ليس لك من الامر شئ) پس اشرف عالم وسيد
ولد آدمه خطاب بويله اولنجق ما دوننده اولان كمسه لرك ملكده نيجه مدخلى اولور
پس خواص بلديلركه على الاطلاق ملك انكدر * پس نه شيده آنى وكيل اتخاذ
ايتسونلر ملك انك ايكن نوجهله آنى وكيل ايدنسونلر انكيچون توكل عند

الخواص اضعف سبلدر بلكه خواص جمله امرلرينى حقه تفويض ايلمشلردر واونه
ايشلرسه راضى اولمشلردر

(درجهٔ سابعه تفويضى بيان ايلر)

(قال الله تبارك وتعالى حاكيا عن آل فرعون قال وافوض امرى الى الله ان الله
بصير بالعباد) يعنى آل فرعون ديديكه بن امرمى اللهه تفويض ايلرم الله عبادنه
بصيردر * پس بنده يه لايق اولان اولدركه هر حالنى وكارنى اللهه تفويض ايليه
توكلدن تفويض اولى در زيرا تفويض من حيث المعنى توكلدن اوسعدر
ومن حيث الاشارة آندن الطفدر انكچونكه توكل بعد وقوع السبب حاصل اولور
اما تفويض هم بعد وقوع السبب وهم قبل وقوع السبب واقع اولور توكلك
بعد وقوع السبب اولمسنه مثال تكيم حضرت يعقوب عليه السلام اولادنك
حفظنده ديديكه (يابنى لا تدخلوا من باب واحد وادخلوا من ابواب متفرقة
وما اغنى عنكم من الله من شئ ان الحكم الا لله عليه توكلت) يعنى يعقوب عليه
السلام ديديكه اى اوغللرم مصره كيردكده جمله كز بر قپودن كيرميك بلكه
هر بريكز برا كنده قپولردن كيرك وبن اللهدن كلان شيدن برشيئ صمزدن دفعه
قادردكلم زيرا بركمسه ايچون حكم يوقدر الا الله ايچون بن اكا توكل ايلدم يعنى
بن آنى سزلك صيانتكزده وكيل اتخاذ ايلدم بو توكل بعد وقوع السببدركه اول
اولادنك صيانتيدر وبرمثال دخى بعد وقوع السبب اولديغنه بودركه حضرت
رسول عليه السلام اصحابيله ايدى ديديلركه مشركار سزلك قتلكزه جمع اولديلر
قورقولك انلر ديديلركه بزه الله كفايت ايدر واول نعم الوكيلدر تكيم بو آيت بو معنايه
دلالت ايدر (ان الناس قد جمعوا لكم فاخشوهم فزادهم ايمانا وقالوا حسبنا الله
ونعم الوكيل) بو توكل دخى بعد وقوع السببدر وسبب مشركاردن كندولرى
صيانتدر پس توكل بعد وقوع السبب اولنه ديرلر اما تفويض هم قبل وقوع
السبب وهم بعد وقوع السبب اولور قبل وقوع السبب اولديغنه مثال حضرت
نبى عليه السلام ياتدقلرى وقتده يوررلرديكه (اللهم انى اسلمت نفسى اليك
والجأت ظهرى اليك وفوضت امرى اليك) وبعد وقوع السبب اولديغنه مثال
آل فرعونك امرنى اللهه تفويض كبيدر (كما قال وافوض امرى الى الله) بو راده
سبب فرعونك خوفيدر پس تفويض ايله توكلك ما بيننده عموم وخصوص اولور
تفويض اعم وتوكل اخص اولور و توكل تفويضك برشعبه سى كبى اولور
وتفويض هر وجهله توكلدن اوسعدر وهم ادبه اوفق و آندن من حيث المعنى

سالکه الیقدر زیرا تفویض حول وقوتدن بری اولمق وکندوبی حق رضاسی
ایچون کندو تصرفندن تخلیه قیلمقدر وحقی کندو مقامنه تصرفده قائم
قیلوب هرنه ایشلرسه اکا راضی اولمقدر اما توکل بویله دکلدر زیرا متوکل اکا
دیرلرکه نفسنک مصالحنده حقی کندویه وکیل اتخاذ ایلیه پس بونده من وجه
جرأت وجسارت واردر ونظر قیلنسه سوء ادبدن خالی دکلدر اکر جناب حق
جل شانه توکلی مندوب قیلمیدی انبیا واولیادن برکسه بوکا جرأت ایتمیه‌لردی
پس جمیع امورین حقه تفویض ایدوب آندن هرنه کلورسه (کل شیء من الحبیب
حبیب) دیوب انک ارادتنه راضی اولمق کمال عبودیته انسبدر

(درجهٔ ثامنه ثقه ندر آنی بیان ایلر)

ثقه قلبک حقه اعتمادی وحکمته وتوفیقه درتوکل وتسلیم وتفویضدن بو اولیدر
زیرا سواد عین توکل ونقطهٔ دائرهٔ تفویض وسویدای قلب تسلیمدر یعنی
بو مقاملرک مداری وحیاتی ثقه‌در بو روح کبی انلریدن کیبدر نتکیم عین سواد ایله
ناظر ودائرهٔ نقطه اوزره دائر وقلب سویدا ایله حی وقادر اولدیغی کبی بو مقاملرک
هربری ثقه سزلی معنیدر نتکیم بو مقامده جناب حق ام موسادن حکایه ایدوب
بیوردی (فاذا خفت علیه فالقیه فی الیم) ام موسایه خطاب عزت بویله وارد
اولدیکه ای ام موسی شول وقتده که سن موسانک اوزرینه قورقه‌سن سن آنی
دریایه القا ایله پس ام موسی جناب حقه اعتماد ایدوب آنی دریایه القا ایلدی
اکر حقه ثقه‌سی اولمیه ایدی آنی دریایه آتمزدی بو مرتبه‌نک صاحبلری سر قضا
وقدره کمالیله واقف اولنلردر زیرا بیلورلرکه خلاف حکم الله برشیئک وقوعی ممکن
دکلدر (کما قال علی کرم الله وجهه اعلموا علما یقینا ان الله لم یجعل للعبد وان عظمت
حیلته وقویت مکیدته اکثر مما سمی له فی الذکر الحکیم) راحت بولان بو علمه
واقف اولاندر وزحمت ومشقت چکن بو سردن غافل قلاندر اول کمسه که (لا مرد
لقضاء الله ولا معقب لحکم الله) معناسنه عارف اولدی (وقل کل من عند الله)
اسرارینه (والله خالق کل شیء) فحواسنه وقوف بولدی اول کمسه کندو حول
وقوتن ترک ایدوب حکم حقه واثق اولدی وفوت اولانه محزون اولمدی واولنه
کلنه فرح قیلمدی (کما قال الله تعالی ما اصاب من مصیبة فی الارض) یعنی
مصیبتلردن روی زمینده برمصیبت اصابت ایلمدی قحط وغلا وطاعون ووبا کبی
(ولا فی انفسکم) ودخی نفسکزده آفات وبلیاتدن برمرض اصابت ایلمدی
(الا فی کتاب مبین) الا اول مصیبت کتاب مبینده ثابته‌در وعلم الهیده معلومه‌در

(من قبل ان نبراها) بر اول مصیبتی ویاخود سزک نفسلریکزی خلق ایلمزدن اول
(لکیلا تأسوا علی ما فاتکم ولا تفرحوا بما آتاکم) کتاب مبینده بو جمله
انکچون اثبات اولندیکه تا دنیادن فوت اولنه محزون اولمیه‌سز ومال
ومنصبدن اعطا اولنانه فرح قیلمیه‌سز (قال البیضاوی فان من علم ان الکل
مقدر هان علیه الامر) پس برکسه که خلایق اوزره جاری اولان احکامک
جمیعسنی صور معلومات الهیه ایدوکن بیله ولوح محفوظده مثبت اولدیغنه عالم
اوله محنت قصد وطلبدن نجات بولور وحکم الهه واثق اولوب هرنه کلورسه
تسلیم اولور

(درجهٔ تاسعه تسلیم ندر آنی بیان ایلر)

تسلیم اولدرکه عالم غیبدن ظهوره کلان اموره راضی اولمقدر مثلا سیول وامطار ایله
ویاخود حوادث ونوائب روزکار ایله حرث ونسلک وکار وکسبک هلاک اولمسی
وقتنده حکم خدایه رضا ویروب ترک اعتراض ایده وبلا اضطراب وتألم انقیاد
جانبنه کیده * تسلیم اول کمسه‌یه میسر اولورکه قضا وبلانک بیله که وقوعی
مشیت خدا ایله‌در ومشیت خدا علم وحکمته تابعدر پس لحکمة اولان شیء عبث
اولمز وحکیمه اعتراض لازم کلمز * پس سری معلوم اولمیان شیده عبدک شانی تسلیم
اولمقدر وقضای حقه کندوبی مطیع قیلمقدر تسلیم مرتبه‌سنده اولان کمسه‌نک
شانی بودرکه اکر بو عالمده عقله مخالف وقلبه مزاحم وحضوره مانع بعض
احوال کورسه مثلا ملک ظالمک ملک عادله ظفر بولمسی کبی ویاخود
براستک انبیا واولیایه ایذا قیلمسی کبی ویاخود برجاهلک برعالمه غالب اولمسی
وعالم وعاقلک ذلیل ومحروم قالمسی کبی وبونلر امثالی عقله مخالف وقلبه مزاحم
هرنه شیء کورسه وهرنه احوال مشاهده قیلسه اعتراض قیلمیه وپراکنده خاطر
اولمیه زیرا بو جمله‌سی کما کان واجب الوقوعدر ومقتضیات حقایق واستعداداتدر
اویله اولمق هب حکمت اوزره در عبث دکلدر * کما قال ابن الفارض (شعر)
فلا عبث والخلق لم یخلقوا سدی * وان لم تکن افعالهم بالسدیدة (نثر) اصل
تسلیم اودرکه سالک سلوکنده نیجه اهوال مفزعه ومخاوف مهلکه‌یه مبتلا
اولسه مثلا بحارده کرداب واخطاره کرفتار اولمق کبی ویاخود بریرده حرب
وقتال وجنک وجدال ایله پر زخم وپر آزار اولمق کبی وبونلر امثالی محنت
وفلاکته هرنه ایسه راست کلک کبی کندوبی حقه تسلیم وهرحالنی اکا تفویض
ایدوب مضطرب اولمیه زیرا بو کونه آفات سالکک ترقیسی ایچوندر پس استرسه

مالك الملك آني هلاك ايده واسترسه صيانت قيله * بو مقامده اولان عزيزلردن شيخ عبد الله ربيع ديركه جنك جنكيزه برقضا ايله مبتلا اولدم يانمده اولان يارانمي برر برر قتل ايلديلر پس بكا دخي نوبت قريب اولدقده نفسمه ديدمكه اي نفس نيجه سن حكم خدايه راضي ميسن كوردمكه موتله حيات اكا مساوي وحكم حقه كماليله راضي پس بوحالته بغايت حمد ايلدم پس جناب حق اول قومدن آخربني خلاص ايلدي اما خلاصه مسرور اولدبغمدن زياده خلوصه مسرور وفرحناك اولدم (نظم) اطاعته فرض تلطف اوجفا * ومشربه عذب تكدر اوصفا * وكلت الى المحبوب امري كله * فان شاء احياني وان شاء اتلفا

(درجهٔ عاشره تصوف ندر آني بيان ايلر)

(قال السري رأيت النبي عليه السلام في المنام وسألته عن التصوف قال ترك الدعوى وكتمان المعنى) پس ارباب تصوفه ترك دعوي كتمان معنا واجب اولنلردندر زيرا (صدور الاحرار قبور الاسرار) فحواسنجه جميع كار نامحرم واغياردن اسرار حقي استتار ايتمشلردر وتجاهل وتغافل سمتنه كتمشلردر اغيار بشريت دامنه كرفتار اولنلردر وارباب تصوف فوق البشريه ذوق بولنلردر اوبله ذوق كه آنده معالم انسانيه مضمحل وعلايم نفسانيه متلاشيدر (كما قال الجنيد التصوف ذوق تضمحل فيه معالم الانسانية وتتلاشى علايم النفسانية) زيرا بومرتبه يه وارن كمسه حقدن غيري كورمز وخلقه اعتماد قيلمز انكچون آنده علايم نفساني ومعالم انساني اولمز وفي الحقيقه تصوف بالكليه جناب حقه ارتباط ورؤيت خلقي ظاهرا وباطنا اسقاط ايلمكدر (كما قال الشبلي التصوف اسقاط رؤية الخلق ظاهرا وباطنا) بر عاشق كه رؤيت خلقي ظاهرا وباطنا اسقاط ايليه آنك سري حقه لاحق اولور وكندوبي سطوت نور الهيده فانى بولور (قيل للجنيد ما التصوف قال لحوق السر بالوحدة وفناء النفس بسطوة الاحدية) پس صاحب تصوف اول زمانده متصوف اولوركه بوفنايي بولدقدنصكره بقايه كله ومحودنصكره صحو بوله واخلاق اللهله متخلق اولوب مخلوق خدا ايله خلق محمدي اوزره معامله قيله (كما قال ابو محمد الحريري التصوف الخروج عن كل خلق دني والدخول في كل خلق سني) اصل تصوف تصوف ديدكاري همان خلقدر فافهم ولا تغفل كما سيجيء بيانه ان شاء الله تعالى

(باب رابع اخلاق حميده يي بيان ايلر)

(بوباب دخي اون درجه يي شاملدر)

(درجهٔ اولى خلق ندر آني بيان ايلر)

خلق لغتده خويه ديرلر واصطلاحده اول ملكهٔ نفسانيه يه ديرلركه اكا متصف اولانه سهل اوله افعال جميله نك اتياني واعمال سيئه نك اظهاري پس اهل تصوف اخلاق سنيه صاحبي اولان كمسه يه ديرلر (كما قال الشيخ في الفتوحات قال اهل طريق الله التصوف خلق فمن زاد عليك في الخلق زاد عليك في التصوف) يعني شيخ حضرتلري بيوردلر ونقل ايدوب ديرلركه اهل طريق الله ديديلركه تصوف همان خلقدر پس شول كمسه كه سنك اوزريكه خلقده زياده اولدي تصوفده دخي سنك اوزريكه زياده در (وقال الشيخ بعد هذا الكلام سئلت عائشة ام المؤمنين عن خلق رسول الله فقالت كان خلقه عليه السلام القرآن) (كما قال الله تعالى في كلامه (وانك لعلى خلق عظيم) خطاب حضرت رسول صلى الله عليه وسلمه درو على كلمه سيله ايراد اولنمه ده نكته اول حضرتك خلق عظيم اوزره مجبول اولمسي مشعر وانك اوزرينه اعتلا واقتداريني مذكردر وحق تعالى اول حضرتك خلقني عظيم لفظله صفتلدي زيرا اول حضرتك خلقي قرآندن مستفاد اولمشدر وقرآن عظيمك اديله مؤدب اولمشدر انكچون اولدخي عظيمدر وقرآن اول حضرتك خلقي اولمسي قرآنده اولان مكارم اخلاقله متحلي وقرآنك زجر ايلديكي شيلردن متخلي اولمسيدر * وبعض مفسرلر ديمشلركه قرآنك خلقي اولمدن مراد (خذ العفو وأمر بالعرف واعرض عن الجاهلين) درديمشلر نتكيم بو حديث شريف دخي بو معنايه دلالت ايدركه بيوردلر (ادبني ربي فاحسن تأديبي ثم امرني بمكارم الاخلاق فقال يا محمد خذ العفو وامر بالعرف واعرض عن الجاهلين) اول سلطانك اخلاق حميده سي توصيفه قابل دكادر سائر اخلاق جميله سنه دخي شو قصه دن استدلال ايله كه اول حضرتدن روايت اولنور (ان الصبيان اخذوا النبي عليه السلام يوما في طريق المسجد وقالوا كن لنا جملا يا رسول الله كن لنا جملا كما تكون للحسن والحسين فقال عليه السلام لبلال اذهب الى بيتي وأت ما وجدته لاشتري نفسي منهم فذهب البلال فاتى بثماني جوزات فاشترى بها نفسه وقال عليه السلام رحم الله اخي يوسف باعوه بثمن بخس دراهم معدودة وباعوني بثماني جوزات) بو قصهٔ پرحصه نك اصلي بودركه بركون حضرت امام حسن وامام حسين طفوليتلري زمانده اكابر قريشك اولادلرينك دوه لريني كوروب آنلره تحسر ايدوب درحال حضرت سيد كائناته كلوب

دیدیلرکه یاجدی ویاسیدی اکابر قریشڭ اولادینڭ دوه‌لری واردر بزه دخی
دوه‌لر آلیویر اول حضرت دیدیکه ای جکر کوشه‌لرم اشته بن سزڭ دوه‌کزم آنلر
دیدیلرکه صبیان قریش دوه‌لرینه بندیلر اول حضرت دیدیکه کلڭ سزدخی بنم
ظهریمه بنڭ آنلر اول حضرتڭ ظهرینه سوار اولوب کیسولرین لجام وزمام کبی
اللرینه آلوب دیدیلر یاجدنا انلرڭ دوه‌لری عف عف دیرسن دیمز سن درحال اول
حضرت صاغ جانبنه میل ایدوب عف عف دیوب وصول جانبنه میل ایدوب
عف عف دیدکده جناب حق جل شانه یتمش بیڭ صاغ جانبنه دیدکده و یتمش
بیڭ صول جانبنه دیدکده اهل خطایی عفو ایلدی نتکیم حضرت مولانا دخی
برقصیده‌سنده بوقصه‌یه بوبیتله اشارت ایدرلر بیورورلرکه (نظم) اشترمن چون عف
کند جمله علف تلف کند * عفوش از اهل معصیت محو کند جمله خطا (نثر) پس
امام حسن وامام حسین اول حضرتی جمل اتخاذ ایلدکلری صبیانڭ معلومی
اولوب انلردخی کندولری اول ایکی صاحب سعادت منزله‌سنده قیاس ایدوب
مسجده کیدرکن اول حضرتی جمل اتخاذ ایلدیلر پس اول حضرت نفسنی
آنلردن سکز جوزه صاتون آلدی وآنلره بوحسن خلقله لطف قیلدی پس سالك
کرکدرکه محمدی مشرب اوله وانڭ خلقیله تخلق قیله ودائما تواضع ومسکنت
اوزره اوله وکبر ونخوت وعجب ورعونتدن حذر قیله

(درجۀ ثانیه تواضعی بیان ایدر)

(قال الله تبارك وتعالى فی کتابه المجید (وعباد الرحمن الذین یمشون علی الارض
هونا واذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاما) یعنی اللهڭ مقبول اولان قوللری اول
کسه‌لردرکه یریوزنده یوررلر هینین ولینین اولدقلری حالده وسکینه وتواضع برله
کذر ایلدکلری وقتده قچن جهال بونلره طعن وملامتله خطاب ایلسه‌لردی
بونلر آنلره سلام دیرلردی وترك مماراة ومجادله ایدوب کذر ایدرلردی پس
مؤمن کاملڭ صفتی هین ولین ومتواضع اولمقدر (کما قال علیه السلام المؤمنون
هینون لینون کالجمل الانف ان قید انقاد وان استنیخ علی صخرة ناخ) یعنی مؤمن
اولنلر متواضعدر ومطیعدر شول یولارلو دوه کبی که اکر یدلسه منقاد اولور واکر
برطاش اوزره چوکرلسه چوکر * حضرت جنیدڭ استاذندن نقل اولنورکه
برکسه آنی کلدی دعوت ایلدی همان دم قالقوب اکا اویوب کتدی پس
اول کسه اوینه کلوب شیخه دیدیکه وار وقتی ایکی ایله شمدی ماحضر یوقدر
پس شیخ کلوب اوینه کتدی برساعتدنصکره اول شخص ینه کلدی ودعوت

قیلدی

قیلدی شیخ همان دم کالاول بلا اضطراب قالقوب آنڭ اوینه کلدی اول شخص
اکا دیدیکه وارینه کیت شمدی قولایم یوقدر پس شیخ الم چکمیوب ینه کتدی
بواسلوب اوزره درت کره دعوت ایلدی دردنده دخی اجابت ایلدی اخر الامر
اول کسه شیخه سؤال ایدوب دیدیکه یاشیخ بوقدر رد ایلدم وبعض غلیظ سوز
سویلدم تحمل قیلدڭ ومع هذا ینه هربارکه دعوت قیلدم‌سه اجابت قیلدڭ
بونڭ حکمتی ندر (قال الشیخ یا اخی رضت نفسی علی الذل عشرین سنة حتی
صارت بمنزلة الکلب یطرد ثم یدعی فیعود ویرمی له عظم فیجیب ویرضی ولو رددتنی
خمسین مرة ثم دعوتنی بعد ذلك لاجبتك) شیخ دیدیکه ای اخی نفسمه یکرمی
سنه ذلت وحقارت اوزره ریاضت ویردم حتی نفسم قتمده کلب منزله‌سنده اولدی
اویله کلب که طرد اولنور اندنصکره دعوت قیلنور پس عودت ایلر واکا برمقدار
کمك آترلر پس اجابت ایدوب راضی اولور اکرسن بنی اللی کره رد ایلسك وصکره ینه
دعوت قیلسك بن سکا اجابت ایلردم دیدی * پس ای اخی نظر ایله کور بومرتبه‌ده
ایکن تواضع ومسکنتلری نه مرتبه‌در اولیای کبار نفسلرینه قیمت ومقدار قومزلر
پس نفسنه قیمت قویان وآنی نفوس خلقدن خیرلو بیلان کسه‌لر اهل تواضعدن
اولمزلر (کما قال ابو یزید البسطامی مادام العبد یظن ان فی الخلق من هو شر منه
فهو متکبر فقیل له فمتی یکون متواضعا قال اذا لم یر لنفسه حالا ومقاما وقیمة
فمن رأی لنفسه قیمة فلیس له من التواضع نصیب) ای اخی بونی بویله بیلکه نفسیله
تواضع ایلین کسه عند اهل التوحید متکبردر ولو کان یتذلل ویتواضع مثل التراب
(کما قال الجنید التواضع عند اهل التوحید تکبر) انکیچون تواضع انلر قتنده
تکبردرکه اهل تواضع کندوده دخی نفس کورر وآنی تحقیر ایدوب آلچق قیلر اما
اهل توحید کندولرده نفس کورمزلر بلکه کندولری دخی کورمزلرکه حتی
آنی یاوضیع قیله‌لر یارفیع * اکر بونلردن تواضع دخی صادر اولسه اللهدن بیلورلر
والله اعلم

(درجۀ ثالثه ایثاری بیان ایدر)

ایثار لغتده اختیاره دیرلر اثرت فلانا علی نفسی دیرلر ای اخترته معناسن ویررلر
پس ایثار موجود واصطبار علی المفقود سلوکده فقرایه خلق محموددر اصل
ایثار اولدرکه دنیوی واخروی هرنه ایسه حظوظ نفسڭ اوزره حظوظ یارانی
اختیار ایلیه‌سن (کما قال ابو حفص کبیر الایثار هو ان تقدم حظوظ الاخوان
علی حظوظ نفسك فی امر الدنیا والاخرة) نتکیم انس حضرتلرندن مرویدرکه

اصحاب رسول اللهدن بریسنه برکون بربریان باش هدیه اولنـدی پس تصور
ایلدیکه بلکه فلان کمسنه بندن احوجدر اول باش کتورن کمسه یه دیدیکه
بونی وار اول کمسه یه آلی کیت مع هذا کندونک قوت بدنه احتیاجی واریدی * پس
اول کمسه انی اول ذکر اولنان کمسه یه کتوردی اولدخی محتاج ایکن دیدیکه
بلکه فلان کمسنه بندن احوجدر وار اکا آلی کیت دیوب بر آخره کوندردی
بواسلوب اوزره یدی قپویه دك كزدیروب آخر الامر بریسی قبول ایلدی
وبو آیت کریمه اول حینده بونلرك حقنده نازل اولدیکه (ویؤثرون علی انفسهم
ولو کان بهم خصاصة) در کما مر فی باب الزكوة تفسیره قال الشیخ فی العوارف
لما سعی بالصوفیة الی الخلیفة فقبض الشحام والرقام والنوری ومیز الجنید بالفقه
فافتی لقتلهم فبسط النطع لضرب اعناقهم تقدم النوری الی الجلاد فقیل له
الی ماذا تبادر قال اوثر اخوانی علی حیاتی ساعة فلما رای الملك هذا الحال
منه بکی وعفا عنهم) یعنی وقتا کیم طائفهٔ صوفیه بغداد خلیفه سنه سعایت
وشکایت اولندیسه پس شحام ورقام نام شیخلری مع ابی الحسن النوری اخذ
ایلدیلر و جنیددن بونلرك حالنی استفتا ایلدکده جنید حضرتلری فقهله بونلری
تمییز ایلیوب قتللرینه فتوی ویردی * پس بونلرین اورمق ایچون نطع دوشندکده
نوری جلاده تقدم ایلدی پس اکا دیدیلرکه نه شئه مبادرت ایلرسن دیدیکه
بو برساعتده اخوانمی حیاتم اوزره اختیار ایلرم بو حالی ملك آندن کوردکده
اغلیوب انلری عفو ایلدی فی الحقیقه مؤثر اولان کمسه اخواننی دنیوی واخروی
نفسانی وروحانی هرنه حظی وار ایسه انك اوزرینه اختیار قیلاندر و بو خلقك
صاحبی مظهر فتوت اولاندر

(درجهٔ رابعه فتوتی بیان ایلر)

سأل موسی علیه السلام ربه عز وجل عن الفتوة قال الله تبارك وتعالی الفتوة
ان ترد نفسك الی طاهرة کما قبلتها منی طاهرة) حضرت موسی صلوات الله
علی نبینا وعلیه ربیسندن سؤال ایلیوب دیدیکه یا رب فتوت ندر حق تبارك
وتعالی بیوردیکه نفسکی سن بکا آثام وکناهلردن طاهره رد ایلمکدر نتکیم سن
بندن آنی پاك قبول ایلدك پس تطهیر نفس حظوظ نفسانیه دن چقمغله وامر
حقی طوتمغله ونفسکی ابراهیم وار نار عشقه آتمغله اولور و بویله ایلین کمسه فتوت
حقیقی مرتبه سن بولور (کما قال الشیخ فی الفتوحات اصل الفتوة ان تخرج عن
حظ نفسك ایثار التوحید ربك کما ان ابراهیم علیه السلام خرج عن حظ نفسه

وجارها

وجارها علی النار ایثار التوحید ربه فان کان ذلك عن امر الهی فهو اعظم
فی الفتوة وان لم یکن عن امر الهی فهو فتی علی کل حال فانه من آثر امر ربه
علی هوی نفسه فهو الفتی فحقیقة الفتوة ان یؤثر الانسان العلم المشروع الوارد
من الله علی السنة الرسل علی هوی نفسه وعلی ادلة عقله) فتوحاتده بیوررکه
فتوتك اصلی حظ نفسکدن چقمقدر ربکك توحیدنی ایثار ایتمکله نتکیم ابراهیم
علیه السلام حظ نفسندن چقدی وآنی ناره بذل ایلدی ربیسنك توحیدنی
اختیار ایتمکله اکر نفسنی ناره القا ایلمسی امر الهیدن اولدیسه اعظم فتوت
اولدر واکر امر الهیدن اولمیوب کند و قریحه سندن اولدیسه ده علی کل حال
فتی در پس تحقیقا شان بودرکه برکمسه ربیسنك امرنی هوای نفسی اوزره اختیار
ایلسه فتی اولدر * پس حقیقت فتوت اولدرکه السنهٔ رسل اوزره اللهدن وارد
اولان علم مشروعی انسان هوای نفسی اوزره ودخی ادلهٔ عقلی اوزره اختیار
ایلمکدر شیخ الاسلام حضرتلری منازل السائرینده فتوتی اوچ درجه یه تقسیم
ایتمشلردر بیوررلرکه (الفتوة علی ثلاث درجات الاولی ان لا تشهد لنفسك فضلا
علی احد ولا تری لك حقا علی احد تطالب به بل تری الحقوق واجبة علیك للکل
لا لك) فتوتك اولکی درجه سی اولدرکه نفسکك براحد اوزرینه فضلن مشاهده
ایتمیه سن ودخی سنك ایچون برکمسه اوزره حق کورمیه سن که آنی مطالبه
ایده سن بلکه کل خلایق ایچون سنك اوزریکه حقوقی واجبه کوره سن سنك
ایچون انلر اوزرینه واجبه کورمیه سن (والدرجة الثانیة ترك الخصومة
والتغافل عن الذلة ونسیان الاذیة) ایکنجی درجه سی برکمسه ایله اکر حقکدن
اوتری واکر بر غیریدن اوتری خصومت ایتمیه سن واکر اخوانکدن برذلت صادره
اولورسه تغافل وتجاهل ایدوب کورمز لنه سن حتی آنی معذرته محتاج ایتمیه سن
وبرکمسنه دن سکا اذیت والم کلسه انی درحال اونوده سن اکا عداوت وکدورت
اوزره اولمیه سن (والدرجة الثالثة ان تقرب من یبعدك وتکرم من یؤذیك
وتعتذر الی من یجنی علیك سماحا لا کظما ویرا حالا مصابرة) ودرجهٔ ثالثه
اولدرکه سندن ایراق اولانه سن تقرب ایده سن وسنی اینجیدنه تکریم ایده سن وسکا
جنایت ایلینه سن اعتذار ایلیه سن جوانمردلك بونندن غضب وغیظی یوتمق
بونندن دکل بلکه اندن ذهابا اکا مصابرة دکل یعنی کظم غیظده ومصابره ده
من وجه تألم باطن بولنور * پس فتوت ومروت اولدرکه اساءت ایلین مسیئنك
اساءت وجنایتندن بلا اضطراب ولا الم جودا وکرما وذهابا اندن کچوب بنه

اكا جنايتي سن ايتمش كبي اعتذار ايده سن بلكه اساءتي مقابله سنده احسان ايتمك طريقنه كيده سن امام بستي ديركه (شعر) وان اساء مسيء فليكن لك في عروض ذلته صفح وغفران (نثر) يعني اكر بر مسيء سكا اساءت ايليه جك اولورسه سنك ايچون انك ذلتنك ظهورنده اعراض وغفران اولسون * انبياى عظام واولياى كرامك فتوت ومروت خصلت حميده لرندندر واساءت مقابله سنده رعايت اخلاق جميله لرندندر * ابو حنيفه حضرتلرينك مناقبندندركه بركون رهكذرده عوامدن برينه طوقندى اول بدخواه امامى بليوب برطبانچه اوردى حضرت امام اكا ديديكه اى اخى شمدى بنده سكا اورسم قادرم وياخود سنى طوتسم خليفه يه آلى كتسم وسكا اوراده قصاص حكم ايتسم اكا دخى قادرم وياخود جناب حقه تضرع ايتسم حقم آليوير ديو يقينم واردركه سكا بلا مسلط ايلرا ماشاد اولكه يارين قيامت كوننده اكر حق تعالى بنى جنته قورسه سنسز جنته كيرميم اول كمسه امام ايدوكن بيلوب درحال توبه ايدوب صلحادن اولدى * وحضرت مولانانك دخى مناقبه لرندندركه قاضى سراج الدين دائما اول حضرته جفا وايذا اوزره ايدى بركون بر دانشمنده ديديكه اكر مولانايى هرنه وجهله اولورسه اولسون رنجيده قيله جق اولورسك سنى برمدرسه ايله بهره مند ايده يين * پس اول بى ادب كلوب ياران سماع ايدركن بولدى وشتم غلاظله مالايعني سويليوب عظيم جفالر قيلدى اول حضرت لطفلر ايدوب ديرديكه اى مسلمان هرنه ديرسك اول بزز پس انك آخر كلامى بو اولديكه سز ايتمش ايكى مذهبدن طشره برطائفه سز اول حضرت تبسم ايدوب ديديكه آرى بوكره دخى صحيح سويلدك اول ايتمش ايكى مذهبدن خارج اولان بزز پس اول كمسه بو تحملى اول حضرتدن مشاهده قيلدقده درونده برحال عارض اولوب درحال توبه ايدوب مريد ومخلصلرندن اولدى بو مقام فتوتك سلطانى حضرت اسد الله الغالب على بن ابى طالبدركه كندو خونيسين بيلوركن اكا بلا الم لطفلر ايلردى وديرديكه سن بنم قاتلمسين بى بو واقعه لرى تا قولك قوتلو اولسون ابن ملجم ديرديكه يا امير المؤمنين بنى كل اولدركه بن اول كونى كورميم اول حضرت ديديكه الم چكمه بو اساءت مقابله سنده سكا احسان اولدركه بن سنك جميع كناهلريكه شفيع اولورم وسنسز جنته كيرميوب سنى كندومه همجوار قيلورم نتكيم حضرت مولانا جلد اولك آخرنده بو معنايه اشارت بيوررلر (مثنوى)

* بازآمداى على زودم بكش * تانه بينم آن دم تلخ وترش *

كفت

* كفت ارهرذره خونى شود * خنجر اندركف بقصد من رود *
* يك سرمو از تو نتوانم بريد * چون قلم برمن چنان خطى كشيد *
* ليك فارغ شو شفيع تو منم * خواجه روحم نه مملوك تنم *
* هيچ نقصى نيست در جانم زتو * زانكه اين رامن نميدانم زتو *
* پيش من اين تن ندارد قيمتى * بى تن خويشم فتى ابن الفتى *

(نثر) انكچون حضرت پيغمبر اول حضرتك حقنده (ع) لافتى الاعلى لاسيف الاذوالفقار بيوردى

(درجۀ خامسه صدقى بيان ايلر)

(قال رسول الله صلى الله عليه وسلم عليكم بالصدق فان الصدق يهدى الى البر وان البر يهدى الى الجنة ومايزال الرجل يصدق ويتحرى الصدق حتى يكتب عند الله صديقا) بيوررلركه امتم سزلك اوزرييكزه لازم اولسون صدق زيرا صدق خير واحسانه هدايت ايلر وتحقيقا بر وخير جنته دلالت ايلر وبر رجل صدقه مداومت ايلسه وصدقى تحرى ايدوب بوقلسه حتى اول كمسه عند الله صديق يازيلور وكرچكلر مقامن بولور قدم صدقله سالك منزل آلور وبيابان نفس وهوايى قطع ايدوب عند الله مقبول اولور (قال الله تعالى فى حق الصادقين وبشر الذين آمنوا وعملوا الصالحات ان لهم قدم صدق عند ربهم) يعنى سن بشارت وير يا محمد مؤمن اولوب عمل صالح ايشلين كمسه لره تحقيقا بونلر ايچون ربلرى قتنده منازل رفيعه ومقامات شريفه واردر (وانما سميت قدما للتنبيه على انهم انما ينالونها بصدق القول والنية) اول مراتب عاليه يه صدق قول وصحت نيتله واصل اولدقلرى ايچون قدم صدق تسميه اولندى * پس سالكه دنياده وآخرتده صدقدن انفع برخصلت يوقدر (قال الله تعالى هذا يوم ينفع الصادقين صدقهم) يعنى جناب حق جل شانه قيامت كوننده ديه كه بو كون بر كوندركه صادقلره صدقى منفعت ايلر پس صادق اولمين اول كونده ضرر ايلر پس معلوم اولسونكه سالكه كبريت احمر واكسير اعظم ديدكلرى صدقدر وسالك بو اكسيرله مس نفسى اصلاح ايلر ومشايخ عظام مابيننده اسم اعظم دخى بودر پس صدقله هرنه مراده كه توجه ايده لر البته ميسر اولور وصادق اولمين محروم قالور (سئل من ابى يزيد البسطامى ما الاسم الاعظم قال ارونى الاسم الاصغر حتى اريكم الاسم الاعظم ماهو عندنا الا الصدق اصدق وخذاى اسم شئت اسماء الله كلها عظيمة) فى الحقيقه اسماء الهيه وادعيه مأثوره نك دخى تأثيرى صدقله در بلا صدق بونلر دخى مفيد اولمز پس صدق درون كويا بر سيف صارم كبيدركه هرنه شيئه كه وضع ايليه سن البته قطع ايلمك مقرردر

(كما قال ذو النون الصدق سيف الله فى ارضه ما وضع على شئ الا قطع (مثنوى)
صدق عاشق بر جمادى مى تند * چه عجب كر بر دل انسان زند * صدق موسى
بر عصا و كوه زد * بلكه بر دريای پر اشكوه زد * صدق احمد بر جمال ماه زد * بلكه
بر خورشيد رخشان راه زد (نثر) پس صدقه ملازمتله صادق صديق اولور و صديق
اول كمسه يه ديرلر كه اقوالده وافعالده واحوالده وجميع خصالده صادق اوله
صدقك فضائلى چوقدر و خواص و آثارينه نهايت يوقدر بوقدرله اكتفا
اولندى

(درجهٔ سادسه حيايى بيان ايلر)

(عن ابن مسعود رضى الله عنه قال ان نبى الله قال ذات يوم لاصحابه استحيوا
من الله حق الحياء قالوا انا نستحيى يا نبى الله قال ليس ذلك ولكن من استحيا من
الله حق الحياء فليحفظ الرأس وما وعى وليحفظ البطن وما حوى وليذكر الموت
والبلاء ومن اراد الاخرة ترك زينة الدنيا فمن فعل ذلك فقد استحيا من الله حق الحياء
بر كون اول حضرت اصحابنه ديديكه اصحابم استحيا ايلك اللهدن حق حيا ايله *
اصحاب كرام ديديلر كه يا رسول الله بزم كابز اللهدن اوتانورز اول حضرت
بيورديكه حيا بو دكلدر ولكن اول كمسه كه اللهدن حق حيا ايله حيا ايلر اول كمسه
باشنى و باشنك واعى و جامع اولديغى حواسنى محرماتدن حفظ ايلسون ودخى بطننى
و بطننك حاوى اولديغى فرجنى حرام و زنادن حفظ ايليه ودخى موتى ذكر ايليه
و مقبره ده اسكيوب بوزلمغى آكايه و شول كمسه كه آخرت ديلر زينت دنيايى ترك
ايلسون پس شول كمسه كه بو ذكر اولنانى ايشلدى تحقيق اللهدن حق حيا ايله حيا
ايلدى و بو فعللرى ايشلين اللهدن حق حيا ايله حيا ايلدى ديمك اولور حيا بر خلق
نيكودر كه جميع شرايعده مندوب و مستحبدر (كما روى عن ابن مسعود رضى الله
عنه قال عليه السلام ان مما ادرك الناس من كلام النبوة الاولى اذا لم تستح
فاصنع ما شئت) يعنى انبياء متقدمينك كلامندندر كه الان بين الناس باقيدر كه
ناس آنى ادراك ايلديلر اول كلام هر بار كه استحيا ايتميه سن استديكك ايشله ديمكدر
يعنى حقدن و خلقدن حيا ايتمك جميع شريعتده مندوب و مستحسندر الا آنا كا
نسخ طارى اولمامشدر پس اوزريكزه واجبدر كه قبايح و معاصى ايشلمكدن استحيا
قيله سز (فاصنع) امرى تهديد ايچوندر يعنى اى بى حيا اولان ديلديكك ايشله كه
عملكده خير يوقدر و هر كس خير و شر هر نه ايسه عمليله جزا اولنور پس اختيار
الكده نيجه يلورسك اويله ايله ديمك اولور * حيا ارباب مراقبه نك صفتيدر كه ريلرين

هر برده حاضر مشاهده ايدرلر و اصحاب معامله نك خلقيدر كه عملى على طريق
الاحسان ايدرلر احسان حقى سنى كورركبى و يا سن حقى كورركبى معامله قيلمغه
ديرلر (كما قال عليه السلام الاحسان ان تعبد الله كانك تراه فان لم تكن تراه
فانه يراك) و حيا ايله متصف اولمق مؤمنه برخواى (تخلقوا باخلاق الله) لازم
اولنلردندر زيرا حيا نعوت حقدن بر نعتدر كه ذاتنى آنكله توصيف ايلدى و حقك
حياسى قوللرك قوانى تكذيب ايتمامسيدر بلكه اول قول كاذب ايكن آنى تصديق
ايدوب مرتبهٔ اعلايه ايركورمسيدر نتكيم بو معنايه بو حديث شريف دلالت
ايلر كه حضرت نبى عليه السلام بيورديلر (ان شيخا يوم القيامة يقول الله له يا عبدى
عملت كذا و كذا الا ينبغى لك ان تعمل ذلك فيقول يا رب ما فعلت وهو قد فعل فيقول
الله للملائكة سيروا به الى الجنة فتقول الملائكة التى احصت عليه عمله يا ربنا الست
تعلم انه قد فعل كذا و كذا فيقول بلى ولكنه لما انكر استحييت منه ان اكذب شيبته)
پس جناب حق جل شانه پير اولان قوللرينى تكذيب و تعذيب ايتمكدن استحيا
ايليجك عبده لايق اولان اولدركه حيا صفتيله متصف اوله حقدن و خلقدن اوتانه
و دين و طريقتده اختيار اولنلره تعظيم و توقير قيله زيرا حيا ايماندندر و حيانك
كليسى خيردر و حيا كتورمز الا خير كتورر (كما قال عليه السلام الحياء من
الايمان وقال الحياء كله خير وقال الحياء لا يأتى الا بخير وهذه كلها اخبار صحيحة

(درجهٔ سابعه شكر بيانده در)

شكر لغتده بر منعمى انعام و احسانى مقابله سنده تعظيمى مشعر عبارتله مدح
ايتمكه ديرلر (وفى الاصطلاح الشكر فعل ينبئ عن تعظيم المنعم لكونه منعما وهو
يكون باللسان وبالاركان والجنان) يعنى شكر بر فعلدر كه منعمك تعظيمنى مخبردر
منعم اولديغى ايچون و بو شكر اوچ شيدن عبارتدر كه اول ثناء باللسان و عمل بالاركان
و معرفة بالجناندر نتكيم بو بيتده شاعر اوچنى بيله جمع ايلدى و ديدى (شعر)
افادتكم النعماء منى ثلاثة * يدى ولسانى والضمير المحجبا (نثر) معناى بيت سزلك
نعماكز بنم قتمده اولقدر كثير و عظيم اولمشدر كه انواع شكرك استيفاسنى اقتضا
ايلدكده سزه بندن اوچ شئ افاده ايلديكه انك بريسى الم و برى ديلم و برى ضمير
محجبمدر المده و سائر جوارحمده بو قدر الاسزلك مكافات و خدمت و عبوديتكز
و ديلمده بو قدر الا ثنا و محمدتكز و ضميرمده بو قدر الا سزلك محبتكز پس بونلرك
هر بريسى شكردن بر قسمدر ولكن اولى سى معرفت نعمت منعمدر كه عمل قلبدر
اكرچه لسان و جوارحله شكر ايتمك دخى معتبردر ولكن بلا شكر قلب ولا معرفة

نعمت منعم معتبردکادر* پس قلبك شکری جمیع نعمتی منعم حقیقیدن بلمکدر وشکرایتمکی دخی برنعمت اخری آکلمقدرنتکیم حضرت داوده جناب حق جل شانه وحی ایلیوب دیدیکه (یاداود اشکرلی قال یارب کیف اشکرك والشکرنعمة اخری منك یحتاج علیها الی شکر آخرفاوحی الله الیه یاداوداذا علمت مابك من نعمة منی فقدشکرتنی) پس بوحدیث بومعنایی افاده ایلرکه شاکر اولان شکرنعمتدن کندوبی عاجزکوره انکیچون الشکورمن یری عجزه عن الشکر دیمشلردر (نظم) ازدست وزبان که برآید* کزعهدهٔ شکرش بدرآید (نثر) پس عبدحق شکرله اللهه شکرقیله من الاشول وقتده که کندوبی کمالیله عاجزکوره وذاتنی فانی بوله وتوفیق شکری وجمیع نعمتی اندن بیله نتکیم ابن ماجه بوحدیثی تخریج ایلمشلردرکه (قال علیه السلام اوحی الله الی موسی فقال یاموسی اشکرلی حق الشکرقال یارب من یقدرذلك قال یاموسی اذارایت النعم کلها منی فقد شکرتنی) بلکه اخص خواص حقدن کلانك جمیعسنی اکرنعمت اکرنقمت وکررحمت وکرزحمت هرنه ایسه عین موهبت الهیه ونعمت ربانیه بیلورلر نتکیم شیخ حضرتلری فتوحاتده بوآیت کریمه نك تفسیرنده بیوررلر (قال الله تعالی وقلیل من عبادی الشکور) فهم خاصة الخاصة الذین یرون جمیع مایکون من الله فی حقهم وفی حق عباده نعمة الهیة سواءسرهم ذلك اوساءهم فهم یشکرون علی کل حال وهذا الصنف قلیل) یعنی شکوراول خاصة الخاصه درکه کندولر حقنده وسائرعبادالله حقنده اللهدن هرنه شیءاولدیسه آنك جمیعسنی نعمت الهیه کوررلراکراول شیءسارا اولسون واکرضارا اولسون پس بونلرعلی کل حال شکرایدرلرعباداللهدن بوصنف آزاولدیغیچون جناب حق وقلیل من عبادی الشکوربیوردی

(درجهٔ ثامنه صبری بیان ایدر)

صبرعنداهل الله حقدن غیری یه شکایت برله اظهارجزع ایلمدن نفسی حبس ایلمکه دیرلراما اللهه شکایت واظهارجزع صبری مانع دکلدرنتکیم حضرت ایوب علیه السلام جناب حقه (رب انی مسنی الضر بنصب وعذاب) دیواظهارجزع قیلدی مع هذاجناب حق بنه انی (اناوجدناه صابرانعم العبدانه اواب) دیومدح بیوردی پس اللهه اظهارعجزوشکایت باب صبرده محمودحدر وتجلد وتصبر مذموم ومقدوحدر (کماقال ابن الفارض (شعر) ویحسن اظهارالتجلد للعدا* ویقبح غیرالعجزعندالاحبة (نثر) سمنون محب حضرتلرندن شیخ حضرتلری

فتوحاتده نقل ایدوب دیرکه برکون کرمینه کلوب واظهارتجلدایدوب دیدیکه

* (شعر) *

* ولیس لی فی سواك حظ * فکیف ماشئت فاختبرنی *

نثر) درحال حق تعالی آنی عسربوله مبتلا قیلدی پس صبرایدهمیوب جزع وفزعه باشلادی وکندویه سمنون کذاب دیولقب ویردی حضرت شیخ فتوحاتك یوزیکرمی بشنجی بابنده بیوررلر (ان فی الصبرالمعروف عندالعامة مقاومة القهرالالهی وسوءادب مع الله وماابتلی الله عباده الالیتضرعوا الیه ویسألوه فی رفع ماابتلاهم به من البلاء عنهم فان اکابرالرجال لایحبسون نفوسهم عن الشکوی الی الله بل یحبسون عن الشکوی لغیرالله وهذامذهب الاکابر) یعنی عامه قتنده معروف اولان صبرده قهرالهی یه مقاومت اتمك وارد روالله ایله سوءادب واردر زیرا الله تعالی عبادنی بربلایه مبتلا ایلدی الا کاتضرع ایلسونلرایچون ودخی بلادن آنلری مبتلا ایلدیکی شیئك انلردن مرفوع اولمسی بابنده سؤال ایلسونلر ایچون* زیرا اکابررجال نفسلرنی حقه شکوادن حبس اتمزلربلکه خلقه شکوادن حبس ایدرلراکابر اولیانك مذهبی بودر نتکیم بوکلامك ذیلنده شیخ بایزید حضرتلرندن نقل بیوررلرکه برکون بایزید اغلدی دیر پس مریدلری سؤال ایلدیلرکه نه آغلرسن دیدیکه اجلقدن آغلرم دیدیلرکه سزك کبی کمسه آجلقدن آغلرمی دیدیلرکه بلی حقك بکا آجلق حواله ایلسندن مرادیم آغلامقدر حضرت مولانا بومعنایه مناسب ایکنجی جلدده فقرایه ارشادایچون بیوررلرکه اصحاب کرامدن بریسی آخرت عذابندن خوف ایدوب دیدیکه یارب بنی دنیاده بلایه کرفتار ایله تاکه آخرت عذابن چکمیم همان دم خسته اولدی پس حضرت رسول علیه السلام انك عیادتنه کلدی ودیدیکه نه ایلدك که سکابویله بلا کلدی دیدیکه یارسول الله دعا ایلدم تادنیاده چکم وآخرتده عذابدن امین اولهم اول حضرت ارشاد ایلیوب دیدیکه بویله دعا ایلمه که کستاخلقدر وشویله دعاایله که ادب بودر* نتکیم اول محلده حضرت مولانا بیوررلر (مثنوی) کفت پیغمبرمران بیماررا* این بکوکه سهل کن دشواررا* اتنا فی دار دنیانا حسن* اتنا فی دارعقبانا حسن* راه را برماچو بستان کن لطیف* منزل ماتا تو باشی ای شریف (نثر) بومرتبه ده اصل احسن وافضل خصال اولدرکه سالك حین بلاده رضای حقه نظرقیله اکررضایی ساکت ولال اولمده کوررسه لال اوله واکرطلب وسؤالده کوررسه سؤال قیله وعلامت رضا اولدرکه برکمسه یه که

بلا كلدكده اكر اول بلادن باطننه لذت ودين ويقيننه تقويت كلورسه ورعونت نفسى وهوا وهوسى زائل اولورسه واول بلايه صبر سببيله جناب حقه آشنالق وقلبه روشنالق بولورسه صبر اولى درو الا اكر بوذكر اولنانك عكسى اول بلادن لذت باطننه نقصان كلورسه ودين ويقينى ضعيف اولورسه تضرع واظهار شكوى اولى در* نتكيم حضرت ايوب عليه السلام نيجه مدت بلايه صبر ايلدى زيراكه رضاى حق آنده كوردى بعد زمان دعا وتضرع ايلدى زيرا مقتضاى وقت اوايدى صبرك عند اهل الله اوج مرتبه سى واردر* نتكيم شيخ الاسلام منازل السائرنده بيورديلر (الصبر على ثلاث درجات الدرجة الاولى الصبر فى البلاء بملاحظة حسن الجزاء وانتظار روح الفرج وتهوين البلية بعد سوابق المنن وتذكر سوالف النعم) صبرك اول درجه سى بلايه صبر ايتمكدر صابرلر حقنده اولان حسن جزايى ملاحظه ايتمكله وروح فرجه منتظر اولمق ايله زيرا (انتظار الفرج بالصبر عبادة) نحو اسنجه بعد البلاء صبر ايله فرجه منتظر اولمق عبادتدر (وكما قال عليه السلام افضل العبادة انتظار الفرج) ودخى سوابق نعمى تذكر وسوالف منى عد ايلمكله بلايى هون وتيسير قيلمقدر نتكيم مرويدركه ايوب حضرتلرينه بركون ديديلركه (يا ايوب ادع الله ليكشف عنك البلاء فقال كم ايام الرخاء هى اكثر ام ايام البلاء قيل بل ايام الرخاء فقال استحى ان اشكو اليه) پس ايام رخاده اولان نعمى تذكر ايتمك انك نفسنه بلايى تهوين ايلدى نتكيم حضرت مولانا ايكنجى جلدده بو مقامه مناسب لقمانك خواجه سى لساننده حكايه بيوروب ارشاد ايدرلركه بركون خواجه سى لقمانه بر قاربوز كتورديلر خواجه لقمانى بغايت سودوكندن اكا بردلم ويردى آنى خوش خوش يدى بردلم دخى ويردى انى دخى خوش خوش يدى پس تا بردلم قالنجه بو اسلوب اوزره ويروب يدكده آخر قلان دلمى كندو آغزينه آلدقده كورديكه زهر قاتله بكزر پس لقمانه ديديكه اى اوغل بويله كندوكه نيجه زحمت ويردك وبر سمتله بكا اعلام قيلمدك پس لقمان كوركه نه ديدى (مثنوى) كفت من از دست نعمت بخش تو* خورده ام چندانكه از شرمم دوتو* شرمم آمدكه يكى تلخ از كفت* نا كهان ديدم كنم زان آ كهت* كز زيك تلخى كنم فرياد وداد* خاك صد ره بر سر اجزام باد (والدرجة الثانية الصبر عن المعصية بمطالعة الوعيد اتقاء واحسن منها الصبر عن المعصية حياء) ايكنجى درجه سى وعيدى مطالعه ايتمك سببيله معصيتدن حبس نفس ايتمكدر اتقاء بوندن احسنى حياء من الله معصيتدن صبر ايتمكدر (والدرجة الثالثة

الصبر على الطاعة بالمحافظة عليها دواما وبرعايتها اخلاصا وبتحسينها علما) اوچنجى درجه سى طاعت اوزره على الدوام محافظه ايتمكله صبردر ودخى اول طاعتى من حيث الاخلاص رعايتله ومن حيث العلم آنى كوزل قيلمقله صبر قيلمقدر بو اوچ درجه اوزره اولان صبرك حقنده جناب حق بيوردركه (يا ايها الذين امنوا اصبروا وصابروا ورابطوا) قال فى منازل السائرين اى اصبروا فى البلاء وصابروا عن المعصية ورابطوا على الطاعة) واهل الله قتنده تنوع ادوات حسبيله صبر برقاچ نوعله متنوعدر صبر لله صبر بالله صبر على الله صبر فى الله صبر مع الله صبر عن الله ديرلر (قال شيخ الاسلام اضعف الصبر الصبر لله وهو صبر العامة وفوقه الصبر بالله وهو صبر المريدين ومافوقهما الصبر على الله وهو صبر السالكين) صبر لله معصيتدن الله ايچون اولان صبردر وياخود طاعت اوزره اللهك ويرديكى ثواب وجزا وقيلديغى عطا ايچون صبردر على تقدير المضاف صبر بالله بقوة الله وبعناية الله اولان صبردر بو صبر صبر اللهك فوقنده در وبو مريدلرك صبريدر زيرا مريد اولنلر كندو حول وقوتلرندن منسلخ اولوب حقك قوت وعنايتيله صابر وشاكر اولورلر وصبر على الله صبر على حكم الله وقضائه ديمكدر وصبر فى الله حق يولنده وحق رضاسندن اولان بلا واذايه صبر ايتمكدر وصبر مع الله عذاب وبلاده معذب حقيقى كورمك وميل حقيقى ايله ايله اولمغه ديرلر صبر عن الله اللهدن صبر ايتمكه ديرلر اول وقتده محبوب محبلرك فراقن مراد ايليه عاشق رضاى محبوبدن اوترى اول فراقه تحمل وتصبر ايليه (نظم) اريد وصالك وتريد هجرى* فاترك ما اريد لما تريد (نثر) يعنى بو صبره اشارتدر عند اهل الله بوندن اشد بر صبر يوقدر (كما روى ان شابا من المحبين سأل الشبلى عن الصبر فقال اى الصبر اشد يا شيخ قال الصبر لله فقال لا قال الصبر بالله قال لا قال الصبر فى الله قال لا قال الصبر على الله قال لا فقال ويحك فاى الصبر اشد قال الصبر عن الله فشهق الشبلى وخر مغشيا عليه) شبلينك شهقه اوروب يقلمسى بو صبرك بغايت اصعب اولديغنى مشعر اولور (مثنوى) اى كه صبرت نيست از دنياى دون* صبر چون دارى زنعم الماهدون* اى كه صبرت نيست از ناز ونعيم* صبر چون دارى ز الله كريم* اى كه صبرت نيست از پاك وپليد* صبر چون دارى ازان كت آفريد

(درجه تاسعه رضايى بيان ايلر)

الله قولدن راضى اولمق مرتبه سى وار وقولك دخى اللهدن راضى اولمق

مرتبه‌سی واراللهقولندن اول وقتده راضی اولورکه امرینه امتثال ایدوب
ونهیندن اجتناب قیلوب عمل صالح ایشلیه (کما قال الله تعالی ان الذین امنوا
وعملوا الصالحات اولئك هم خیر البریة جزاؤهم عند ربهم جنات عدن تجری
من تحتها الانهار خالدین فیها ابدا رضی الله عنهم ورضوا عنه ذلك لمن خشی ربه)
یعنی تحقیقا شول کمسه‌لرکه ایمان کتوردیلر وعمل صالح قیلدیلر همان بوصفتله
موصوف اولانلردر خلقك خیرلوسی بونلرك اعمال صالحه وافعال مرضیه
مقابله‌سنده اولان جزالری ربلری قتنده عدن جنتلریدرکه آنك تحتنده انهار
جاریه اولور اول جناتده بونلرك خلودی ابد الآباد مقدر اولدیغی حالده الله
بونلردن راضی اولدی اطاعت وانقیادلری سببیله وبونلر دخی اللهدن راضی
اولدیلر (ذلك لمن خشی ربه ای ذلك المقام الذی هو مقام الرضا عنهم لا یحصل
الا لمن خشی ربه وانقاد حکمه بقیامه فی مقام عبودیته) وخشیت خصایص
علماء بالله‌در ووسیلهٔ مقام رضادر نفس بودنیاده مرتبهٔ رضایه وارمز الا مطمئنه
مرتبه‌سنه واردقدنصکره ونفس اول وقتده مطمئنه اولورکه ترك لذات فانیه
وازالهٔ هوای نفسانیه قیله * پس مطمئنه اولدقدنصکره ربیسی قتنده مرضیه
اولور واندن هرنه کاورسه راضیه اولور نعمت کوندرسه نعمت بیلور مسأت
کوندرسه مسرت بولور (سئلت رابعة متی یکون العبد راضیا قالت اذا سرته
المصیبة کما سرته النعمة) وحارث محاسبی بیورورلرکه (الرضاء سکون القلب تحت
جریان الحکم) وجنید حضرتلری دخی بوکلامه مناسب بیورورلر (الرضاء سرور
القلب بظهور القضاء) ابوهریره حضرتلری حضرت رسول علیه السلامدن
روایت ایدرلر وحضرت علیه السلام قضاء حقه رضا ویرنه خیر دعا ایدوب
بیورورلرکه (رحم الله امرءا عرف نفسه وحفظ لسانه وان یکون شاکر النعم الله
وراضیا بقضاء الله) ابویزید بسطامی حضرتلرندن سؤال اولندیکه (من الراضی
عن الله قال هو لو جعل الله جهنم فی یمینه لم یسأل ان یحول الی یساره) بوزیاده
فانی فی الله اولانك مرتبه‌سیدر والله اعلم

(درجهٔ عاشره انبساطی بیان ایلر)

انبساط لغتده ترك احتشام ایتمکه دیرلر احتشام برکسه‌دن حیا ایتمکه وآنك
غضبندن خوف ایتمکه دیرلر (نقل عن صحاح الجوهری وعند المشایخ الانبساط
ارسال السجیة) وحشمتدن مجانبت قیلمغه دیرلر (کما قال شیخ الاسلام الانبساط
ارسال السجیة والتحاشی من وحشة الحشمة وهو السیر مع الجبلة) ارسال

سجیه‌دن مراد طبیعتی رعایت ایدوب بلا تکلف خلقت اصلیه وخلق
جبلیه‌سی اوزره اهمال وارخا ایلمکدر انبساط بوکا دیرلر ودخی احتشام واستحیا
وحشتدن احتراز وتجنب قیلمغه دیرلر بوحال جبلتك مقتضاسی حکمیله سیردر
پس سالکك انبساطی خلقله‌ده اولور وحقله‌ده اولور مع الخلق اولان انبساط
اولدرکه آنلرله مخالطه ومصاحبت ایده‌سن وترفع ووقاری وتعین واشتهاری ترك
ایده‌سن ولاابالی وکشاده‌لك بولنه ومزاح ومطایبه سمتنه کیده‌سن ولکن حد
شرعیدن ودائرهٔ طریق مرعیدن تجاوز قیلمیه‌سن (نظم) لطیف اولسه لطیفه
خوشدرای جان * ولیکن خارج اولمیه ادبدن (نثر) مؤمن حدبدخو بلقدن
ودائرهٔ ترش رو یلقدن خلاص اولمق ایچون بشاش وهشاش اولوب لطیفه
کوی وکشاده روی اولمق لازمدرنتکیم حضرت رسول صلی الله علیه وسلم
بیورمشلردرکه مؤمن مزاح کن وشیرین سخن اولور ومنافق ترش روی
وکره برابروی اولور انکچون اول حضرتك ملاطفات ومطایباتی چوقدر جمله‌دن
مصابحده امام بغوی بیورورلر (روی ان النبی علیه السلام قال لعجوز ان الجنة
لا تدخلها العجوز فولت تبکی قال علیه السلام اخبروها انها لا تدخلها وهی عجوز کما
ان الله یقول انا انشأناهن انشاء فجعلناهن ابکارا) ومسلم وبخاری وترمذی انس
حضرتلرندن بوحدیثی روایت ایدوب بیورورلرکه (قال انس ان کان النبی لیخالطنا
حتی یقول لاخ لی صغیر یا ابا عمیر ما فعل النغیر نغر کان تلعب به مات) یعنی انس
حضرتلری دیدی تحقیقا شان بودرکه حضرت نبی علیه السلام بزمله مخالطه
ومجالست ایدردی حتی بنم برکوچك قرنداشم وارایدی دیردیکه یا ابا عمیر نغیر
نه ایشلر نغیر نغرك تصغیریدر نغر سرچه کبی بربورنی قزل کوچك قوشدر سنك
اوینادیغك قوشجاغزنه اولدی دیو لطیفه ایدردی وعن انس ان رجلا استحمل رسول
الله علیه السلام فقال انی حاملك علی ولد ناقة فقال ما اصنع بولد الناقة فقال علیه
السلام وهل تلد الابل الا النوق) وانس حضرتلرندن مرویدرکه تحقیق برپیاده
کمسه رسول حضرتلرندن بردابه‌یه راکب اولمق طلب ایلدی پس حضرت علیه
السلام بیوردیلر تحقیقا بن سنی دوه‌دن طوغن یاوری اوزره بندوررم پس اول
کمسه دیدیکه بن دوه‌دن طوغنیله یم واوبنی نیجه چکر پس حضرت بیوردیکه
هی کشی یا ابل دیشی ناقه‌لردن طوغمدیمی * پس اول حضرتك لطایفی چوقدر
بوقدرله اکتفا اولندی وحضرت پیرمزك دخی مطایباتنه نهایت یوقدر نتکیم
مثنویده هزل شکلنده عجایب وغرایب معنیدار لطائف بیورمشلردر وحال

حياتلرنده دخی مشرب سعادتلری كمال انبساط اوزره ایدی نتكیم مناقبده
مسطور ومشهور اولدیغنه بناء تحریر قیلنمدی واهل اللهك خلقله اولان انبساطی
بوقدرله قناعت قیلنوب مخافة للتطویل بوندن زیاده تقریر وتسطیر اولنمدی
(نظم) كرمقبلی مزاح كند عیب اومكن * شغلیست آن بقاعدهٔ عقل ودین مباح *
دل آینه است وكلفت جدزنك آینه * آن زنك راچه امكان صیقل بجز مزاح
(نثر) پس مع الحق اولان انبساطه كلم شیخ الاسلام حضرتلری منازل
السائرینده بیوررلركه (الانبساط مع الحق هوان لایحجبنك خوف ولایحجبك
رجاء ولایحول بینك وبینه آدم وحوا) یعنی انبساط مع الحق اولدركه خوف
ورجاسی حقدن محجوب قیلمیه زیرا خوف ورجا نفسك حالیدر وبدایت سلوكده
اولانك صفتیدر اما انبساط عارفلرك حالی وارباب قلوبك صفتیدر خوف وانقباض
عالم جلالدندر بعدله جبن ایراث ایلر وانبساط ورجا عالم جمالدن وقربیت حقدن
حاصل اولور خوف وجبن وتكلفی ازاله قیلور (كما قیل اذاحصلت الالفة بطلت
الكلفة وكما قال الجنید اذاتم المحبة سقط شروط الاداب) پس بو انبساط كمال
قربیتدن وزیاده جماله نسبتدن ظهوره كلور بومرتبه ده صاحب انبساطك
حقله كندو ما بیننه خلق حایل اولمز نتكیم شیخ الاسلامك آدم وحوا حایل اولمیه
دیدیكندن مرادبودر انبیای عظامدن واولیای كرامدن چوق كمسه لر بوصفتك
غلبه سی وقتنده جناب حقله انبساط اوزره مكالمه ومعامله قیلمشلردر نتكیم
انبیای عظامدن حضرت كلیم الله صلوات الله علی نبینا وعلیه (قال الله تعالی
حاكیا عنه افتهلكنا بما فعل السفهاء منا وقال ایضا ان هی الافتنتك وقال ایضا
تضل بها من تشاء وتهدی من تشاء) آیت اولی ده انبساط سفهانك فعلی سببیله حقك
حكما وعلما وخواصی اهلاك ایلمسی انكاردر وآیت ثانیه ده فتنه یی سامری یه
اسنادا یتموب جناب حقه اسناد ایلمسیدر اكرچه بحسب الحقیقه اول فتنه
اختبارا للصالحین والطالحین حقدندر ولكن بوفتنه دكلدر الاسنكدر دیه ده نوعا
انبساط واردر وآیت ثالثه ده دخی بونك كبیدر واولیادن حضرت موسی زماننده
برخ سیاه دیرلر برمقبول حق وار ایدی اتفاق اول زمانده قحط باران اولوب خلق
جهان حضرت موسایه كلوب دیدیلركه یاموسی ربكدن بزه یغمور طلب ایله كه
اكنلریمز خراب اولدی پس حضرت موسی جناب حقه عرض حاجات ایلدكده
جناب حق بیوردیكه یاموسی بنم برخ سیاهم بندن استسون اول دم بونلره باران
رحمتم جوش ایلسون پس حضرت موسی اول برخی بولوب وخلقله برصحرایه

كلوب اكا دیدیكه جناب حقدن دعا ایله بز آمین دیه لم تاكیم بزه یغمور ویره پس اول
برخ اغز آچوب دیدیكه یارب بو خلقی كه یراتدك پس بونلرك لوازمن ویرمزسن
نیچون ویرمزسن قادرد كلمیسین همان دم جناب حق بونلره عظیم یغمور ویردی
ولیكن حضرت موسی بوكونه قوله بیحضور اولدی اما صبر قیلدی پس ایرتسی
كون بریره كیدر ایكن اتفاق اول برخه راست كلدی برخ حضرت موسایه
دیدیكه كوردكمی یاموسی سنك ربكه نه سویلدم پس حضرت موسی غضبه
كلوب استدیكه النده كی عصا ایله اكا ضرب ایدوب وانی رنجیده قیله پس همان دم
جبریل امین نازل اولوب دیدیكه یاموسی حق سكا سلام ایلرودیركه اینجتمسون
بنم برخ سیاهمی كه اول بنم هر كون رحمتمی نیجه كره خلق عالمه جوشه كتوررز
بوحكایه یی فصل الخطاب صاحبی حدیثله ثابت قیلمش وشیخ عطار
حضرتلری چوق مصنفاتنده نظمه كتورمشدر * پس معلوم اولدیكه ندیم الهی
اولنلردن بوكونه لطائف وانبساط كستاخلق دكلدر ولكن بوفانی رباطدن
خلاص اولمیان وفنا فی الله مرتبه سن بولمیان وشرب حقله كندوبی سرخوش
قیلمیان وندیمیت مقامنه ایرمین كمسنه لر بوكونه انبساطه جراءت ایلسه كستاخلق
قیلور وجناب حقدن دور اولور بلكه ایمان واسلامدن محروم قالور نعوذ بالله
نتكیم حضرت مولانا بیوررلر (مثنوی) كرندیم شاه كستاخی كند * تو مكن
آنكه نداری آن سند * ای كه نارسته از ین فانی رباط * توچه دانی محو وسكر
وانبساط

(باب خامس اصول سلوك منزله سنده اولان درجاتی بیان ایلر)

(بوباب دخی اون درجه یی شاملدر)

(درجهٔ اولی قصدی بیان ایلر)

(قال الله تبارك وتعالی ومن یخرج من بیته مهاجرا الی الله ورسوله ثم یدركه
الموت فقد وقع اجره علی الله) یعنی شول كمسه كه خانه سندن اللهه والله رسولنه
مهاجر اولدیغی حالده طشره چیقه اند نصكره قبل بلوغ المقصد اكا موت یتشه
پس انك اجری الله اوزره اولور یعنی الله آنك اجرنی البتة ضایع قیلمز بلكه
مقصدینه واصل قیلور (قال القاشانی ومن یخرج من بیت الطبیعة ودار البشریة
مهاجرا الی الحضرة الالهیة والحقیقة المحمدیة فقد وقع اجر قصده علی الله)
بو آیت كریمه نك تأویلنده قاشانی دیركه بركمسه بیت طبیعتندن وخانهٔ بشریتندن
حضرت الهیه وحقیقت محمدیه جانبنه مهاجر اولدیغی حالده خروج ایلسه آنك

قصدينك اجرنى جناب حق اعطا ايلرعاشقلرك اجرنى حقك وصلتيدر جناب حق آنلره وصلتن احسان ايلرديمك اولور قصدلغتده برشيئه توجه ايتمكه ديرلر امامشايخ اصطلاحنده اكاديرلركه سالك محبوبك رضاسى ايچون هرشيدن مجرداولمغه تصميم عزيمت وجمع همت قيلمغه ديرلر (كماقال شيخ الاسلام القصد الازماع على التجرد للمحبوب) ازماع برشيئك اوزرينه ثابت قدم اولمغه وتصميم عزم قيلمغه ديرلر يعنى قصد محبوبك رضاسى ايچون جميع علايقدن مجرداولمق اوزره ثابت قدم اولمقدر وهميشه وصلت الهيه يى طلب قيلمقدر (مثنوى) آن دلى كوهست خالى ازطلب * دائماباداپرازرنج وتعب * ان سرى كوراهواى دوست نيست * زوبجوومغزى كه اوجزپوست نيست * جان كه قصداوندارد كو بكو * مرده ئى جان بودجانش مكو (نثر) پس مجردان طريقت وپاكبازان حقيقت اول كمسه لردركه تاقصد حقيقى يه ايرنجه يه دك مراتب دنيا وعقبادن ومقامات صورت ومعنادن هرنه مرتبه يه كه ايره لروهرنه حالتيكه كوره لرا كافريفته اولميوب وبوقدر تجلياته قناعت قيلميوب قصد وطلبلرين حق جانبنه قيله لر وخليل وار لااحب الافلين ديوب جمله دن معرض اوله لر (نظم) مرد بايد كز طلب وزانتظار * هرزمان صدجان كند دره نثار * نى زمانى ازطلب ساكن شود * نى دمى آسودنش ممكن بود * كرفر واستد زمانى ازطلب * مرتدى باشد درين ره بى ادب *

(درجۀ ثانيه عزمى بيان ايلر)

(قال الله تعالى فاذاعزمت فتوكل على الله) يعنى يا محمد قچن برشيئى ايشلمكه نفسك توطن ايلسه وعلى التحقيق اكاشروع قيلسه اللهه توكل ايله * قصدايله عزمك فرقى بودركه قصد نيت قلبيه وتوجه وطلب باطنه ديرلر عزم قصدى تحقيق ايليوب مقصوداولان شيئه شروع قيلمغه ديرلر قصدايله عزم مريداولنلرك وابرار مرتبه سنده قالنلرك حسناتندندر امامراد مرتبه اولان مقربلرك سيئاتندندر پس مريداولنلر مقصدى كندولردن بعيد كوروب آنك تقربى وآشنالغى جانبنه قصد وعزيمت ايدرلر وقصد وعزيمتى كندونفسلرندن بيلورلر اما مراد مرتبه سنده اولان مقربلر عزيمتى حقدن بيلورلر بلكه مطلقا عزمى برعلت كوررلر زيرا (وهومعكم اينما كنتم) فحواسنجه هرحالده اللهله اولان وهرآنده آنى مشاهده قيلان نه جانبه عزم ايلسون * پس مريداولنلر بومقامه كانجيه دك كركدركه اولا وفايه عزم ايليه ثانيا آشنالغه عزم ايليه آشنااولدقدنصكره ترك عزمه عزم ايليه بعده

ترك عزم كلفتندن وقيدندن دخى خلاص اوله كه فنا فى الله مرتبه سيدر پس بومرتبه ده كورركه قاصد ومقصود ومقصد وقصد عين واحددر (مثنوى) هركه شدجوياى ديدارخدا * چون خداآيدشودجوينده لا * كرچه آن وصلت بقا اندربقاست * ليك اول آن بقا اندرفناست * سايهايى كه بودجوياى نور * نيست كرددچون كندنورش ظهور

(درجۀ ثالثه ارادتى ومريداولنلرى بيان ايلر)

(قال الله تبارك وتعالى منكم من يريد الدنياومنكم من يريد الاخرة نقل عن الشبلى قرئ هذه الآية عنده فشهق شهقة وقال اين منكم احد يريدالله) بو آيت كريمه دن معلومدركه مريداوچ قسمدر برى مريد دنيادر وبرى دخى مريد عقبادر وبرى دخى مريدمولادر پس اندن سؤال ايلديلركه اى شبلى مريدمولى كيملردر بيورديكه اول كمسه لردركه سويلسه سوزى دائما خدا اوله وخاموش اولسه درونى انى طلب قيله (رباعى) دنيا طلبان مائل ومال وجاهند * عقبا طلبان حوروجنان ميخواهند * آنهاكه بجست وجوى حق درراهند * حقاكه مقربان اين دركاهند (نثر) شيخ حضرتلرى فتوحاتده بيورديلركه (لفظ المريد عند المحققين من اهل الله يطلق بالمنقطع الى الله والمؤثر جناب الله والساعى فى محاب الله ومراضيه وقد يطلقونه بالمتجرد عن ارادته فالمريد من انقطع الى الله وتجرد عن ارادته اذعلم انه مايقع فى الوجود الامايريده الله لامايريده الخلق فيقول هذا المريد فلماذا اريد مالااعلم انه يقع ام لايقع فانه لاعلم لى بما فى علم الله تعالى من ذلك فالاولى ان لااريد الامايريده الحق) يعنى لفظ مريد اهل اللهدن محققلر قتنده ماسوادن اللهه منقطع اولان كمسه يه اطلاق اولنور * ودخى جناب الهى مؤثر اولنه والله رضالرينه ومحبتلرينه سعى قيلنه اطلاق اولنوروآزاولوركه كندوارادتندن متجرداولان كمسه يه ده اطلاق اولنور * پس مريداول كمسه دركه اللهه منقطع وارادتندن متجرداوله زيرا بومريد بيلوركه وجودده برشئ واقع اولمز وخلقك ديلدوكى ظهوره كلمز الاالله ديلدوكى پس بومريد ديركه نيچون ديليم اول شيئى كه بلمزمكه اولورمى ياخود اولمزمى زيرا الله علمنده اولنه بنم علمم يوقدر دير * پس اولى بودركه ديله ميم الاحقك ديلدوكنى دير (وقال الشيخ ومن ذلك قول ابى يزيد اريدان لااريد فاراد محو الارادة من نفسه وقال هذا القول فى قيام حال الارادة به ثم قال لانى اناالمراد وانت المريد يخاطب الحق وذلك لماعلم ان الارادة متعلقها العدم والمراد لابدان يكون معدومالا وجودله ورأى

ان الممكن عدم وان اتصف بالوجود لذلك قال انا المراد اى انا المعدوم وانت المريد فان المريد لا يكون الا موجودا) ودخى شيخ حضرتلرى بيورديلركه مريدك حق ارادتنده كندو ارادتنى ترك ايلديكى قولندر ابو يزيد حضرتلرينك جناب حقه ديلرمكه برنسنه ديله ميم ديديكى * پس بو سوزله نفسندن ارادتى محو ايلمك ديلدى وبو قولى كندو ارادت نفسيله قائم اولديغى حالده ديدى وكندودن نفى ارادت قيلمدقدنصكره ديديكه زيرا بن مرادم سن مريد سن بو سوزايله حقه خطاب ايلر * وبونك بيانى بودركه وقتا كيم ابو يزيد بلديسه كه حقك ارادتنك متعلقى عدمدر ومراد لابددركه معدوم اوله وجودى اوليه ودخى كورديكه تحقيقا ممكن عدمدر اكرچه وجود ايله متصف اولديسه ده بو اجلدن ديديكه بن مرادم يعنى بن معدومم وسن مريدسن زيرا مريد اولمز الا موجود اولور پس مريد وارادتك تفصيلى چوقدر مراد مقامنده اولان كامللرك شرحنه كله لم

(درجهٔ رابعه مراد مرتبه سنده اولنلرك شانى بلدرر)

(قال الشيخ فى الفتوحات اعلموا ان المراد فى اصطلاح القوم هو المجذوب عن ارادته مع تهيؤ الامور له فهو يجاوز الرسوم والمقامات من غير مشقة بل بالتذاذ وحلاوة وطيب يهون عليه الصعاب وشدائد الامور) يعنى بيلك اى سالكاركه بو قومك اصطلاحنده مراد ارادتندن مجذوب اولان وليدركه انكچون امور مهيء اولمشدر پس اول رسوم ومقاماتى من غير مشقه كچر بلكه التذاذله وحلاوتله وطيب وذوقله مقصودى بولور وكل صعاب وشدائد امور اكا ميسر وآسان اولور بوندن مراد مراد مرتبه سنده اولنلر ومحبوبيته ايرنلر بلا ومشقت چكمزديمك دكلدر بلكه جناب حق بونلره بر ذوق وبرركه اول لذت وقوتله رياضت ومشقتى طويمزلر نتكيم شيخ حضرتلرى مثال ايدوب بيوردولر (وهذا القسم لا يحس بالشدائد التى يضعف عن حملها غيره كالرجل الكبير ذى القوة يتكلف ما يشق على الصغير فيحمل الكبير اثقالا من غير مشقة فما عنده خبر من ذلك بل يحملها ملتذا بلا الم ويحملها الصغير بجهد ومشقة) اكثر متكلمين مريد له مرادك ماببننى فرقا يتمامشلرشو معنايه نظرا يتمشلركه اكر مريدك ارادتنى الله مراد ايلميه ايدى اول مريد سالك اولمزدى زيرا موجوداتدن برشىء واقع اولمز الا الله ارادتيله * پس مريد بو معنا اوزره عين مراد اولور ولكن مشايخ فرق ايدوب بيورمشلر (المريد هو الذى سبق اجتهاده كشفه وسلوكه جذبه والمراد هو الذى سبق كشفه اجتهاده وجذبه سلوكه) يعنى مريد انلردركه اجتهادى كشفه وسلوكى

جذبنه سبقت ايليه ومراد بونك عكسيدر ومشايخ مراد مقامنده اولنلرى مريد مقامنده اولنلرك اوزرينه ترجيح ايدرلر ومراد مقامنده اولنلر ضنائن الله ومقبولان دركاه الهدر وبو حديث شريفله انلرك شاننى تعريف وتوصيف ايدرلر نتكيم حضرت رسول صلى الله عليه وسلمدن مرويدركه بيوردولر (ان لله ضنائن من خلقه البسهم النور الساطع وغذاهم فى رحمته يحييهم فى عافيته ويميتهم فى عافيته) ضنائن ضنينه نك جمعيدر ضنينه نفيسه معناسنه ودخى بركسه يه مختص اولان نسنه يه ديرلر يقال فلان ضنينى من بين اخوانى اى نفيسهم اومختص لى من بينهم يعنى فلان كسه اخوانم ماييننده بنم ضنينمدر ديمك آنلرك نفيسيدر ديمك اوله وياخود انلر ماييننده بكا مختصدر ديمك اوله * پس معناى حديث شريف ديمك اولوركه الله تبارك وتعالينك خلقى ماييننده كندو جنابنه مختص قوللرى واردركه انلره الباس ايلدى جمالى نورنى * بو نور ساطعدن مراد جناب حقدن بونلره مرشوش اولان نوردركه لباس كبى بونلره شامل اولوب بو نورله ظلمات معاصيدن نجات بولوب مقام محبوبيته ايرديلر وجناب حق بونلرى رحمتنده علمله وحكمتله تغذيه وتربيه ايلدى بونلرى عافيتده ديركورر وعافيتده اولدورر مراد بونلرى تا عالم صباوتدن حالت نزعه كلنجيه دك حال حياتلرنده معاصيدن ومخالفاتله ابتلا ايلمدن حفظ ايلر وبو حال اوزره قبض ايلر ديمك اولور والله اعلم

(درجهٔ خامسه ادب بيانده در)

(قال النبى صلى الله عليه وسلم ادبنى ربى فاحسن ادبى) معناى شريفى ربم بنى تأديب ايلدى وادبم كوزل ايلدى ديمك اولور * پس سالكه لازمدركه اول حضرتك ادبيله مؤدب اوله زيرا سلوك وتصوف ديدكلرى همان محضا ادبدر نتكيم ابو حفص كبير بيوردولر (التصوف كله ادب ولكل وقت ادب ولكل حال ادب ولكل مقام ادب) حضرت مولانانك بو غزل رعنالرى ادب مدحنده سالكه اولنه نصيحت كفايت ايدر بيوردولركه

(غزل)

خواجه درياب كه جان درتن انسان ادبست * خواجه انوار دل وديدهٔ مردان ادبست * آدم از عالم علو يست نه سفلى درياب * رونق وكردش اين كنبد دوران ادبست * كر تو خواهى كه قدم برسر ابليس نهى * ديده بكشا وببين قاتل شيطان ادبست * آدمى زاده اكر بى ادبست آدم نيست

فرق درجسم بنی آدم وحیوان ادبست * چشم بکشاو ببین جمله
کلام الله را * آیت آیت همکی معنیء قرآن ادبست * کردم
ازعقل سؤالی که چه باشد ایمان * عقل در کوش دلم کفت که ایمان ادبست *
شمس تبریز نخش کن که تو بی سرخدا * انور وافضل این شمع شبستان ادبست
(نثر) ذوالنون مصری حضرتلری بیوررلرکه (الزم الادب ظاهرا وباطنا فما اساء
الادب احد باطنا الا عوقب باطنا ولا اساء ظاهرا الا عوقب ظاهرا) پس
سالك ذکرکدرکه اهل دل حضورنده باطنی مؤدب اوله * تاکیم طریقت وشریعته
مخالف ناشایسته وضع ایتمکله عقابه مستحق اولمیه (مثنوی) پیش اهل دل
ادب برباطن است * زانکه ایشان برسرائر فاطن است * پیش اهل تن ادب
برظاهراست * که خدا زیشان نهان راساتراست * ازخدا جوییم توفیق ادب
بی ادب محروم کشت ازلطف رب * هرکه بی باکی کند در راه دوست * رهزن
مردان شد ونامرداوست (نثر) پس بردرویش که ظاهری وباطنی مؤدب اوله
کامل اولور وظاهرك ادبی جمیع شریعت ادبیله مؤدب اولمینجه اولمز پس کامل
شریعتك ادبی واروطریقتك ادبی وارومعرفتك ادبی واروحقیقتك ادبی وار *
شریعتك ادبی بو آیت کریمه دن معلوم اولورکه بیورلمشدر (وما آتاکم الرسول
فخذوه ومانهاکم عنه فانتهوا) پس ادب شریعت اولدرکه حضرت رسول
صلی الله علیه وسلم جناب حقدن هرنه کتوردیسه طوته سن وهرنه دن نهی
ایلدیسه قاچه سن وحدود اللهی حفظ قیله سن وشریعتده جائز اولمین شیلری
قویه سن وقلبا وقالبا شرع شریفه اویه سن * وطریقتك ادبی قسم اولده برمقدار
تحریر ایلدك آندن معلوم اولور * اما ادب معرفة الله اولدرکه مثلا خوفك رجا جانبنه
غالب اولمیه که یأس طبقه سن بولمیه وکذلك رجاك دخی خوفه غالب اولمیه که
مرتبهء امنه وارمیه اکرخوف غالب اولوب مرتبهء یأسه مؤدی اولورسه نعوذ
بالله کفردر (ولا ییأس من روح الله الا القوم الکافرون) فحواسی اوزره پس
اسوء ادبدر زیرا جناب حق جل وعلا بیورمشدرکه (سبقت رحمتی غضبی) ودخی
(وسعت رحمتی کل شیء) ودخی (لاتقنطوا من رحمة الله ان الله یغفر الذنوب جمیعا)
وبو آیتلر مثالی نیجه آیت ونیجه حدیث واردرکه بنده هرنه حالده ایسه من بعد
مأیوس اولمیه اما امنه دخی وارمیه زیرا بودخی سوء ادبدر (کما قال الله تعالی
افأمنوا مکر الله ولا یأمن مکر الله الا القوم الخاسرون) ودخی مقام معرفتك
ادبلرندندرکه اکرکندو نفسکه واکرغیری یه جناب حقدن هرنه کاورسه

اعتراض ایلمیه سن بلکه قلبکی خواطر فاسده دن ولسانکی شکایت آمیز اولان
کلمه دن حفظ ایده سن شرح حکمده دیرکه (قال بعض السادات اذنبت ذنبا
وانا ابکی علیه منذ ستین سنة واجتهدت فی العبادة لاجل التوبة من ذلك الذنب
فقیل له ماهو قال قلت مرة لشیء لیته کان کذا) سادات مشایخدن بعضیسی
دیدیلرکه بن برکناه ایشلدم والتمش ییلدنبرو انك اوزرینه اغلرم واول کناهك
توبه سنك قبولی ایچون عبادتده اجتهاد ایلدم دیدیلرکه اول کناه ندر دیدیکه برکره
برشیء ایچون دیدمکه نولیدی شوشیء شویله اولیدی (وقال بعض المشایخ
لوقرض جسمی بالمقاریض کان احب الی ان اقول لشیء قضاه الله لیته لم یقضه)
پس مقام معرفتك ادبی چوقدر وقس علی هذا سائر الآداب اما حقیقتك ادبنه
کلهلم حقیقت ادبندن مراد ادب حضرت الهیه درو ادب حضرت الهیه
حضرت رسولك حضرت حق حضورنده اولان ادبیدرکه اول حضرتك شان
شریفنده جناب حق بیوردی (مازاغ البصر وماطغی) یعنی اول حضرتك
بصر شریفی رؤیت عجائب وغرائبه مائل اولمدی وتجاوز قیلمدی یعنی اول
حضرتك قلب مقدسی ماسوادن اویله معرض اولدی وجناب ربیسنه اوحدده
متوجه اولدیکه سموات وارضینی وراء ظهرنه القا قیلدی ولذات عاجله یی باسرها
وحظوظ آجله یی باجمعها ترك ایدوب جناب حضرته متوجه اولدی پس ادب
حضرت الهی ماسوایه برشمه میل قیلمامقدر وغیر حکمنده اولنه نظر صالمقدر
والله اعلم

(درجهء سادسه یقینی بیان ایدر)

معاذ بن جبل روایت ایدرکه اعرابیدن بری حضرت نبی علیه السلامدن سؤال
ایلدیکه (ماتقول فی رجل کثیر العمل قلیل الذنوب الا انه یعتوره الشك قال
علیه السلام احبطن شکه عمله فقال الاعرابی ماتقول فی رجل قلیل العمل کثیر
الذنوب الا انه علی یقین من ربه فسکت النبی علیه السلام فقال الاعرابی والله
لئن احبط شکه عمله کذلك یحبط یقینه ذنوبه قال اصبت) معناء شریفی اعرابیدن
بری سؤال ایلدیکه نه دیرسن یارسول الله شول رجلك حقنده که ذنوبی
آز وعملی چوق اوله الا اکا شك اعتوار ایلیه یعنی اخذ ایلیه بیوردیلرکه آنك شکی
عملنی حبط ایلر * پس اعرابی ینه دیدیکه یاشول رجلك حقنده نه دیرسن که عملی
آز وکناهی چوق اوله الا اول کمسنه ربیسندن یقین اوزره اوله پس حضرت ساکت
اولدی اعرابی دیدیکه الله حقیچون اکرآنك شکی عملنی حبط ایلدیسه بونکدخی

يقيني كاهي حبط ايلر* حضرت بيورديلركه اصابت ايلدك يقين لغتده برشئه يي على الوجه المذكور بيلمكه ديرلر بو كونه يقينه مشايخ علم اليقين ديرلر ويقينه اوج مرتبه اثبات ايدرلر اولا علم اليقين اولدركه رسلك جناب حقدن كتورديكني هر نه ايسه احكام شرعيه وامور دينيه دن قبول ايده سن وامور اخرويه دن وصفات الهيه دن ويردكلري خبره موقن اوله سن* بوكا علم اليقين ديبورشكيم شيخ حضرتلري فتوحاتده بومعنايه مثال قوروب بيوررلركه (انا قد علمنا علما لا يدخله شبهة ان لله بيتا يسمى مكة يحج الناس اليه كل سنة ويطوفون به فهذا علم اليقين ثم اذا شوهد هذا البيت عند الوصول اليه فهذا عين الذى كان قبل الشهود علم يقين ثم اذا حصل فى النفس برؤيته مالم يكن عندها قبل رؤيته ذوقا ثم فتح الله عين بصيرته فى كون ذلك البيت مضافا الى الله مطافا مقصودا دون غيره من البيوت فعلم علة ذلك وسببه باعلام الله فكان علمه بذلك حقا يقينا لا يتزلزل باى شئ كان) معناسى تحقيقا بر شبهه سز علمله بيلدككه اللهك بربيتى واردركه اكا كعبه ديبور اول شهرده كه اكا مكه ديبوركه ناس اكا حج ايدرلر وهرسنه آنى طواف ايدرلر بوكا علم اليقين ديبوراندنصكره اول بيته وصول قتنده اول بيت مشاهده اولنسه اكا عين اليقين ديبور اوله عين اليقين كه قبل شهود البيت اكا علم اليقين ديبوردى آندنصكره بجن رائينك نفسنده برذوق حاصل اولسه اول ذوق قبل رؤية البيت اول نفسك قتنده حاصل اولمشيدى آندنصكره الله تعالى اول رائينك عين بصيرتن فتح ايلسه اوبيتك اللهه مضاف اولمسنده ومطاف اولمسنده وسائر بيوتدن ماعدا بونك مقصود اولمسنده وبومقصود اولمغك وطواف قيلنمغك واللهه مضاف اولمغك علت وسببن دخى باعلام الله بيلسه بونك علمى حق اليقين اولوركه هيج برشيله متزلزل اولمز* نتكيم حضرت بويقينك حقنده بيوررلر

(مثنوى)

كرهمه عالم بكو يندش توبى * بروه يزدان ودين مستوى
اونكردد كرمتراز كفت شان * جان طاق اونكردد جفت شان
ورهمى كو يندا ورا كرهى * كوه پندارى وتو برك كهى
اونيفتد دركمان ازطعن شان * اونكردد در دمندازطعن شان
بلكه كردريا وكوه آيد بكفت * كويدش باكرهى كشتى توجفت
هيج يك ذره نيفتد در خيال * اونباشد من وجه رنجور حال

(نثر) وشيخ الاسلام حضرتلرى عين اليقيني بويله تعبير ايدوب بيوررلركه (عين اليقين هو الغنى بالاستدراك عن الاستدلال وعن الخبر بالعيان) يعنى عين يقين اولدركه برشيئى ادراك ايتمكله استدلالدن غنى اولمقدر واول شيئى كما هى عليه كشف وشهودله عيانا كورمكله خبردن استغنا قيلمقدر (وحق اليقين هو اسفار صبح الكشف ثم الخلاص من كلفة اليقين ثم الفناء فى حق اليقين) يعنى حق اليقين صبح كشفك اضاءه سى ونور تجلى حقيقتك ظلمت رسم عبد اوزره اناره سيدر (كما قال امير المؤمنين على كرم الله وجهه حق اليقين نور يشرق من صبح الازل فيلوح على هيا كل اهل التوحيد آثاره) اندنصكره كلفت يقيندن خلاص اولمقدر زيرا اهل يقين اولمق دخى بر يقيندر آندن دخى نجات بولمقدر آندنصكره حق اليقينده فانى اولمقدر يعنى يقين صفتنى علم حقده فانى قيلوب علم حقله ونور وجود مطلق ايله متحقق اولمقدر

(درجه سابعه انسى بيان ايلر)

(قال الله تعالى فى حديثه القدسى انا جليس من ذكرنى وانيس من استأنسنى يعنى بن بنى ذكر ايلين عبادمك جليسى يم وبنمله انس ايليان بنده لريمك انيسى يم بعض اهل معرفت (الانس بالله الانس بذكر الله) ديمشلر وبعضيلر دخى (الانس بالله ان يعرض العبد عن كل شئ سواه الا عن اهل الله) ديمشلر اصل انس بالله اولدركه سالكدن هيج برحالله منفك اولميه بعض كمسه برحالله انس ايلر يا ذكر الله ايله وياشكر اللهله وتخيل ايلركه بوانس بالله اوله اما جالبوكه اول حالله انيسدر بوخسه انس بالله دكلدر زيرا انيس حق اولانك انسى هر حالده ثابتدر من بعد زائل اولمز نتكيم شيخ حضرتلرى شاهدا على هذا المقال فتوحاتده بيوررلر (وللانس بالله علامة عند صاحبه فانه موضع خلط فيه كثير من اهل الطريق فيجدون انسا فى حال ما يكون فيتخيل ان ذلك انس بالله فاذا فقد ذلك الحال فقد الانس بالله فعندنا وعند الجماعة كان انسه بذلك الحال لا بالله لان الانس بالله اذا وقع لم يزل موجودا عنده فى كل حال ولذلك يقول القوم من انس بالله فى الخلوة وفقد ذلك الانس فى الملاء فانسه كان بالخلوة لا بالله) معناسى بودركه اللهله اولان انسك علامتى واردر صاحبى قتنده زيرا بوانس برمقامدركه اهل طريقدن چوق كمسه بونده خلط ايلمشدر وانس باللهله انس بالحالى تميز قيلمامشدر* پس بونلردن بعضيسى حاللردن برحالده انس بولوركه اول حالك اوزرينه اولور پس تخيل ايلركه اول انس بالله اوله پس بجن اول حال مفقود اولسه اول انس بالله ظن ايلديكى دخى

دخی مفقود اولور پس بزم قمزده وجماعت اهل الله قتنده اول کمسه نك انسی اول حالله اولور اللهله اولمز زیرا اللهله انس برکمسه یه واقع اولسه هر نه حالده ایسه انك قتنده موجود اولور دائما انکچون بو قوم دیرلرکه برکمسه اللهله خلوتده انس ایلسه واول انس کثرتده آندن مفقود اولسه آنك انسی خلوتله اولور اللهله اولمز زیرا الله هر یرده حاضر وهر حالده وهر شیده ناظردر * پس اللهله انیس اولانك انسی هیچ برحالله مفقود اولمز جلال وجمال هر نه یوزدن اولورسه انکله انسدن آیرلمز

(درجهٔ ثامنه ذکر قلبی ندر وذکر حقیقی ندر آنی بیان ایلر)

ذکر عند المحققین اوچ قسمه منقسمدر ذکر لسانی وذکر قلبی وذکر حقیقیدر لسانله اولان ذکری قسم ثانیده اوچنجی بابده برمقدار ذکر ایلدك بو محلده ذکر قلبی وذکر حقیقی ندر آنی ذکر ایلرزکه اصل ذکردن مراد اولان بونلردر زیرا بلا ذکر قلب ولا ذکر حقیقی مجرد الفاظ واسماء ذکر یله سالکه نوابدن غیری نسنه حاصل اولمز ومسمانك شهودینه یول بولمز نتکیم حضرت مثنویده بیوررلر (مثنوی) از صفت وزنام چه زاید خیال * آن خیالش هست دلال وصال * هیچ نامی بی حقیقت دیدهٔ * باز کاف ولام گل گل چیدهٔ * اسم خواندی رو مسمارا بجو * مه ببالادان نه اندر آب جو * گر زحرف ونام خواهی بگذری * پاك كن خودرا زخود هین یکسری * خویش را صافی کن ازاوصاف خود * تا ببینی ذات پاك صاف خود (نثر) بو ابیات شریفه ذکر قلبی یه اشارتدر ذکر قلبی وجدان المذکور وحضوره بالقلب دیمکله تعبیر اولنمشدر مذکوری بولمق وآنی قلبده حاضر قیلمق اولمز الا غیریی اونوتمق وماسوایی ترك ایتمکله اولورا گرکل ماسوایی اونوتمسك انی کلیتله بولمزسن نتکیم شیخ الاسلام حضرتلری بو آیت کریمه یی علی لسان اهل الخصوص تفسیر ایدوب بیوررلرکه (قال الله تبارك وتعالی واذکر ربك اذا نسیت) ای اذا نسیت غیره ونسیت نفسك فی ذکره ثم نسیت ذکرك فی ذکره ثم نسیت فی ذکره کل ذکر) یعنی ربکی ذکر ایله ربکدن غیریی اونوتدیغك وقتده پس نچن نسیان غیرله موصوف اولهسین وربکی ذکر ایتمکله صفا بولهسین بو ذکرك ضمننده نفسك یله مذکور اولدی ربمی ذکر ایتدم وغیریی اونتدم دیمکله پس نفسکی دخی آنی ذکر ایلمکلکده اونتدیغك وقتده انی ذکر ایله دیمك اولور زیرا مذکورك حقیقة مذکور اولمسی اول وقتده اولورکه غیریی نفی ایدهسن پس اصل غیرا نیت نفسدرلازمدرکه اول انی نفی ایدهسن پس ذکرکه

بومرتبه یه ایره اونودرسن انك ذکرنده کندو عینکك ذکرنی * بوندنصکره هر ذکری انك ذکرنده اونودرسن وجمله یی فراموش ایدرسن پس ذاکر ومذکور وذکر عین واحد اولور وبو مرتبه ده ذکر ذکر حقیقی طبقه سن بولور (قال القاشانی فی شرح منازل السائرین الذکر الحقیقی اتحاد الذاکر والمذکور والذکر وقال شیخ الاسلام الذکر الحقیقی هو شهود ذکر الحق ایاك والتخلص من شهود ذکرك) یعنی ذکر حقیقی حق تعالینك سنی ازلده ذکر ایلمسنی مشاهده ایلمکدر وکندو ذکرك شهودندن خلاص اولمقدر بو معنایه مناسب ابن عطا حکمده برحدیث روایت ایدوب دیرکه (اوحی الله الی داود یاداود قل للصدیقین بی فلیفرحوا بذکری فلیتنعموا) معنای شریفی صدیق اولان قوللره دیدی یاداود همان بنمله فرحلنسونلر وهمان بنم آنلری ذکر ایلدیکمله تنعم قیلسونلر مصدر یا مفعولنه مضاف اولمق وار ویاخود فاعلنه مضاف اولمق وار فاعلنه مضاف اولدیغی تقدیرجه شارح تعزی شرح ایدوب دیرکه ای فلیتنعموا بذکری ایاهم فی الازل حیث لا وجود لهم والا فالذکر المنسوب الیهم محل الافات والعلل) یعنی بنم بونلری ازلده ذکر ایلدیکمله تنعم ایلسونلرکه بونلرك اول مرتبه ده دخی وجودلری یوغیدی والا ذکر بونلره اولمزسه بونلره منسوب اولان ذکر آفات وعللدن خالی دکلدر اما حقك عبادنی آکمه سنده علت وغرض یوقدر والله اعلم

(درجهٔ تاسعه فقری بیان ایلر)

حضرت پیرمز سلطانمز بیوررلرکه

(شعر)

الفقر جوهر وسوی الفقر عرض * والفقر شفاء وسوی الفقر مرض
العالم کله صداع وغرور * والفقر من العالم سر وغرض

(نثر) ای اخی فقیر اولدرکه کندوده ملك کورمیه (کما قال شیخ الاسلام الفقر البراءة من رؤیة الملك) یعنی برفحوای (العبد وما یملکه کان لمولاه) فقیر اولدرکه نفسندن وملك کورمدن وکندویه منسوب اولان شیدن بری اولمقدر وجمله یی غنیء مطلقك بلمکدر وبلمکی دخی اندن بلمکدر بو مرتبه یه فنا فی الله دینور وبونده سالك بی خود اولور آندن تصرف حق قیلور نتکیم شیخ عطار حضرتلری بیوررلر (مثنوی) هفتمین وادئ فقرست وفنا * بعد ازین روی روش نبود ترا * در کشش افتی روش گم کرددت * گر بود یك قطره قلزم گرددت (نثر) الفقر سواد الوجه

فی الدارین) دیدکلری دخی بومرتبه‌دن عبارتدر زیرا سواد الوجه بالکلیه فنادن کنایتدرکه دنیوی واخروی کندوده بر وجود کورمیه وکندوده اولان وجودی واعمالی واحوالی ومقاماتی واسرار وکمالاتی محضا اللهدن فضل وموهبت بیله حتی رؤیت اعمالدن وشهود احوالدن پاك اوله‌که کندودن عمل کورمك واعمال واحواله استحقاق بیلمك وجودی مستلزم اولور وجود ایسه بر ذنبدرکه اکابر ذنب آخر قیاس اولنمز *پس معلوم اولدیکه فقر بر جوهردر وماعدای فقر وفنا عرضدر وفقر جمیع معنوی دردلره شفادر وفقردن غیری وجود شائبه‌سی مرضدر جمیع عالم وجودله متصف اولدیغی حیثیتدن اهل فقره صداع وغروردر وحقدن دور بر پرده‌در وفقر وفنادرکه بوعالمدن سر وغرضدر زیرا عالم وآدم ممکن الوجوددر ممکن الوجود ایسه هر حالده واجب الوجوده مفتقردر (کما قال الشیخ فی الفتوحات الاتری ان الممکن فی حال عدمه یفتقر الی المرجح فاذا وجد افتقر ایضا الی استمرار الوجود له وحفظه علیه فلا یزال فقیرا فی حال وجوده وفی حال عدمه فاذا علمت ان الفقر بهذه المثابة فلزم استحضاره فی کل نفس وعلی کل حال فان الفقر الیه تعالی هو عین الغنی لانه الغنی وانت به فقیر فانت الغنی به عن العالمین فاعلم ذلك

(درجهٔ عاشره غنایی بیان ایلر)

ابوداود ترمذی بو حدیث شریفی ومسلم وبخاری دخی ابوهریره حضرتلرندن روایت ایدرلر (قال صلی الله علیه وسلم لیس الغنی عن کثرة العرض انما الغنی غنی النفس) عرض فتحتینله نقوددن وغیریدن صنوف امواله دیرلر پس غنا کثرت امواله اولمز بلکه غنا دکلدر الا غنای نفسدرکه قناعتدر انکچون (فقیر کل ذی حرص غنی کل من یقنع) دیدیلر ولهذا (قال صلی الله علیه وسلم القناعة کنز لا یفنی) قال الطیبی فی شرح هذا الحدیث المراد بغنی النفس حصول الکمالات العلمیة والعملیة لها الان النفس لاتکون محظوظة الا بها) مرادی بوکه نفس کمال علم وعملدن ذوق روحانی بولور وغنی القلب اولور واحوال واسبابدن استغنا قیلور پس اللهله غنی اولور اللهله غنی اولمق اشیا واسبابدن استغنا قیلمقدر زیرا اسبابله غنی اولان اسبابه مفتقر اولور اسباب ایسه مسببه مفتقردر پس کندو مثللی مفتقره مفتقر اولمق افتقارده غایته ایرمکدر انکچون اهل دنیا حد ذاتنده فقیرلردر پس فی الحقیقه غنا اسباب واشیا حجابندن رها بولمق وحقله غنی اولمقدر انکچون مشایخ بیورمشلر وفقری تعریف قیلوب دیمشلرکه (الفقیر هو الذی

لایحتاج الی کل شیء) یعنی فقیر اولدرکه هیچ بر شیئه محتاج اولمز بلکه همان حقه محتاج اولور پس هیچ بر شیئه محتاج اولمین غنی اولور اما بوراده بر سؤال لازم کلورکه اکثر مشایخ دیمشلرکه (الفقیر هو الذی یحتاج الی کل شیء) نتکیم فتوحاتده دخی شیخ بزم قتمزده فقیر اولدرکه هر شیئه محتاج اوله دیر پس اولکی کلامله بو کلامك ما بیننده تناقض اولور توفیق نیجه ممکن اولور دیرسك جواب بودرکه اولکی قولی دین مشایخ قتنده فقیر انلردرکه اسباب واشیادن مجرد اوله یعنی ذاتنی ماسوادن تنزیه قیله وفنا فی الله مرتبه‌سن بوله بومرتبه صاحبی هیچ بر شیئه محتاج اولمز بلکه غنای حقله غنی اولور وایکنجی قولی دین مشایخ قتنده فقیر اولدرکه چون بو اشیایه نظر ایلدکده مظاهر حق کوره ومجالئ وجود مطلق مشاهده قیله پس اللهه فقیر اولان کل شیئه فقیر اولور بو حیثیتدن پس بومرتبه‌ده فقیر عین غنیدر بر اعتبارله وغنی عین فقیردر بر آخر اعتبارله انکچون حضرت علی کرم الله وجهه بیورورلرکه (الفقر والغنی مطیتان لا ابالی ایهما امتطی) یعنی فقرله غنی ایکی بنیتدر قایرمزم هر قنغیسنك صرتنه بنرسم فی الحقیقه فقر وغنا ایکی امر اعتباریدر عارفك قتنده ایکی حالت بیله علی السویه‌در والله اعلم بالصواب

(باب سادس اودیهٔ سلوکده اولان درجاتی بیان ایلر)

(بو باب دخی اون درجه‌یی شاملدر)

(درجهٔ اولی احسان بیاننده‌در)

بو بابده اولان مراتبه اودیهٔ سلوك تسمیه اولنمسی انکچوندرکه هر بر درجه سالکه کویا بر وادئ مقدسدر آنده تجلی الهیه لمعان وانوار ربانیه نمایان اولمشدر وبو وادیلرده مخاوف ومهالك قتی چوقدر مزالق اقدامه نهایت ومداحض اوهامه غایت یوقدر اکر انوار الهیه نمایان اولمزسه ونار تجلی لمعان قیلمزسه اغوال وشیاطین سالکی بو وادیلرده کمراه قیلر واول وادیلرك اولی احساندر احسان لغتده ایلك وکوزل ایلمکدر اما شریعت وطریقتده حقه علی طریق المشاهده عبادت ایلمکدر نتکیم مسلم وبخاری بو حدیث طویلی اتفاق ایدوب عبدالله ابن عمر بن خطابدن روایت ایدرلرکه برکون حضرت جبریل بشر صورتنده تمثل ایدوب حضرت پیغمبر علیه السلامدن ایمان واسلامی سؤال ایلدی پس حضرت رسول صلی الله علیه وسلم جواب ویردکده دیدیکه (ما الاحسان یا رسول الله قال علیه السلام ان تعبد الله کانك تراه فان لم تکن تراه فانه یراك)

بوحديث شريفده مشاهده ومراقبه يه واخلاص معامله يه اشارت واردر زيرا بركسه على طريق المشاهده بين يدى عبادته اقامت ايلسه لا محالة عمله اخلاص مقرر اولور وتعظيمه وخشوع وخضوعه مبادرت قيلور پس بركسه كه عبادتده بوكونه احسان ايلسه (هل جزاء الاحسان الا الاحسان) مقتضاسى اوزره آنك جزاسى رضوان خدا ووصول لقادر بوذكر اولنان احسان عبادت وطاعتده اولان احساندر اما سالكه هر شيده احسان ايلمك لازمدر نته كيم صحيح مسلمده بو حديث شريف وارد اولدى شداد بن اوس حضرت نبيدن روايت ايدرلركه (قال عليه السلام ان الله كتب الاحسان على كل شئ فاذا قتلتم فاحسنوا القتلة فاذا ذبحتم فاحسنوا الذبح) يعنى حق تعالى هر شيئه احسان ايلمك امر ايلدى پس نچن سز بركسه قتل ايلسه كز اسهل اولان قتلله انك قتلنده احسان ايلك ونچن بر حيوانى ذبح ايلسه كز آنك ذبحنى آسان وجه اوزره ايلك پس معلوم اولديكه هر شيده احسان ايلمك مستحبدر اكرنياتده واكر اوقاتده واكر حالاتده مثلا نيتده اولان احسان نيتى خالص قيلمق واوقاتده اولان احسان هر وقتده مشاهده اوزره اولمق وحالاتده اولان احسان حق شرعيسن رعايت قيلمق وآنى اللهدن محضا موهبت بلمكدر والله اعلم

(درجهٔ ثانيه علمى بيان ايلر)

سفين بن عيينه اسناد صحيحله ابو هريره دن بو حديث شريفى روايت بيوردلر (قال صلى الله عليه وسلم ان من العلم كهيئة المكنون لا يعلمه الا العلماء بالله فاذا انطقوا به لا ينكره الا اهل الغرة) معناى شريفى جنس علمدن مكنون ومخزون اولان شيلرك هيئت وصورتى كبى بر علم واردركه آنى بلمز الا العلماء بالله نچن اول علمى سويلسه لر انكار ايلمز اول علمه الا اهل غفلت واصحاب صورت زيرا بو علم طور عقلك وراسنده در پس (المرء عدو لما جهل) فحواسنجه بو علمه ارباب عقول انكاردن خالى اولمز اى اخى بلمكل كه علمك انواعى چوقدر ولكن درت قسمه منقسمدر بر قسمى شرعيدر وبر قسمى دخى عقليدر وبر قسمى دخى وجدانى وبر قسمى دخى لدنيدر شرعى اولان علم فقه وفرائض وتفسير وحديث واصول علملرى كبى وعقلى اولان كلام وهيئت وهندسه وحساب ونجوم وفلسفه علملرى كبى عقليده ايكى قسم اوزرينه در يا ضروريدر ويا استدلاليدر ضرورى اولان استدلال وتفكرله اولميانلردر مثلا انسانك جوع وشبعنه اولان علمى كبى واستدلالى اولان بعد النظر فى الدلائل والاستدلال بالبراهين حاصل اولان علملردر وجدانى

اولان علمه علم احوال ديرلر عقلك بو علمه مداخله سى يوقدر مجرد تصور واستدلالله بو علمك ادراكى ممكن اولمز نته كيم حلاوت عسل ومرارت صبر ولذت جماع وكيفيت سكرك عقلله ادراكى واستدلالى ممكن اولمديغى كبى كذلك عشق وشوق ووجد وذوقك وبونلره مماثل حالاتك لذاتنى (من لم يذق لم يدر) فحواسنجه طاتمين بيلمز وذايق اولمين فهم قيلمز ودردنجى قسمه لدنى ديرلر وعلم اسرار دخى ديرلر انكچون بو علمه لدنى ديرلر كه الله قتنده اوليا سنه الهامله موهبت اولور (كما قال الله تعالى فى حق الخضر (وعلمناه من لدنا علما) پس بو علمك معلمى حقدر بو علمى اوليا اللهدن اخذ ايدر نته كيم شيخ حضرتلرى فتوحاتك اللى دردنجى بابنده بيوردلر (قال ابو يزيد البسطامى فى هذا المقام يخاطب علماء الرسوم اخذتم علمكم ميتا عن ميت واخذنا علمنا من الحى الذى لا يموت يقول امثالنا حدثنى قلبى عن ربى وانتم تقولون حدثنى فلان عن فلان فاذا قيل لكم اين فلان تقولون مات يعنى حدثوا عن ربكم واتركوا فلانا وفلانا والواهب لم يمت وهو اقرب اليكم من حبل الوريد والفيض الالهى والمبشرات ماسد بابها) بايزيد حضرتلرى علماء رسومه خطاب ايلدكارى حالده بو مقامده برديكه اى علماء رسوم سز علمكزى ميتدن اخذ ايلديكز بزجى لا يموتدن اخذ ايلدك بزم امثالمز قلبمز ربمزدن تحديث ايلدى ديرو سز ديرسز فلان فلاندن بزه خبر ويردى پس نچن سزه دينلسه قنده در اول فلان ديرسزكه اولدى يعنى بو كلامك معناسى ربكزدن خبر ويرك وفلان وفلانى ترك ايلك زيرا واهب العلوم اولمدى وفيض الهى ومبشرات ربانى قپوسى مسدود اولمدى اول سزه بيون طمرندن اقربدر پس نيچون حقدن علم لدنى اخذ ايتميه سز ديمك اولور وبو علم لدنك بر مرتبه سى دخى واردركه عقول سليمهٔ ارباب سلوك آنى ادراك ايده مز قنده قالديكه عقول ركيكهٔ اصحاب قشور كما قال ابن الفارض

(شعر) فثمه وراء العقل علم يدق عن * مدارك غايات العقول السليمة

(نثر) يعنى مرتبهٔ حقيقتده طور عقلك وراسنده بر علم عظيم الشان واردركه دقيق اولور عقول سليمه نك ادراكاتنك غايتندن پس قنده قالديكه عقول ضعيفه انى ادراك ايليه پس بو علم اسرارى اغيار ادراك ايده مز انكچون بو علمك اربابنه انكار ايدرلر بلكه اظهار ايلسه لر قتل ايدرلر نته كيم حضرت مثنويده بو محله مناسب بيوردلر

(مثنوى)

ديده اين شاهان زعامه خوف جان * كين كروه كوروند وشاهان بى نشان

انبيا را كفته قوم راه كم * از سفه انا تطيرنا بكم

زرخالص را وزر كر را خطر * باشد از قلاب خاين بيشتر

(نثر) اكر بو علمه انكار اولنميدى وصاحبى بعد الاظهار رجم وقتل قيلنميدى ابو هريره رضى الله عنه حضرتلرى بو قولى ديمزلردى نتكيم بيوررلر (حفظت من رسول الله صلى الله عليه وسلم وعائين فاما احدهما فبثثته واما الاخر فلو بثثته لقطع منى هذا البلعوم) يعنى بيوررلركه بن رسول حضرتلرندن ايكى علم قابنى حفظ ايلدم اما برقابى خلقه اظهار ايلدم واما اول برآخرنى اكر اظهار ايلسم بنم بو طعام يديكم بوغازم قطع اولندى دير * واعلم ناس حضرت ابن عباسدن مرويدركه بركون (الله الذى خلق سبع سموات ومن الارض مثلهن يتنزل الامر بينهن) آيتنى تلاوت ايلديلر وبيورديلركه (لوذكرت تفسير هذه الاية لرجمتمونى وفى رواية اخرى لقلتم انى كافر) وحضرت شيخ فتوحاتده وامام غزالى منهاج العابدينده بو ابيات شريفه يى زين العابدين بن حسين بن عليدن رضى الله عنه روايت ايدوب بيوررلر اول حضرت بيورمشلركه (شعر)

يارب جوهر علم لو ابوح به * لقيل لى انت ممن يعبد الوثنا

ولاستحل رجال مسلمون دمى * يرون اقبح ما يأتونه حسنا

(نثر) پس بو سادات ابرار بو علم اسرارى اغياردن ستر ايلديلر (وكلموا الناس على قدر عقولهم) فحواسنجه هر كسه عقلى يتدوكى يردن سويلديلر وبونى نااهلدن كتم ايلديلر نتكيم حضرت رسول عليه السلام اعرابيدن برينه علم غرائبى اوكرتمدى (روى عن ابن عباس رضى الله عنه قال جاء اعرابى الى النبى عليه السلام وقال يا رسول الله علمنى غرآئب العلم فقال عليه السلام وما فعلت فى رأس العلم فقال الاعرابى وما رأس العلم قال عليه السلام معرفة الله وفى رواية اخرى فاجابه الاعرابى فقال عليه السلام اذهب ثم تعال حتى اعلمك من غرائب العلم) معناى شريفى اعرابيدن برى حضرت رسول عليه السلامه كلدى وديديكه يا رسول الله بكا غرآئب علمى اوكرت غرائب علمدن مراد علم اسرار اوله پس حضرت عليه السلام بيورديلركه رأس علمه نه ايشلدك حتى غرائب علمى اوكرنمك استرسن اعرابى ديديكه رأس علم ندر حضرت بيورديلركه اللهى بلمكدر روايت اخراده اعرابى حضرت رسوله جواب ويردى شويله بيلورم شويله بيلورم ديو پس حضرت عليه السلام بيورديكه وارشمدى كيت صكره كل حتى سكا غرائب علمدن بعضيسنى تعليم ايدم ديدى * بو حديثدن معلوم اولان دخى بودركه بو علمك كتمى نااهلدن لازمدر پس بو علمك طالبى بو علمك صاحبنى بولدقده موسى

حضرتلرى

حضرتلرى حضرت خضرك تحت حكمنده اولديغى كبى اكا ارادت كتوره وهر وجهله انكاردن حذر ايده تا (هذا فراق بينى وبينك) كلامنك مضمونته مظهر اولميه تاكيم بو علمى اندن اول عالم كتم قيلميه اكر بر سالك بو علمك اهلى بوله مزسه واجب اولان اولدركه بلديكى علم دراستله عمل قيله تاكيم حق تعالى اكا بو علم وراثتى توريث ايده (كما قال عليه السلام من عمل بما علم ورثه الله علم ما لم يعلم) پس عالم بامر الله كه عمليله عامل اوله عالم بالله مرتبه سنى بولور تفسير كبيرده امام فخر رازى ديركه (قال بعض المحققين العلماء ثلاثة عالم بالله غير عالم بامر الله وعالم بامر الله غير عالم بالله وعالم بالله وبامر الله) عالم بالله اول كمسه يه ديرلركه معرفت الهيه آنك قلبنه مستولى اوله ومشاهدهٔ انوار حقده آنى مستغرق قيله وعالم بامر الله اول كمسه يه ديرلركه حلال وحرامى وحقايق احكامى بيله لكن اسرار جلال اللهى ومعارف جمال اللهى بلميه اما عالم بالله وبامر الله اول كاملدركه طرفينى بيله شاملدر هم حقدن آير ودكل وهم خلقله معامله ده درپس دخى امام فخر رازى بيوررلركه حضرت رسولك بو حديثندن مراد بو اوج طائفه دركه بيورديلر (سائل العلماء وخالط الحكماء وجالس الكبراء) يعنى علماء بامر اللهدن عند الحاجة الى الاستفتاء سؤال ايلك وعالم بالله اولان حكما ايله مخالطه ايلك كه بونلرك مخالطه سنده فوائد كثيره واردر حكمادن مراد اول عالم باللهدركه علم وعملنى اتقان ايلمش اوله وكبراء ايله مجالست ايلك كه بونلرله مجالستنده منافع عظيمه واردر كبرادن مراد عالم بالله وعالم بامر اللهدركه بونلرله مجالسته امر اولنديكه بونلرك مجالستنده سالكه عظيم فوائد ومنافع واردر كما قال شيخ عطار (نظم) يكدمى صحبت بمردان خدا * بهتر از صد ساله بودن درتقا * والله معطى المنى * وهو يهدى الى الهدى

(درجهٔ ثالثه حكمت بيانندهدر)

(قال صلى الله عليه وسلم من اخلص لله اربعين صباحا ظهرت ينابيع الحكمة من قلبه على لسانه) معناى شريفى بر كمسه قرق صباح اللهه اخلاصله عمل ايلسه حكمت چشمه لرى آنك قلبندن ظاهر اولور لسانى اوزره * پس حكمتده مشايخ وعلمانك سوزى چوقدر بعضيلر ديمشلركه (الحكمة هى الاصابة فى القول والعمل) وبعضيلر دخى (الحكمة تحقيق العلم واتقان العمل) ديمش وبعض مشايخ (الحكمة اسم لاحكام وضع الشئ فى موضعه) بيورمش بو تعريف جمله يى جامعدر زيرا برشيئى موضعنه وضع ايتمكى احكام ايلمك حقايق اشيايه علمك اتقانى مشعر اولور واحوال وخواصنه واوصاف ظاهره وباطنه سنه ومصالح ومفاسدينه مطلع

اولمغى تعبير قيلور پس بر كمسه حقايق اشيايه عالم اولسه ومقتضاسيله عمل
قيلسه وهر شيئى موضعنه وضع ايلسه اكا حكمت جامعه صاحبى دينور وبوذكر
اولنان حكم زياده خير كثيردركه جناب حق استديكى قوله اعطا ايلر (كما قال الله
تعالى يؤتى الحكمة من يشاء ومن يؤت الحكمة فقد اوتى خيرا كثيرا وما يذكر
الا اولوا الالباب) يعنى جناب حق جل شانه ديلديكى قوله اعطا ايلر حكمتى وشول
كمسه يه كه حكمت اعطا اولندى تحقيق اول كمسه يه عظيم خير كثير اعطا اولندى
بو معنايى ذكر ايلمز الا شوائب وهمدن خالصون اولان عقول صاحبلرى * پس
حكيم اول كمسه يه ديرلركه هر شيئه حقنى اعطا ايليه وآنك حدندن تجاوز ايليه
وبر شيئك وقتى كلمزدن اول تعجيل قيلميه بوذكر اولنانلرك مخالفى مخل حكمتدر
وبلكل كه حكمت عند الحكيم الالهى ايكى قسمدر بر قسمى منطوق عنها وبر قسمى
مسكوت عنهادر منطوق عنها اولان حكمت علوم شرعيه ومعارف عقليه
كبيدر ومسكوت عنها اولان حكمت علوم لدنى واسرار حقيق ودخى جناب
حقك بعض قوللرينه عذاب قيلمسى وبعض نورسيده اولان اوغلنجقلرك اولمسى
وجهنمده ابا الرايله مخلد قالمسى وبونلر امثالى دخى نيجه كار واردركه انك حكمتندن
سكوت قيلنمشدر جناب پروردكار بعض كباره بو اسرارى كشف واظهار ايلمشدر
ولكن اخبارا تميوب ساكت اولمشلردر نتكيم حضرت بيوررلر (مثنوى) هركه را
اسرار كار آموختند * مهر كردند ودهانش دوختند * سر كار آنرا سزد آموختن
تا تواندلب ز كفتن دوختن (نثر) اما اول كمسه كه بو اسراره واقف اولمدى وحقيقت
حاله ايرمدى اكا لازم اولان بلمك وبويله اعتقاد ايتمك كركدركه حكيم مطلقدن عبث
فعل ظاهر اولمز وارحم الراحمين بر ذره بر قولنه ظلم قيلمز فرضا جميع عمرنده صالح
اولانى مخلد فى النار قيلسه وجميع عمرنده طالح اولانى ساكن دار القرار قيلسه ظلم
دكلدر زيرا بر وفق حكمت وبى غرض وبى علت در * پس صالحه اولى اولان اولدر
وطالحه دخى احرى اولان اولدر انكيچون حضرت رسول صلى الله عليه وسلم
بيورديلركه (ماقضا الله لعبده من قضاء الا كان خير اله) زيرا حكيم وجواد
مستحقندن برشيئى منع ايلمز وحكم قضاسنى دخى شر اوزره قيلمز هر نه كه اندن
صادر اولورسه خير محضدر والله اعلم

(درجهٔ رابعه بصيرتى بيان ايلر)

(قال الله تبارك وتعالى قل هذه سبيلى ادعو الى الله على بصيرة انا ومن اتبعنى
يعنى دى اى محمد شو طريق توحيدكه صراط مستقيم اندن عبارتدر بنم يولمدر

بن دعوت ايلرم خلايقى جميع اسما وصفاتى جامعه اولان حضرت مسمى اللهه
وبكا تابع اولان وارثلرم دخى بويوله دعوت ايدرلر على بصيرة وعيان غير عمياء * اهل
تحقيق بو آيتك معناسنده ديرلركه اشخاص عالمدن هر بر شخص اسماء الهيه دن
بر اسمك مظهر ومحكومى اولمشدر * پس دعوت حضرت نبى عليه السلام واول
حضرته تابع اولان هر ولى بو خلايقى مقيد اولدقلرى اسماء جزئيه دن وار باب
متفرقه دن بر مقتضاى اسم هادى جامع جميع اسما اولان مسمى اللهه
على بصيرة دعوت ايدرلر والا هويت احديت جميع اشياده موجوده در * پس
بصيرته كاه لم بصيرت شول قوت قدسيه يه ديرلركه تاييد هدايت حقله مؤيد ونور
قدسيله منور اوله وبو قوت قدسيه قلب وعقله بصر منزله سنده در نهايت ادراك
عقول بونكله اولور وبو قوت قدسيه صاحبنى شبهه وشكوك وحيرتدن خلاص
قيلور (كما قال شيخ الاسلام البصيرة ما يخلصك عن الحيرة) يعنى بصيرت اول نوردركه
سنى حيرتدن خلاص قيله وقاشانى ديركه (البصيرة هى العقل المنور بنور القدس
والمكحل بضياء الانس لا يحتاج بالعيان الى الدليل والبرهان بل يبصر الحق
بينا مكشوفا والباطل زاهقا مدحورا فتخلصك عن الحيرة) يعنى بصيرت شول
نور قدسيله منور وضياء انس حقله مكحل اولان عقلدركه اشيانك حقيقتنى
عيانا كورديكى سببيله دليل وبرهانه محتاج اولمز بلكه حقى ظاهر ومكشوف كورر
وباطلى زاهق ومدحور كورر * پس سنى حيرتدن خلاص قيلر وشبهه وشكوك
وغفلتدن برى ايلر * وبصيرت صاحبى اولان كمسه بر كار ايشلسه اول كارك
عاقبتندن قورقمز واول كارك آخرنده اكا ضرر وغائله كلمز مشايخك چشم
باطن بين ديدكلرى وكوكل كوزى وجان كوزى ديو اداقيلدقلرى بو نوردر * پس
ديدهٔ جان ودل ياوهبيدر ياكسبيدر پس بونك تحصيلى علم ومعرفت كسب
ايتمكله وطريق تصفيهٔ درونه كتمكله اله كلور وبعد حصول هذا النور اول كمسنه يه
صاحب بصيرت وصاحب فراست دخى دينور

(درجهٔ خامسه فراستى بيان ايلر)

(قال صلى الله عليه وسلم اتقوا فراسة المؤمن فانه ينظر بنور الله) يعنى سز مؤمن
كامللك فراستندن قورقك زيرا اول الله نوريله نظر ايلر بعض مشايخ بيوررلركه
(فانهم جواسيس القلوب يدخلون فى قلوبكم ويخرجون من اسراركم
فاذا جالستموهم فجالسوهم بالصدق) يعنى مؤمن كامل اولنلر وفراست حقيقى
مرتبه سين بولنلر جواسيس القلوبدر سزلك قلوبكزه نور فراستله داخل اولورلر

واسرار قلبيه كزدن اخراج ايدرلر پس بچون بونلرله مجالست قيلسه كز صدق قلبله مجالست
قيلك وصافى قلب اولك تا حضورلرنده سوء ادب قيلميه سز و بركت مجالسنلرندن
محروم قالميه سز شيخ حضرتلرى فتوحاتده بو محله مناسب بيوردرلر (الفراسة
الالهية تعطى معرفة السعيد من الشقى ومعرفة الحركة من الانسان المرضية
عند الله من غير المرضية فاذا حضر بين يدى صاحب هذا النور بعد انقضاء زمان
تلك الحركة يعرفها صاحب الفراسة ويقول فيها بحسب ما كانت الحركة من طاعة
او معصية كما وقع لعثمان رضى الله عنه حين دخل عليه رجل فعند ما وقعت عليه
عينه قال يا سبحان الله ما بال رجال لا يغضون ابصارهم عن محارم الله وكان ذلك
الرجل قد ارسل نظره الى ما لا يحل له فقال له الرجل اوحى بعد رسول الله فقال لا
ولكنها فراسة الم تسمع قول رسول الله صلى الله عليه وسلم اتقوا فراسة المؤمن
فانه ينظر بنور الله فعند ما دخلت على رأيت ذلك فى عينيك) يعنى فراست الهيه
سعيدى شقيدن فرق ايدوب بلمكى اعطا ايلر ودخى انساندن صادر اولان
حركتى اويله حركت كه عند الله مرضيه اوله مرضيه اولميان حركتدن ما بيننى فرق
ايدوب بلمكى اعطا ايلر بچون بر انسان بو نورك صاحبنك اوكنه حاضر اولسه
اول حركتك زمانى منقضى اولدقدنصكره اول واقعه اولان حركتى بيلور و اول
حركت طاعتدنميدر ويا معصيتدنميدر نيجه واقع اولديسه انك حقنده سوز سويلر
نتكيم حضرت عثمانه بو معنا واقع اولدى شول حينده كه انك قتنه بر رجل داخل
اولدى پس حضرت عثمانك عينى اول كمسه نك اوزرينه واقع اولديغى كبى ديديكه
يا سبحان الله نه كاردرارلره كه كوزلرنى محرماتدن يومزلر اول ارفى الحقيقه بر حلال
اولميان خاتونه نظر صالمشيدى پس اول كمسه ديديكه يا عثمان رسول اللهدنصكره
وحى وارميدر پس حضرت عثمان رضى الله عنه بيوردبكه يوقدر ولكن فراست
واردر اشتمدكمى حضرت رسولك بو قولنى كه بيوردبلر (اتقوا فراسة المؤمن
فانه ينظر بنور الله) سن بنم قتمه داخل اولدقده اول حرامك آثار وعلامتنى
كوزلركده كوردم ديدى بو مرتبه فراست استدلال له وتجربه ايله اولمز بلكه
بو فراست بر نور الهى دركه حكم غيبى ادراك ايلر (كما قال شيخ الاسلام الفراسة
استيناس حكم غيب من غير استدلال بشاهد ولا اختبار بتجربة) يعنى فراست
حكم غيبى ابصار ايلمكدر شاهد ايله غائبه استدلال ايلمكسزين مثلا رمل
ونجوم له غيبده اولان احواله استدلال ايلدكارى كبى اولميه وتجربه ايله دخى
امتحان قيلميه * زيرا بو كونه بلمك كهانت مقوله سيدر اعتبار اولنمز بلكه

اولياده اولان فراست عين كرامتدركه ديده حق بينله برشيئى تفرس
ايدرلر والهام الهى ايله مشاهده قيلورلر * الهام لغتده بو معنايى قلبه
افهام والقا ايتمككه ديرلر واصطلاحده بطريق الفيض الالهى قلبه
القا اولنان معانى يه اطلاق ايدرلر (كما قيل الالهام ما يلقى فى الروع بطريق
الفيض الالهى) كاه اولوركه وحى دخى الهام معناسنه استعمال اولنور
بينهماده تقارب معنى اولديغندن اوترى زيرا وحى لغتده اشارت خفيه يه
ديرلر الهام دخى افهامه والقاء المعنى فى القلبه اطلاق ايدرلر * پس بينهماده
مناسبت تامه بولنديغى ايچون وحى الهام معناسنده استعمال اولنور
(كما قال الله تعالى واوحيت الى الحواريين ان آمنوا بى وبرسولى
وقال تعالى واوحينا الى ام موسى ان ارضعيه وقال تعالى واوحى ربك الى النحل)
بو جمله سى الهام وافهام معناسنه دربو تقديرجه وحى انبيايه مخصوص اولمز بلكه
بو معنى اوزره اوليايه دخى شرعا اطلاق اولنور نتكيم الهام اوليايه مخصوص
اولمديغى كبى * بلكه انبيا دخى من عند الله الهام وافهام اولنورلر (كما قال الله تعالى
ففهمناها سليمان) (قال شيخ الاسلام معنى التفهيم هو الالهام) مثلا جامى بو محله
مناسب ديركه (اعلم ان الفيوضات من الحق تعالى على قلوب كمل عباده على نوعين
منها ما يفيض عليهم بواسطة الملائكة بعبارات محفوظة عن التغيير مرادة تلاوتها
وهو القرآن المنزل على نبينا عليه السلام ومنها ما يفيض عليهم بغير واسطة معانى
صرفة وهذا النوع ليس مخصوصا بالانبياء بل يعم الاولياء وصالحى المؤمنين) يعنى
بلمكل اى سالك راه حق فيوضات الهيه كمل عبادنك قلوبى اوزره ايكى نوعدر
اول فيوضاتدن بعضيسى شول فيضدركه الله بونلره ملائكه واسطه سيله افاضه ايلر
تبديل وتغييردن محفوظه اولان الفاظله مثلا حضرت نبيمز اوزره جبريل امين
واسطه سيله منزل اولان قرآن عظيم كبى واول فيضدن بعضيسى شول فيضدركه
جناب حق كمل عبادى اوزره بغير واسطة الملائكة معانى صرفه يى افاضه ايلر
احاديث بو قبيلدندر * بو نوع انبيايه مخصوص دكلدر بلكه اوليايه وصالح اولان
مؤمنلره دخى عام وشاملدر وحضرت مولانانك حضرت مثنوى حقنده * اين نه
نجم است ونه رملست ونه خواب * وحى حق والله اعلم بالصواب * بيورمه لرى
بغير واسطه اولان فيضه اشارتدر وواسطة السفير اولان فيضه وحى جلى وحى
متلو دخى ديرلر وبواسطة السفير اولميان وحيه وحى دل ووحى غير متلو ووحى خفى
دخى ديرلر * آنكه بخاصان شرف عام داد * وحى خفى را لقب الهام داد *

اكرچه نبوت ختم اولندی ونزول جبریل وباب وحی جلی سد قیلندی واما الهام وافهام که وحی دل دید کاریدرلا ینقطع قلوب اولیایه القا اولنمده در اکرچه بو وحی دل جبریل واسطه سیله اولان وحیلك دونیده در اما لمهٔ ملکی ولمهٔ عقلیه نك فوقنده در انتکیم حضرت مثنویده بیوررلر * ازپی سرپوش عامه دربیان * وحی دل کوینداز اصوفیان * وحی دل کیرش که منظرکاه اوست * چون خطاباشد که دل آکاه اوست * کیرم این وحی دلی کنجور نیست * کمتر از وحی دل زنبور نیست * چونکه اوحی الرب الی النحل آمدست * خانهٔ وحیش پر از حلوا شدست * او بنور وحی حق عزوجل * کرد عالم را پر از شمع وعسل * این که کرمناست بالا میرود * وحیش از زنبور کمتر کی شود * پس بر کوکل که خواطر نفسانیه دن صافی اولسه محل الهام الهی اولور بعده برشیئك حل وحرمتندن ویاخود منفعت ومضرتندن استعلام واستفتا ایلسه (استفت قلبك وان افتاك المفتون) حدیثنك مقتضاسنجه قلبندن استعلام واستفتا قیلور اکر قلبنك امرینه ومقتضاسنه مخالفت ایلسه اللهه عاصی اولور (کما قال بعض المشایخ ان لی قلبا لو عصیته لعصیت الله) بو مرتبه یی برکسه خواطر نفسانیه یی ازاله دنصکره بولور پس الهامدن ماعدا انسانده درت خاطره واردر اولی القاء ملکی ایکنجیسی القاء شیطانیدر (کما قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان للشیطان لمة بابن آدم وللملك لمة فاما لمة الشیطان فایعاد بالشر وتکذیب بالحق واما لمة الملك فایعاد بالخیر وتصدیق بالحق فمن وجد ذلك فلیعلم انه من الله فلیحمد الله ومن وجد الاخری فلیتعوذ بالله من الشیطان ثم قرأ الشیطان یعدکم الفقر ویأمرکم بالفحشاء) معنای شریفی تحقیقا شیطانك ابن آدمه لمه سی واردر وملکك لمه سی واردر لمه قربه واصابته ونزوله دیرلر بوراده بواسطة الشیطان وبواسطة الملك قلبه القاء اولنان خاطره یه اطلاق اولنور اما القاء شیطانی نقدر شر وار ایسه آنی وعده ایلر یعنی شری تزیین وتسویل ایلر وحقی تکذیب وترذیل ایلر اما القاء ملکی خیرات وحسنات وعبادات وطاعاتی وعده قیلر وحقی تصدیق ایلر نتکیم حضرت بو محله مناسب بیوررلر * آن فرشته خیرها بررغم دیو * عرضه دارد میکند در دل غریو * پس فرشته ودیو کشته عرضه دار * بهر تحریك عروق اختیار * این دوضد عرضه کنندت درسرار * در حجاب غیب امد عرضه دار * چونکه پردهٔ غیب برخیزد زپیش * تو ببینی روی دلالان خویش * باش تا حسهای تو مبدل شود * تا ببینی شان ومشکل حل شود * تاسخنهای کیان

رد کردهٔ * ما کیانرا سرور خود کردهٔ * پس شول کسه که قلبنده القاء ملکیه بولور بیلسونکه تحقیق اول اللهدندر پس اللهه حمد ایلسون واول کسه که احزابی بولور یعنی القای شیطانیه یی بولور شیطاندن اللهه صغنسون آندن حضرت پیغمبر اول آیتی اوقودیلر تقویة لهذا المعنی یعنی شیطان سزه فقر وعده ایلر وبخل وامثالی امر ایلر وجود وسخادن منع قیلر دیدیلر * پس اول خواطر اربعه نك اوچنجیسی القاء نفسانی ودردنجیسی خواطر ملبوسه در القاء نفسانی نفسك حظ ایلدیکی واقتضا واشتها قیلدیغی خاطره لردر اما خواطر ملبوسه اکادیرلر که نفس وشیطان لباس حقانیله تلبس ایدوب صورت حقدن کورینوب کسب شریفه وکار لطیفه ترغیب وتحریض ایده لر ولکن مرادلری مکر وتلبیس اوله نتکیم حضرت مولانا ایکنجی جلدده معاویه حکایه سنده کماینبغی بو معنایه اشارت بیوررلر اول جمله کلمات طیبه دن بو بیت کفایت ایدرکه بیوررلر * نفس خس کرکویدت کسب شریف * حیله ومکری بود آنرا ردیف * وجلد اولده ابتدایه قریب وزیر حکایه سنده دخی اصحاب کرامدن نقل بیوررلر * بهر این بعضی صحابه از رسول * ملتمس بودند مکر نفس غول * کرچه آمیزد ز اغراض نهان * در عبادتها ودر اخلاص جان * فضل طاعت را نجستندی ازو * عیب باطن را بجستندی که کو * مو بمو وذره ذره مکر نفس * میشناسیدند چون کل از کرفس * وبو خواطری بری برندن تمییز ایلمك سالکه لازم اولنلردندر زیرا صحت عبادت بونك اوزرینه مربوطدر نتکیم جنید بغدادی بو حدیث شریفك معناسنده بیوررلر (قال علیه السلام طلب العلم فریضة علی کل مسلم ومسلمة) قال الجنید ای علم الخواطر فریضة لان الخواطر هی اصل الفعل وبذلك یعلم الفرق بین لمة الملك ولمة الشیطان فلا یصح الفعل الا بصحتها فصار علم ذلك فرضا حتی یصح الفعل من العبد) علی الخصوص بو خواطر ملبوسه نك تمییزی الزم لوازمدندر ولکن حرامه مائل اولان ونفسنه اویان بونلرك ماینینی نیجه تمییز قیلر (کما قال السهروردی فی العوارف اتفقوا المشایخ علی ان من کان اکله من الحرام لا یفرق بین الوسوسة والالهام) پس اغراض نفسانیه دن بر کوکل که پاك اولمیه بونلرك فرقنی ادراك ایده مز زیرا حبك الشیء یعمی ویصم در انسان سودیکنك سوزنی راست بیلور اکر کذب ایسه ده وغیرینك سوزنی غیر صحیح آکار اکرچه محضا صحیح ونافع ایسه ده انکیچون امام غزالی بو محله مناسب بیوررلر (ان النفس عدو محبوب والانسان عمی عن عیب محبوبه لا یکاد یبصر عیبه لان عین الرضاء عن کل عیب کلیلة

ولكن عين السخط تبدى المساويا)

* (درجهٔ سابعه سكينهٔ قلبى بيان ايلر) *

(قال الله تبارك وتعالى هو الذى انزل السكينة فى قلوب المؤمنين ليزدادوا ايمانا مع ايمانهم) اول اللهدركه مؤمنلرك قلوبنه ثبات وطمأنينت انزال ايلدى محضا فضل وعنايتندن تا يقينلرى وايمانلرى اولسكى ايمانلرينه منضم اولمغله زياده اولمدن اوترى ويا خود الله تعالى بونلرك قلبنه سكون انزال ايلدى رسولنك كتورديكى اوامره تابع اوامر ونواهى يه اولان ايمانلرى وحدانيت حقه اولان ايمانلرينه مقرون ومنضم اولمغله زياده اولسون ايچون پس سكينه سالكلرك قلوبنده برنوردركه مضطرب وخائف اولسه انكله ساكن اولور وحزين وضجير اولسه انكله تسلى بولور وبرقوتدركه باطندن ظاهره سرايت قيلور پس ظاهرلرنده اول سكينهٔ باطنك ضياسيله وقار ورزانت حاصل اولور نتكيم اول سكينهٔ باطن اصحاب رسولك ظاهرلرينه اول قدر سرايت ايلمش ايديكه حتى كورنلر ديرلردى (هم قوم على رؤسهم الطير) بو سكون ووقارى حضرت مولانا نظمه كتوروب تنبيها للسالكين وارشادا للطالبين ادا بيوررلر * همچنانكه كفت آن يار رسول * چون نبى برخواندى برما فصول * آن رسول مجتبا وقت نثار * خواستى از ما حضور وصد وقار * آنچنانكه بر سرت مرغى بود * كز فواتش جان تو لرزان شود * پس نيارى هيچ جنبيدن زجا * تا نكيرد مرغ خوب تو هوا * دم نيارى زدبه بندى سرفه را * تا نيايد كه بپرد آن هما * اما بعد السكر والمحو صحوه كلن كاملرك سكينه سى قضايه رضا ويرمك وشطح فاحشدن برى اولمق قدر ديمشلر (كما قال شيخ الاسلام السكينة التى تختص باهل الصحو بعد المحو تثبت لهم الرضا بالقسم وتمنع من الشطح الفاحش ويقف صاحبها على حد الرتبة والسكينة لا تنزل قط الا على قلب نبى او ولى) يعنى اهل صحوه مختص اولان سكينه اولدركه قضا وقدرده مقدم اولانه رضا اثبات ايلر وشطح فاحشدن منع قيلر وبو سكينه نك صاحبى مرتبه سى حدى اوزره طورر يعنى مرتبهٔ عبوديتدن تجاوز قيلمز امتثالا لقوله عليه السلام رحم الله امرأ عرف قدره ولم يتعد طوره) وبو سكينه نازل اولمز الا يا نبينك قلبنه ويا خود ولى كاملك قلبنه اما كه لم شطح ندر وشطح فاحش ندر انى بيان قيله لم تا كيم سكينه انى منع ايلديكى معلوم اوله بالكل اى اخى شطح لغتده پيرايه به ديرلر واما اصطلاح قومده (الشطح كلام يشم منه رايحة الرعونة وان كان حقا يعارض ظاهره ظاهر العلم والعقل والفاحش ظهر منافاته للعلم والعقل وخرج عن

حد الشرع واكثره يكون سكر الحال وغلبة سلطان الحقيقة) يعنى شطح شول كلامدركه آندن رايحهٔ دعوى ورعونت قوقوله اكرچه اول كلام حق وصادق ايسه ده لكن اول كلامك ظاهرى ظاهر علم وعقله معارض اوله وشطح فاحش اولدركه آنك علم وعقله مخالفت ومنافاتى كماليله ظاهر اوله وحد شرعدن خارج اوله مثلا (ليس فى جبتى سوى الله) قولى كبى (والفقير لا يحتاج الى الله) قولى كبى بو شطحك اكثرى حالك سكرندن وغلبهٔ وحدتدن حاصل اولور اكرچه حد ذاتنده صحيح وصادق ايسه ده دعوايى وافتخارى متضمن اولديغيچون مقبول عد اولنمز نتكيم شيخ حضرتلرى فتوحاتك بوز طقسان بشنجى بابنده بيوررلر (الشطح دعوى فى النفوس بطبعها البقية فيها من آثار الهوى هذا اذا شطحت بقول صادق من غير امر عند ارباب النهى) يعنى شطح بطبعها نفوسده اولان شول دعوادركه اول نفوسده آثار هوادن بقيه اولديغيچون اوله بو شطح عند ارباب النهى قول صادقله اوله اظهارينه امر الهى اولمديغى حالده اما اظهارينه امر الهى اولورسه واول كلام على طريق الافتخار اولمزسه اكا شطح تعبير اولنمز نتكيم شيخ حضرتلرى اويله بيوررلر شطح شول دعوايى متضمنه اولان كلمه يه ديرلركه حق تعالينك اعطا ايلديكى مرتبه دن مخبر اوله وصادق اوله لكن على طريق الفخر اوله وانك اظهارينه امر الهى ورضاى ربانى اولميه اما اكر على طريق الفخر اولميوب امر الهى ايله اولورسه اكا شطح دينمز مثلا حضرت رسولك بو حديث شريفى كبى كه بيورديلر (انا سيد ولد آدم ولا فخر) يعنى ما قصدت الافتخار عليكم بهذا التعريف ولكن انبأتكم به لمصالحكم فى دينكم ولتعرفوا منة الله عليكم برتبة نبيكم عند الله) شيخ حضرتلرى بيوررلركه ولا فخر ديمك يعنى امتم بو تعريفله بن سزك اوزريكزه افتخارا تميكه قصد ايلمزم لكن بو حديثله سزه اخبار ايلرم دينكزده سزه صالح اولان شيلره ودخى انكيچون اخبار ايلدمكه تا بيله سز الهك سزه اولان نعمتنى ونبيكزك الله قتنده اولان مرتبه سنى (وقال الشيخ الشطح ذلة المحقق اذا لم يؤمر به فيقول كما قال عليه السلام لا فخر يعنى انى اعلم انى عبد الله كما انتم عبيد الله والعبد لا يفتخر على العبد اذا كان السيد واحدا) يعنى شطح ذات محققده زلتدر اول وقتده كه انك اظهارينه امر اولنميه اكر اظهارينه امر اولنورسه حضرت نبى بيورديغى كبى بن فخر ايتمم بو قدر ديمكدر ادب يعنى فخر ايتمم بو قدر ديمكك معناسى تحقيقا بن عبد اللهم وسز دخى عبيد الله سز پس عبد عبد اوزره افتخارا ايلمز سيد واحد اولمغله ديمك اولور * والحاصل شطحك معناسى اعلى طريق الافتخار اوله وبغير امر الهى اظهار قيلنه اكر بويله اولمزسه شطح دينمز

والهذا كان الشطح رعونة النفس) پس رعونت نفسی وافتخاری متضمن
اولدیغیچون اصلا محققدن صادر اولمز (كما قال الشيخ الشطح لا يصدر من
محقق اصلا فان المحقق ماله شهود سوى ربه وما يفتخر على ربه ولا يدعى بل هو
ملازم عبوديته وينظر جميع ما فى الكون بهذه المثابة) يعنى شطح محققدن صادر
اولماز اصلا انكيچونكه محقق كامل ايچون ربيسندن غيرى شهود يوقدر پس ربيسى
اوزره افتخار ايلمز وادعا دخى ايلمز بلكه آنك عبوديتنه ملازمت ايلر وكونده نقدر
كمسه وار ايسه جميعا انلرى دخى بومثابه ده كورر پس بومرتبه ده سكينت قلب
حاصل اولور وشطح فاحش كه خلقه افتخار ايله دعوى قيلمقدر آندن برى اولور
والله اعلم)

(درجهٔ ثامنه طمأنينت نفسى بيان ايلر)

(قال الله تبارك وتعالى يا ايتها النفس المطمئنة ارجعى الى ربك راضية مرضية)
جناب حق جل شانه نفس مطمئنه يه خطاب ايليه اكرام الهيا
بيوره كه اى مطمئنه اولان نفس * اطمئنان ثبات وسكون واستقراردن عبارتدر
پس اولا طمأنينت نفس ذكر الله ايله اولور (كما قال الله تعالى الا بذكر الله تطمئن
القلوب) نفسدن مراد نفس ناطقه در عند المشايخ قلبه دخى اطلاق اولنور پس
قلبك ذكر الله ايله مطمئن اولمسى قلب برلحظه مذكوردن غافل اولمامسيدر
واكر اطمئنان سكون وامن معناسنه اولورسه تقدير كلام (يا ايتها النفس الامنة
التى لا يستفزها خوف ولا حزن ديمك اولور) نتكيم ابى بن كعبك (يا ايتها النفس
الامنة) قرائتى بومعنايى مؤيد اولور يعنى اى قلق خوف وحزندن امينه اولان
نفس كه خوف وحزن آنى تحريك ايلمز وخفيف قيلمز ديمك اولور * پس هر باركه
بويله نفسه وعيد طرفندن نيجه امور هائله غالبه اولسه وعد الهى جانبندن رحمت
سابقه آنى دفع ايلر وفوت اولان اعمال وحسناته حزن كلسه فضل ربانى آنى منع
قيلر بوندنصكره نفس اسباب ومسبباتدن ترقى ايلر واجب بالذات جانبنه * پس
اكا بر يقين حاصل اولوركه اصلا شك وريبت اكا اضطراب ويرمز پس جميع شكوك
وشبهاتدن مطمئنه اولور پس آندنصكره كوركه جميع ممكنات هر حالده واجب
بالذاته محتاجدر * پس بومشاهده حاصل اولدقده كل ماسوادن اكا استغنا كلور
وبومرتبه قرار قيلور وغيرد غدغه سندن مطمئنه اولور پس مقام طمأنينت
فوق مقام السكينه در اكرچه ايكيسنك يله معناى لغويسى سكوندر ولكن
حقيقت حاله نظر قيلسك مقام سكينه مقام طمأنينتدن دون وطمأنينت آندن
افضل وافزوندر نتكيم شيخ الاسلام حضرتلرينك ايكى وجه اوزره تعريف وتمييز
ايتمسى بوذكر ايلديكمز معنايه رهنموندر (كما قال فى منازل السائرين السكينة

صولة تورث خمود الهيبة احيانا والطمأنينة سكون امن فيه استراحة انس) يعنى
سكينه شول حاله دركه بغتة قلب عبده حاصل اولور وهيبتدن حاصل اولان الهب
وحرارتك سكوننى ايراث ايلر احيانا وانزعاج هيبتدن تسكين قيلر انكيچون
قرأنده لفظ انزال الله وارد اولدى وخوف وهيبتدن قلوبك انزعاجى وقتنده قلب
رسوله وقلوب مؤمنينه منزل اولدى نتكيم قصهٔ فتح مكه ده وغلبهٔ حميت جاهليتده
(وانزل الله سكينته على رسوله وعلى المؤمنين) بيوردى فاما طمأنينت بويله
دكلدر زيرا طمأنينت شول امندن حاصل اولان سكوندركه آنده استراحت
انس اوله وسكينه ده اولان استراحت خوف وهيبتك خمودندن حاصل اولان
استراحتدر پس طمأنينتك استراحتى دائمدر سكينه نك استراحتى كبى حينا
بعد حين حاصل اولماز وبغتة قلبه نزول قيلماز نتكيم شيخ الاسلامك بووجه اوزره
تعريفى دخى بومعنايه دلالت ايلر وهم ايكيسنك ما بيننى كماليله تمييز وتفريق قيلر
(قال السكينة تكون نعتا وتكون حينا بعد حين والطمانينة نعت لا ينفك
عن صاحبه) يعنى بينهماده فرق بودركه سكينه آز اولوركه صاحبنده ثابته اولور
وا كانعت اولور وكاه اولوركه حينا بعد حين من عند الله نزول قيلور اما طمأنينت
دائما نعتدر وصاحبندن هركز زائل اولمز برصفتدر

(درجهٔ تاسعه همتى بيان ايلر)

(قال صلى الله عليه وسلم همة المرء قيمته يعنى ان كانت همته بطنه فقيمته ما خرج
منه وان كانت همته للدنيا فقيمته هى الدنيا وان كانت همته للمولى فقيمته هو
المولى) پس صورته اعتبار يوقدر بلكه سلوكده هركسك همتنه نظر اولنور همتى
هرنه شيئه ايسه اول شيء اكا قيمت قيلنور * بازا كرباشد سپيد وبى نظير * چونكه
صيدش موش باشد شد حقير * ور بود چغدى وميل اوبشاه * اود وصد بازست
زوصورت مخواه * عاشقى كه آلوده شد در خير وشر * خير وشر منكر بود رهمت نكر
همت لغتده قصده ديرلر نتكيم هم بكذا همة ديرلر اذا قصده واصطلاحده الهمة
توجه القلب بجميع قواه الى جناب الحق لحصول الكمال له ولغيره ديمشلر
همت سالكه بال وپر كبيدر آنكله آشيان حقيقته پرواز ايلر وعالم احديته
تركتاز قيلر * مرغ با پر مى پرد تا آشيان * پر مردم همتست اى مردمان *
سالك صاحب همت اولدركه تا فنا فى الله اولنجيه دك ومرتبهٔ حقيقته ايرنجيه دك
هرنيه ايرسه اندن كذر قيله تا مطلوب حقيقى يى بوله * اى برادر بى نهايت
دركهيست * بر هر آنچه ميرسى بالله مايست * وشيخ الاسلام حضرتلرى بو محله
مناسب بيوردلركه (ان رسول الله صلى الله عليه وسلم فى توجهه الى الحق جمع

همته بالكلية نحوه فما التفت الى سواه برفع البصر كما قال الله تعالى فى حقه
مازاغ البصر وماطغى بل انجذب اليه واستوى فى انجذابه كالسهم المرسل) يعنى
تحقيقا رسول الله عليه السلام حق تعالى يه توجه ايلدكلرنده بالكليه اول
جانبه همتلرين جمع ايلدى پس ماسوايه رفع بصرا تمكله التفات قيلمديلر نتكيم
شان شريفلرنده حق تعالى حضرتلرى (مازاغ البصر وماطغى) بيوردى بلكه
اول حضرت جناب حقه چكلدى وانجذابنده آتلمش اوق كبى دوسدوغرى
اولدى يعنى (ترك الدنيا ومافيها بل الآخرة ونعيمها بل كل ماسوى الحق من
الممكنات لان كل ممكن فان كما قال الله تعالى كل شئ هالك الا وجهه ولاشك
ان الفانى بالنسبة الى الباقى خسيس والرغبة الى الخسيس خسيسة) پس سالك
صاحب همت دخى سير الى الله ده بويله كركدر يعنى دنيا ومافيهايى بلكه آخرتى
ونعيم آخرتى بلكه ماسوى الحق من الممكنات نقدر اشيا وار ايسه انى ترك ايلمك
كرك ونظر همتن اكا صالمامق كرك زيرا هر ممكن الوجود بر فحواى (كل شئ هالك
الا وجهه) فانى وهالكدر وشك يوقدركه فانى باقى يه نسبتله خسيسدر پس
خسيس اولان شيلره رغبت خست ودنائتدر (كما قال القشيرى من صح ايمانه
لم ينظر الى الكون ومافيه لان خساسة الهمة من قلة المعرفة) انكچون حضرت
رسول عليه السلام (علو الهمة من الايمان) بيوردى من الايمان الكامل
ديمكدر وبر حديثده دخى بيوررلركه (ان الله يحب معالى الامور ويبغض سفسافها
معالى امور حقيقتده شئون الهيه وامور دنيه در وسفساف كه لغتده حقير
ودنى يه ديرلر فى الحقيقه امور دنيوى ولوازم نفسانيدر پس سالك عالى همت
امور معالى يه رغبت قيلر وامور دنيه دن نفرت ايلر (قال شيخ الاسلام الهمة
العالية تصون القلب من خسة الرغبة فى الفانى وتحمله على الرغبة فى الباقى
وتصفيه من كدر التوانى) يعنى همت عاليه قلبى حفظ ايلر فانى يه اولان خسيسه
رغبتدن وصاحبنى حامل قيلر باقى يه رغبت ايتمكلكه كه اول باقى ودائم حقدر
زيرا ماعداسى فانى وباطلدر (كما قال لبيد الا كل شئ ماخلا الله باطل وكل نعيم
لامحالة زائل) ودخى صافى قيلر كدر توانيدن يعنى طلب حقده ايلديكى تقصير
وتفتر يطدن زيرا فتور وتوانى عين كدردر پس همت عاليه صاحبنى
بوكدورتدن پاك وصافى قيلر تا قرب الهى يه اير كوروب مقربلردن اولور

(درجهٔ عاشره قربت حقى بيان ايلر)

(قال الله تبارك وتعالى ولقد خلقنا الانسان ونعلم ماتوسوس به نفسه ونحن

اقرب اليه من حبل الوريد) يعنى تحقيقا بز انسانى خلق ايلدك وبز بيلورز انسانك
نفسنك وسوسه سنى وقلبنه خطور ايلين خاطره واحاديث نفسانيه سنى بز انسانه
اقربز بويى طمرندن وبو آيت كريمه دخى جناب حقك كمال قربنى مشعردركه
بيوررلر (واعلموا ان الله يحول بين المرء وقلبه) يعنى بيلك اى بنى آدم كه الله تبارك
وتعالى اول مرتبه انسانه قريبدركه قلبيله انسانك ماييننه حائل اولور عزائمن
فسخ ايلر ومقاصدين تغيير قيلر هدايت ديلديكنى ضلالتدن منع ايلر وضلالت
ديلديكنى هدايتدن منع ايلر زيرا قلوب بين الاصبعين من اصابع الرحمن دركيف
يشاء نيجه استرسه تقليب ايدر * پس بو معنالرك جمله سى غايت قرب حقه دلالت ايلر
وبو قرب هيچ بر قربه قياس اولنمز هر نوع قربكه انسانك صفحهٔ خيالى اوزره
صورت بغلر جناب حق اندن دخى اقربدر نهايت مافى الباب انسان علايق كونيه
وبدنيه يه مشتغل اولديغندن بو قربك مشاهده سندن محجوبدر * اى درد درون
جانم وزجان من نهانى * آخر نهان چرايى چون درد درون جانى * اى اخى جناب
حقك بو كونه قربى جميع ناسه على السواء در بر كسه بو كونه قربى بلمكله مقرب
اولمز زيرا قربك انواعى واردر بو كونه قربه قرب عامه ديرلر عارفلرك قربى بو كونه
قرب دكلدر نتكيم حضرت مولانا بيوررلر * تو توهم ميكنى از قرب حق * كه طبق كر
دور نبود از طبق * اين چنين قربت بدان بر جمله عام * قرب عشق وحى دارند اين
كرام * اين نمى بينى كه قرب اوليا * صد كرامت دارد وكار وكيا * قرب بر انواع باشد اى
پدر مى زند خورشيد بر كهسار وزر * ليك قربى هست با زر شيد را * كه ازان آكه
نباشد بيد را * شاخ خشك وتر قريب آفتاب * آفتاب از هر دو كى دارد حجاب * ليك
كو آن قربت شاخ نوى * كه ثمار پخته از وى ميخورى * شاخ خشك از قربت
آن آفتاب * غير زوتر خشك كشتن زو بياب * پس عارفلرك قربى ايكى نوعله حاصل
اولور اولا نوافلله وثانيا اداى فرائضله پس عبادت نافله ايله عبد بر مرتبه يه واصل
اولوركه حقله كورر حقله بيلور حقله اشيدر (كما قال الله تعالى فى حديثه القدسى
لا يزال العبد يتقرب الى بالنوافل فاذا احببته كنت سمعه الذى يسمع بى وبصره
الذى يبصر بى ويده التى يبطش بى ورجله التى يمشى بى) يعنى قولم دائما عبادت
نافله ايله بكا تقرب ايلر حتى بن انى سورم پس شول وقتده كه بن انى سورم انك سمعى
اولورمكه بنم ايله اشيدر وبصرى اولورمكه بنمله كورر والنده اولان قدرت بنم
قدرتم اولوركه بنم قدرتمله طوتر وكذلك اياغى بنم قوت وارادتمله يورر بو مرتبه يه
مشايخ قرب نوافل ديرلر نافله عبادتيله ايرلديكى ايچون پس بوندنصكره اداى
فرائض ايتمكله دخى بر قرب حاصل اولوركه بو قرب اولكى قربدن اولى در (كما اخبر

رسول الله صلى الله عليه وسلم عن ربه في هذا الباب قال عليه السلام ان الله يقول ماتقرب المتقربون باحب الي من اداء ماافترضته عليهم) يعني مقربلر بکا تقرب ایلدی انلرك اوزرینه فرض قیلدیغم فرائضك اداسندن احب برشیئله * پس قرب نوافلله قرب فرائضك مابیننده فرق بودرکه نتیجهٔ نوافل اولان قربده حق قوله آلت مثابه سنده اولور زیرا قول بومرتبه ده حقله کورر وحقله بیلور وحقله استماع قیلور نتکیم (فبي يسمع وبي يبصر) بیوردی اما نتیجهٔ فرائض اولان قربده قول حقه آلت اولور جناب حق آنکله نیجه قدرت وحکمتن اظهار ایلر نتکیم بو آیت کریمه بو قربه دلالت ایلر (قال الله تعالى ومارميت اذ رميت ولكن الله رمى) حضرت محمد علیه السلام رمی تراب ایتمده جناب حقه آلت اولمشدر واول قوت وقدرتکه حضرت محمد علیه السلامك وجود شریفلرندن ظاهر اولدی حقدندر والله اعلم

باب سابع حالات واحوالده اولان درجاتی بیان ایلر

بو باب دخی اون درجه یی مشتملدر

درجهٔ اولی محبت بیانندهدر حال لغتده اولکی حالتدن دونوب متغیر اولمغه دیرلر نتکیم حال لونه دیرلر چون برشیئك لونی متغیر اولسه اما اصطلاح مشایخده تعریفی بودر (الحال ماير د على القلب بمحض الموهبة من غير تعمل ولا اجتلاب كمحبة وشوق وذوق ووجد وبرق وعطش وقلق ويزول بصفات النفس سواء يعقبه المثل اولا فاذا دام وصار ملكا يسمى مقاما) یعنی حال شول قلبه وارد اولان شیدرکه بلا تعمل ولا اجتلاب محضا موهبت وهاب اوله نتکیم شیخ حضرتلری دخی فتوحاتده بویله بیوردیلر (الحال مايهب الرحمن من منح عنايته منه لا كسب ولا طلب ولا تقولوا ان الحال دائمة فان قوما الى ماقلته ذهب) مثلا محبت وشوق وذوق ووجد وبرق وعطش وقلق کبی بوذکر اولنان حالك هر بری صفات نفسانیهنك ظهوریله زائل اولوریا کامماثل برحال دخی درعقب کلسون ویاخود کلمسون پس چون برحال برکسهده دائم اولسه اول کسهنك ملکی اولسه اکا مقام دیرلر * حال چون جلوه است زان زیبا عروس * وين مقام آن خلوت آمد باعروس * جلوه بیند شاه وغیر شاه نیز * وقت خلوت نیست جز شاه عزیز جلوه کرده عام وخاصانرا عروس * خلوت اندر شاه باشد باعروس * هست بسیار اهل حال از صوفیان * نادرست اهل مقام اندر میان * پس محبت بعضیسنه حال وبعضیسنه مقامدر اما محبته کله لم متکلمینك وعرفادن محققینك محبتده سوزلری قتی چوقدر اما متکلمینك بغایت خوب کلامی بودرکه بیوردیلر

(المحبة ميل النفس الى الشئ لكمال ادرك فيه والعبد اذا علم ان الكمال الحقيقي ليس الا الله وان كل مايراه كمالا من نفسه اوغيره فهو من الله وبالله والى الله لم يكن حبه الا الله وفي الله وذلك يقتضي ارادة طاعته) یعنی محبت قلب وروحك برشیئه میل ایلمسیدر اول شیده کمال ادراك ایلدیکی ایچون * پس چون برقول بیلسه که تحقیقا کمال حقیقی بوقدر الا الله ایچوندر وتحقیقا بر بندهکه اکر نفسندن واکر غیریدن کمال کورر اول اللهدندر والله قدرتیله در واللهه راجعدر بویله کورن قولك محبتی الله ایچون اولور والله رضاسنده وحق مشاهده سنده اولور بو معنا اول محبوبك طاعتنی اقتضا ایدر بو اجلدن محبتی ارادت طاعتله تفسیر ایدرلر واما عارفلر دیرلر (ان الله تعالى محبوب في ذاته ولذاته والمحبة امر وجداني لا يحتاج الى كشف وبيان الى مايميزها عن سائر الوجدانيات) یعنی عارفلر دیرلرکه جناب حق جل شانه محبوب فی ذاتهدر وفی الحقیقه محبوب حقیقی اولدر زیرا حقیقتده جمیع کمال وجمال وحسن ولطافت انکدر واشیاده اولان کمال وجمال بر نوعاریتیدر بو معنایی که برعارفك چشم باطنی مشاهده ایلیه آنك روحی عاریتی اولان جمال وکمالی بالکلیه قویوب کامل بالذات وجمیل بالصفات اولان محبوب حقیقی یه محبت ایلر وجناب حقه محبتك بو محبتی بر امر وجدانیدرکه سائر وجدانیاتدن انك تمییزینه وکشف وبیانه احتیاج یوقدر زیرا بر ذوقدرکه (من لم يذق لم يدر) قوایله ذایق اولمینه جواب ویریلور (كما قال الشيخ في الفتوحات الحب ينسب للانسان ولله بنسبته ليس يدري علمنا ماهو الحب ذوق ولا تدرى حقيقته اليس ذا عجب) والله والله اکر دیدهٔ حق بینله مشاهده قیلسك بموجب (فاحببت ان اعرف) بوقدر ظهور واظهاره باعث محبت حقیقیدر وجمیع موجوداتده انك سریانی مقرردر نتکیم غایة الامانی نام تفسیرنده منلا کورانی دیرکه (قال بعض العارفين المحبة سارية في الموجودات كلها عليها مدار المبدأ والايجاد) یعنی محبت جمیع موجوداتده ساریدر وانك اوزرینهدر مدار مبدأ وایجاد وکل ممکنات اکر علوی وکرسفلی سرکشتهٔ عشق وحیرتزدهٔ محبتدر (وان الملاء الاعلى يطلبونه كما تطلبونه) حدیثی بو معنایه اشارتدر نتکیم بو بیت دخی بومذکوره شهادت ایدر کرمهر فاحببت بذرات نه ساریست * سرکشتکی عالم وآدم زطلب چیست * ازشوق تو سرکشته شد افلاك وکواکب * اندر طلبت آب بهر کوشهٔ جاریست * از کعبه ترا کر طلبد زاهد وعابد * مقصود زبتخانه وازدیر بکو کیست * وشیخ حضرتلری دخی فتوحاتده بو بیتی محبتك اصل وجود

اولدیغنه اشارت ایدوب بیوردیلر (بیت) وعن الحب صدرنا * وعلی الحب جبلنا *
فلذا جئناه قصدا * ولهذا قد قبلنا * اکرچه جمله عالم محبتدن صادر اولدی ومحبت
اوزره مجبولدر وقصدا محبت ایچون کلدی وبو محبت ایچون مقبولدر ولکن
هرکس حالنه مناسب برمظهرده واستعدادینه موافق برمجلاده اول تعیناتده
ساریه اولان لطیفه یه وممکناتده ظهور قیلان صفات جمیله یه عاشق ومشغولدر
الا اول کمسه لردکل که درونلرنده منبعث اولان عشق ومحبتك قوتیله
وبرمرشدك ارشاد وهدایتیله تدریجله صور عنصریه دن واحکام کونیه دن قطع
محبت ایدوب جمال مطلق حقیقیه شهودینه مبذولدر بونلر اول کاملردرکه
محابب مموهه ومستعاره التفات واعتبار ایتمیوب یار حقیقینك عشقنده
بی قرار اولوب بوجمال مقیدی سراب وروی یاره نقاب بیلمشلردر (مثنوی) آنکه
نشناسد نقاب ازروی یار * عابد الشمس است دست ازوی بدار * بعد ازین
مادیده مبخواهیم وبس * تانپوشد بحر راخاشاك وخس * پس عاشق صادقه
لازم اولان اولدرکه بومموه ومزور اولان جمال مقیده میل ومحبت ایتمیه وبونلرله
الفت وصحبت جانبنه کتمیه تاکیم نفس اغراض نهانیه دن طاهر وجمال مطلق
آیینهٔ دلده ظاهر اوله نتکیم ابن فارض بومعنایه مناسب بیوردیلر (بیت) وصرح
باطلاق الجمال ولاتقل * بتقییده میلا لزخرف زینة * ولاتقل دیمك ولاتمل دیمکدر
نتکیم فلان لایقول بذلك الشئ دیرلر لایمیل ولایلتفت الیه معناسن ویررلر یعنی
اطلاق جمالی تصریح ایله وآنك حسنی جمال مقید حسندن تنقیح ایله والتفات
ایلمه اول جمالك تقییدنه زخرف وزینته میل ایلمك بوندن زیرا اطل زائل وخیال
باطلدر جمال مطلق مشاهده سندن سالکه مانعدر الابعد تصفیة النفس انکچون
حکیم مطلق جمال مقیده نظر ایتمدن منع بیوردر (کما قال فی کلامه قل للمؤمنین
یغضوا من ابصارهم وقل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن) پس برکمسه الله
محبتن ادعا ایلسه وبنه حرام قیلدیغی شیئه میل ومحبت ایلسه کذابدر دیمشلر
(کما قال السهروردی فی العوارف من ادعی محبة الله من غیر تورع عن محارمه
فهو کذاب) پس محبت ایکی قسمدر برقسمی نفسی نه یی سورسه وندن حظ ایدرسه
حق اول یوزدن سور * وبرقسمی مطلقا اغراض نفسانیه دن قطع نظر ایدوب
جناب حقه بلا علت محبدر طریقت اولیاده مقبوله اولان محبت بودر
هردورا این جست وجوها زان سرست * این کرفتاری دل زان دلبرست *
این محب حق زبهر علتی * وان دکررا بی غرض خود خلتی * وان محب حق زبهر

حق کجاست * که زاغراض وزعلتها جداست * کرمحب حق بود لغیره * کی ینال
دائما من خیره *

(درجهٔ ثانیه عشق بیان ایلر) *

(قال الشیخ فی الفتوحات العشق التفاف الحب علی المحب حتی خالط جمیع
اجزائه واشتمل علیه اشتمال الضما مشتق من العشقه ولذلك یفسر بافراط المحبة
وکنی عنه فی القرءآن بشدة الحب فی قوله والذین امنوا اشد حبا لله) بیوردیلرکه
عشق محبتك محب اوزره طولاشمسیدر حتی انك جمیع اجزاسنه قارشمسیدر وانی
بلاوشدت مشتمل اولدیغی کبی قیلمسیدر زیرا عشقه دن مشتقدر عشقه صارمشغه
دیرلر پس عشقك دخی عاشقه زیاده التفافی وطولاشمسی اولدیغی ایچون عشق
دیدیلر بواجلدن افراط محبتله تفسیر قیلدیلر وقرآنده محب واردر عشق نامی
یوقدر ولکن کنایت اولاندی بو عشقدن شدت حبله نتکیم حق تعالی بیوردی
(والذین امنوا اشد حبا لله) یعنی کافرلرك انداد واصنامه محبتلرندن مؤمنلرك
اللهه محبتلری اشددرکه مؤمنلر بیلرینه عاشقدر * وکمال عشق اولدرکه عاشقی فانی
قیله ومعشوق باقیدن غیریسنه آتش اوروب محوایده نتکیم بیوردیلر (بیت) عشق
آن شعله است کوچون برفروخت * هرکه جزمعشوق باقی جمله سوخت * یا کل
ای اخی (الطرق الی الله بعدد انفاس الخلایق) فحواسنجه الله جانبنه طرق قی
چوقدر ولکن طریق عشقدن اقرب برطریق یوقدر * ابوالجناب نجم الدین کبری
حضرتلری بیوردیلرکه اصول جمیع طریق اوچدر طریق اخیار طریق ابرار طریق
شطار اخیار شول ارباب معامله درکه کثرت صلوة وصیام وقراءت وقیام وحج وجهاد
وصلاح وسداد ایله سلوك ایدرلر بوطریقله اللهه واصل اولان زمان طویلده
اقل قلیلدر وابرار اول اصحاب مجاهده درکه تصفیهٔ باطن وتزکیهٔ اخلاقله قرب
حضرت خلاقه کیدرلر بوطریقله حقه واصل اولنلر اکرچه فریق اولدن زیاده در
اما بونلرك دخی بیکده بری واصل حق اولمز * نتکیم ابراهیم خواصدن ابن منصور
سؤال ایلدیکه (یا ابراهیم فی ای مقام روضت نفسك قال اروض نفسی فی مقام
التوکل منذ ثلاثین سنة فقال افنیت عمرك فی عمارة الباطن واین انت من الفناء
فی الله) یعنی نه مقامده نفسکه ریاضت ویردك ومقام فنا فی اللهه توجهله ایردك
ابراهیم خواص دیدیکه اوتوز ییلدنبرو نفسمی مقام توکلده ریاضت ویردم
ابن منصور دیدیکه عمریکی عمارت باطنده افنا قیلدك فنا فی الله مرتبه سندن دخی
نره ده سین اما شطار شول عشاق فنا کرداردرکه ترك هستی قیلدیلر ومن ومادن
بالکلیه بری اولدیلر خرمن نام وناموسه آتش اوردیلر اغیار وماسوایی دلدن

سوردیلر پس روی یاری مرآت دلده معاینة كوردیلر (مثنوی) شاد باش ای عشق خوش سودای ما * ای طبیب جمله علتهای ما * ای دوای نخوت وناموس ما * ای تو افلاطون وجالینوس ما * اتفاق اولیانوك اوزرینه درکه عشاقك بدایتی زهاد وعبادك نهایتیدر انلر خوف ورجا ایله كیدرلر وبونلر جذب وعشق خدا ایله سیرایدرلر پس از کجا تا بکجا شتان بینهما نتکیم بو محله مناسب ابیات شریفه بیورلمشدر * سیر زاهد هر مهی یکروزه راه * سیر عاشق هردمی تا تخت شاه * این زعشق جان دوید وآن زبیم * عشق کو وبیم کو فرقی عظیم * عشق را پانصد پرست وهر پری * از فراز عرش تا تحت الثری * زاهدان با ترس می تازد بپا عاشقان پران تراز برق وهوا * شرح عشق ارمن بکویم بردوام * صد قیامت بکذرد وآن نا تمام * مرتبهٔ عشق آندن برتردر که عقل پر وبال فهم وخیال الله آنك پیرامن سراپردهٔ جلالنه پروازایده ویا خود پای تصور وتفکر ایله اول مبدأ آنه کیده (مصراع) زهی تصور باطل زهی خیال محال (بیت) * تعالی العشق عن فهم الرجال * وعن وصف الفراق او الوصال * متی ما جل شیء عن خیال * یجل عن الاحاطة والمثال *

(درجهٔ ثالثه شوق واشتیاقی بیان ایلر)

شوق واشتیاق لغتده نفسك برنسنه یه چکنوب آرزو قیلمسنه دیرلر واصطلاحده (الشوق هبوب القلب الی غائب) دیو تعریف ایدرلر یعنی شوق قلبك امحه سیدر وطلبده حرکت قیلمسیدر غایب اولان محبوب جانبنه امام فخر رازی تفسیر کبیرنده (والذین امنوا اشد حبا لله) آیتنده معنی الشوق الی الله مسئله سنده دیرکه (اعلم ان الشوق لا یتصور الا الی شیء ادرك من وجه ولم یدرك من وجه فاما الذی لم یدرك اصلا فلا یشتاق الیه وما ادرك بکماله لا یشتاق الیه ثم ان الشوق الی المعشوق من وجهین احدهما انه اذا رأه ثم غاب عنه اشتاق الی رؤیته والثانی ان یری وجه محبوبه ولا یری سائر محاسنه فیشتاق الی ان ینکشف له مالم یره قط والوجهان جمیعا یتصوران فی حق الله) یعنی بلکل که تحقیقا شوق متصور اولمزالا اشول شیئه که اول شیء من وجه مدرك اوله ومن وجه مدرك اولمیه اما اول شیکه اصلا مدرك اولمیه اکا اشتیاق اولنمز زیرا برکمسه برشخصی کورمسه وسوزین اشتمسه ووصفن بلمسه اکا اشتیاق تصور اولنمز ودخی بکماله ادراك اولنانه ده اشتیاق اولنمز * پس معشوقه شوق ایکی وجه اوزره دربریسی بودرکه اول معشوقی کورهسن اندنصکره سندن غائب اولدقده

آنك

آنك رؤیتنه مشتاق اولهسن وایکنجیسی بودرکه برکمسه بر محبوبنك وجهن کوره ولکن سائر محاسنن کورمیه پس مشتاق اوله اول محبوبدن کورمدیکی محاسنك انکشافنه بو ایکی وجه جمیعا جناب حقده متصور اولور وجه اولك توفیقی بودرکه سالکان راه حق عالم الستده ربلرین کوردیلر وبلی دیوب اقرار قیلدیلر پس بو عالمه کلدکده بشریت حجاب اولوب بونلر اول مشاهده دن دور واول رؤیت بونلردن مهجور اولدی پس بونلر بو دنیاده اول رؤیته عاشق اولدیلر واول لقایه عرض اشتیاق قلدیلر (کما قال الله تعالی الا طال شوق الابرار الی لقائی وانا اشد الیهم شوقا) ابرارك لقای حقه اشتیاقلری مشاهده ورؤیت اشتیاقیدر وحقك بونلره اشتیاقی کندوبی کورسونلر وجمالیله متلذذ اولسونلر ایچوندر ووجه ثانینك توجیهی بودرکه عارفان الهی اکرچه بو عالمده آیینهٔ دلده روی یاری مشاهده قیلدیلر ولکن تجلیات الهیه چوقدر والطاف ربانیه یه نهایت یوقدر پس کمالیله رؤیت ووصلت بوبدنده میسر دکلدر پس بونلر ایچون نشئهٔ اخرویه ده اعداد اولنان تجلیاته وقرة اعیندن اخفا اولنان مشاهداته مشتاقلردر پس (انما یکون الشوق الی غائب ومتی یغیب الحبیب عن الحبیب حتی یشتاق) دین عزیزلرك سوزی من وجه برنده دکلدر زیرا اکرچه محبوب حقیقی وحدانیتی جهتندن وکمال قربی حیثیتندن عاشقدن غائب اولمز وعاشق مشتاق اکا اشتیاق قیلمز ولکن تجلیات جمالیه وظهورات غیر متناهیه سی جهتندن عاشق اکا مشتاق اولمدن خالی اولمز (بیت) شربت الحب کأسا بعد کأس * ولا نفد الشراب ولا رویت * دین بو مرتبه ده عدم قناعته وکمال اشتیاقه اشارت ایلرانکچون اکثر مشایخ محققین دیمشلردرکه (شوق المشاهدة اشد من شوق الغیبوبة فیکون العاشق فی حال الغیبوبة مشتاقا الی اللقاء ویکون فی حال اللقاء مشتاقا الی زوائد ومبار من الحبیب) پس بو عشق وشوق سببیله مؤمنلر ملائکه دن ترجیح اولنور زیرا آنلرده عشق وشوق یوقدر آنجق هر بری مقام معلومده عبادت وطاعت وتسبیح وتکبیر قیلرلر بو معنایی نجم الدین کبری بر رساله سنده ودخی حسین میبدی دیوان علی شرحنده ابو الحسن خرقانیدن نقل ایدوب ثابت ایدرلر ویوررلر که (قال الحسن الخرقانی صعدت الی العرش لا طوف به فطفت علیه الف الف طوفة ورایت حوالیه قوما یطوفون حول العرش فعجبوا من سرعة طوافی وما اعجبنی طوافهم فقلت من انتم وما هذه البرودة فی الطواف قالوا نحن ملائکة ونحن نور وهذا طبعنا فقالوا ومن انت وما هذه السرعة فقلت انا آدمی وفی نور ونار وهذه السرعة من ثائج

نارالشوق) یعنی حسن خرقانی دیدیکه بن روحانیتمله عرشه چیقدم طواف ایتمدن اوتری پس آنك اطرافنی بیك کره بیك طواف ایلدم وآنك حوالیسنده چوق قوم کوردمکه آنی طواف ایدرلر آنلرینم سرعت طوافدن تعجب ایتدیلر بن آنلرك طوافنه تعجب ایتدم * پس بن آنلره دیدمکه سز کیم سز وطوافده بو برودت ندر آنلر بز ملائکه یوزو بز نورز وبو بزم طبیعتمزدر بز بوندن غیره قادر دکلوز دیدیلر پس بکا دیدیلرکه سن کیمسین وبو سرعت ندر دیدمکه بن آدمی یم وبنده نور عشق ونار شوق واردر وبو سرعت نتایج نار شوقدندر پس رقص ودور آنده دخی فقرانك شوقله اولان دوری بلاشوق اولاندن عدم سرعتدن معلوم اولور والله اعلم

(درجهٔ رابعه وجد وتواجد نورانی بیانندهدر)

(قال الشیخ فی الفتوحات اعلم ان الوجد عبارة عما یصادف القلب من الاحوال المغنیة له عن شهوده فنظیر الوجد عند القوم فی الاحوال کمجیء الوحی الی الانبیاء یفجأهم ابتداء) بیل ای طالب وجد اولان سالك که وجد بو قومك قتنده عبارتدر شول حالدنکه قلبه اوغرر وقلب آنی بولورکه اول حال قلبی شهودندن مغنیه اولان احوالدندر پس بو قومك عندنده احوالده وجد انبیاء علیهم السلامه ابتداده وحینك فجأة کلمسی کبیدرکه ناکاه اهل وجدك قلبنه حق جانبندن قذف اولنورا کر اول قلبه وارد اولان حال تجلیء جمالیهدن ایسه انس ایراث ایلر واکر تجلیء کمالیهدن ایسه تمکین وسکون ایراث ایلر واکر تجلیء جلالیهدن ایسه قلق واضطراب وخوف وحزن ودهشت مانندی حاللر ایراث ایلر وعلی کل حال عبدی کندولکندن وقلبی اولکی حالندن اخراج ایدوب جانب حقه جذب ایلر (کما قال ذوالنون الوجد وارد من الحق جاءمنه لیزعج القلب الی الحق) یعنی وجد حق جانبندن حاضر اولیجی برحالدرکه اندن کلدی قلبی اوّلکی حالتدن قوپاروب حقه توجه ایتدرمدن اوتری دیر * وجد مکاشفات وحالاته منقسم اولور اول حالات که امور غیبیهدن وتجلیء الهیهدن قلب وروحه بلاتعمل ولا تأمل کشف اولور وقلب اول کورمدیکی معانی یی که بولور اول مکاشفات قبیلندن اولور واول حالات که قلبه هجوم ایلر وقلبی تغییر قیلر حتی بشریه تأثیر ایدوب یا جسدی رقص وحرکته کتورر ویا زعقه وبکاوانین قیلدیرر بو کا حالات دینور وبو کونه وجد دخی ایکی نوعدر برنوعی بلا تکلف یا بلا علة ویاخود مبصراتدن ویا مسموعاتدن قلبه هجوم ایلر بو نوعه وجد دیرلر نتکیم حضرت مولانایه زرکوب قونینك چکجلرینك صداسندن هجوم ایلیان وجد کبی ودخی ابن فارض حضرتلری

برکون

برکون مصرده کیدرکن بو بیتی چوبانلردن بریسی اوقوردی درحال وجده کلدی وشهقه لر اوردی ورقص کثیر قیلدی اطرافنه خلق جمع اولدی بو وجد آنلره دخی تأثیر ایدوب آنلر دخی تواجد ایلدیلر وجمله اوزرنده اولان اسبابی ودرهمی اول چوبانه ویردی اول بیت بودر * مولای سهرنا نبتغی منك وصال * مولای فلم تسمح فمنا الخیال * وبرکره دخی مصرك زقاقنده کیدرکن برجاریهنك خاتونی اولوب بو بیتله یاس ونوحه ایلردی * سقی متی حقا ای والله متی حقا حقا * درحال شیخ بونی اشتدکده وجده کلوب تا اخشامه دك رقصله طوروب وهای وهولر قیلوب جمله اوزرنده نهسی وار ایسه جمیعا آتوب عریان اولوب نیچه زمان بیخود اولوب یاتوب بعد زمان صحوه کلوب قالقمش * وعند سماع القرءآن اصحاب کرامدن وتابعیندن وسائر مشایخ عظامدن وجده کلوب اضطراب وحرکت وبکا قیلانك نهایتی یوقدر نتکیم امام غزالی احیادهدیرکه (واما ما نقل من الوجد من الصحابة والتابعین فکثیر منهم من صعق ومنهم من بکا ومنهم من غشی علیه ومنهم من مات من غشیه) بوذکر اولنانه وجد دیرلر واما اول برنوع آخرکه تکلف ایله اولورا کا تواجد دیرلر تواجد استجلاب وجدا تمکدر واستجلاب وجدا یتمنك طریقی بودرکه اهل وجد عشاقله برمجلسده اوتورهسن وانلرله معانیء لطیفهیی اکلیوب ونغمات لذیذهیی دیکلدکارنده انلره وجد حاصل اولوب نه ایدرلرسه اول قلبنه حال کلمیان کمسه دخی انلره تشبها ومتابعة انلره اویه وآنلر کبی حرکت قیله حتی اکا دخی اول حالت حاصل اوله زیرا تشبه وتکلفك استجلاب احوالده عظیم مدخلی واردر انکیچون حضرت پیغمبر علیه الصلوة والسلام عند قراءة القرءآن بکاسی اولمیان کمسهلره تباکی وتحازنه امر ایلدی والله اعلم

(درجهٔ خامسه برق وذوقی بیان ایلر)

برق مبدأ طریق ولایت ولمعهٔ انوار تجلیء الوهیته دیرلر نتکیم شیخ الاسلام حضرتلری بیورور (البرق باکورة تلمع للعبد فتدعوه الی الدخول فی طریق الولایة) باکوره طرفنده میوهیه دیرلر برقی اکا تشبیه ایلدی انوار تجلیاتدن ابتدا ظاهر اولدیغیچون * پس بو برق برلمعهٔ تجلیدرکه قلب عبده لامع اولور وآنی طریق ولایته دخوله دعوت قیلور طریق ولایتدن مراد سیر فی اللهدر یوخسه مطلق سیر الی الله اولان طریق تصوف دکلدر زیرا اوّل قلبه ظهور ایدوب سیر الی اللهه باعث یقظهدر کما ذکرنا فی بدایة السلوك اما برقله وجدك مابیننده فرق بودرکه وجد انوار احوالدن مشوق ومقلق برنوردرکه شدت طلبه

باعث واحوالده ترقی یه داعیدر وبرق دخی اکرچه انوار احوالدن بر نوردر ولکن مرتبهٔ ولایته داعیدر وجد احوالده متوسط اولنلره ظاهر اولور وبرق سالکی قرب حضرته اخذ قیلور کویا که وجه محبوب اکا آشکارا اولور وحضرت محبوبه داخل اولمغه اذن بولور اول زمانده بو بیتك مضمونیله ترنم قیلورکه * ابرق بدا من جانب الطور لامع * ام ارتفعت عن وجه لیلی البراقع * ثم اسفرت لیلا فصارة بوجهها * نهارا به نور المحاسن ساطع * یعنی دیرکه بر قیدرکه جانب طور حقیقتدن لامعدر بلکه ایلامك وجهندن حجبات مرتفع اولدی بلی براقع مرتفع اولدی وایلام ظاهر اولدی پس آنك وجهیله لیل بشریت نهار اولدیکه انده نور محاسن ساطعدر اما ذوقه کلهلم ذوق اغتده داتغه دیرلر اما اصطلاحده شیخ حضرتلری بیوردیغی اوزره بودر (الذوق عند القوم اول مبادی التجلی فاذا قام کان شربا) یعنی ذوق عند المشایخ هر تجلینك ابتداسیدر پس هر تجلینك مبدأنه ذوق اطلاق اولنور * پس اول ذوقکه بر نیجه مدت قائم اوله اکا شرب دینور (وقال والذوق یعطیك علما بقدر ذلك التجلی ومنه تحقق میزانه ومرتبته فتتأدب معه بما یستحقه فی النظر الیه) ودخی شیخ دیرکه ذوق سکا اول تجلی مقداری علم اعطا ایلر اول علمدن اول تجلی نك میزانی ومرتبه سنی تحقیق ایلرسن واکا نظرده مستحق اولدیغی شیء ایله تأدب ایدرسن (وقال ایضا ثم اعلم الذوق یختلف باختلاف التجلی فان کان التجلی فی الصور فالذوق خیالی وان کان فی الاسماء الالهیة فالذوق عقلی وروحانی فالذوق الخیالی اثره فی النفس والذوق العقلی اثره فی القلب فیعطی حکم اثر ذوق النفس المجاهدات البدنیة کالجوع والعطش وقیام اللیل وذکر اللسان وتلاوة القرءآن وغیر ذلك من العبادات والطاعات) بیوررلر که ذوق اختلاف تجلی ایله مختلف اولور اکر تجلی صورتده اولورسه پس ذوق خیالیدر واکر اسماء الهیهده اولورسه پس ذوق عقلی وروحانیدر پس ذوق خیالینك اثری نفسده در وذوق عقلینك اثری قلبده در پس نفسك ذوقینك اثرینك حکمی بودرکه مجاهدات بدنیه اعطا ایلر جوع وعطش وقیام اللیل وصیام النهار کبی وذکر اللسان وقراءت القرءان ماننددی وبونلردن غیری عبادات وطاعاتدن هر نه ایسه پس بوکونه عبادتلر ذوق خیالینك اثریدرکه تجلیء الهیدن حاصل اولور وسالك بونلردن لذت بولور ویعطی حکم ذوق العقل تهذیب الاخلاق تجلی اسماء الهیه ده اولدیغی اعتبارله ذوق عقلیدر وعقلك ذوقینك حکمی بودرکه تهذیب اخلاق اعطا ایلر

واخلاق اللهله متخلق اولمغی مورث اولور حتی جمیع صفات بشریه سن ازاله ایدوب صفات الهیه ایله متصف اولمغه عطشان اولور

(درجهٔ سادسه عطش وشربی بیان ایلر)

عطش زیاده شوق وولوعك غلبه سندن کنایه در (کما قال شیخ الاسلام العطش کنایة عن غلبة ولوع بمقصود) ولوع برشیئه زیاده حریص وطالب اولمغه دیرلر (وقال الشیخ فعطش المحب الی جلوة مادونها سحاب علة) یعنی محبك عطشی محبوبك تجلیسنه درکه اول تجلینك قتنده بقیهٔ وجود محبدن سحاب علت وحجاب بشریت اوله پس جلوهٔ محبوب تمام اولمز حتی بالکلیه علت بقیهٔ وجود فنا اولمینجه هر بارکه محبوب برکونه حجابله محتجب اوله محب عطشان اولمدن خالی اولمز وهر بارکه تجلی قیله مستغرق وسکران اولمدن بری اولمز هرکیم بو شرابی ایچر کندیدن کچر وکیجه کوندز هوای مشاهدهٔ جاناندهٔ اوچرانکیچون اولیا بو تجلی شرابنك نوش اتمسنه مدام ترغیب وتحریض ایدرلر تکیم بو محله مناسب بیوررلر * شرابی خورکه جامش روی یارست * پیاله چشم مست باده خوارست * شرابی خور زجام وجه باقی * سقاهم ربهم اوراست ساقی * طهور آن می بود کز لوث هستی * ترا پاکی دهد در وقت مستی * زهی شربت زهی لذت زهی ذوق * زهی دولت زهی حیرت زهی شوق * حضرت شیخ فتوحاتده بیوررلرکه (التجلی فی صورة الخمر لا یحصل فی الدنیا الا للامناء فیتلذذون به فی بواطنهم ولا یظهر علیهم حکمه فلو وقع التجلی فی صورة الخمر وظهر هذا العلم فی القوم ولم یکن مزاجهم علی مزاج اهل الجنة لادی ظهوره الی فساد القوة سلطانه) یعنی صورت خمرده تجلی بو دنیاده حاصل اولمز الا اولیانك امناسنه پس بونلر بو خمرله باطنلرنده تلذذ ایدرلر وبونلرك اوزرینه اول خمرك حکمی ظاهر اولمز زیرا اکر بو صورة خمرده اولان تجلی واقع اولسه وبونك علمی بر قومك مابیننده ظاهر اولسه که اول قومك مزاجی اهل جنت مزاجی اوزره اولمسه اول علمك ظهوری عظیم فساده مؤدی اولیدی اول علمك قوة سلطنتندن اوتری تکیم شراب تجلی ایله مست اولدقده بعضی کبار کشف ایلدکلری اسرار چوق ضعیف الاستعداد اولان کسه لره فساد و یرمشدر (بیت) ای بیخبر از حالت رندان خرابات * زین می بجشیدی که شدی سوی مناجات * زان باده طلب کن که ازو موسی عمران * نوشید وچنان بیخبر افتاد بمیقات * تا مست ازین می نشوی وانشناسی * اسرار دل اهل دل از شطح وطامات * زین باده اکر مست شوی

هردوجهانرا * محکوم توسازندزهی لطف وعنایات * اکربوتجلی شرابی سالکك استعداد وعقلی مقداری اولورسه کمالیله ذوق بولوروا کرعقلنه غلبه قیلورسه مبهوت ومدهوش اولور

(درجهٔ سابعه دهشتی بیان ایلر)

(قال شیخ الاسلام الدهش بهتة تأخذ العبد وتغلب عقله وصبره وعلمه) دهشت وبهتت شول حیرته دیرلرکه بغتة کاور وعبدی اخذ قیلور وعقلنه غالب اولور وصبرین آلوروعلمی وارایسه علمی کیدوب مدهوش اولورشول جمال یوسفی کورن خاتونلر کبی که جمال یوسفی مشاهده قیلدقلرنده مدهوش وحیران اولوب اللرین قطع ایلدیلر ودویمدیلر (کما قال الله تعالی فلما رأینه اکبرنه وقطعن ایدیهن) یعنی وقتا کیم اول خاتونلر حضرت یوسفی کوردیلر آنی اکبار واعظام ایلدیلر وحسن یوسفدن حاصل دهشت وحیرتك غلبه سندن اللرین قطع قیلدیلر حضرت مولانا قدس سره العزیز بومعنایه اشارت بیوروب ارشاد ایدرلر * زیرکی چون کبروبادانکیز تست * ابلهی شوتابماند دل درست * ابلهی نی که بمسخرکی دوتوست * ابلهی که واله وحیران اوست * ابلهاننداَن زنان دست بر * ازکف ابله وزرخ یوسف نذر * زین سرازحیرت اکرعقلت رود * هرسرمویت سروعقلی شود

(درجهٔ ثامنه حیرت وهیمانی بیان ایلر)

حیرت شول حالتدرکه یامشاهدهٔ صنایع وبدایع الهیه دن ویاافراط عشق وشوق ربانیه دن سالکك عقل وعلمنه غالب اولور وعقلی تند وکلیل وعلمی بی دانش وذلیل قیلورومانع فکرت وفطنت اولور (کمان الصحابة من فرط الحیرة لا یقدرون ان یحفظوا القرءآن ولوان احدا احفظ ربع القرءآن یقولون فلان جل فینا) نتکیم حضرت مولانا قدس سره العزیز بومعنایه مناسب اشارت بیوررلرکه * ازصحابه کم بدی حافظ کسی * کرچه شوقی بودجان شانرابسی * ربع قرأن هرکرا محفوظ بود * جل فینا ازصحابه می شنود * درچنین حیرت مراعات ادب * خودنباشد وربودباشد عجب * جمع صورت باچنین معنی ژرف * نیست ممکن جزز سلطان شکرف * بلکه ای اخی حیرت ایکی قسمدر برقسمی ممدوح وبرقسمی مذمومدر حیرت ممدوحه دینده اولان ومشاهدهٔ آلاونعمادن ظهوره کلان واسماء وصفات خدادن حاصل اولان حیرتدر وحیرت مذمومه دنیاومافیهادن وحب ماسوادن ومقتضای نفس وهوادن حاصل اولاندر نتکیم ابن فارض بوحیرت

ممدوحه ایله حیرت مذمومه یه اشارت ایدوب بیوررلر (بیت) وما احترت حتی اخترت حبك مذهبا * فواحیرتی لولم تکن فیك حیرتی * یعنی بن متردد اولمدم حتی سنك محبتکی مذهب اختیار ایلدم ای حیرت وندامت بکا کرسنك حبکده بنم حیرتم اولمزسه پس حضرت پیغمبر علیه السلامك (اللهم زدنی فیك تحیرا) دیودعاقیلدقلری بوحیرت محموده یه اشارتدر نتکیم حضرت مولانا دخی بوحیرت محموده یه مناسب بوبیتلری ادا بیوررلر * که چنان بنماید وکاهی چنین * جزکه حیرانی نباشدکاردین * نه چنان حیرانکه پشتش سوی اوست * بل چنین حیرانکه غرق ومست دوست * اکرحیرت حد اعتدالدن زیاده اولورسه اکا هیمان دینور هیمان لغتده عشقدن زیاده حیران اولمغه دیرلرواصطلاحده (الهیمان سقوط التماسك تعجبا اوحیرة حتی لا یقدر صاحبه ان یتماسك ویضبط نفسه بحکم العقل وهو اثبت دواما من الدهش) یعنی هیمان تعجبا ویاخودحیرة تدارك وتماسكك ذهاب وسقوطنه دیرلرحتی اول هیمانك صاحبی نفسنی حکم عقله ضبط ایدوب طوتمغه قادراولمیه * ودهشتله هیمانك فرقی بودرکه دهشت بغتة کاوروسریع الزوال اولور اماحیرت وهیمان نیجه مدت باقی قالور بعضیسی نیجه مدتدنصکره ینه صحوه کاوربعضیسی مجذوب صرف اولوب حیران قالور وحیرتله هیمانك فرقی بودرکه حیرت اعتداالله عقله غالب اولوروهیمان بالکلیه عقلی زائل قیلور وصاحبی دیوانه ومجنون قالور ومست ومستغرق اولور بومرتبه ده اولانك لسان حالی بوبیتلرك مضمونیله ترنم قیلور ماشهدت العقل مذ جننتنی * ماحسدت الحسن مذ زینتنی * ماجنون واحدلی فی الشجون * بل جنون فی جنون فی جنون

(درجهٔ تاسعه قلقی بیان ایلر)

قلق لغتده کوکل طره لنوب صبرسز ومضطرب اولمغه دیرلر وبوقومك اصطلاحنده شول حالته دیرلرکه سالکك صبرنی اسقاط ایلیه وکمالیله اضطرابندن محبوبدن غیریدن فرار ایلیه وانسز بریرده قرار قیلمیه نتکیم شیخ الاسلام حضرتلری بیوررر (القلق تحریك الشوق صاحبه نحو المحبوب بان یسقط صبره حتی لا یقربدونه ویفرمن غیره فرارا یضیق الخلق ویبغض الخلق ویلذ الموت) یعنی قلق شوقك صاحبنی محبوب حقیقی طرفنه تحریك ایتمسنه دیرلرآندن صبر وقراری اسقاط ایتمکله حتی اول محبوبسز قراره مجالی قالمیه وآندن غیریدن استیحاش وفرار ایلیه خلقنی تنك ایلیه وخلقی مبغوض ایلیه وموتی لذیذ ایلیه

خلقنی تنك ایلمسی انكیچوندركه اول كمسه هجرانله مقبوضدر وخلقی محبوبنه
حجاب كورر انكیچون آنلردن استیحاش ایدوب خلوت وعزلت ایله استیناس ایلر
وموتی لذیذ ایلمسی انكیچوندركه موتی سبب لقای حبیب بیلوب آنی اشتهاقیلور
نتكیم مثنوی شریفده بو مرتبه‌ده حضرت مولانا شیخ محمد سرززینك قلق
وشوقنی حكایه ایدوب بیورورلر * زاهدی درغزنه ازدانش مزی * بد محمد نام
وكنیت سررزی * برسركه رفت آن ازخویش سیر * كفت بنما یادر افتادم بزیر *
كفت نامد نوبت آن مكرمت * ورفروافتی نمیری نكشمت * اوفروافكند
خودرا ازوداد * درمیان عمق آبی اوفتاد * چون نمرد از نكس آن جان
شیرمرد * ازفراق مرك برخود نوحه كرد * موت راازغیرمی كرد اوكدی *
ان فی قتلی حیاتی میزدی * مرویدركه بو قلق واضطراب حضرت محمد مصطفی
علیه السلامه بدایت حاللرنده حراطاغندظهور ایدوب اشتدیكه شوقا الی الله
حراطاغندن كندیلری كوتوروب آته * درحال حضرت جبریل اینوب انی طوتوب
منزلنه كتوردی برروایتده برنیچه دفعه واقع اولمشدر دیدیلر نتكیم حضرت
مولانا بومعنایه مناسب اشارت بیورر (بیت) مصطفا راهجرچون بفراختی *
خویش را ازكوه می انداختی * تا بكفتی جبرئیلش هین مكن * كه ترابس
دولتست ازامركن * مصطفی ساكن شدی زنداختن * بازهجران آوریدی
تاختن * بازخودرا سرنكون ازكوه او * می فكندی ازغم واندوه او * بازهم
پیداشدی آن جبرئیل * كه مكن كه توشهی وبی بدیل * همچنین می بود تا كشف
حجیب * تا بیابد آن كهررا اوزجیب * اكثری بو حالت قلق عشاقه حین سماعده
چوق واقع اولور انكیچون بلا اختیار اضطراب قیلور حتی شومرتبه‌یه وارركه
كندوینی پاره پاره قیله وكندوكندیدن خلاص اوله ومحبوبنی بوله

(درجهٔ عاشره غیرت بیانندەدر)

ای طالب بلكل كه غیرت نعت الهیدر نتكیم حدیث صحیحده وارداولدی
حضرت رسول علیه السلام سعد حقنده بیوردیلركه (ان سعدا لغیور وانا
اغیرمن سعد والله اغیرمنی ومن غیرته حرم الفواحش ماظهرمنها ومابطن) معنای
شریفی تحقیقا سعد غیوردر وبن اندن زیاده غیورم والله بندن زیاده غیوردر
اللهك غیرتندن بعضدركه ظاهر اوباطنا یرامزشیلری حرام ایلدی پس غیرت
حق جمیع غیرتك اصلی وغیرت عباد آنك فرعیدر نتكیم حضرت مولانا بویله
بیورورلر * جمله عالم زان غیور آمدكه حق * برددرغیرت برین عالم سبق *

اصل غیرتها بدانید ازآله * آن خلقان فرع حق بی اشتباه * شاه راغیرت بود
برهركه او * بركزیند بعدازانكه دید رو * غیرت غیره مشاهده‌سندن حاصل اولور
اكرملاحظهٔ غیراولمسه غیرت دینلمز پس حقك غیرتی بواشیا آنك غیری اولدیغی
جهتدن اولورز یرا آله قادر مألوه ومقدور طلب ایلر واول مألوه ومقدوردن
مرادكه عالم وآدمدر من وجه غیردر بوجهتدندركه اكرغیرت حق ظهور ایدرسه
استركه عبد كندیدن غیری معبود محبوب ومعبود كورمیه اكرچه فی نفس الامر
كندیدن غیری یوقدر ولكن غیروماسوی حكمنده اولان ظهورانه محبت
وعبودیت اولدیغن استمز غیرت الهیه بو یوزدن اولور واكرغیرت عبده نسبت
اولنورسه اوچ وجهدن خالی اولمز وبواوچ وجهدن خالی اولورسه غیرت نفسانیه
وشیطانیه اولوراول اوچ وجه بودرغیرت لله غیرت فی الله غیرت علی الله غیرت لله
وفی الله محبك محبوب ایچون ومحبوب رضاسنده اولان غیرتیدر * مثلا حضرت
سلیمان وقت عصر فوت اولدقده غیرته كلوب صافنات جیادی قردیغی كبی
(كما اخبرالله تعالی فی كلامه المجید اذعرض علیه بالعشی الصافنات الجیاد
فقال انی احببت حب الخیر عن ذكر ربی حتی توارت بالحجاب ردوها علی فطفق
مسحا بالسوق والاعناق) حكایه‌سی بودركه حضرت سلیمان شامه غزا ایلیوب
بعدالفتح آندن بیك دانه آت غنیمت الوب پس امرایلدیكه اكا بعدالظهر
عرض اولنه پس بركرسی اوزرینه اوتوروب اكا اول مقبول آتلرعرض اولندی
حتی كونش حجاب مغربده متواری اولدی وصلوة عصرفوت اولدی پس طاعت
محبوبه مانع اولدقلریچون غیرته كلوب دیدیكه بكا رد ایلك آتلری پس آنلری
بالكلیه قروب ذبح ایلدی وغیرت لله وفی اللهی شیخ حضرتلری فتوحاتده بویله
تفسیرایدوب بیورورلركه (الغیرة لله وفی الله هوان یری الانسان ماحده الحق
ان یتعداه الخلق فیقوم به صفة الغیرة لله لا لنفسه ادعلم ان الخلق عبید الله وانه
من حكم العبد ان لا یتعدی حد مارسم له سیده) یعنی غیرة لله وفی الله اولدركه
بركمسه حقك حد ایلدیكی شرعی كوره‌كه خلق آندن تجاوز ایلیه پس الله ایچون
صفت غیرت اول كمسه‌یی قائم ایلیه وحقی سویلیه وقادر اولدقچه اجرا ایلیه
امابوغیرت كندونفسی ایچون اولمیه زیرابوكونه غیرته كلان كمسه بیلوركه خلق
عباداللهدر وعبدك حكمی افندیسینك رسم ایلدیكی حددن تجاوز ایلمامكدر
پس آنكیچون حق بولنده لله وفی الله غیرته كلور اماغیرت علی الله محالدرزیرا
بومحبوب حقیقی محبوب مجازی كبی دكلدركه آنی غیریدن صاقنه‌سن بلكه طریق

الهی بونك اوزرینه مبتنی اولمشدرکه خلقی آنك جانبنه دعوت قیله سن وانلری
مشاهدهٔ محبوب حقیقی یه تحریض وتشویق ایده سن بو محبوبك عاشقلری
دیرلرکه * کاشکی سودوکی سوسه قو خلق جهان * سوزیمز جمله همان قصهٔ
جانان اولسه * اما غیرت علی الله اکر نامحرمده کتمان سر ایله تفسیر اولنورسه
بوتقدیرجه جائز اولور زیرا اولیا واصفیا جناب محبوبك اسرارنی کمال غیرتلرندن
نامحرمه افشا واظهار ایلمزلر نتکیم جناب حق دخی کمال غیرتندن آنلری عوام
ونامحرمه اظهار ایلمز (کما قال اولیائی تحت قبابی لا یعرفهم غیری) امام
قشیری رساله سنده باب غیرتده شبلیدن وبعض مشایخدن نقل ایدوب دیرکه
(قیل للشبلی متی تستریح قال اذا لم ارله ذاکرا) شیخ حضرتلری فتوحاتنده بو قوله
وجوه شتا ایله جواب ویرمشدر اولادیرکه (قال یمکن ان یقول الشبلی هذا القول
فی حالة رؤیة الذاکرین الله علی الغفلة وبعدم الحرمة مثل من یذکره بلغو الایمان
وذکر الله فی طلب المعاش فی الاسواق فعار ان یذکر بهذه الصفة لما لم یوف المذکور
حقه من الحرمة عند الذکر ولا یبعد من الشبلی ان یکون هذا قصده بذلك القول
فی بدء امره وفی وقت حجابه عن معرفة ربه واما مع المعرفة فلا یکون مثل هذا
القول) وبر معنی دخی بودرکه ذاکردن مراد کندی اوله پس دیمك اولورکه بن اول
زمانده راحت اولورمکه کندومی اکا ذاکر کورمیم زیرا کندویی ذاکر کورمك
عین حجابدر بلکه ذاکر ومذکور آنی کورمکه غیریت میاندن مرتفع اوله وبو قولی
ظاهر معناسنه المغه بو حدیث دخی مانعدرکه بیوررلر (قال المؤمن من یحب
لاخیه ما یحب لنفسه) پس برکسه جناب حقی بر مؤمن قرنداشندن صاقنسه
واللهی ذکر ایتمسون دیسه مؤمن اولمزقنده قالدیکه ولی اوله تطویل کلامه
باعث اولمسون ایچون بوقدرله اکتفا اولندی والله تعالی اعلم

ثامن مرتبهٔ ولایتده اولان درجاتی بیان ایلر (بوباب دخی اون درجه یی شاملدر)

درجهٔ اولی ولایت ندر وولی کیمدر انی بیان ایلر)

مشایخ کبار رحمهم الله ولایتی بوکونه تعریف ایدوب بیوررلرکه (الولایة هی قیام
العبد بالحق عند الفناء عن نفسه وذلك بتولی الحق تعالی ایاه حتی یبلغه غایة مقام
القرب والتمکین) یعنی ولایت عبدك کندو نفسندن فانی اولدیغی وقتده حقله
قائم اولمسیدر وبونك معناسی حق تعالی عبدك جمیع امورینه بذاته تولی ایلر شول
حیثیتدنکه عبدك اصلا وجودی وتصرفی ووصفی وفعلی قالمز بلکه وجود
وتصرف وفعل وارادت وقدرت بالکلیه حقك اولور وعبد وجود موهومیسندن

خلاص

خلاص بولور حتی جناب حق آنی غایت مقام قرب وتمکینکه مراد فنای بشریتدر
ایصال قیلور پس عبد بو مرتبه ده حقله باقی اولور انکیچون (الولی هو الفانی فی الله
والباقی بالله) دیمکله تعریف اولنمشدر جناب حق بونلری بو فنادنصکره طرفة
العین ده بلکه آندن اقلده کندو نفسلرینه تسلیم قیلمز اکر بر آن جناب حق انلری
بلا مشاهدهٔ حق کندو نفسلرینه سپارش ایلسه حضرت پیغمبر علیه السلام
(اللهم لا تکلنی الی نفسی طرفة عین ولا اقل من ذلك اللهم اکلانی کلاء الطفل
الصغیر) بیوردیغی کبی بونلرك دخی لسان ذاتی بو معنایی رجا ایدر پس بونلر حقك
ولیسیدر وجناب حق دخی بونلرك ولیسیدر (کما قال الله تعالی الله ولی الذین
آمنوا یخرجهم من الظلمات الی النور) یعنی الله تبارك وتعالی محبید رشول
کمسه لرك که من حیث الصدق اکا وآنك پیغمبرینه مؤمن اولدیلر وبونلرك
هر حالده وهر کارده متولیسیدر وهر شانده بونلره احق واولی در بونلری ظلمات
شبهاتدن نور یقینه اخراج ایلر ویاخود ظلمات نفسانیه دن انوار صفات رحمانیه یه
واصل ایلر ویاخود ظلمات کثرتدن خلاص ایدوب نور شهود ووحدته نائل قیلور
لاجرم غیر وسوی کورمدن خلاص اولورلر وحجاب صوردن نجات بولورلر
نتکیم بو معنایه مناسب بیورلمشدر * دیدهٔ حق بین نه بیند غیر دوست * کوز عالم
مغزمی بیند نه پوست * دیکران از قشر مانده در حجاب * او نظر افکنده براب
لباب * چونکیم ولی الله اسملرندن بر اسمدر لاجرم بو اسمك مظهرلری منقطع
اولمز اخلاق الهیه ایله متخلق وذات وصفاتی ذات وصفات حقده افنا ایتمکله
متحقق اولان کمسه بو اسمك مظهری اولور واکا اولیاء اللهدن دینور وبوکونه
رجال الله بهر حال هر دورده لا ینقطع بولنور نتکیم حضرت مولانا بیوررلر
(بیت) پس بهر دوری ولی قائمست * آزمایش تا قیامت دائمست * دست زن
در دامن هر کو وایست * خواه از نسل عمر خواه از علیست * مأخذ ولایت
غیر نبی مشکوة نبوت حضرت محمدیدرکه جناب حق (قل ان کنتم تحبون الله
فاتبعونی یحببکم الله) بیوردی کویا نبی آفتاب وولی ماهتابدر نتکیم کلشن راز
صاحبی بیوررلر (بیت) نبی چون آفتاب آمد ولی ماه * مقابل کردد اندر لی
مع الله * زان کنتم تحبون یابد اوراه * بخلوتخانهٔ یحببکم الله * پس
ماهتاب آفتابه نقدر مقابل اولورسه اولقدر نور استفاده ایلدیکی کبی ولی دخی
حضرت نبی یه نقدر متابعت قیلورسه اولقدر کمال بولور واو القدر منیر اولور
نتکیم حضرت نبی علیه الصلاة والسلام محبوبیت مقامنه واصل اولمشدر ولی

دخی اول حضرته حسن متابعت سببیله مقام محبیتدن کچوب مرتبهٔ محبوبیته
نائل اولور تبعیت واسطه سیله نبیدن ولی یه بو مقام معنا سرایت قیلور نتکیم
بیورلمشدر (بیت) از محبت کردد او محبوب حق * کرچه طالب بود شد
مطلوب حق * از محبت نار نوری میشود * از محبت دیو حوری میشود *
پس ولینک مرتبه سی معلومک اولدیسه اول معنایه کلهلم که ولی کندونک ولی
اولدیغن بیلورمی وخلق ایچره مشهور اولورمی ویا اولازمی مشایخک بو خصوصده
اختلافی واردر (قال ابو الحسن علی بن اسماعیل الاشعری لا یجوزان یعرف
الولی انه ولی لان معرفة ذلك یزیل عنه خوف العاقبة وزوال خوف العاقبة
یوجب الامن وفی وجوب الامن زوال العبودیة) بو سوز چوقلق سدیدد کلدر
اکر مقبول اولورسه ده جمله یه شامل اولمق یرنده اولمز زیرا کامل اولدرکه کندونک
نه ایدوکن بیله وبالهام الله مرتبه سی هر نه یی اقتضا ایدرسه یعنی عبودیتی
اقتضا ایدر اجرا قیله پس ولی کاملک کندوبی ولی بیلمسی امنی موجب وزوال
عبودیتی مستلزم اولمز انکیچون ابو علی دقاق دیرکه (یجوزان یعرف الولی ولایته)
اما خلق ایچره ولایتی ظاهر اولوب مشهور اولمسنه کلهلم محققینک کلامی
بودرکه ولی کامل اختیاریله کرامتن خلقه اظهار ایلمزو جناب حقدن ظهورین
دخی استمز انکیچون امام محمد بن علی بیورورلرکه (من اظهر ولایته
فهو مدعی ومن ظهرت علیه کرامته فهو ولی) پس اظهارنده مخافت چوقدر
ولکن ظهورنده بو قدر زیرا اظهارنده عجب وکبر ونخوتی وتوجه خلقی وبین الخلق
شهرت وتباهی ومنزلت وریاستی مستلزم اولور بونلر ایسه حجاب ونقصاندر
نعوذ بالله من الحور بعد الکور اما ظهورنده بو مخافت اولمز زیرا الحکمة والمصلحة
اولور * پس جناب حق آنی بو کونه خطرلردن محفوظ قیلور نتکیم مثنوی شریفده
بو معنایه مناسب شیخ اقطع حکایه سنده حضرت مولانا انلر لسانندن اشارت
بیورر اول کامل مقطوع الیدایکن زنبیل اوروردی ولکن بونک ظهورندن
واظهارندن بغایت حذر قیلرلردی حکمت الهیه انک ظهورینه تعلق ایدوب
خلق آنک کرامتنه مطلع اولدقده دیدی * کفت حکمت را تو دانی کرد کار *
من کنم پنهان تو کردی آشکار * آمد الهامش که یک قومی بدند * که درین غم
بر تو منکر می شدند * من نخواهم کان رمه کافر شوند * در ضلالات در کمان
بد روند * این کرامت را بکردیم آشکار * که دهیمت دست اندر وقت کار *
تا که این بیچارکان بدکمان * رد نکردند از جناب آسمان * پس محققان حقیقت

وکاملان طریقت دیمشلردرکه ولیده اظهار کرامت وادعای ولایت جائز دکلدر
بلکه آنک ادعا واظهاری مکرحقدر پس انلرده پوشیده اولمسی اولی در * نتکیم
نبینک ادعاسی وادعاسنه موافق اظهار معجزه قیلمسی اولی در و آنلره لازم اولان
اولدرکه (بیت) ولایت در ولی پوشیده باید * ولی اندر نبی پیدا نماید (قال الشیخ
فی الفتوحات (شعر) ستر الکرامة واجب متحقق * عند الرجال فلا تکن مخذولا *
وظهورها فی المرسلین فریضة * وبها نزل الوحی تنزیلا (وقال اعلم ان الآیات
والکرامات واجبة علی الرسول اظهارها من اجل دعواه کذلك یجب علی الولی
التابع سترها هذا مذهب الجماعة) محققین کرامات حسیه یه التفات ایتمامشلر
بلکه کرامات معنویه یی مقبوله طوتمشلر وا کا ترغیب وتحریض ایتمشلر زیرا که
کرامات صوریه مکر خفیدن واستدراجدن خالی اولمز * مکرکه من عند الله
ظهوری مراد اوله نتکیم شیخ حضرتلری کراماتی ایکی قسم ایدوب بو معنایه
فتوحاتده اشارت بیورورلر (قال الکرامة علی قسمین حسیة ومعنویة فالعامة
ما تعرف الکرامة الا الحسیة مثل الکلام علی الخاطر والاخبار بالمغیبات
الماضیة والآتیة والمشی علی الماء وطی الارض والاحتجاب عن الابصار واجابة
الدعاء فی الحال فالعامة لا تعرف الکرامة الا مثل هذا واما الکرامة
المعنویة فلا تعرفها الا الخواص والعامة لا تعرف ذلك وهی ان تحفظ علیه آداب
الشریعة وان یوفق لاتیان مکارم الاخلاق واجتناب سفسافها والمحافظة
علی اداء الواجبات فی اوقاتها والمسارعة الی الخیرات وطهارة القلب من کل
صفة مذمومة ومراعاة حقوق الله فی نفسه وفی الاشیاء فهذه عندنا کرامات
الاولیاء المعنویة التی لا یدخلها مکر ولا استدراج ولا یشارکه فی هذه الکرامات
الا الملائکة المقربون واهل الله المصطفون وما امر الله نبیه ان یطلب منه
الزیادة من شیء الا من العلم لان الخیر کله فیه وهو الکرامة العظمی والله اعلم)

(درجهٔ ثانیه سرندر وارباب سر کیملردر آنی بیان ایلر)

محققین رحمة الله علیهم اجمعین سری بو کونه تعریف ایدوب بیورورلرکه
(السر هو المعنی الباطن عن ادراك المشاعر ویقال للقلب المترقی الی مقام الروح
بالتجرد والصفاء لکونه محلا للسر اطلاقا لاسم الحال علی المحل مجازا) یعنی سر
شول مشاعردن باطن اولان معنادرکه بو حواس آنی ادراك ایده میوب صفا
وتجرد ایله مقام روحه ترقی قیلن قلبه دخی سرد نور سره محل اولدیغندن اوتری
حالک اسمی مجازا محله اطلاق قیلندن اولور * حضرت شیخ فتوحاتده عبد الله

تستریدن نقل ایدوب بیوررلر که (قال سهل بن عبد الله التستری ان للربوبیة سرا
لوظهر لبطلت النبوة وان للنبوة سرا لوظهر لابطل العلم وان للعلم سرا لوظهر
لبطلت الاحکام) ای اخی جناب حق حدیث قدسیسنده (الانسان سرمن
سری) بیوردی پس سر ربوبیت بیلنلر حقك سری اولنلردر پس بونك اظهاری
عین ستردر انکیچون (اظهار سر الربوبیة کفر) دیمشلردر بو سرك طالبی خزینه دار
اسرار حق اولان مرشدلردن بر کسه یی بولمغه موقوفدر پس اول صاحب
سرك سرا ارشادیله بو اسراره واقف وبو کفتاره عارف اوله پس صاحب
سر اولان کیملردر اکاه لم اصحاب سر اول کسه لردر که بو حدیث شریف آنلرك
حقنده وارد اولدی (قال صلی الله علیه وسلم احب العباد الی الله الاخفیاء
الاتقیاء الذین اخفاهم الله عن خلقه ان حضروا لم یعرفوا وان غابوا لم یذکروا)
اخفیا ایکی قسمدر برقسمی اسما ورسما خفیدر که بین الناس ناملری وکرامتلری
وکندیلری مشهور اولامشدر بو خلق دکل بلکه اولیادن چوق کسه آنلرك
کیم ایدوکن بیلمز نتکیم حضرت مولانا بو کروهه اشارت بیوروب دیرلر (بیت)
قوم دیکر می شناسم ز اولیا * که دهانشان بسته باشد از دعا * قوم دیکر
سخت پنهان می روند * شهرهٔ خلقان ظاهر کی شوند * هم کرامتشان هم ایشان
در حرم * نام شانرا نشنود ابدال هم * فرضا بونلردن بری خلق ایچره بن ولی یم
دیسه وحاضر اولسه خلق اکا ولیلکی روا کورمیوب دلیدر دیه لردی نتکیم ابن
فارض بو مرتبه یه اشارت بیوررلر (بیت) فلو قیل من تهوی وصرحت باسمها *
لقیل کنی اومسه طیف جنی * بو کروهی (لایعرف ذا الفضل الاذووه)
فحواسنجه ینه اول مرتبه یه ایرنلر بیلور (کما قال حضرت مولانا (بیت) یعرفنا
من کان من جنسنا * وسائر الناس لنا منکرون * و برقسمی دخی اولدر که
بین الناس اسما ورسما مشهوردر ولکن مرتبه لری آنلردن مستوردر بونلر اول
کسه لردر که مبالغ عقول ناسه تنزل ایتمشلردر (وکلموا الناس علی قدر عقولهم)
فحواسنجه آکلادقلری بردن سویلمك سمتنه کتمشلردر هر کس آنلرہ عقلی یتدکجه
بر مرتبه تعیین ایدر ولکن آنلر جمیع مراتب ومقاماتدن کذرا یتمشلردر عجبدر که
بونلر بغایت ظاهر ایکن غیرت حق بونلری ساتردر واظهر من الشمس ایکن کمال
ظهورلری بونلره پرده اولمشدر نتکیم حضرت مولانا قدس سره العزیز بو طائفهٔ
علیه نك شانی رفوقی حکایه سنده تعریف ایدوب بیوررلر (بیت) این عجبتر که
برایشان می کذشت * صد هزاران خلق از صحرا ودشت * ختم کرده قهر

حق بردیدها * که نه بیند ماه را بیند سها * کفته هر شاخ وشکوفه پر فنون *
دمبدم یا لیت قومی یعلمون * بانك می آید ز سوی هر درخت * سوی ما آید قوم
شور بخت * بانك می آید ز غیرت بر شجر * چشم شان بستیم کلا لا وزر (فسبحان
من اعمی بصائر الناس من حیث نظروا الیهم وسمعوا اقوالهم) مکو اصحاب دل
رفتند وشهر عشق شد خالی * جهان پر شمس تبریزست مردی کو چو مولانا *
ابو یزید بسطامی حضرتلری بیوررلر که (الاولیاء عرائس الله ولا یری العرائس
الا من کان محرما لهم واما غیرهم فلا (بیت) چون در آید محرمی دور از کزند *
برکشایند آن ستیران روی بند * چونکه نامحرم در آید از درم * پرده در پنهان
شوند اهل حرم * بونلر اول مستوران قباب عزتدر که جناب حق کمال غیرتدن
بونلری مرتبهٔ غیرتده قلان اهل صورته افشا ایتمز اهل ظاهرك فهم ایلدیکی
اولیا انجق کرامت صوری صاحبلریدر بو اولیای معنویه یی آنلر بیلمز بونلری ینه
اهل الله اولان بیلور الله اهلی اولمین اهل الله کیمدر بیلمز (کما قال ابن عطاء سبحان
من لم یجعل الدلیل علی اولیائه الا من حیث الدلیل علیه ولم یوصل الیهم الا من
اراد ان یوصل الیهم) اول کسه لرك که چشم خدا بینی اولمیه وخلوتخانهٔ وحدته
یول بولمیه وروی یاری کورمیه مرآت خدا اولان اولیای معنویه واصفیای
خفیه یی کوره مز وبونلرك وصالنه ایره مز زیرا بونلری بیلمك اللهی بیلمدن
اصعبدر (کما قال ابن عطا فی لطائف المنن سمعت شیخنا ابا العباس قال معرفة
الولی اصعب من معرفة الله فان الله معروف بکماله وجماله ومتی تعرف مخلوقا
مثلك یأکل کما تأکل ویشرب کما تشرب واذا اراد الله ان یعرفك بولی من اولیائه
المعنویة طوی عنك وجود بشریته واشهدك وجود خصوصیته) پس زبدهٔ
کلام وخلاصهٔ مرام بودر که الله تبارك وتعالی بعض عبادنی کرامت صوریه سیله
عوامه اظهار ایلدی وبعضیسنی عوامدن ستر ایدوب خواصه اظهار ایلدی
وبعضیسنی هم عوامه وهم خواصه اظهار ایلدی وبعضیسنی هم عوامدن
وهم خواصدن ستر ایلدی بعضی اولیا واردر که بدایتنده ظهور ونهایتنده
تستر ایدر وبعضیسی بدایتنده تستر ونهایتنده ظهور ایدر وبعضیسی مستور
کاور مستور کیدر وبعضیسی من وجه ارشاد ناس ایچون ظاهر اولور ولکن
من حیث الحقیقه تستر قیلور بو جهتدن اهل سردن واخفیادن اولور والله اعلم

(درجهٔ ثالثه غربتی بیان وغریب کیملردر آنی عیان ایدر)

عمرو بن عاص بو حدیث شریفی حضرت نبی علیه السلامدن روایت بیوررلر

(قال عليه السلام احب العباد الى الله الغرباء قالوا من الغرباء يا رسول الله قال
الفرارون بدينهم يحشرون مع عيسى ابن مريم يوم القيامة) معناى شريفى
الهيه قوللرينك محبوبركى غربادر * ديديلركه غربا كيملردر يا رسول الله بيورديكه
دينيله خلقدن فرار ايلين كمسه لردركه بونلر قيامت كوننده عيسى ابن مريم ايله
حشر اولورلر (ومن مات غريبا فقد مات شهيدا) مخواسنجه اولسه لر شهيد
اولورلر بو كونه غريب مشهور ومتعارف اولان غريبدر اما عند الاولياء
اصل غريب يا حالا وياخود علما وعرفا غريب اولانلردر پس حالا غريب اولان نه
كونه كمسه لردر شيخ الاسلام حضرتلرى تعريف ايدوب بيورورلركه (الغريب
حالا هو رجل صالح فى زمان فاسد بين قوم فاسدين او عالم بين قوم جاهلين او صديق
بين قوم منافقين وهذا من الغرباء الذين طوبى لهم) يعنى حالا غريب زمان فاسدده
اولان شول رجل صالحدركه سائر اكفاسندن صفت صلاحله منفرد اوله وزمان
فاسد اولدركه فتن ومحن ايله طوله وقوم فاسد اولدركه طريق حقه سلوك ايتميوب
هواى نفسنه اشتغال قيله ودخى شول عالمدركه جاهللر مابيننده قاله وجهلا آنك
رتبهٔ عليه سندن غافل اوله وقدر وقيمتن بليه ودخى شول صديقدركه باطنى
ظاهرينه مخالف اولان قومك مابيننده اوله بونلر شول غربادركه حضرت رسول
صلى الله عليه وسلم بونلر حقنده اوچ كره فطوبى للغربا بيوردى نتكيم ابو هريره
حضرتلرى حضرت نبى عليه السلامدن روايت بيورورلر (قال عليه السلام ان
الدين بدأ غريبا وسيعود كما بدأ فطوبى للغرباء فطوبى للغرباء فطوبى للغرباء قال ابن
ملك ان اهل الدين فى الاول كانوا غرباء ينكرهم الناس ولا يخالطونهم وكان تعيشهم
بين اقاربهم كتعيش الغرباء وسيكون كذا فى الآخر) بو تقديرجه مضاف محذوف
اولور وتقدير كلام اهل دين اول زمانده غربا ايديلركه ناس انلره انكار ايدرلردى
وانلرله مخالطه ايتمزلردى وبونلرك بين الاقربا تعيشلرى غربا كبى ايدى وآخر زمانده
دخى بويله اولور نتكيم ابتداده بويله اولدى ايدى * پس طيبت وسعادت غربا ايچون
طيبت وسعادت غربا ايچون طيبت وسعادت غربا ايچوندر ديو بيوردى پس علما
وعرفا غريب اولنلر اول عارفلردركه ديدهٔ باطنلرندن حجاب مرتفع اولوب حقيقت
حالى بيلديلر ومرتبهٔ كمالى بولديلر واسرار غيبيه عارف ومكنونات باطنيه واقف
اولديلر اگر بر شمه مرتبه لرندن اظهار ايتسه لر البته عقلا وعلما انلره انكار ايدرلردى
پس بونلر بين العلما والعقلا غربا كبيدر فضلا عما بين سائر السفهاء * بونلرك صور
وحالاتنه اهل صورت محرم اولمديغى ايچون سويلسه لر عقلانك عقلى يتدوكى يردن
سويلرلر

سويلرلر وكندى حاللرين كتم ايلرلر * بالتوشيده حالتيست مرا * كه درستش
بيان نمى دانم * باشارت حديث خواهم گفت * كه غريبم زبان نمى دانم *
انكيچون شيخ الاسلام حضرتلرى (فغربة العارف غربة الغربة لانه غريب
فى الدنيا والآخرة) ديو بيورور وحضرت مولانا دخى * خود غريبى در جهان
چون شمس نيست * شمس باقى كه هيچ اورا امس نيست * بيتيله بو غربته اشارت
قيلورلركه اهل دنيا واهل آخرت شمس حقيقت اولنلرك مرتبه سنه محرم
اولمادقلرندن اخبار ايلر

(درجهٔ رابعه استغراقى بيان ايدر)

استغراق عين مرتبهٔ ولايته وصولدنصكره حاصل اولوركه اولوركه خلت ومحبت
الهيه استيلا قيلدقده مشاهدهٔ محبوبه مستغرق اولور وكاه اولوركه جذب خدا
آنى كندى بدن فانى قيلدقده بحر وحدته غرق اولور چون وجوددن
ومن ومادن قورتلور اگر زياده مستغرق اولورسه بالكليه فرق قيلمز وكندوبى
بولمز وخلق عالمى بلمز بحر ذات احديته غرق اولور وكندوبى عين بحر بولور
نتكيم حضرت مولانا بو استغراقه اشارت قيلورو بيورورلر * (بيت) *
صنع بيند مرد محجوب از صفات * در صفات اينست كو كم كرد ذات *
واصلان چون غرق ذاتند اى پسر * كى كنند اندر صفات او نظر * چونكه
اندر قعر جو باشد سرت * كى برنك آب افتد منظرت * بو مرتبه يه مشايخ
صوفيه استغراق الشواهد فى الجميع ديرلر واستغراقه اوچ درجه اثبات
ايدرلر * اولا استغراق العلم فى عين الحال * ثانيا استغراق الاشارة فى الكشف
ثالثا استغراق الشواهد فى الجمع * علمك حالده استغراقى احكام علمك احكام
حالده استهلاكندن عبارتدر وحالك علم وشعور اوزره استيلاسندن كنايه در
بو مرتبه ده حكم مواجيد حاليه اولور واحكام علميه وعقليه بى تأثير وبى عمل
قالور لكن بو حالك صاحبى ضلالت وخلاف شريعت كاردن مصون ومحفوظ
اولور (كما قال القاشانى صاحب هذا الاستغراق ظفر بالاستقامة وامن من
الضلالة لاتصافه بصفات اهل الولاية واكتسائه لباس نور الهداية كما حكى عن
الشبلى انه كان فى استغراقه اذا حضر وقت الصلوة قام وتوضأ واحسن وضوءه
وصلى واتم صلوته واحسنها من غير ان يكون له شعور بذلك وحكى سيدنا الشيخ محيى
الدين عن نفسه انه كان اماما للقوم وكان يصلى بهم مدة استغراقه ولا شعور له بذلك
ولم يعلم به الا باخبار القوم بعد الافاقة ومثل هذا الشخص يسمى محفوظا ان كان

وليا ومعصوماان كان نبيا) واشارتك كشفده استغراقى نور كشف ذاتله
حضرت اسمائيه دن روح مرتبهٔ ذات احديته ترقى ايتمكله اولور* بومرتبه ده
روح مقام حق بولور وقلب مقام روحى بولور واختلافات اسما مرتفع اولور
واشارات نور ذاتده مستغرق اولور بومرتبه دن اول عبد مثلا لسان اشارتله
جناب حقه ياجميل وياجليل ويالطيف وياقهار ديرايدى وصفات مختلفه ايله
توصيف قيلوردى* پس سطوت نور ذاتده بوكونه تميز برطرف اولوب بومثللى
اشارات محو ومستغرق اولور وبو استغراقك صاحبلرينك لسان حالى بوبيتى ترنم
قيلور* توصفت كومن بروئم ازصفات * در وصال آيات كوياينات*
وجمعده شواهدك استغراقندن مراد شواهد تجليات وصفاتك مرتبهٔ جمعده
سطوت نور احديتله فناسى وآثارينك انمحاسيدر بقيهٔ عبددن بومرتبه ده هيچ
برشئ قالمز وجود موهومه يى عبد كنز يتده اولان مرتبه سنه عودت واطلاق
عالمنه رجعت ايدر (كان الله ولم يكن معه شئ الآن كما كان) كلامنك سرى
حسب حالى اولور بومرتبه ده حقله باقى اولور وجميع صفات الهيه ايله متصف
اولور واندن صدور ايدن حقدن صدور قيلور

(درجهٔ خامسه غيبتى بيان ايلر)

غيبت دخى مرتبهٔ ولايتك درجه لرندن بردرجه دراكرچه غيبته چوق
معنا ويرمشلردر اما محققينك سوزى بودركه غيبت اشيادن غائب وحقله حاضر
اولمغه ديرلر وبوكونه كمسه لره غيب وحضار تسميه ايدرلر نتكيم بوبيت
زيبا اورعنا* (بيت) * غائب زخود وبدوست حاضر * اعمى زخود
وباوست ناظر * بونلرك حسب حاللريدر (وغيبة المحب عن كل
ماسوى المحبوب) كلامى عنوان باللريدر اگرچه سالك مرتبه سنده اولنلرك
دخى غيبتى واردر اما عارفك غيبتى اندن عالى مقداردر زيرا (غيبة السالك
عن رسوم العلم وعلل السعى) دينلمشدر (وغيبة العارف عن عيون
الاحوال فى حصن الجمع) ديو تعريف قلنمشدر يعنى اول وقتده كه حال سالكه
مستولى اوله رسوم علمدن وحدود عقلدن غائب اولور وعلل سعيدن نجات بولور
زيرا مواجيد حال اكا حكم قيلور وعلل سعيدن خلاص اولمسى اول سعى
وكوششى حقك توفيقى بلسيدر حتى كندويى عجب وورعونتدن عارى قلمسيدر
اما عارف حصن جمعه تحصن ايتمكله عيون احوالدن غائب اولور يعنى نه
احوال آنى كورر ونه اول احوالى* حتى نور جمع آنى بوررر وانى وقت وحالك

حكمندن حفظ قيلور وقت وحالك حكمى سالك اولنلره اولور اما عارف
بو تغيراتدن نجات بولور

(درجهٔ سادسه وقتى بيان ايلر)

وقت دخى مرتبهٔ ولايتك درجاتندن بردرجه در زيرا ولى يا ابو الوقت ويا ابن
وقتدر اولا وقتى بلكل آندنصكره ابو الوقت وابن وقتى بيلهسن ووقتى تعريفده
محققينك سوزى چوقدر خلاصهٔ كلمات مشايخ بونلردركه
ايراد اولندى (قال فى الفتوحات الوقت مايقضيه الحق ويجريه عليك وقيل
الوقت كل ماحكم عليك وسدار السكل على انه الحاكم) يعنى وقت جناب حقك
قضا ايدوب سنك اوزريكه اجرا ايلدوكى شيدر وبعضيلر دخى ديمشلردركه
هر شول نسنه كه سنك اوزريكه حكم ايلر وحكمن اجرا ايلر اول وقتدر ومدار
كل مشايخ بودركه تحقيقا وقت حاكمدر (وقال فى العوارف المراد بالوقت ماهو
غالب على العبد فى وقته فانه كالسيف يقطع بحكمه) يعنى وقتدن مراد شول
حالدركه عبد اوزره وقتنده غالب اولور وسيف كبيدركه كندو حكميله وقت اولك
حكمنى قطع قيلور (ولذا قيل الوقت مايرد على العبد ويتصرف فيه ويمضى حكمه
من خوف وحزن او سرور وفرح) پس وقتده خلاصهٔ كلام اولدركه عبد اوزره
وارد اولان واردات الهيه وتجليات ربانيه نك زمانيدركه اول واردات اول
وقتده عبدى تصرف ايلر وحكمنى عبد اوزره امضا ايلر اگر خوف وحزن اقتضا
ايدرسه عبد خائف ومحزون اولور واگر سرور وفرح اقتضا ايدرسه مسرور
وفرحناك اولور (قال الشيخ فى الفتوحات اذا علم العبد من وقته ذلك سلم الحكم فيه
لله واستسلم وكان بحكم وقت مايقضيه الله فيه لايحكم مايختاره لنفسه
من المنشط والمكره) يعنى قچن عبد وقتندن بوتصرفات وواردانى بلدكده حكمى
اول وقتده اللهه تسليم ايدر وحكم حقه منقاد اولور واول وقتك حكمنده اولوركه
الله تبارك وتعالى اول حكمى امضا ايلر منشط ومكرهدن كندو نفسى ايچون
اختيار ايلديكى شيئك حكمنده اولمز بوكونه كمسه لره ابن وقت دينور وقتندن
حكمنده اولديغيچون ووقت بونلره مانند آب حكمن اجرا قيلديغيچون وماضى
ومستقبل قيدندن خلاص اولديغيچون اما ابو الوقت اول كمسه لردركه وقت
وحال آنلرده تصرف قيلمزبوانلر بواحوال مختلفه ايله متلون ومتغير اولمز زيرا كه
بونلر كدر وجوددن صافى اولمشلر وزنك ماسوادن صفا بولمشلردر نتكيم حضرت
مولانا بوبيتله بومعنايه اشارت قيلوب بيورمشلردر * صوفى ابن الوقت باشد

در شال * لیك صافی فارغست ازوقت وحال

(درجهٔ سابعه صفاندرانی بیان ایلر)

صفادخی درجات ولایتك براعلا درجه سیدر ومحققلر صفایی بو كونه تعریف
ایدوب بیوررلر كه (الصفاء اسم للبراءة عن الكدر وهو سقوط التلون المذكور
فی باب الوقت) صفا بو قومك اصطلاحنده كدورات بشریه‌دن بری اولمنك اسمیدر
وباب وقتده مذكور اولان احوال مختلفه ایله متلون اولمنك سقوطیدر * پس
سالك كركدركه نقوش تفرقه‌دن باطنی تصفیه قیله وژنك ورنك ماسوادن آیینه وش
منجلی اولوب بی رنك اوله وصفا بوله تكیم بومحله مناسب بیورلمشدر (نظم)
بستهٔ رنك این وآن تاچند * دیده ازدید رنكها دربند * سوی بی رنك اكرتو بشتابی
از همه رنكها خبریابی * آیینه چون زژنك بیزارست * همه رنكی درو
بدید ارست * صفانك اوچ مرتبه‌سی وارد راوّل صفای علم ایكنجی صفای حال
اوچنجی صفای اتصال (كما قال شیخ الاسلام الصفا علی ثلاث درجات الدرجة
الاولی صفاء علم یهذب سلوك الطریق ویبصر غایة الحد ویصحح همة القاصد) یعنی
درجهٔ اولی صفای علمدركه اول علم طریق پیغمبره سالكك سلوككی مهذب
وآداب حضرت نبی ایله آنی مؤدب ایلیه وغایت حده ونهایت سلوكه آنی
بصیر قیله كه (ان لله عبادا یرون فی بدایاتهم مافی نهایاتهم) دیمشلردر بونلر اول
اهل صفادركه صحت متابعت سببیله جناب عزت بونلره نور بصیرت اعطا ایدوب
نهایت حقیقتده اولان اسراری اوائل سلوكده مشاهده ایدرلر وصفای علم
بوقاصدلرك همتنی صحیح ایدوب حضرت احدیته بدون الالتفات الی غیرها
من المراتب والمقامات صحت همتله كیدرلر (الدرجة الثانیة صفاء حال یشاهد به
شواهد التحقیق ویذاق به حلاوة المناجات وینسی به الكون) حالدن مراد
حضرت اسماء الهیه‌دن قلبه وارده اولان واردات تجلیاتدر وبو حالله شواهد
تحقیق یعنی دلائل وصول مشاهده اولنور زیرا بو واردات وتجلیات دلائل
وصلتدر قچن حال صافی اولدقده دلائل وصول انكله مشاهده قیلنور وجناب
حقله مناجات ومكالمه‌نك ذوقی بولنور وكون بو صفای حالله وذوق بالله
فراموش اولنور (بیت) كه وصف این بكفت وكو محالست * كه صاحب حال
داند این چه حالست (والدرجة الثالثة صفاء اتصال وهو شهود الحق بفناء
العبد) اتصال مبادئ فنادر عن قریب ایكیسنك بیله تفصیلا بیانلری كلور
انشاء الله تعالی وفنای عبد عبد افعالنی افعال حقده وصفاتنی صفات حقده

وذاتنی ذات مطلقه‌ده افنا ایلمدن عبارتدر وبو فنا سببیله شهود حق میسر اولور
(بیت) چون تو دیدی پرتو آن آفتاب * تو نماندی بازشد آبی باآب * قطره بودی كم
شدی در بحر راز * می نیابی این زمان این قطره باز * كرچه كم كشتن نه كار
هر كس است * در فنا كم كشتكان چون من بس است

(درجهٔ ثامنه سروری بیان ایلر)

بعد الصفا عاشقه سرور حقیقی حاصل اولور * وسرور اصطلاح اولیاده بوكونه
تعریف اولنور كه (السرور الاستبشار الجامع الشامل علی ظاهر العبد
وباطنه من غیر ان یشوبه شائبة حزن) یعنی سرور عبدك باطننه وظاهرینه
شامل وجامع اولان شادیلكدركه اكا حزن شائبه‌سی مشوب اولمیه * باطنك
صفا وسروری ظاهرده دخی نمایان اولور (وجوه یومئذ مسفرة ضاحكة
مستبشرة) سرین بونده دخی بولور جهان عاریه‌دن خلاص اولور مقعد صدقده
توطن قیلور (نظم) وارهیده از جهان عاریه * ساكن كلزار وعین
جاریه * برسریر سرعالی همتش * مجلس وجاه ومقام ورتبتش * مقعد
صدقی كه صدیقان درو * جمله سرسبزند وشاد وتازه رو * وسرور عشاق دولت
وعزتله ویاخود كرامت وولایتله دكلدر بلكه اللهك فضل ورحمتندن بونلره
ویردیكی مشاهده ووصلتله در (كما قال الله تعالی قل بفضل الله وبرحمته
فبذلك فلیفرحوا هو خیر مما یجمعون) یعنی دی یا محمد سن بونلره اللهك فضلیله
ورحمتیله فرحلنسونلر پس همان انك فضل ورحمتیله فرحلنسونلر غیریله دكل
فضل عند اهل التحقیق مشاهده‌یه مستعد قیلمدن عبارتدر ورحمت حجبات
نورانیه وظلمانیه‌یی رفع ایدوب وصلته ومعاینه‌یه اشارتدر (نظم) عاشقانرا شادمانی
وغم اوست * دست مزد واجرت خدمت هم اوست * غیر معشوق ارتماشایی
بود * عشق نبود هرزه سودایی بود * شیخ الاسلام حضرتلرینك قتنده سرورك
اوچ مرتبه‌سی واردر نتكیم بیوررلر (السرور علی ثلاث درجات الدرجة الاولی
سرور ذوق ذهب بثلاثة احزان حزن اورثه خوف الانقطاع وحزن هاجته
ظلمة الجهل وحزن اغشته وحشة التفرقة) درجهٔ اولی شول ذوقك سروریدركه
اول ذوق اوچ حزنی ازاله ایدر اولا شول حزنی اذهاب ایلركه طریق حقدن
منقطع اولمق خوفی ایراث ایلر اول حزنی پس سالكه برملكه حاصل اولوركه
انك سببیله خوف انقطاع زائل اولور وبو سببیله صفا وسرور بولور وثانیا شول
حزنی ازاله ایلركه آنی ظلمت جهل یعنی طریق حقه عدم معرفت كتورمشدر

وثالثا شول حزنی ازاله ایلرکه موجب فوات جمعیت ومستلزم ازالهٔ انسیت اولان
تفرقهٔ باطنك وحشتی کتورمشدر (والدرجة الثانية سرور شهود كشف حجاب
العلم) درجهٔ ثانیه علم حجابنك کشفندن حاصل اولان شهودك سروریدرکه
انسانك کندو علمی وعقلی معلومه عین حجابدر اول وقتده که کند وبلکیسندن
رها بوله وعلمی علم حقده فنا اوله علم غیب الهیدن اکا علم حاصل اولور وذوق
باطنله بیلوب مسرور اولور (نظم) حالتی کز علم غیب اید پدید * جز بذوق آن علم را
نتوان شنید * جهد میکن تا زخود یابی رها * واجب این علمست اکرداری بها
* علم صورت پیشهٔ آب وکل است * علم معنی رهبر جان ودل است * کنج
پنهانیست علم معنوی * در تو آید کر زخود بیرون شوی (والدرجة الثالثة
سرور سماع الاجابة وهو سرور يمحو آثار الوحشة ويفتح باب المشاهدة ويضحك
الروح) سرور سماع اجابت دواعی فنانك قبولندن ناشی اولور نصحته فسمع نصحی
دیرلر قچن برکسه یه نصیحت ایلسك ونصیحتك قبول ایلسه تقدیر کلام یعنی شول
سرور قبول وانقیاددرکه ذات حقده فانی اولمقلغك داعیه سنه اجابتدن ناشی
اولور وبو بر سروردرکه بقایای صفات بشریه دن حاصل اولان وحشتك اثرنی
محو ایلر وباب مشاهده یی فتح ایلر وروحی بو غمدن خلاص ایدوب کولدرر

(درجهٔ تاسعه تلوینی بیان ایلر)

اعلم یا اخی تلوین دخی مرتبهٔ ولایتك اعلا درجه لرندندر (كما قال الشيخ في الفتوحات
ان التلوين من حال الى حال دليل صدق على العالى من الحال) وبو مرتبهٔ تلوین
بعضی مشایخ قتنده مقام ناقص وبعضیلر قتنده مقام کاملدر (كما قال الشيخ
اعلم ان التلوين عند اكثر الجماعة مقام ناقص وهو تلوين العبد في احواله وقالت
طائفة بل التلوين هو علامة على صاحبه بانه محقق كامل الهى وهو الذى
ارتضيه وهو مذهبى وبه اقول وعلى قدر تمكنه فى التلوين يكون كماله لان التلوين
نعت الهى وكل نعت الهى كمال اذ لا يتصور فى ذلك الجناب نقص اصلا فان الكمال
لله على الاطلاق وآية من كتاب الله كل يوم هو فى شان وليس التلوين غير هذا) یعنی
بیل ای سالك تلوین عند اکثر الجماعة ناقصك مقامیدر بو تلوین عبدك کندو
احوال نفسانیه سنده اولان تلوینیدر * ومشایخ کباردن بعض طائفه دیدیلرکه
بلکه تلوین صاحبنك محقق وکامل الهی اولدیغنه علامتدر شیخ حضرتلری
بیوررلر بودرکه بن بونی قبول ایدرم وبودر بنم دخی مذهبم وبو سببله بن دیرم
تلوینده برکسه تمکنی مقداری کامل اولور زیرا تلوین نعت الهیدر وهر نعت
الهی

الهی عین کمالدر * زیرا اول جنابده اصلا نقص متصور اولمز زیرا کمال مطلقا الله
ایچوندر * پس انسان کامل اولمز الا نعوت الهیه ایله متصف اولمغله اولور وکتاب
اللهدن آیت تلوین ونعت الهی اولمسنه برهان مبین (كل يوم هو فى شان)
آیتیدر عند الکملا بن تلوین دید کلری بودر * پس بو کونه تلوین ممدوحدر زیرا
تجلیات اسما وصفاتدن حاصل اولور مذموم وممدوح اولان تلوین بدایت حالده
نفس وهوادن حاصل اولان تلوینیدر بونلر بادهوای نفسك اوکنده کاه کبیدر اما
بو طائفهٔ علیه بادهوای نفسانی یه نسبتله کوه کبیدر (نظم) باد کاهی را بهامون
می برد * باد کوهی را عجب چون می برد * بیتی بو معنایه اشارتدر

(درجهٔ عاشره تمکینی بیان ایلر)

تمکین بو قومك اصطلاحنده مقام یقین ومرتبهٔ استقامتده مستقر اولمغه
دیرلر (كما قال شيخ الاسلام التمكين غاية الاستقرار فى مقام الاستقامة كما قال الله
تعالى ولا يستخفنك الذين لا يوقنون) یعنی تمکین مقام ولایتده واستقامتده کمال
ثبات واستقراره دیرلر تکریم جناب حق جل وعلا حبیبنه خطابا تلوین
وخفتی نهی ایلیوب بیوررلر یا محمد سنی خفیف ومتلون ایلمسون شول کمسه لرکه
سکا ایقان ایلمزلر پس بو معنا غایت تمکینه اشارتدر پس کملین قتنده تمکین
مرتبهٔ ولایت واستقامتده ثابت قدم اولوب مکاشفه سی اندن مستور اولیوب
مقامندن تنزل ایمیوب نقصان جانبنه کتمامکدر بوخسه متبدل ومتغیر اولمز
دیمك دکلدر (كما قال الشيخ السهروردى فى العوارف وليس المعنى بالتمكين ان
لا يكون للعبد تغير فانه بشر وانما نعنى به ما كوشف له من الحقيقة لا يتوارى
عنه ابدا ولا يتناقص بل يزيد) یعنی تمکیندن مراد عبد متغیر ومتبدل
اولمز دیمك دکلدر زیرا بشردر باخصوص که اسماء الهیه دن هر برانك وهر
بر تجلینك آنده برکونه حکمی وتأثیری واردر وبز بو تمکینله مراد ایلمزز الا عبد
ایچون حقیقتدن شول کشف اولنان معنایی مراد ایلرز که ابدی اندن اول
معنا متواری اولمیه واول عبد متناقص ومتدنی اولمیه بلکه دائما تزاید وترقیده
اوله واستقامت وولایتده دوام وثبات بوله وحضرت جمعده قرار قیله وحجبات
طلبدن خلاص اوله (كما قال شيخ الاسلام تمكين العارف ان يحضر فى حضرة
الجمع فوق حجب الطلب لابسا نور الوجود) یعنی عارفك تمکینی مقام جمعده
حاضر ومستقر اولمقدر وحجب طلبك فوقنده تمکن قیلمقدر زیرا طلب دخی بقیهٔ
وجودله اولور ومطلوبه حجاب اولور اما اول وقتده که طالب مطلوبه واصل اوله

حجاب طلب كيدرو عارف مقام جمعده توطن ايدر نور وجودى لابس اولديغى
حالده وبعد الفنا بقاى حقله بقا بولديغى وقتده نته كيم بيورلمشدر
(نظم) اين جماعت كز خودى وراسته اند * در مقام بيخودى پيوسته اند *
فانى از خود كشته وباقى بدوست * جمله كى مغز آمده فارغ ز پوست * كر قبول
خاطر ايشان شوى * شد مسلم بر تو ملك معنوى

(باب تاسع مرتبهٔ حقايقده اولان درجاتى بيان ايدر)

(بو باب دخى اون درجه اوزره در)

(درجهٔ اولى مكاشفه بياننده در)

مكاشفه ماوراى حجابده اولان امور غيبيه ومعانئ حقيقيه يه مطلع اولمغه ديرلر
وايكى قسمه منقسمدر برقسمى صورى وبرقسمى معنويدر صوريدن مراد عالم
مثالده حواس خمسه ايله حاصل اولاندر * نته كيم اهل مكاشفه صور ارواح
متجسده وانوار روحانيه يى كوردكلرى كبى وحضرت رسول اكرم صلى الله عليه
وسلم صلصلهٔ جرسدن ودوى نحلدن كندولره نازل اولان وحى استماع ايدوب
مراد اللهى انلردن فهم ايلديكى كبى (كما ورد فى الحديث الصحيح وعلى سبيل
الاستنشاق انى لاجد نفس الرحمن من قبل اليمن) بيوردقلرى كبى وحضرت
يعقوب عليه السلامك (انى لاجد ريح يوسف لولا ان تفندون) بيوردقلرى
كبى وبايزيد حضرتلرى ابو الحسن خرقانينك رايحه سنى استشمام ايلدكلرى
كبى نته كيم مثنوى شريفده بيولمشدر * آن شنيدى داستان بايزيد *
كه ز حال بو الحسن پيشين چه ديد * بوى خوش امد مر اورا ناكهان * در سواد رى
ز سوى خارقان * هم بدآنجا ناله مشتاق كرد * بوى را از باد استنشاق
كرد * چون در وآثار مستى شد پديد * يك مريد اورا ازان دم بر رسيد *
پس بپرسيدش بكو زين حال خوش * كو برونست از حجاب پنج وشش * كفت
زين سو بوى يارى ميرسد * كاندرين ده شهريارى ميرسد * چيست نامش كفت
نامش بو الحسن * حليه اش واكفت ز ابرو وذقن * وقوت ذائقه ايله اولان
كشف مثلا اطعمهٔ مثاليه يى برعارفك ذايق اولمسى وبرعاشقك اشربهٔ معانى يى
شارب اولمسى كبى وبونلرك لذتنه شعور بولمسى كبى نته كيم حضرت رسول
صلى الله عليه وسلم (ابيت عند ربى يطعمنى ويسقينى) بيورديلركه بو طعام
وشراب خدادن مبارك قارنلرين طو يورديلر وبر حديثده دخى (رأيت انى اشرب
اللبن حتى خرج الرى من اظافيرى فاعطيت فضلى عمر فاولت ذلك بالعلم)

ديو بوذوقله اولان كشفدن تعبير قيلديلر وعلى طريق الملامسة اولان كشف كه
ظاهر جلد ايله ادراك اولنور بو حديث شريفدن فهم قيلنوركه بيوردلر (رأيت ربى
فى احسن صورة فقال يا محمد فيم يختصم الملاء الاعلى قلت انت اعلم يا رب مرتين
فوضع يده بين كتفى فوجدت بردانامله بين ثديى فعلمت ما فى السموات والارض)
زيرا بردانامل حضرات خمسه نك اسراريله تأويل قيلنمشدر بين الثديين آنى بولمق
قوت لامسه ايله ادراك قيلمقدر بو انواع مكاشفه نك هربريسى تجليات اسماء الهيه دن
حاصل اولور مكاشفهٔ صوريدن مقبول اولان مكاشفات عند المحققين بونلردر
اما حوادث دنيويه يه تعلق ايلين كشف مثلا كشف ضمائر واظهار سرائر
وياغائبده اولان زيد وعمرولك نه كار قيلديغن اظهار ايلمك كبى بوكونه كشوفاته
ارباب كمال التفات ايلمزلر * نته كيم بعض رهابين دخى رياضت ايله بوكونه
كشفلره واصل اولوب مغيبات دنيويه يه مطلع اولمشلردر اما همم عاليه
صاحبلرى بونى عبده مكر واستدراجدر ديو ترك قيلمشلردر * وجل همتلرين
فناى فى اللهه صرف ايتمشلردر وبقا بالله جانبنه كتمشلردر اما كشف معنوى اسم
عليم وحكيمك تجلياتندن حاصله اولان حقايق مجرده ومعانئ غيبيه در بونك دخى
مراتبى واردر * اولا قوهٔ متفكره ده اولان معانينك انكشافى كبى كه بلا
استعمال مقدمات وترتيب قياسات برمعناكه ذهنه تبادر ايليه كشف
معنويدركه علما اكا حدس ديرلر * وثانيا بلا تفكر معانئ عقليه نك قوت
عاقليه ايله منكشف اولمسى كبى كه عقلك بو مرتبه سنه نور قدس ديرلركه حدس
بونك برلمعه سيدر * وثالثا قلبه معانئ غيبيت وعلوم لدنيه نك كشف اولمسى كه
بوكا الهام تسميه اولنور بو مرتبه ده اعيان ثابته واسرار غيبيه يه مطلع اولورلر
وبرشيئك وجوده كلمدين حالن بيلورلر * نته كيم حضرت مولانا بيوردلر (بيت)
كاملان از دور نامت بشنوند * تا بقعر باد بودت در روند * بلكه پيش از زادن تو
سالها * ديده باشندت ترا با حالها

(درجهٔ ثانيه مشاهده بياننده در)

مشاهده لغتده برنسنه يى حاضر كورمكه ديرلر واصطلاحده (المشاهدة سقوط
الحجاب رأسا) ديو تعبير ايدرلر * شيخ حضرتلرى فتوحاتده بيوردلر (قالت الطائفة
فى المشاهدة انها تطلق بازاء معنيين مشاهدة الاشياء بدلائل التوحيد
ومشاهدة التوحيد فى الاشياء وهى حقيقة اليقين بلا شك) يعنى مشايخدن
برطائفهٔ عليه مشاهده تعريفنده بوكونه كلام ايلديلركه مشاهده ايكى معنا

مقابلەسندە اطلاق اولنور* بريسى اشيايى دلائل توحيد ايلە مشاهدە قيلمقدر*
يعنى اشيايى احديت حقە دليل بولمقدر* ايكنجيسى اشيادە حقى كورمكدر
وبو مشاهدە حقيقت يقيندر بلاشك يعنى تمثلدە اولان مشاهدە كبى دكلدر*
مثلا جناب حق يوم آخرتدە بعض قومە تمثل طريقيلە تجلى ايليە* پس
بلمدكلرندن اكا انكار ايدەلر پس بلدكلرى مرتبەدن تجلى ايدە اقرار ايدەلر بودخى
بلمدكلرندندر كالاول بويلە بلدكلريدە منكوردر* زيرا جناب حق محصور
اعتقادى تمثلردى پس بيلملرى عين بلمكدر* اما ارباب مشاهدەنك مشاهدەسى
بونلرك آخرتدە اعتقادلرينە موافق اولدقدە بيلوب واعتقادلرينە مخالف اولديغى
وقتدە انكار قيلدقلرى كبى دكلدر بلكە بومشاهدە بلاشك ولا ارتياب حقيقت
يقيندركە هرشيدە مشاهدە ايدرلر نتكيم بيورلمشدر (بيت) عارفان باشدكە ازعين
العيان* هرچە بيند حق دروبيند عيان* كردو چشم حق شناس امدترا
* دوست پربين عرصۀ هردوسرا* غرق دريايم اكرچە قطرەايم* جملكى
شمسيم اكرچە ذرەايم (فسبحان من ليس لذاته خفاء الا الظهور ولا لوجهه
حجاب الا النور) پس مكاشفە ايلە مشاهدەنك ماييننده كى فرقه كه لم بينهماده
فرق بودركە (قال الشيخ ان المكاشفة متعلقها المعانى والمشاهدة متعلقها
الذوات فالمشاهدة للمسمى والمكاشفة لحكم الاسماء) يعنى مكاشفەنك متعلق
معانى ومشاهدەنك متعلق ذواتدر* پس مشاهدە مسمى ايچون ومكاشفە
حكم اسما وصفات ايچون ديمك اولور وبو مشاهدەدن مراد رؤيت دكلدر
زيرا رؤيت ايلە مشاهدەنك دخى فرقى واردر وتعريفلرى بودركە ذكر اولنور
(كما قال المشاهدة شهود الشاهد الذى فى القلب من الحق والرؤية ليست كذلك
ولهذا قال موسى رب ارنى انظر اليك وما قال اشهدنى فانه مشهود له ما غاب عنه
وكيف يغيب عن الانبياء وليس يغيب عن الاولياء كذا فى الفتوحات

(درجۀ ثالثه تجلى بياننده در)

تجلى (التجلى ما يظهر للقلوب من انوار الغيوب) ديەكە تعريف قيلنمشدر (وظهور
الذات الالهية وصفاتها وافعالها) قوليلە تعبير اولنمشدر زيرا اوچ نوعە منقسمدر
اولى تجلئ ذات ايكنجيسى تجلئ صفات اوچنجيسى تجلئ افعالدر* مثلا
اكر بركسەيە تجلئ ذات اولسە (فلما تجلى ربه للجبل جعله دكا وخر موسى صعقا)
فحواسنجە اول كسەنك ذات وصفاتنى بالكليە افنا قيلور ومضمحل ايلر بو مرتبەدە
رائى ومرئى كندودن غيرى اولماز اما تجلئ صفات متجلى الهك ذاتنى افنا قيلماز

بلكە اول صفت خدا آندە ظهور ايدر مثلا انبيادن حضرت عيسايە خالقيت
صفتيلە تجلى ايلدى خاكدن طير خلق ايلدى (كما قال تعالى واذ تخلق من الطين
كهيئة الطير) ومحيى وشافى اسميلە تجلى ايلدى احياى موتى وابراء اكمه وابرص
ايلدى وحضرت مريمە رزاقيت صفتيلە تجلى ايلدى عالم غيبدن اكا رزق كلوردى
(كما قال تعالى كلما دخل عليها زكريا المحراب وجد عندها رزقا) وحضرت ايوبە
صبور اسميلە تجلى ايلدى بوقدر سنە بلايە صبر قيلدى واولياء اللهدن حضرت
بايزيدە عظم شانيلە تجلى ايلدى (سبحانى ما اعظم شانى) ديدى وابن منصورە
وحدت مطلقە ايلە تجلى قيلدى انا الحق ديدى وقس على هذا سائر الانبياء
والاولياء وبو ذكر اولنان تجليات ذكر اولنان انبيا واوليادن هر برينە بر وقتدە
اولان تجليدر والا ارباب صفا بيلورکە جناب حق جل شانە هر لحظە عبادينك
قلبنە بردرلو ظهور وبر كونە شانلە تجلى قيلمەدركاه قبض وكاهى بسط وكاه صحو
وكاه محو وكاهى فنا وبقا ايلە* بصر بصيرتك وارايسە بر وحدت مطلقە مشاهدە
ايدرسن كە جميع مراتب كثراتدە وتعينات وتشخصات آينەسندە تجلى قيلمش
وبر كونە اسم ورسم ايلە نمايان اولمش* نتكيم بيوردلر* اينەساخت عالم وخودرا
با ونمود* عكس جمال اوست نهان وعيان كە هست* چون حسن اوبنقش
جهان كرد جلوۀ* ظاهر نمود اين همە كون ومكان كە هست* كونام وكونشان
زغير وكجاست غير* يارست ظاهر از همە نام ونشان كە هست

* (درجۀ رابعە حياتى بيان ايدر) *

(قال الله تعالى اومن كان ميتا فاحييناه وجعلنا له نورا يمشى به فى الناس كمن
مثله فى الظلمات ليس بخارج منها) يعنى شول كسەكە ميت ايدى جهل ايلە پس
بز آنى علم وعرفان ايلە احيا ايلدك واول كسە ايچون بر نور قيلدقكە ناس ايچندە
آنكلە يورر بو صفتلو كسەنە شول صفتلو كسەنە كبيدركە ظلمات جهل وعصياندە
خابط اولە آندن خارج اولمديغى حالدە (قال الشيخ زادە فى حاشية البيضاوى
جعل الله القلب الخالى عن العلم والعرفان بمنزلة الميت وجعل نفس العلم والعرفان
بمنزلة الحياة له وجعل الحجج والآيات المؤدية الى العلم والعرفان بمنزلة النور الذى
يمشى به فى الناس ويهتدى الى المطالب) شيخ الاسلام حضرتلرى منازل
السائريندە حياتە اوچ درجە اثبات ايدوب بيوردلركە (والها ثلاث درجات
الدرجة الاولى حياة العلم من موت الجهل) يعنى اولكى درجەسى قلبك موت
جهلدن خلاص اولوب علملە حيات بولمسيدر پس بر قلبكە علملە حيات بولە طلب

حقده حركت ايلمز زيرا حركت حى اولانك خاصه سيدر واول دلكه جهلله مرده اوله
ميت كبى ساكن ومنجمد اولور ولكن حظ نفسانيسنده شتاب وحركت قيلور
قال على كرم الله وجهه (شعر) حياة القلب علم فاغتنمه * وموت القلب جهل
فاجتنبه * (والثانية حياة الجمع من موت التفرقة) وحياتك ايكنجى درجه سى
قلبك موت تفرقه دن نجات بولوب جمع همت ونفى خواطر قيلمسيدر پس بوراده
حيات جمعدن مراد جمعيت خواطرله قلبك حى اولمسيدر زيرا جمعيت قلبى جميع
ماسوادن قطع ايدوب واحد حقيقى مشاهده سنه ربط ايتمدن عبارتدر
مشايخك حيات ابديه ديدكارى بودر وتفرقه موتا حكمنده اولان اشياء متعدده يه
قلبى پراكنده قيلمدن ومقتضيات نفسانيه يه طالب اولمدن كنايتدر بو ايسه عند
اهل الجمع مرده لك وافسرده لكدر * مادامكه در تفرقه ووسواسى * در مذهب
اهل جمع شر الناسى * لا والله ناس نه ئنسناسى * شناسئ خود ز جهل مى نشناسى
(والثالثة حياة الوجود وهى حياة بالحق) واوچنجى درجه سى حيات
وجوددركه اندن مراد حقله حيات بولمقدر وحقله حيات بولمق عبدك حقده فنا
بولمسندن وبقاى حقله باقى وحيات حقله حى اولمسندن عبارتدر وقيوم ميت حق
هرشيده كوروب جميع اشيايى آنكله حى وقائم مشاهده قيلمسندن كنايتدر (كما قال
الله تعالى وهو معكم اينما كنتم) وبو معيت بلا مقارنتدر (كما قال امير المؤمنين
وهو مع كل شئ لا بمقارنة) زيرا معيت بمعنى المقارنة عند اهل الحقيقه ممكن دكلدر
انكيچون كه اشيا وماسوانك وجود حقيقى قتنده اصلا وجودى يوقدر
وبو كائنات شكلنده اولان ظلال ممدوده اسما وصفات خدانك آثاريدركه
بو اسما وصفات مختلفه ايله مجالئ تعيناتده تجلى قيلمشدر ولا موجود فى الحقيقة
الا هو * پس بر عارفكه بو ذكر اولنان فردانيت حقى مشاهده قيله دائما حيات
طيبه ايله حى اولمدن خالى اولمز (كما قال الشيخ صدر الدين فى شرح اسماء الحسنى
فالعارف لا يزال فى حياة طيبة بهذا الشهود وهو اعظم نعيم اهل الكشف وان
ظهر فى ظواهرهم آثار الآلام فلا ينافى ذلك طيب حياتهم ولذة عيشهم فان
الآلام الجسمانية لا يقابل النعم الروحانية فالمحجوب اذا رأى بلاء فى الولى يحمل
على حاله الذى يجده من نفسه عند نزول البلاء وان كانت صورة ذلك صورة بلاء
ولكن فى المعنى عافية ونعمة لا يعلمها الا اهلها)

(درجهٔ خامسه قبض ندرانى بيان ايدر)

(قال الله تعالى والله يقبض ويبسط قال صدر الدين القنوى وهو القابض الذى

الاشياء جميعا فى قبضته اذا قبض قبض حتى لا طاقة لشئ واذا بسط بسط حتى
لا فاقة لشئ وهما حالان شريفان) يعنى الله تبارك وتعالى قبض ايلر وبسط ايلر
ودائما بو ايكى صفت ايله عالمده تجلى قيلور حضرت شيخ صدر الدين قنوى بيوررلركه
اول الله شول قابضدركه اشيا جميعا آنك قبضه سنده در چون قبض ايلسه قبض ايلر
حتى برشيئك طاقتى قالمز وچون بسط ايلسه بسط ايلر حتى برشيئك حاجتى
قالمز وبو ايكيسى حالان شريفاندركه مقام محبته واصل اولان اوليا ده استعمال
اولنور مقام ايمانده اولنلره قبض وبسط طارى اولدى ديمز بلكه خوف ورجا
اداقيلنور * مثلا مقام ايمانده اولنلردن بريسى كندو وجودنده قبض وبسطه
مشابه حال كورسه وآنى قبض وبسط قياس ايلسه قبض وبسط دكلدر بلكه
اكا مشايخ هم نفسانى ونشاط جسمانى اطلاق ايدرلركه محل نفسدن صدور ايدر
اما چون مقام ايماندن مرتبهٔ ايقانه ترقى ايلسه وجمله اشياده حقى متصرف
وقابض وباسط مشاهده قيلسه بو مرتبه ده اولنلرك مضايقه سنه قبض ونشاطنه
بسط تعبير اولنور اكثر مشايخ قبض حالنى بسطدن اولى كورمشلردر زيرا
بسطدن نفس حظ آلور وفرح وسرور بولور اما قبضدن نفس حظ ايتمز (كما قال
ابن عطا البسط تأخذ النفس منه حظها بوجود الفرح فيه والقبض لا حظ للنفس
فيه فلذلك كان اسلم منه) اكر تفتيش وتفحص اولنسه قبض حركات نفسدن
ووجود ايله متصف اولمدن حاصل اولور (بيت) هرچه آيد بر تو از ظلمات غم *
آن ز بى باكى وكستاخيست هم * بيوردقلرى بو معنايه اشارتدر اكر سالك صفت
نفسانيه يى ازاله قيلسه ووجود قيدندن خلاص اولوب فنا فى الله مرتبه سن
بولسه من بعد اكا قبض طارى اولمزدى * بلكه بسط يله كلمزدى قبض وبسطك
وغم وشادينك وراسنده مبدل اولمز بر ذوق دائم بولورديكه تعبيرى ممكن دكل

(قال ابن الفارض القبض اولا ثم البسط لا قبض ولا بسط لان القبض
والبسط يقعان على الوجود فاما مع الفناء والبقاء فلا)

(درجهٔ سادسه بسط ندرانى بيان ايدر)

(قال الشيخ فى الفتوحات البسط عند الطائفة عبارة عن حال الرجاء واما البسط
عندنا فحال حكم صاحبه ان يسع الاشياء ولا يسعه شئ حقيقة فالبسط لا يكون
الا لرفيع المنزلة) بيوررلركه بسط بعض طائفه نك قتنده رجا حالندن عبارتدركه
انده خوف اولميه اما بسط بزم قاتمزده شول حالدركه صاحبنه حكم ايليه اشيايه
واسع اولمقلغى وقلبنى بول قيلمقلغى حتى بسطو قتنده اكر نفسه وروحه الم ومضايقه

ویره جك شی حاضر اولسه اكا مضایقه ومزاحمه ویرمیه وحالبوكه من حیث
الحقیقه اكا برشیء صغمیه پس بسط اولمز الا رفیع المنزله اولان اكابره قبض
یا باسبب ویاخود بلاسبب حاصل اولدیغی كبی بسط دخی ایكیدن خالی دكلدر
یا باسبب حاصل اولور ویاخود بلا سبب (كما قال القشیری البسط قد یرد بسبب
وقد یرد بغتة ویصادف صاحبه فلتة لا یعرف له سببا فالسبیل مراعاة الادب
فیه مهما امكن) یعنی بسط آزاولور كه سبب ایله وارد اولور مثلا طاعت وعبادتدن
حاصل اولان كبی وعلم ومعرفتدن ظهوره كلان كبی وكشف وكرامتدن ویاخود
ناسك كمال توجهندن ویاخود اموال وارزاق نعم دنیانك كثرت ووفرتندن
حاصل اولان بسط كبی وبونلر امثالی شیلردن ظهوره كلان بسط كبی * وآزاولور كه
بغتة وارد اولور وصاحبنه آكسزین مصادفه قیلور كه صاحبی آنك سببنی بلمز
هرنه ایسه علی كلا التقدیرین یول بودركه بسط وقتنده صاحبی قادر اولدقجه ادب
رعایت ایده وحضور حقده لاابالی لكدن حذر ایده زیرا مشایخ رحمهم الله
دیمشلردركه (وقد یغلب البسط فیفضی بصاحبه الی السكر لسقوط التمالك من شدة
الطرب) نتكیم ابن فارض حضرتلری مرتبهٔ بسطده مسكور اولدیغی حالده
بیوررلر * ولما انقضی صحوی تقاضیت وصلها * ولم یغشنی فی بسطها قبض خشیتی
یعنی وقتا كیم بنم صحو وهشیارلغم بالكلیه بجد بسه بن اول حضرتك وصلتنی
طلب ایلدم حالبوكه بكا كلدی اول حضرتك بسط وكشاده لكندن خشیتمك
قبضی زیرا قبض لازم صحودر انكچونكه هشیارلقده عظمت وجلالت حضرت
محبوب وحقارت نفس پرعیوب مشاهده اولنور * پس بونك نتیجه سی قبض
وخشیت اولور واما مستلك وقتنده دهشت وخشیت مرتفع اولوب مباسطت
وانسیت ال ویرر ولاابالی لك قیلور اما كامل اولنلر مست وهشیار اولورلر قادر
اولدقجه ادبه رعایت قیلورلر

(درجهٔ سابعه سكری بیان ایدر)

شیخ حضرتلری فتوحاتده سكر مرتبه سن بو ابیات غرا ایله مدح ایدوب بیوررلر
(شعر) السكر اقعدنی علی الـ عرش المحیط المستدیر * واسكر القوم دور كأس
وكان سكری من المدیر * قد قال قبلی شاعر وهو العلیم به الخبیر * فاذا سكرت
فاننی رب الخورنق والسدیر * واذا صحوت فاننی رب الشویهة والبعیر * بیوررلر كه
سكر الهی بنی اوطورتدی عرش محیط ومستدیر اوزره وقومی شراب الهی ایله مملو
اولان كأس صورت مسكور قیلدی بنم سكرم آنی مدیر اولان خالق قدیردن اولدی

تحقیقا دیدی بندن اوّل برشاعر كه اول سكره علیم وخبیردر شول وقتده كه سرخوش
اولهم تحقیق بن رب خورنق وسدیرم وشول وقتده كه عقله كلهم تحقیق بن مالك شویهه
وبعیرم شاعرك سكری سكر طبیعیدر وحضرت شیخك بیوردیغی سكر سكر الهیدر
نتكیم اول حضرت بو ایكی سكری تعریف ایدوب بیوررلر (قال السكر الطبیعی هو
ما تجده النفوس من الطرب والالتذاذ والسرور والابتهاج بوارد الامانی) یعنی
سكر طبیعی اول سكردركه نفوس انسانی طربدن والتذاذدن وسرور وابتهاجدن
آرزوسنك ورودیله آنی بولور ما حصل طبیعت هرندن حظ ایدوب وهرنه یی كه
آرزو ایلیه اكا واصل اولدقده انكله مست اولمسی مقرردر نتكیم اول سرخوش
اولدیغی شیدن دور اولسه مخمورلغی محققدر (والسكر الالهی الذی قال فیه
رسول الله صلی الله علیه وسلم اللهم زدنی فیك تحیرا (والسكران حیران وكل حال
لا یورث طربا وبسطا وافشاء السر فلیس بسكر) وسكر الهی شول سكردركه
حضرت رسول اكرم صلی الله تعالی علیه وسلم آنك حقنده بیوردیكه ای
بنم اللهم سنك مشاهده كده بنم تحیرمی زیاده ایله * پس سكران حیراندر حضرت
رسولك حیرتم زیاده ایله دیمسی سكرتم زیاده ایله دیمكدر پس سكر ویرن حالله
سائر احوالك ما بیننده فرق بودركه هرشول حالكه طرب وبسط ایراث ایلمیه
وافشاء اسرار الهیه اعطا قیلمیه اول سكر دكلدر بلكه احوال طریقتدن برحالدر
یا غیبت یا محو ویا فنا كبی اما سكرك شانی بودركه البته طرب وسرور وحبور وافشاء
اسرار صدور ایراث ایلر (كما قال الشیخ فالسكر الالهی ابتهاج وسرور بالكمال
ولا یقاس سكر القوم فی طریق الله علی سكر شارب الخمر فانه ربما اورث بعض
من یشرب به غما وبكاء وفكرة ویسمونه سكرانا ومثل هذا لا یكون فی سكر الطریق)
یعنی سكر الهی كمال ایله ابتهاج وسروردر وطریق اللهده اولان قومك سكری
شارب الخمرك سكرنه قیاس اولنمز زیرا آزاولور كه اول خمری شارب اولانك
بعضیسنه اول خمرحین سكرنده غم وبكاء وفكرت ایراث ایلر وینه اكا سكران دیرلر
وبو مثللی طریق حقده اولان مست اولمز بلكه طریق حقده مست اولان عاشقلرك
سكری سلطان طربك استیلاسندن اختیار واقتداری ساقط اولوب مست
ومستغرق بحر وحدت احدیت اولقدر نتكیم شیخ الاسلام حضرتلری دخی
بو معنایه مناسب سكری تعریف ایدوب بیوررلر (قال السكر حال یشار به الی
سقوط التمالك فی الطرب وهذا من مقامات المحبین خاصة فان عیون الفناء لا یقبله
ومنازل العلم لا تبلغه) بیوررلر كه سكر برحالدر كه انكله اشارت اولنور طرب

حقیقیده صبر و قدرتك سقوطنه و بو سکر خاصة محبلر مقامیدر و عشاقه مخصوصدر
فنا فی الله مرتبه سنه ایرن عارفلرك دكلدر و منازل علمده قلان مؤمنلرك دخی
دكلدر زیرا عیون فنا یعنی حقایق فنا اول سکری قبول ایلمز زیرا فنا مقام محبتك
فوقنده در و سکر حیرت وجهلدر فناده بو حیرت اولمز زیرا فنا بلا وجود عین
شهود مرتبه سیدر و منازل علمده اولنلر دخی بو سکره واصل اوله مزلر زیرا علم
مقام محبتك تحتنده در و علم حد شهوده مانع اولمز پس سکر حدود علمده قلان
علمایه اولمز و کذلك حد محبتدن کچن واصل و کامللره دخی اولمز زیرا آنلر صحوه
کلمشلردر بلکه سکر مقام محبتده اولان عشاق الهیه نکدر

* (درجهٔ ثامنه صحوی بیان ایدر) *

صحو سرخوشلق کیدوب افاقت بولمغه دیرلر (کما قال الشیخ فی الفتوحات الصحو
رجوع الی الاحساس بعد الغیبة بوارد قوی عند الاکثرین) مقام سکردن
بو اعلادر کما قال شیخ الاسلام الصحو فوق مقام السکر) صحوك مقام سکردن اعلا
اولمسی انکچوندرکه سکر محیردر مسکور نیك و بدی و حق و باطلی فرق ایتمدن
دور و رعایت ادبدن و ادای حقوق و لوازم عالم کثرتدن مهجوردر بو اجلدن
قولی مقبول اولمز اکر صحیح ایسه ده و کندو خلافت الهیه مقامن بولمز و اکا اقتدا
صحیح اولمز و اکر ولی ایسه ده زیرا مرتبهٔ تمیزه کلمینجه و فرق ثانی یه قدم قومینجه
انك کلماتنه و وجد و حالاتنه و کشف و کراماتنه عمل اولنمز نتکیم شیخ حضرتلری
بیوررلر (قول الصاحی مقبول لانه شاهد عدل و قول السکران وان کان شاهد
عدل فانه لا یقبل اذ ناقص وان کان حقا لان الحق اذا قیل فی غیر موطنه لم یقبل
مع کونه حقا اذ کل قول حق لا یکون محمودا عند الله وهذا معلوم مقرر
فی شرع الله) بیوررلر که سکردن صحوه کلانك قولی مقبولدر زیرا شاهد عدلدر
اکر طریقده سکران اولانك دخی سوزی حقدر و کندو شاهد عدلدر دیرسك
جواب ویررلر که نعم سکرانك قولی دخی حق و کندو شاهد عدل اولدیغی
تقدیرجه ینه مقبول اولمز زیرا مرتبه ده دخی ناقصدر اکر کلامی حق ایسه ده زیرا
اکر حق موضعندن غیریده دینلسه مقبول اولمز مثلا حقیقت اسرارنی
شریعتده اجرا قیلسك و احدیت کفتارنی طریقتده ادا ایلسك عند الکملین
مقبول دكلدر و سکران اولان بو مرتبه لری فرق ایلمز جمله ده حقی کوروب احکام
مراتبی اکلمز و باطننك اسرارنی صقلامز اهل و نا اهله سویلر اکرچه قولی حقدر
ولکن هر حق عند الله محمود دكلدر و بو معنا معلومدر و مقرردر الله شرعنده

پس بو معنا معلوم اولدیسه صحوك دخی حقیقتی معلوم اولسون که شیخ حضرتلری
ایضاح ایدوب بیوررلر (واعلم انه لا یکون صحو فی هذا الطریق الا بعد سکر واما
قبل السکر فلیس بصاح) بیل ای سالك که صحو بو طریق اللهده اولمز الا بعد السکر
اما قبل السکر اکا صحو دینمز صحوه البته سکر لازم اولنلردندر که سکردن افاقت
بولدقده صحو اطلاقی صحیح اوله (کما قال ثم اعلم ان صحو کل سکران بحسب سکره
فلا بد ان یأتی بعلم محقق استفاده فی غیبة سکره علی میزان صحیح فان کان صحوه
صیلما فما کان قط سکران سکر الطریق اذا العلم شرط فی الصاحی من السکر هکذا هو
طریق اهل الله لان الجود الالهی ما فیه بخل ولا فی قدرته عجز فاذا صحی کتم
ما ینبغی ان یکتم واذاع ما ینبغی ان یذاع) اندنصکره بیل ای سالك هر سکرانك
صحوی سکری حسبیله در پس بو طریقده سکران اولان صحوه کلدکده اکا
لابدر که محقق بر علم کتوره که آنی غیبت سکرنده استفاده ایلمش اوله و کرکدر که
اول علم میزان صحیح اوزره اوله * پس اکر برکسه نك صحوی صیلم اولسه یعنی بلا علم
قوری مشقت اولسه پس اول کمسه طریق الله سکر ینك سکرانی اولمز زیرا
سکردن صحوه کلنه علم شرطدر * و متنبه اولك طریق اهل الله بودر زیرا جود
الهیده بخل اولمز و قدرتنده عجز یوقدر پس برکسه نك که سکری سکر حق اوله اکا
نیچون بعد السکر علم اعطا ایتمیه * پس اول سکرانکه صحوه کله اندنصکره کتم ایلمکه
لایق اولان سری کتم ایلر و اظهار ایلمکه لایق اولان سری اظهار ایلر و هرکسه
فهمی ایلدیکی یردن سویلر و حفظ مراتب ایلیوب هر شیئی بیورلدیغی کبی ایشلر
و محلنه وضع ایلر

(درجهٔ تاسعه فصلی بیان ایدر)

فصلك اوچ درجه سی واردر اولا کونیندن منفصل اولمغه اطلاق اولنور (کما
قال شیخ الاسلام وهو علی ثلاث درجات الاولی انفصال هو شرط الاتصال وهو
الانفصال عن الکونین اعنی بانفصال نظرك الیهما وانفصال توقفك علیهما
ومبالاتك بهما) اولکیسی شرط اتصال اولان انفصال کونیندن منفصل اولمقدر
یعنی دنیا و آخرته اولان نظر و التفاتکی منفصل قیلمقدر و بو ایکیسنه توقف و تقیدکی
رفع ایدوب مقصود بالذاتی بولمقدر و بونلره مبالات قیلمقدر شرط اتصال
بو انفصالدر سیر الی اللهده بو ایکیسندن کچمینه وصال محالدر نتکیم شبلی
حضرتلرندن سؤال اولندیکه عبدك حقك وصالنه منزلی نه مقداردر بیوردیلرکه
خطوتیندر که مراد ترك کونیندر (بیت) ره رادو کام کفتند زیراکه فصل و وصلست

پیوند دوست کشتی از خویش اگر جدا بی * گفتم که ما بی ءما ما را ز تو
حجابست * گفتا تو محو ما شو وآنکه ببین تو ما بی (والثانی انفصال عن رؤیة
الانفصال) انفصالک ایکنجی درجه سی انفصال مذکورک رؤیتندن
انفصالدر یعنی دنیا و آخرتدن منفصل اولمغی کورمک بقیهٔ وجودی مشعر اولور
ودخی دیدهٔ شهودنده دنیا و آخرتک مرغوب ومعزز اولسنی مذکر اولور بلکه
کرکدرکه بو ایکیسنی فانی وعدم کورهسن وباقی ودائم آنی بیلهسن وخالصا
توجهی بلا علة اکا قیلهسن * پس بو معناکه متحقق اوله (کنت سمعه وبصره)
حدیثنک مضموننیله متصف اولورسن (وکان الله ولم یکن معه شیء الآن کما کان)
سرانی بولورسن وانفصال واتصال قیدندن قورتیلورسن (والثالث انفصال
عن الاتصال) اوچنجیسی اتصال مزاحمهسندن انفصالدر وبو اتصالدن منفصل
ومفارق اولمنک وجهی بودرکه اتصال شیئین متغایرینک بری برینه اولاشمسنه
دیرلر وجناب احدیت منزهدرکه برشیء اکا اولاشه ویا برشیء اندن منفصل اوله
ومحالدرکه حادث قدیمه مقارن اوله وحدوث قدم ایله اجتماع قیله * پس اتصال
وانفصال سالکک نظرینه نسبت وجود غیر توهم ایلدیکنه کوره در اول وقتده که
اثنینیت وغیریتی فانی اوله عین وحدت ظهوره کلور وآنی نور توحید ایله
مشاهده قیلور پس واصل حق اولور (بیت) من بیقینم جز او هیچ نیست
تا تو نکویی بکمان دیدهام * با تو چه کویم که چنین وچنان * که نه چنین ونه چنان
دیدهام

(درجهٔ عاشره وصلی بیان ایلر)

مواصله واتصال ووصلتک معناسی اولدرکه سالک بدایت حالنده کندوبی حضرت
احدیتدن فرقت وهجرتده توهم ایلر زیرا که تعین وبشریتی اکا حجابدر پس مرتبهٔ
کثرتدن وعالم بشریتدن خلیل آسا (لا احب الافلین) دیوب (وانی وجهت
وجهی للذی فطر السموات والارض) فحواسی اوزره کندو مرتبهسندن کذران
قیلدقده اولا علمی وشهودی حقه واصل اولور (کما قال ابن عطا وصولک الی الله
وصول العلم به والا فجل ربنا ان یتصل به شیء او یتصل هو بشیء) رب العالمینه برشیء
واصل اولمدن واول برشیئه واصل اولمدن منزهدر زیرا اتصال برشیء برشیدن
منقطع ومنفصل اولدقدنصکره اولاشمغه دیرلر پس جناب حق جل شانه ازلا
وابدا هیچ برشیدن منفصل اولمشدر وهیچ برشیدخی آندن منفصل اولمشدر
حتی اول شیء جناب حقه متصل اوله ووصول بوله بلکه جناب حق جل شانه

هرحالده هرشیئله بیله در بلا کیفیة ولا مقارنة (کما قال الشیخ فی الفتوحات مخبرا
عن هذا الوصل ان الحق لا یقبل وصلة الانفصال فالحق مع الکون فی الوصل
دائما وهو قوله تعالی وهو معکم اینما کنتم ای علی ای حال کنتم من عدم
ووجود وکیفیات فهکذا هو فی نفس الامر والذی یحصل لاهل العنایة من اهل
الله ان یکشف الله عن بصائرهم حتی یشهدوا هذه المعیة وذلک المعبر عنه بالوصل
اعنی شهود هذا العارف اتصل المعروف شهود ما هو الامر علیه فلا یمکن
ان یقبل هذا الوصل فصلا کما لا ینقلب العلم جهلا فهذا یا اخی معنی الوصل
عند الطائفة) بیوررلر که تحقیقا حق تعالی انفصال وصلتنی قبول ایلمز زیرا جناب
حق جل شانه کون ایله وصلده در دائما * زیرا هر ممکن الوجودک قیامی واجب
الوجود ایله در اکر برموجود واجب الوجودسز تصور اولنسه معدوم ومدر
بو معنایی الله تعالینک بو قولی مخبردرکه اول الله سزکله بیله در هر نرهده اولسکز
بیورر یعنی علی ای حال عدمدن ووجوددن وکیفیتلردن هرنه کیفیتده اولسکز
دیمکدر نتکیم حضرت مولانا دخی بو معیت ووصلتدن خبر ویروب بیوررلر (بیت
کر بجهل آییم آن زندان اوست * ور بعلم آییم آن ایوان اوست * ور بخشم وجنک
عکس قهر او * ور بصلح وعذر عکس مهر او * اتصال بی تکیف بی قیاس * هست
رب الناس را با جان ناس * ما کییم اندر جهان پیچ پیچ * چون الف او خود ندارد
هیچ هیچ * پس متنبه اول که نفس الامرده اولان بو در وشول نسنه که اهل اللهدن
اهل عنایت ایچون حاصل اولور که اول بونلرک بصیرتلرندن حجاب کشف اولوب
دخی بونلر بو معیتی مشاهده قیلمقدر بو مشاهده درکه وصلله تعبیر اولنور یعنی
عارفک شهودی معروفه علی ما هو الامر علیه متصل اولدی دیمک اولور * پس
بو وصل ممکن دکلدرکه فصل قبول ایده نتکم علم جهله منقلب اولمدیغی کبی ای اخی
مشایخ کبار قتنده وصلتدن مراد بودر (بیت) آن یار عین ماست نه از روی اتصال *
این خانه پر ز دوست ولیکن نه از حلول * بوندنصکره اتصال وجود دیدکاری
عبدک فناسندن عبارتدر (کما قال شیخ الاسلام اتصال الوجود هو الاتصال
لا یدرک منه نعت ولا مقدار الا اسم معار ولمح الیه مشار) یعنی اتصال وجود شول
اتصالدرکه عبدک وجود حقده فناسندن عبارتدر وبو اتصالک نعتی ومقداری
ادراک اولنمز زیرا نعت اثنینیتی اقتضا ایدر ومقام وحدت اثنینیت قبول ایلمز
وحضرت احدیته غیر واصل اولمز (والفانی فیها فان فی الازل والباقی باق لم یزل)
پس بو اتصالدن نعت ومقدار ادراک اولنمز الا فنا فی الله معناسنه معارا ولان اسم

وبومعنایه مشاراولنان نظر (مثنوی) کشف این معنی اکرخواهی بیا * تیغ لازن
برسرغیرخدا * بعدنفی خلق کن اثبات حق * تاکه کردی عین بحرذات حق *
ازمیان برخیزداین ماومنی * پس کدا کردد بحق شاه وغنی * عالم توحیدرو
بنمایدت * آنچه کفتم جمله باورآیدت * قول عارف نیست ازتقلید وظن * محض
تحقیق ویقین است این سخن * والله یقول الحق وهو یهدی الی الوصول

(باب عاشر سلوکك نهایتنده اولان درجاتی بیان ایدر)

(بوباب دخی اون درجه یی شاملدر)

(درجۀ اولی معرفت بیانندهدر)

مشایخ کباررحمهم الله معرفتی بوکونه تعریف اریدلر (المعرفة احاطة بعین
الشیء کماهو ولابصورة زائدة) معرفت برشیئك حقیقتنی بذاته وصفاته ادراك
ایتمکدر علی ماهوعلیه لکن صورت زائده ایله دکل علمدن احترازدر زیرا علم
برشیئك حقیقتنی مع لوازمها ادراك ایتمکدیرلر (کماقال ابن الحاجب فی اصوله
العلم ادراك الحقایق ولوازمها والمعرفة ادراك الحقایق علی ماهوعلیه) پس
ذاتنی وصفاتنی کماهی علیها ادراك ایلمك نه حقدر اندن غیریه ممکن دکلدر
(کماقال المشایخ لایعرف الله الاالله ونهایة معرفة العارفین العجزعن المعرفة
کما قال ابو بکر الصدیق رضی الله عنه العجزعن درك الادراك ادراك)
نتکیم حضرت مولانا بوبابده بیوردلر (بیت) عقل اکرازتو وجودی پی برد *
لیك هرکزره بکنهت کی برد * عجزازان همشیره شد بامعرفت * کونه دروصف
آیدونی درصفت * زونشان جزبی نشانی کس نیافت * چارۀ جزجان
فشانی کس نیافت * تانکردی آن ندانی اش تمام * خواه آن انوار باشد
یاظلام (قال الشیخ الاکبرفنامن تحیرفقال العجزعن درك الادراك ادراك ومنا
من علم فلم یقل بمثل هذا) یعنی بزدن بعض طائفه وارکه حقی بکماله بلمده متحیر
اولدی وادراکدن عجز ادراکدردیدی وبزدن بعضیسی بلدی وبوکونه قولی
دیمدی اولکی طائفه یه معرفت حیرت وسکوت اعطا ایلدی وثانیجی طائفه یه
تمییزوشعورافاده قیلدی اولکی طائفه (من عرف الله کل لسانه) قولنك مظهری
اولدیلر وثانیجی کروه (من عرف الله طال لسانه) کلامنك مرتبه سن بولدیلر
(قال شیخ محمد پارسا فی فصل الخطاب فمن قال لایعرف الله الا الله فقدصدق
ومن قال لااعرف الاالله فقدصدق ایضا فانه لیس فی الوجود الاالله وافعاله
اولکی سوزی دیین بومعنایه ایما ایدرکه عارفك وجودی بلکه هرشیئك وجودی

وجود حقله موجوددر وعلم ومعرفت تابع وجوددر پس برکسه نك که حقیقتده
وجودی اولمیه علم ومعرفتی دخی اولمز پس بوتقدیرجه حقی بیلن ینه حقله بیلور
بوحیثیتدن عارف ومعروف ینه اول اولور * کرتوبینایی زانواریقین * عارف
ومعروف را جزاومبین * وصکره کی قولی دیین مثلا ارض وسمایه نظرصالسه
واشیایه کذرقیلسه کورمز الاهرشیئی مظهراسما وصفات حق ومجلای
انوارواثاروجودمطلق کورر * نتکیم برکسه بریاباندهآفتاب تابانه مستغرق
اولوب (ماری الا الشمس) دیسه قولی صادق اولور بوجهتدن دخی عارف
ومعروف ینه براولورووحدت حکمن بولور (وحقیقة المعرفة اتحاد العارف
بالمعروف) دیین دخی بومعنایه اشارت قیلور * جزاومعروف وعارف
نیست درباب * ولیکن خالئمی یابدزخورتاب

(درجۀ ثانیه فنایی بیان ایلر)

تعریف فنا وبقاده مشایخ عظام چوق قیل وقال ایتمشلردروهربری مشربنه
موافق بررمسلکه کتمشلردربعضیسی فنادن مرادفناء مخالفاتدردیمش بولوازم
توبۀ نصوحدر وبعضیسی فنادن مرادفناء حظوظ دنیوی دردیمش بولوازم
مقام زهددروبعضیسی فنادن مراد فناء حظوظ دنیوی واخرویدر دیمش
بومرتبه لازم صدق محبتدروبعضیلرفنا اشیادن غیبتدردیمش بومعنا نتیجۀ
شکردر (قال صاحب العوارف کل هذه الاشارات فیهامعنی الفناء من وجه
ولکن الفناء المطلق هومایستولی من امرالحق علی العبد فیغلب کون الحق
علی کون العبد وهو ینقسم الی فناء ظاهروفناء باطن فاما الفناء الظاهر
هوان یتجلی الحق للعبدبطریق الافعال ویسلب عن العبد اختیاره وارادته
فلایری لنفسه ولغیره فعلا الابالحق ثم یأخذالمعاملة مع الله والفناء الباطن
ان یکاشف له تارة بالصفات وتارة بمشاهدة انوارعظمة الذات فیستولی علی باطنه
امرالحق حتی لایبقی له هاجس ولاوسواس ولیس من الفناء ان یغیب احساسه
یعنی مشایخك شواشارت ایلدکلرندن من وجه معنای فنا واردر ولکن فناء مطلق
اولدرکه امر حقدن برامروبرشان عبده مستولی اوله وحقك اولمسی عبدك
اولمسنه غالب اوله وبوفناظاهره وباطنه منقسم اولور امافناء ظاهر یعنی فنانك
کمالیله ظهوری اولدرکه جناب حق عبده کندو افعالیله تجلی ایلیه وعبددن
ارادت واختیارنی سلب ایلیه پس اول عبد بومرتبه ده نفسنك وغیرینك
اختیار واراده وفعلنی کورمز الاحقله * اندنصکره معامله یی الله ایله اخذ ایلر

وبو فنانك اثنده زبانی حقله کویا وجسمی حقله بینا وسمعی حقله شنوا ویدی حقله کیرا اولوب وبی یسمع وبی یبصر وصفیله متصف اولور ومرتبهٔ کمالی بولور

* هرکه اوازخود خلاصی یافتست * پرتو نورش بعالم تافتست * بایزید وقت که بود درجهان * آنکه ازدست خودی یابدمان * کرز پندار خودی آید برون * یار پر بینی برون واندرون * وفنای باطن اولدرکه عبده کشف اولنه کاه تجلئ صفات ربانی وکاه مشاهدهٔ انوار عظمهٔ ذات سبحانی پس بومشاهده دن باطننه امر حق مستولی اوله حتی انده هواجس ووساوسدن واوصاف بشریه سندن برشئ قالمیه وبالکلیه اوصاف حقله متصف اولوب کندو الکندن منسلخ اوله (کما قال صاحب فصل الخطاب اذا فنی العبد عن اوصافه ادرك البقاء بتمامه) نتکیم حضرت دخی بو معنایه مناسب بیوررلر (بیت) کفت سائل درجهان درویش نیست * وربود درویش آن درویش نیست * هست ازروی بقاء ذات او * نیست کشته وصف او در وصف هو * چون زبانه شمع پیش آفتاب * نیست باشد هست باشد درحساب * صاحب کشف المحجوب بر مثال خوب بیوررلرکه فنا این چنین بودکه هرچه در سلطان آتش افتد بقهر او بصفت وی کردد چون سلطان آتش وصف شئ رامبدل کند سلطان تجلئ حق ازسلطان آتش اولیترست اما این تصرف آتش در وصف آهن است وعین همانست هرکز آهن آتش نکردد نتکیم حضرت پیردخی بیوررلر (نظم)

رنك آهن محو رنك آتش است * زاتشی می لافد وخامش وش است
چون بسرخی کشت همچون زرکان * پس انا النارست لافش بی زبان
شد زرنك وطبع آتش محتشم * کوید او من آتشم من آتشم

درکشف المحجوب فرموده است که یکی ازمریدان ذوالنون قصد زیارت ابویزید کرد چون بدرصومعهٔ وی رسید ودربزد وابویزید کفت توکیستی وکرا خواهی کفت ابویزیدرا خواهم ابویزید کفت ابویزید که باشد وکجاست وچه چیزست ومن مدتیست ابویزیدرا جستم ونیافتم چون آنکس بازکشت وحال باذوالنون واکفت ذالنون کفت اخی ابویزید ذهب بالذاهبین الی الله وفنی فی الله

(بیت)

خواهی که یابی دوست خودرا کم کن * کین کم شدن ازبرای آن یافتست

وعراقی دخی قدس سره بومحله مناسب بیوررلرکه

ازبی بود عراقی زوجدا افتاده ام * درهمه عالم ورا بودی نبودی کاشکی

وازجنید منقولست که فرمود چند روزکار چنان بودکه اهل آسمان وزمین درحیرت من کریستند بازچنان شدکه من برغیبت ایشان کریستم اکنون چنان شدکه نه ازیشان خبردارم ونه ازخود پس اکنون من من نیم

من ندانم من منم یا من ویم * درعجایب حالتم من من نیم
عاشقم معشوقم وعشم چه ام * مست جام وحدتم من من نیم
من چه یم عنقای بی نام ونشان * من بقاف قربتم من من نیم
من زجان فانی بجانان باقیم * من باوج رفعتم من من نیم

پس فناده سوز چوقدر اصل همان فنا بودرکه ماسوی حکمنده اولان اشیادن سالکه اولا علما وثانیا حقا فناء کله وباقی همان حق قاله (کما قال شیخ الاسلام الفنا اضمحلال مادون الحق علما ثم حقا) یعنی فنا ماسوانك تلاشی وتفانی سیدر ابتدا سالکك علمنده یعنی سالك اولا بیله که (لا موجود فی الحقیقة الا الله) وساير اشیا اندن غیری وخالی تصور اولندقده عدم وتباهدر (کما قال علیه السلام اصدق قول لبید الا کل شئ ما خلا الله باطل) پس بوفنایی علما بلدکدنصکره حقیقة دخی کندوبی وجمله اشیایی فانی کوروب باقی همان حق بوله وحقله قایم اوله وبقا بالله ندر بیله

زخود فانی ودرعین بقاییم * وجودجمله موجودات ماییم
جهان مرده هردم زنده سازیم * چو بحر رحمت بی منتهاییم

(درجهٔ ثالثه بقایی بیان ایلر)

(قال الشیخ فی الفتوحات اعلم ان البقاء عند بعض الطائفة بقاء الطاعات کما ان الفناء فناء المخالفات وعند بعضهم البقاء بقاء رؤیة العبد قیام الله علی کل شئ وهذا قول من قال فی الفناء انه فناء رؤیة العبد فعله بقیام الله وعند بعضهم البقاء بقاء بالحق وهو قول من قال فی الفناء انه فناء عن الخلق) یعنی بیل ای طالب سر بقا بعض طائفه نك قتنده بقا بقای طاعات والموافقاتدر نتکیم فنا بونلرك قتنده فنای مخالفاتدر نتکیم مرغوب القلوبده حضرت شمس بومعنایه کوره بیوررلر

فنا ترك هوا رانام کردند * بقا جمله صفاتش را شمردند

وبعض طائفه نك قتنده بقاء عبد هرشیئی الله ایله قائم وحقی قیوم مطلق کورمه سیدر وبو اول کمسه نك قولیدرکه فناء عبدك الله ایله قائم اولدیغی سببیله فعلنی کورمه مه نك فناسیدر دیدی یعنی توحید افعالده فنا قیلوب کندوبی وفعلنی حقله کورمکدر بومرتبه یه مناسب دخی شمس حضرتلری بیوررلر

(بيت)

اكر كردى تودر توحيد فانى * بحق يابى بقاى زندكانى
چواو باتست توهم باش بااو * دل خودرا زدنيا پاك برشو

وبعض طائفه نك قتنده بقا حقله باقى اولمقدر يعنى حقك بقاودواميله باقى
اولمقدر وصفاتيله متصف وحياتيله حى اولمقدر وخلق ماسوادن فنا اولوب
وخلاص بولمقدر بومرتبه يه كوره دخى حضرت شمس بيوررلر

فنادرجمله مى بينم فنااست * بقا اندر بقا دائم بقا است
نباشد موت هركز اوليارا * زهر يك اصفيا واتقيارا
زدارى تابدارى نقل باشد * زشغل داردنيا عزل باشد

(قال القاشانى فى شرح منازل السائرين وفى هذا المقام يكون العبد موجودا
بالوجود الحقانى باقيا ببقائه حيا بحياته عالما بعلمه مريدا بارادته فهو عبد البسه الله
خلعا من صفاته العلى وسماه اسما غير اسمه من اسمائه الحسنى فيشاهد الحق قائما به
فى مقام عبوديته) يعنى مقام بقاء باللهده عبد وجود حقله موجود وبقاى حقله
باقى وحياة حقله حى وعلم وارادت حقله عالم ومريد اولور پس بو بقا باللهه ايرن
شول بنده دركه الله تعالى اكا صفات عليه سندن خلعت كيدردى واكا بين
الناس اولان اسمندن غيرى اسماء حسنى سندن براسم ويردى پس حق مقام
عبوديتده حقله قائم اولديغى حالده مشاهده قيلورونك وانانيتى آيينهٔ دلدن محو
ايدوب سلرآندنصكره انك انسان حالى بوكونه سوزلر سويلروبو الحان ايله ترنم ايلر

(بيت)

مابى ما چون شد عدم * زد موجها بحر قدم
منصور وقتم دمبدم * كويم انا الحق برملا

(وقال الشيخ فى الفتوحات اعلم ان نسبة البقاء عندنا اشرف فى هذا الطريق من
نسبة الفناء فان الفناء هو الذى افناك عن كذا والبقاء نسبتك الى الحق
واضافتك اليه والفناء نسبتك الى الكون لانك تقول فنيت عن كذا ونسبتك
الى الحق اعلى فلا يبقى فى هذا الطريق الا فان ولا يفنى الا باق والموصوف
بالفناء لا يكون الا فى حال البقاء والموصوف بالبقاء لا يكون الا فى حال الفناء
فحال البقاء اعلى من حال الفناء وان تلازما وكان للشخص فى زمان واحد) بيل
اى طالب سر بقا شو طريق اوليادده اولان بقانك سالكه نسبتى بزم قتمزده نسبت
فنادن اشرفدر زيرا فنا شول شيدركه سنى شو شويله دردير يكك وجودن

فانى قيلور وبقا سنك حقه نسبتك واكا اضافتكدر وفنا سنك كونه نسبتكدر
زيراسن ديرسن بن شو كونه شيدن فانى اولدم پس سنك حقه نسبتك كونه
نسبتكدن اعلى واشرفدر پس بو طريق اوليادده باقى اولمز الا كندودن فانى اولان
وفانى اولمز الا ايشربتيله باقى اولان وفنا ايله موصوف اولمز الا حال بقاده وبقا ايله
موصوف اولمز الا حال فناده * پس حال بقا حال فنادن اعلادر اكرچه برى برنى
متلازمان ايسه ده

كر بقا خواهى فنا شو كز فنا * كمترين چيزى كه مى زايد بقاست

(درجهٔ رابعه تحقيق بيان ايلر)

(قال الشيخ فى الفتوحات اعلم ايدك الله ان التحقيق هو المقام الذى لا يقبل الشبه
القادحة وصاحب هذا النعت هو المحقق فالتحقيق معرفة ما يجب لكل شئ من
الحق الذى تطلبه ذاته) بيل اى طالب مقام تحقيق تحقيق شول مقامدركه شبهات
قادحه قبول ايلمز بو صفتك صاحبى محققدر پس تحقيق اولدركه هر شيئه
واجب اولانى بيله سن ايله واجب كه اول شيئك ذاتى حقدن آنى طلب ايلر
وبو معرفت تا حق برعبدك سمع وبصرى اولمينجه اولمز (كما قال الشيخ رضى الله
عنه ومن شرط صاحب التحقيق ان يكون الحق سمعه وبصره ويده ورجله وجميع
قواه المصرفة له فلا يتصرف الا بحق فى حق لحق ولا يكون هذا الوصف الا لمحبوب
ولا يكون محبوبا حتى يكون متقربا ولا يكون متقربا الا بنوافل الخيرات
ولا يصح له نوافل الخيرات الا بعد كمال الفرائض ولا يكمل له الفرائض الا باستيفاء
حقوقها) يعنى محققك شرطى اولدركه حق آنك سمعى وبصرى ويدى ورجلى
اوله وآنى مصرفه اولان جميع قواسى اوله بلا حلول ولا اتحاد پس اول محقق
تصرف ايلميه الا حق ايچون حقده حقله تصرف ايليه بو ذكر اولنان وصف اولمز
الا محبوب حق اولانك اولور ومحبوب اولمز بركسه حتى مقرب اولمينجه ومقرب
اولمز بركسه الا عبادات نافله ايله ونوافل خيرات اول كسه يه صحيح اولمز الا بعد
كمال الفرائض وفرائض كامل اولمز الا فرائضك حقوقنى استيفا ايلدكدنصكره
(وقال الشيخ رضى الله عنه فمن كان الحق سمعه فلا مدخل عليه شبهة فيما يسمع
بل يدرى ما سمع وممن سمع وما تقتضيه ذلك المسموع فيعمل بحسب ذلك ولا يخطا
سمعه وكذلك اذا كان الحق بصره علم ممن ابصر وما ابصر فلم تدخل فى نظره شبهة
ولا فى حسه غلط ولا فى عقله حيرة وكذلك فى جميع حركاته وسكناته فهو لله وبالله
ومن كان هذا نعته فهو الامام المحقق) بيورورلركه پس بركسنه نك كه حق سمعى

اولەمامکاشتدیکی شیلرده شبهه داخل اولمز بلکه استماع ایلدیکی صوتك حقیقتنی بیلورو کیمکله اشتدی فهم قیلور وارل مسموعنه اقتضا ایدرسه اکاکوره عمل قیلورمن بعد سمعی خطا ایتمز وکذلك قچن جناب حق جل شانه اول محققك که بصری اوله اول کیمکله کوردیکنی ونه شیٔ کوردیکنی بیلور پس نظرینه شبهه داخل اولمز وحسنه غلط وعقلنه حیرت کلمز وکذلك جمیع حرکات وسکناتنده هرنه اشلرسه شبهه ایله قیلمز پس اول اللهایچوندر واللهله دروا ول کمسنەنك که نعتی بو اوله امام محقق اول کمسەدر نتکیم حضرت پیردخی بوکونه محققلرك شاننده بیوررلر

عارف آن باشدکه اوبامشعله است * رهنما و پیشوای قافله است
پیرو نورخود است آن پیش رو * تابع خویش است آن بی خویش رو
دست دروی زن چوکوراندردلیل * تابد وبینا شوی نوای علیل
هادی ومهدی وی است ای راه جو * هم نهان وهم نشسته پیش رو

(درجهٔ خامسه تلبیسی بیان ایلر)

تلبیس لباس کیدرمکه دیرلروعندالمشایخ متجلی متجلی فیه ایله تلبس ایدوب متجلی فیه اولان عبد متجلینك صفاتیله ملبس اولمغه دیرلر (کما قال حجة الاسلام المتجلی یتلبس بالمتجلی فیه کما یتلبس مافی الزجاج بالزجاج) وحضرت ابن فارضك بوبیتلری دخی تلبیس معناسنده واقع اولمشدرکه بیوررلر

وفی الذکر ذکر اللبس لیس بمنکر * ولم اعدعن حکمی کتاب وسنة

یعنی قرآن عظیمده جناب حقك برصورتله تلبسی وکذلك عبدك صفات حقله تخلقی منکردکلدربن کتاب وسنتك حکملرندن تجاوز قیلمدم بلکه تلبس آیات واحادیثله ثابتدرنتکیم حق تبارك وتعالی قرآن عظیمده حبیبی حقنده واصحاب کرام شاننده بیوردی (ومارمیت اذرمیت ولکن الله رمی فلم تقتلوهم ولکن الله قتلهم) (قال شیخ الاسلام ان النبی علیه السلام موجود بوجود الحق معار وجوده عن الحق تعالی وهو القائم بذات الرامی بالحقیقة)

(مثنوی)

مارمیت اذرمیت احمد بدست * دیدن اودیدن خالق شدست
چون زروی این زمین تابد شروق * من چرابالا کنم رو درعیوق
دومکو و دومدان ودومخوان * بنده رابا خواجهٔ خود محودان

وکذلك صورت نارده برشجره دن حضرت موسی یه تجلی بیوردی

(کما قال الله تعالی حاکیا عنه وهل اتاك حدیث موسی اذرأی نارافقال لاهله امکثوا انی آنست نارا لعلی آتیکم منها بقبس اواجد علی النار هدی فلما اتاها نودی یاموسی انی انا ربك فاخلع نعلیك) پس شجرهٔ معهوده دن صورت نارده حضرت موسایه تجلی ایلمسی بلاکیفیة اول لباسله تلبس معناسنی مشعر اولور پس نشاهٔ نباتیه دن تجلیء الهی جائز اولیجق نشاهٔ انسانیه دن بطریق الاولی

(بیت)

روا باشد انا الحق از درختی * چرا نبود روا ازنیك بختی

باخصوصکه بوحدیث قدسی انسانده اولان ظهوره دلالت ایلرکنت سمعه الذی یسمع بی وبصره الذی یبصر بی ویده التی یبطش بی الی آخره) پس اول کمسه که بالکلیه کندودن فانی اوله صفات حقله ملبس اولوب ولباس حقانی کیوب جناب حق اکادیرکه (عبدی اخرج بصفاتی الی خلقی فمن راك رأنی ومن قصدك قصدنی ومن تبعك تبعنی) بومرتبه ده اولان کمسەنك کندوبی سومسی محضا حقی سومکدروانی برکمسه دوست طوتمق حقی دوست طوتقدربوایکی دوستلقده هیچ فرق یوقدرنتکیم حضرت بیوررلر

بعدازین گردوست داری خویش را * دوستیء حق بود آن ای فتا
اندرین دودوستی خودفرق نیست * هردوجانب جزضیای شرق نیست

(درجهٔ سادسه وجودی بیان ایلر)

سالك وجود مجازیدن منسلخ اولوب صفات بشریه دن نجات بولدقدنصکره صفات الهیه ایله متلبس اولوب وجود حقانیله موجود اولور یعنی مرتبهٔ حقیقته ظفربولورز براعندالمشایخ وجود برشیئك حقیقتنه ظفربولمغه دیرلر (کما قال شیخ الاسلام الوجوداسم للظفر بحقیقة الشیٔ عندفناء الرسم بالکلیه) برشیئك حقیقتنه ظفر اول شیئك شهودینك مرتبه لرینك بغایت اصفی مرتبه سیدر (قال القاشانی فی شرح هذا القول کانهم اشاروابه الی وجود الحق بعینه عند فناء الرسوم بالکلیة والاثنینیة ولایمکن تعریفه لان معرفته وجوده) یعنی کان مشایخ صوفیه بوقوللە اشارت ایلدیلربعینه وجود حقه رسوم وقیودواثنینیت بالکلیه فنااولدیغی وقتده بوشهودك تعریفی غیریت واثنینیت مرتبه سنده اولنلره ممکن دکلدرزیرابونك معرفتی عین وجوددر وجودك غیری دکلدر بومرتبه ده (لاموجود الاالله) دروکندوبی بیلمزالاکندوبیلورکه (لایعرف الله الاالله) دروشیخ الاسلام حضرتلری بیوررلرکه وجوداوج معنانك اسمیدر

(الاول وجود علم لدنی یقطع علوم الشواهد) یعنی وجودك اوّل مرتبه سی الله قتندن بلاواسطه حاصل اولان علمك وجودیدرکه دلائلدن مأخوذ اولان علوم استدلالیه یی قطع ایلیه زیرا علم استدلالی علم شهودی ولدنی ایله بر یره کلمز انکیچونکه علم استدلالی عالمدن غائب اولان شیئی دلیلله بلمکدر بو علم معلومه حجابدر اما علم کشفی بونك خلافیدر زیرا شیئی حقیقتیله بلمکدرکه دلیله محتاج اولمیه پس علم لدنی علم استدلالی یی قطع ایلر (والثانی وجود الحق منقطعا عن الاشارة) ایکنجی مرتبه سی حقك وجودیدر اندن اشارت منقطع اولدیغی حالده زیرا حقیقی افراد ایلدیکك حالده اشارت اندن بالکلیه منقطع اولور (والثالث وجود مقام اضمحلال رسم الوجود فیه بالاستغراق فی الاولیة) اوچنجیسی رسم وجودك اوّل وازلده نیجه مستغرق ایدیسه اول استغراقله مضمحل اولدیغی مقامك وجودیدرکه بو مرتبه یه وجود مطلق تعبیر ایدرلر پس رسم وجود دن مراد موجودات مقیده درکه فی حد ذاته عکوس ونمایشدر پس رسم حادثك قدیم قتنده اعتباری یوقدر وفانی ومضمحلدر بو معنایه نظر ایدنلر الآن هر شیئی هالك کوررلر ووجودی وجود مطلق مشاهده قیلورلر کما قال الجنید عند تلاوة هذا الحدیث (کان الله ولم یکن معه شیء قال الآن کما کان

(بیت)

آن کان حسن بود ونبود از جهان نشان * والآن ان عرفت علی ما علیه کان

پس سالك اول زمانده کامل اولورکه پیوسته وجود مطلق انك مشهودی اوله وبر غیری وجودك چشم شهودنده اعتباری قالمیه نتکیم صاحب کلشن راز بو معنایه کوره بیوررلر

(نظم)

دل عارف شناسای وجود است * وجود مطلق او را در شهود است
وجود بو همه خارست وخاشاك * برون انداز از خود جمله را پاك
چو تو بیرون شدی او اندر آید * بتو بی تو جمال خود نماید

(درجهٔ سابعه تجریدی بیان ایلر)

(قال الله تعالی خطابا لموسی علیه السلام فاخلع نعلیك قال القاشانی خلع النعلین عبارة عن التجرید الحقیقی وهو تجرید الحقیقة عن الکونین فاستعیر خلع النعلین للتجرید عنهما لتبقی الحقیقة فردا مجردة عن رسوم الغیریة) یعنی شول زمانده که حضرت موسی علیه السلام وادئ مقدسده نار کوروب انك اقتباسنه مسارعت ایلدکده خطاب عزت وارد اولدیکه یا موسی بن سنك ربکم * پس

نعلینکی خلع ایله اهل تفسیرك بونده چوق کفت وکویی واردر اهل تحقیقدن قاشانی حضرتلری دیرکه خلع نعلین تجرید حقیقیدن عبارتدر وتجرید حقیقی مرتبهٔ حقیقی کونیندن مجرد قیلمقدر * پس خلع نعلین بو ایکیسندن مجرد اولمق ایچون ودنیا وآخرت افکارندن آیینهٔ دلی پاك قیلمق ایچون استعاره اولنمش اوله تاکیم حقیقت رسوم اغیار وماسوادن مجردا باقی قاله وسالك بلا مزاحمهٔ اغیار حریم حرم وحدته محرم اوله

در حریم حرم دوست نکردی محرم * تا زاندیشهٔ اغیار مجرد نشوی

(قال شیخ الاسلام التجرید انخلاع عن شهود الشواهد بشهود الحقیقة) یعنی تجرید حقیقتك شهودنده سائر شواهدك شهودندن منسلخ ومنخلع اولمقدر * وحقیقتی بلادلائل ولاشواهد مشاهده قیلمقدر اکرچه موجودات متعینه نك هر بریسی وجود حقه برشاهددر ولکن حقیقت محضه نك شهودینه من وجه حجابدر * پس تجرید بو موجودات متعینه نك شهودندن شهودکی منخلع قیلوب حقیقتی بلاتعین وبلاتقید مشاهده قیلمقدر بلکه شهودمی مجرد قیلدم دیمکدن بیله مجرد اولمقدر (کما قال شیخ الاسلام الدرجة الثالثة التجرید عن شهود التجرید) یعنی تجریدك اوچنجی درجه سی تجریدی مشاهده ایلمکدن بیله مجرد اولمقدر زیرا بر سالك موجوداتدن نظرین مجرد قیلسه ووحدت مطلقه یی کندولکیله بواسطهٔ کندو بقیهٔ وجودیله مشاهده قیلمش اولور * پس مجرد اولمز وحقیقتده نابلز بلکه حقیقتده مجرد اولدرکه اولا کندو والکندن مجرد اوله بعده اغیار وماسوایی ترك قیله تاکیم مقام تفریده ایره وتوحیدندر بیله نتکیم حضرت شمس مرغوب القلوبده بیوررلر

درین ره مرد را تجرید وتفرید * بباید تا کشاید باب توحید
نخستین مرد را تجرید باید * زدون حق بدل تفرید باید

(درجهٔ ثامنه تفریدی بیان ایلر)

ابو هریره حضرتلری بو حدیث شریفی حضرت رسالتپناه صلی الله علیه وسلمدن روایت بیوررلر (قال علیه السلام سیروا سبق المفردون قالوا یا رسول الله وما المفردون قال الذاکرون الله کثیرا والذاکرات) یعنی سیر ایدلك طریق حقده ای مؤمنلرکه مفردون جمله یه سبقت ایلدیلر دیدیلرکه مفردون کیملردر یا رسول الله بیوردیلرکه اللهی چوق ذکر ایلین ذاکرلر وذاکره لردر * مفردون کسر رایله وتشدیدله تفعیل بابندن اسم فاعل وزننده وافعال بابندن دخی اسم فاعل

وزننده قرائتدر ولغتده معناسی برشیئی فرد قیلیجی دیمکدر وعند المشایخ مفرد اللهی اغیار وماسوادن تفرید وتوحید ایلین کسه‌لردر وایکی بابدن بیله فتح رایله ده قرائتدر بو تقدیرجه مراد جناب حقك خلق عالمدن جذب ومحبتله افراد واصطفا قیلدیغی قوللر اولور (قال شیخ الاسلام فهو اولا تفرید القصد عطشانا الی لقاء المولی ثم تفرید المحبة تمایشو بها ثم تفرید الشهود اتصالا بالمشهود الاعلی) یعنی تفریدك اول مرتبه‌سی اولدر که سالك اولا علایق وعوایق صوریه ومعنویه‌دن قصدنی برقیله مولاسنك لقاسنه تشنه لكدن اوتری نتکیم بغایت عطشانك قلبی مادن غیری برشیء اشتمز وهمان مقصودی اولدر کذلك سالکك دخی مقصودی براوله ومحبتنی تعلق سوادن وشوب هوادن فرد قیله زیرا جناب حق جل وعلا (ما جعل الله لرجل من قلبین فی جوفه) بیوردی یعنی الله تعالی بررجل ایچون دروننده ایکی قلب قیلمدی تا که کیم انك حبند عاشق یکدل ویکتا اوله وغیریدن وتفرقه‌دن اعراض قیله *(نظم)*

ای آنکه بقبلهٔ وفا روست ترا * برمغز چرا حجاب شد پوست ترا
دل در پی این وآن نه نیکوست ترا * یك دل داری بس است یك دوست ترا

بوندنصکره مشهود اعلایه اتصالدن اوتری شهودی فرد قیلمقدر یعنی بین المشایخ معهود اولان وصالکه سالك فانی اولوب حقله بقا بولمقدر بو وصالدن اوتری شهود حقی غیر ملاحظه سندن فرد ایتمکدر وبیخودلق بولنه کتمکدر نتکیم بو معنایه مناسب بیورمشلردر (بیت)

ازخودی بکذر اکر خواهی خدا * فانی ازخود شو اکر خواهی بقا
کرترا باید وصال راستین * محو شو والله اعلم بالیقین

درجهٔ تاسعه جمع وجمع الجمع ندرانی بیان ایدر

جمع مشایخ کبارك اصطلاحنده مقابل فرقدر فرق خلقله حقدن محتجب اولمغه دیرلر ومن کل الوجوه بو عالمی خلق کوروب وغیر بیلوب حقی کم قیلمغه دیرلر* وجمع حقی بلا خلق مشاهده قیلمغه دیرلر وجمع الجمع خلقی مع الحق قائم بولمغه دیرلر (کما قال القاشانی فی اصطلاحه الفرق شهود الخلق بلا حق والجمع شهود الحق بلا خلق وجمع الجمع شهود الخلق قائما بالحق ویسمی هذا المقام الفرق بعد الجمع) نتکیم بو ابیات ایله بو معنایه اشارت اولنمشدر

فرق چه بود عین غیر انکاشتن * جمع غیرش را عدم پنداشتن
صاحب تعطیل اهل فرقدان * کوندید ازحق درین عالم نشان

هرکه کوید نیست کاهی هیچ غیر * در یقین اوست مسجد عین دیر
صاحب جمعست وپیشش نیست فرق * جان او در بحر وحدت کشت غرق
جمع جمعست آنکه حق بیند عیان * هم درین کثرت بقلب بی کمان
صاحب این مرتبه کامل بود * زانکه این آن هردو را شامل بود

جمع سالکك فناسی مرتبه‌سیدر زیرا مادامکه سالك قید وجوددن خلاص اوله مز حقی بلا خلق مشاهده قیله مز وجمع الجمع سالکك بقا بالله ایله متصف اولمسیدر وجمیع مخلوقات وموجوداتی حقله قائم بولمسیدر وکثرتی وحدتده ووحدتی کثرتده مشاهده قیلمسیدر بو مقامه صحو بعد المحو وفرق بعد الجمع وفرق ثانی دخی تسمیه اولنور بوندن اعلا کامله برمقام اولمز زیرا هرشیئی حقله علی ماهو علیه حقیقی اوزره کورر وهرذی حقه حقنی اعطا قیلور رؤیت وحدت آنی رؤیت کثرت واحکام صورتدن منع قیلمز وکذلك رؤیت کثرت واحکام صورت رؤیت وحدتدن حاجب اولمز

کامل آن باشد که ازعین العیان * هرچه بیند حق درو بیند عیان
حق چو جان وجمله عالم چون تنست * همچو خورد رکائنات این روشن است

درجهٔ عاشره توحیدی بیان ایلر

(قال شیخ الاسلام التوحید تنزیه الله عن الحدث) تنزیه الله عن الحدث قولی عقلا وحکما وعرفانك تنزیه ایتملرینه شامل اولور زیرا جمیع عقلا واهل فکر حدث اثبات ایدوب اندن جناب حقی تنزیه ایدرلر اما عرفا بالله اصلا وأسا حدث اثبات ایتمزلر زیرا شهود توحید حقیقی انی مانعدر بلکه بونلر دیرلرکه بو حدث شکلنده مرئی اولان کائنات وتعینات حقك صور مختلفه‌ده تجلیات متعاقبه ایله واسما وصفات متنوعه ایله ظهور قیلمسیدر

یارست عیان بصورت کون * این نقش جهان نمود بی بود
شد وهم دویی خیال احول * چون غیر یکی نبود موجود

پس عند العرفا حدوث حقك مرایای مختلفه‌ده ظهورندن عبارتدر انکچون انلر حدث اثبات ایتمزلر (بیت) وما الوجه الا واحد غیر انه * اذا انت اعددت المرایا تعددا اما عقلانك عقلی توحیدلری بو مرتبه‌سنه ایره‌مز وغیر کورمدن وحقی اندن تنزیه قیلمدن خالی اوله مز* پس توحیدك عند المحققین اوچ مرتبه‌سی واردرکه اول توحید عامه وتوحید خاصه وتوحید خاصة الخاصه درعوامك توحیدی شواهدله صحت بولور وانلر کوندن مکونه ومصنوعدن صانعه استدلال قیلورمثلا (لوکان

فيهما آلهة الا الله لفسدتا ولكن مافسدتا فليس فيهما آلهة غير الله) ديو استدلال
ايدرلر و بونك امثالى ادله ايله اثبات واجب الوجوده كيدرلر بو توحيده مشايخ
توحيد ايمانى و توحيد علمى دخى ديرلر ظواهر اخبار و دلائل و آثاردن
مستفاد اولديغيچون و تقليد و دليله ثبوت بولديغيچون بو توحيدك صاحبلرى
انجق شركك جليدن خلاص اولوب رتبهٔ اسلامه واصل اولور و قانلرى
دوكلمدن و اوغللرى اسير اولمدن نجات بولور اما توحيد خاصه حقايقله
ثابت اولور و بونلرك هر برى اسقاط اسباب ظاهره قيلور (ولا مؤثر الا الله)
معناسن بولور و هر شيده مانع و معطى و ضار و نافع حقى بيلور و غير كورمدن
قورتيلور (قال الغزالى فى الاحياء مناسبا لهذا المقام التوحيد عندهم
يعنى الخاصة عبارة عن امر آخر لا يفهمه اكثر المتكلمين وان فهموا لم يتصفوا به
وهو ان يرى الامور كلها من الله رؤية تقطع التفاته عن الاسباب والوسايط فلا
يرى الخير والشر الا منه وهذا مقام شريف احدى ثمرته التوكل ومن ثمرته ايضا
ترك شكاية الخلق والغضب عليهم والرضاء والتسليم لحكم الله ومن ثمرته ايضا
قول ابى بكر الصديق رضى الله عنه لما قيل له فى مرضه انطلب لك طبيبا
قال الطبيب امرضنى فقيل له ماذا قال لك الطبيب قال انى فعال لما يريد)
يعنى ديورلركه توحيد خاصهٔ عبادالله قتلرنده بر امر آخردركه آنى اكثر متكلمين
فهم ايتمزلر اكر فهم ايلديلرسه ده انكله متصف اولديلر بونلرك
توحيدى اولدركه امورك كليسنى اللهدن كورورلر شول كورمكله كه هر برينك
التفاتنى اسباب و وسايطدن اول كورمك قطع ايلر * پس بونلر خيرى و شرى
كورمزلر الا آندن بو مرتبه كورمك بر شريف مقامدركه انك بر ثمره سى توكلدر
و بر ثمره سى دخى خلقدن شكايتى ترك قيلمق و بونلره غضب ايتمدن برى اولمقدر
زيرا بونلر اورنه ده خلقك تأثير و تصرفن كورمزلر و هر كيمدن ايسه حكم خدادن
غيرى بيلمزلر انكيچون انك حكمنه تسليم و راضى اولورلر و بو توحيدك ثمره سندندر
حضرت ابو بكرك بو قولى كه اكا مرضى وقتنده ديدكارى وقتن يوريديلر
ديديلركه بزسنك ايچون بر طبيب طلب ايدهلمى يورديلركه طبيب بنى خسته
قيلدى پس ديديلركه سكا طبيب نه ديدى يورديكه بن فعال لما يريدم ديدى
بو مرتبه يه مشايخ توحيد حالى ديرلر بو توحيد موحدك صفت لازمه سى
اولديغيچون و رسوم وجود بو توحيدك اشراقنده فنا بولديغيچون

چون تجلى كرد اوصاف قديم * وصف حادثرا بسوزاند كليم

بومرتبه

بو مرتبه ده موحد بالكليه شركك خفيدن قورتيلور و بحر ذات و صفاته آنجلين
مستغرق اولور كه غيريت مرتفع اولوب موحدلكى دخى انك صفتى كورر
و بو كورمكى دخى اندن بيلور (بيت)

اين تعين شد حجاب روى دوست | چونكه برخيزد تعين جمله اوست
آنچه تو جوياى آنى روز و شب | در تويى و تو نهان يا للعجب
چون ذات صافى شود از غين و رين | پردهٔ ما و تو برخيزد ز بين
نيست كردد صورت بالا و پست | حق عيان بينى بنقش هر چه هست

اما توحيدك اوچنجى مرتبه سى كه مشايخ عظام اكا توحيد الهى ديرلر جناب
حقك همیشه وصف فردانيتله موصوف و نعت وحدانيتله منعوت اولديغى
توحيددر تكيم ازل آزالده (كان الله ولم يكن معه شئ) مخواسى اوزره فرد
واحد ايدى پس الان دخى فى الحقيقه كما كان در هر شئ فى نفس الامر الآن
هالكدر نه آنكه صكره هلاك اوله و بو وحدتك مشاهده سى فردايه حواله اولنمسى
محجوبلر حقنده در بو خسه ارباب بصائر و اصحاب سرائر كه مضيق زمان و مكاندن
خلاص اولمشلردر و نهان و عيان قيدندن نجات بولمشلردر بو وعده آنلره عين
نقد اولمشدر (انهم يرونه قريبا ونراه بعيدا) معناسى بونلر حقنده دخى ثبوت
بولمشدر انكيچون بونلرك لسان ذاتى بو كونه ابياتى ترنم قيلمشدر

(بيت)

* مايم بطور دل چو موسى * بيهوش فتاده در تجلى *
* بنمود بما جمال اينجا * آن وعده كه كرده شد بعقبى *
* در صورت هر چه روى بنمود * مى بين رخش ارنهٔ تو اعمى *

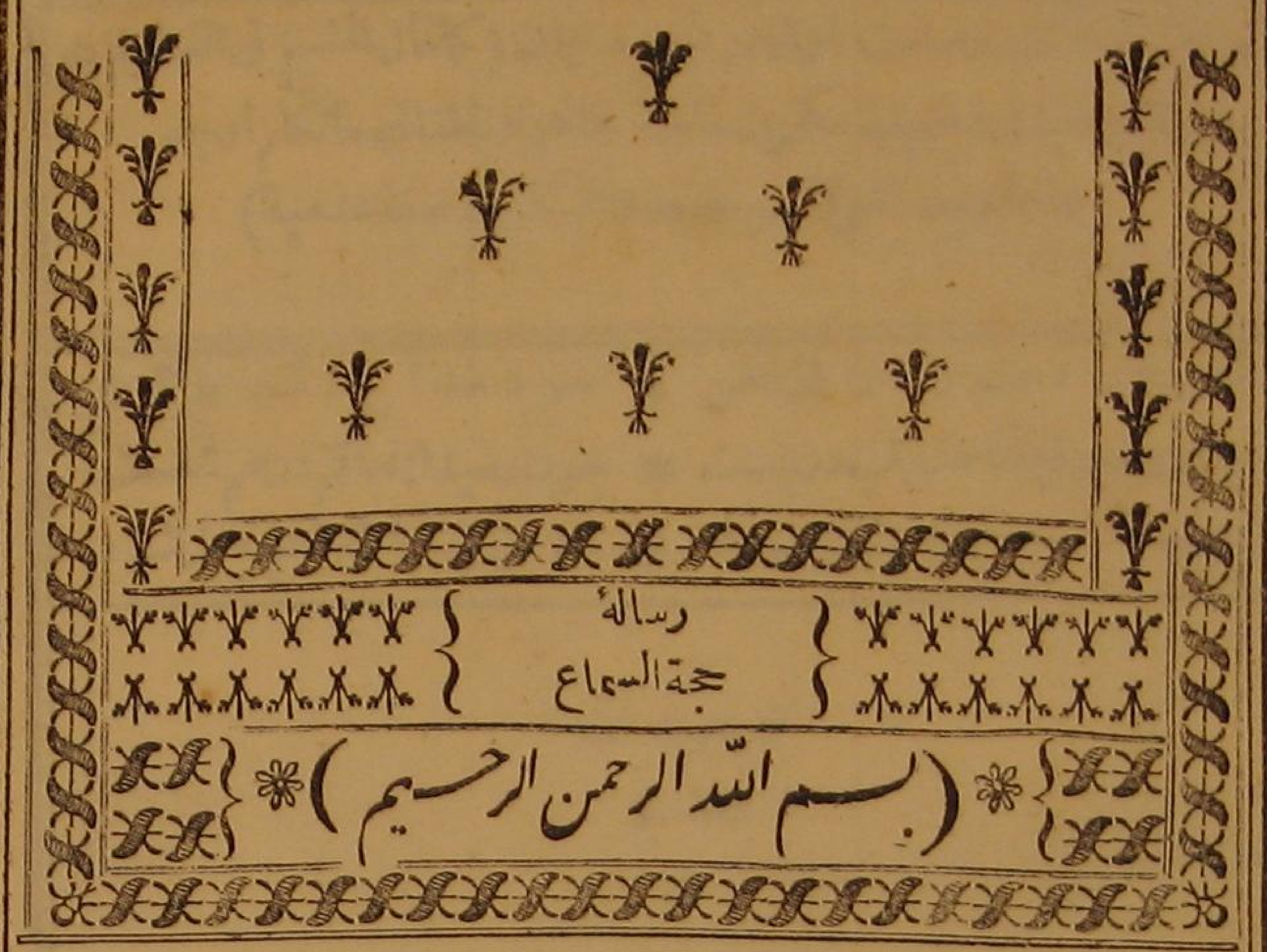
قال شيخ الاسلام فى اخر منازل السائرين اما توحيد الثالث فهو توحيد اختصه الله
لنفسه ولاح منه لايحا الى اسرار طائفة من صفوته واعجزهم عن نعته واخرسهم
عن نعته) يعنى توحيدك اوچنجى مرتبه سى شول توحيد الهيدركه جناب
حق انى كندو ذاتنه مختص قيلدى غير مرتبه سنده اولانك بو مرتبه دن نصيبى
يوقدر زيرا بو توحيد جميعا خلقك فناسى و بالكز حقك بقاسيله ثابت
اولور جناب حق جل شانه بو توحيددن بر لايحه صفوتندن بر طائفه نك اسرارينه
لايح قيلدى فنا فى الله اولدقلرى وقتده و بونلرى بو توحيدك اسرارنى اظهار
ايتمدن عاجز قيلدى و بونى تعريف و توصيف ايلمدن اخرس و ابكم ايلدى زيرا
بو مرتبه ده اشارات محو اولور و عبارات فنا بولور بورادن سويلمامكدر

سویلمك وساكت وصامت اولمقدر توحید ایلمك (كما قال الشیخ فی الفتوحات التوحید فی الحقیقة سكوت خاصة ظاهرا وباطنا فهما تكلم اوجد واذا اوجد اشرك من وجه والسكوت صفة عدمیة)

ای برادر دست وادار ازسخن * خود خدا پیدا كند علم لدن
چون رسید اینجا سخن اب دربست * چون رسید اینجا قلم درهم شكست
بست بندار چه فصاحت دست داد * دم مزن والله اعلم بالرشاد

تم بعون الله
وفضله

م

اللهم اياك نعبد واياك نستعين * ولك الحمد فى كل وقت وحين * اهدنا الصراط المستقيم صراط الذين انعمت عليهم من الانبياء والمرسلين * والاولياء المكملين وهب لنا من لدنك علما نشاهد به اسرار اليقين * وانوار المتقين * وارنا الحق حقا والباطل باطلا حتى لا نكون من الضالين المضلين * وانصرنا على القوم الجاحدين المعاندين المنكرين * وصل وسلم على نبيك سيدنا ومولانا محمد سيد الاولين وسيد الآخرين * وعلى آله واصحابه اجمعين (امابعد) فيقول الشيخ اسماعيل المولوى الانقروى كشف الله له اسرار الصورى والمعنوى * الله تعالى يه حمد ورسولنه وآلنه واصحابنه صلوة وسلامدنصكره شيخ المولوى اسماعيل الانقروى بيورركه تحقيقا بزم قرنداشلرمزدن بعضيسى وقتاكيم طريقمزه طاعن واركانمزه منكر اولانلردن بعضيسنى كورديلرايسه * اوليه اركانمزكه اول شيخمزك اركانيدر وسلطان مرشدمزك طريقيدر اوليه سلطانكه بزم وعارفينك وواصلينك وعاشقينك مولاسى وافنديسيدر الله تعالى قدملرمزى انك طريق متيننده ثابت ايلسون اول طاعن ومنكر اولانلرى اخوانلرمز كوردكارنده بوفقيردن التماس وطلب ايلديلركه اول منكرينه جواب شافى ايله جواب ويره وز وانلره بيان كافى ايله بيان قيله وز * وبومنكرلر اوزره كلام رسول عليه السلامدن واقاويل علماء فحولدن حجت ابراز ايليه لم زيرا بومنكرلر زعم ايلديلركه تحقيقا بوطريق بدعت وضلال اوله وبوطريقك سالكارى مبتدع واهل وبال اوله بزاللهمه

صغنورز اهل كماله سوء ظن ايلمدن * وبومنكرلر بيلمديلركه تحقيقا بوطريق طريق قديم وصراط مستقيمدر زيرا مشايخ صوفيه دن بعض متقدمين حضرت جنيد وشبلى ونورى كبى وبونلردن غيرى سماع ورقص ايلديلر سماع ورقص ايتمكى عبادت عد ايلديلرودخى علماء دينيه دن متأخرينك اكثرى حضرت ابوطالب مكى وامام غزالى وشيخ ابوالنجيب سهروردى ونجم الدين دايه وبونلر امثالى بلانهايه سلطانلر بورقص وسماعى برطائفه ايچون حلال وبرطائفه ايچون مباح وبرطائفه ايچون مكروه وبرطائفه ايچون حرام عد ايلديلر انشاءالله تعالى عن قريب على التفصيل بيانى جمعا كاور * على الخصوص پيرمز سلطانمز وحضرت سلطان ولد افندى واول سلطانك توابعى ولواحقيكه حضرت صلاح الدين وزركوب قونوى وحسام الدين چلبى وشيخ كريم الدين وخلفا وفقرادن الى الآن اصحاب عرفان وايقان اولان اخوانمز سماع ورقص ايلديلر وبو هيئت معروفه يى اول سلطانلر فقراسى ايچون طريق وضع ايلديلر وبو سلطانلرك حالى تواتر ايله ثابتدر ومنقبتلرنده دلائل ظواهر ايله تحقيقات مكتوبدر * پس بونلرك بومنوال اوزره سماع ورقص ايتملرى ثابت ومحقق اولديسه تحقيقا بونلر خود شول عملى اشلمديلركه ضال ومضل اولدقلرى حالده نبيلرينك شرعنه مخالف ووضعلرى سنت شريفه لرينه مغاير اوله * پس اوزرمزه واجب اولديكه بوسلطانلرك سند ومأخذلرينى بيان قيله وز وبونلرك احوال واعمالنى شرع شريفه توفيق ايتمكه موافق قيله وز وحتى منكرلر وريب وشك ايديجيلر بيله لركه شرعده وكلام اللهده وكلام رسول اللهده بونلرك حاللرى بطلانى واوزره عمللرينك نقصى اوزره برنص وبردليل يوقدر بلكه اكثر نصوص بزم احوالمرمز اوزره دلالات قطعى ايله دلالت ايلدى * پس بوعبد ضعيف اسماعيل انقروى شيخ المولوى يه بورسالة قويه يى تحرير ايتمك لازمه دن اولمغله تصنيف ايلدمكه بزه واخوانمزه حجت قويه اولسون ايچون (حجة السماع) ديو تسميه قيلوب اوچ باب اوزره طى ايلدم مختصر وموجز اولسون وتركى لسانله ترجمه قيلدم فائده سى طالبينه عام اولسون ايچون * همان الله عظيم الشان بزلرى وجمله اهل ايمان قرنداشلرمزى طريق مستقيمه هدايت قيله (انه كان بعباده غفورا رحيما)

(الباب الاول فى بيان الرقص)

ابواب ثلاثه دن باب اول رقص بيانده در) اى عزيز قرنداش سكا معلوم

اولسونکه الله عظیم الشان سکا دنیاده وآخرتده رحمت ایلسون اکر دیدهٔ خشم
وغضبله نظر ایتمیوب چشم انصاف ورضا ایله نظر ایلرسك عشاق وفقرانك
دورانی وعند السماع رقصلری حرام دکلدر اکر سن دیرسنکه شول فتوانك
حقنده بعض متعصبین حجت اتخاذ ایلدیلر وبعض علما دخی فقرانك دورانی حقنده
فتوی ویروب دیدیلرکه رقص حرامدر بالاجماع * ومستحلی کافر اولور ومن غیر
استحلال انك فاعلی فاسق اولور وبو رقص حرامدر دینلر بیلمدیلر تحقیقا فساددن
حکم ایلدکاری شیء ینه کندولرك اوزرینه منعکس اولور * پس بو دیرز بتوفیق الله
وعنایته * بو فتوی عشاق وفقرا حقنده دکلدر زیرا بو فتوی بونلرك حقنده باطل
ومزیفدر وجوه شتی ایله زیرا شان بودرکه بونلرك بو قولندن امام شافعی کبی
مجتهدی تکفیر ایتمك لازم کلور وعلماء شافعیه دن امام غزالی کبی ندن غیری
توابع شافعیه دن نیجه علمایی تکفیر ایتمك لازم کلور * ودخی کامل اولان محققلردن
چوق کمسنه لرك تکفیری لازم کلور جمله دن صاحب عوارف ونجم الدین دایه وابن
الفارض وقاشانی وابی طالب مکی وحضرت مولانا وبونلر امثالی سلطانلری
حاشا تکفیر وتکذیب لازم کلور زیرا بونلر رقص وسماعی تجویز ایدوب عبادت
وفضیلت عد ایتمشلردر اکر قانع اولمزسك انلرك کتابلرینه نظر ایله تا مفصلا بوله سن
* پس بن بو فتوانك بطلاننك تحقیقنده فوائد زائده وحقایق بدیعه ایله بیله نیجه
دلائل واضحه وبراهین قاطعه ابراز ایلدم پس منکرینك دوران مولویه وصوفیه
رقصدر پس رقص ایسه حرامدر وحراملك مستحلی کافردر قولی صحیح دکلدر بلکه
مزیف وباطل ونامقبولدر وهم لغت یوزندن وهم عرف یوزندن وهم شرع یوزندن
نتکیم صاحب قاموس رقصك لغتده رقص الرقاص دیرلر چون رقاص اویناسه
ورقص الابل دیرلر دوه مضطرب اولسه وکذلك شراب غلیان وجوش ایلسه *
ورقص اولمز الا اوینایجلر ایچون ودوه ایچون وشراب ایچون اولور * وصاحب
مجمل دیدیکه رقص بیلنمشدر وجمیع ناسك قتنده معلوم اولان رقاصلره
مخصوص اولان لعبدر وانلرك حرکت موزونه سیدر * وبزازی رحمه الله بیوررلرکه
رقص شول لعبدرکه انی اولا سامری احداث ایلدی شول وقتده که قومی بزاغو
جسدنی اخراج ایلدیکه اول جسدك انجق صداسی وار ایدی * بو ایکیسنك دخی
کلامندن منفهم اولان اولدرکه رقص لاعبه مخصوص اولان حرکت اوله اما لسان
عرفده هیچ برکسه دن استماع ایلدکیکه بو عاشقلرك ومشتاقلرك دورانی حقنده
دیه لرکه تحقیقا بونلر اوینارلر ورقص ایلرلر ولهو ایدرلر مکر زمانه مز متعصبلری

دیه لر والا بو سوزلری غیریلری دیمز ویا خود هیچ مولویلردن اشتدکمی که انلر بر لعب
والهو ایدرز دیه لر بلکه بز اللهه عبادت ایدرز وآنك جمال باکماله مشتاق اولورز
وآنك عشق وافتراقیله مضطرب ودائر اولورز * واما شریعتده رقصك جوازینه
دلیل بودرکه ادلهٔ قاطعه ایله ثابتدرکه تحقیقا حضرت نبی علیه السلام حضرت
عائشه ایله رضی الله عنها رقص حبشه یه نظر ایتدی وحالبوکه حبشه نك رقص
ولعبلری لهو وباطلدر بلا نزاع اکر کل رقص حرام اولیدی حضرت نبی علیه
السلام انلره نظر ایدرمی ایدی (کما روی فی الصحیحین عن عائشة رضی الله عنها
انها قالت رأیت النبی علیه السلام یسترنی بردائه وانا انظر الی الحبشة یلعبون
فی المسجد حتی اکون انا الذی اسأمه) نتکیم حضرت عائشه دن صحیح مسلم
وبخاریده روایت اولنمشدر تحقیقا حضرت عائشه بیوردیلرکه بن حضرت نبی‌یی
کوردم بنی رداء مبارکیله ستر ایلر وحالبوکه بن حبشه نك لعبنه نظر ایدردم انلر
اوینارلردی مسجد اطرافنده حتی شول قدر نظر ایلدم که بن اندن اوصاندم وبکا
سآمت کلدی بو کلام حبشه نك طول مدت وقوفنه اشارتدر (وفی روایة اخری
انها قالت قال لی رسول الله علیه السلام اتشتهین وفی روایة اتحبین ان تنظری الی
الحبشة فقلت نعم فاقامنی وخدی علی خده حتی اذا مللت قال حسبك قلت نعم
قال فاذهبی) (وفی صحیح مسلم فوضعت رأسی عند منکبه فنظرت الی لعبهم حتی
کنت انا الذی انصرفت) وبر آخر روایتده حضرت عائشه بیوردیکه رسول الله
صلی الله علیه وسلم بکا بیوردیلرکه یا عائشه اشتها ایدرمسك وبر روایتده محبت
ایدرمیسك حبشه نك رقصنه نظر ایتمکلکه پس بن دیدمکه نعم یا رسول الله
استرم دیدم پس بنی طوروردی وبنم یوزم آنك یوزینه برابر باقدم حتی ملول
اولنجه یه دك پس بکا دیدیکه کفایت ایدرمی بن دخی نعم دیدم پس بکا دیدی
کیت ایمدی * وصحیح مسلمده بیوررکه بن باشمی اول حضرتك اوموزینه قویوب
لعبنه باقدم حتی بن منصرف اولوب رجوع ایدنجیه دك اکر رقص ولهو ولعب
مطلقا حرام اولیدی حضرت عائشه حبشه نك رقصنه نظر ایلمیدی انلر رقص
ایلدیکی حالده تسلیم ایده لمکه مولویه وصوفیه نك دورانی رقص اوله لکن حرام
قبیلندن اولان رقص اولدیغنه تسلیم ایتمزز زیرا هر رقص حرام دکلدر وحرام
اولان رقص مع ارادة اللعب اولان رقصدر اکر هر رقص حرام اولیدی بعض
اصحاب کرامدن عند السرور رقص ظاهر اولورمیدی حالبوکه جماعت
صحابه دن مرویدرکه وقتا انلره بر سرور وارد اولدقده رقص ایلدیلر انلره سرور

نی ج ؟

وحبوردن اصابت ایدن شئ سببیله حالبوکه حضرت نبی علیه السلام اول
حینده آنلری رقص ایلمدن منع ایلمدی وبو اصحاب کرامك رقص ایلمسی حضرت
حمزه قز ینك قصه سنده واقع اولمشدر انك تربیه سنده حضرت علی بن ابی طالب
وقرنداشی حضرت جعفر وحضرت زید بن حارث رضوان الله تعالی علیهم اجمعین
اختصام ایلدکلری سببیله * پس حضرت حمزه نك قز ینك تربیه سنده خصومت
ایدوب بری برینك باشین یاردیلر وحضرت رسول علیه السلامه کلدیلر حضرت
رسول اکرم افندیمز حضرت علی اسد اللهه بیوردیلر یا علی سن بندنسن وبن سندنم
پس حضرت علی جنابلری بو سروردن رقص ایلدی اندنصکره حضرت علینك
قرنداشی حضرت جعفره بیوردیلرکه (یا جعفر خلقی وخلقی) بکا بکزه دك پس
حضرت علینك رقصندنصکره بو سروردن حضرت جعفر رقص ایلدی بعده
حضرت زیده بیوردیلرکه (انت اخونا ومولانا) سن بزم قرنداشمز سن
وصاحبمز سن پس زید دخی وراء رقص جعفر بو سروردن رقص ایلدی خجل
وزفن لغتده رقصه دیرلر وبونلرك بو رقصلری فرح وسرورلری سببیله در فقرانك
دخی رقصلری بو قبیلدندر * امام غزالی احیاده بیوردیلرکه رقصك حکمی محرك
ومهیجك حکمیدر اکر اول رقص باطندن محرك اولان شئ محمود ومقبول ایسه
رقص دخی مقبول ومحموددر واکر محرکی مباح ایسه رقص دخی مباحدر واکر
محرکی مذموم ومقبوح ایسه رقصی دخی مذموم وقبیح وحرامدر * وحضرت شیخ
سهروردی عوارف المعارفده باب سماعده قبول واختیار ایلدیکی حالده دیدیلرکه
آز اولورکه بعض صادقین رقص ایدرلر وجد وحال اظهار ایتمکسزین ونیت
ایتمکسزین حرکتده بعض فقرایه موافقت ایتمك ایچون پس حرکت موزونه ایله
اول صادقین حرکت ایدرلر وجد وحال ادعا ایلمدکلری حالده پس انلرك بو تقدیرجه
رقصلری وحرکتلری شول مباح قبیلندن اولورکه بعض اوقاتده آنك اوزرینه
جاری اولور ضحك وملاعبهٔ اهل واولادکبی وآز اولورکه اول رقص حسن نیتله
عبادت اولورا کرا کانیت ایدرسه بلکه الله تعالی انسانی بعض اوقاتده لهو
ولعب ایتدیکی سببیله مؤاخذه ایتمز مثلا انسان کندی نفسی اوزره برکونده
الی باشی اوزره یوز کره قومانغی وظیفه قیله بو بر عبث شیدر اما حرام قلمز نتکیم
الله تعالی قرآنده بیورر (لا یؤاخذکم الله باللغو فی ایمانکم) یعنی الله تعالی سزی
یمینلر یکزده لغو ایتمك سببیله مؤاخذه قیلمز وبیهوده یره یمین ایتمکه مخالفتده دخی
مؤاخذه قیلمز مع هذا بیهوده یره یمینك فائده سی یوقدرکه انکله اخذ اولنمز پس

الله تعالینك ذکرینی برشی اوزرینه بیهوده لکله قسم ایتسنك مؤاخذه اولنمیجق
نه حالله شعر ورقص وسماع سببیله مؤاخذه اولنور جوهری صحاحنده باب اللام
فصل الدالده کسر الدال وکافله (درکله) عجم دیارنده براویوندر بریره جمع اولوب
اویناررلر وابو عمرو بیوررکه (وحزب من الرقص) دخی رقصك بر نوعیدر
(وانه علیه السلام مر علی اصحاب الدرکلة فقال جدوا یابنی ارفده حتی تعلم الیهود
والنصاری ان فی دیننا فسحة) یعنی برکون رسول علیه السلام اصحاب درکله یه
اوغرایوب پس انلره دیدیکه جد ایلك ای بنی ارفده حتی یهود ونصاری تحقیقا بیله لرکه
بزم دینمزده رخصت وقسمت واردر * ایمدی بو حدیث شریفده اباحت لعب ورقصه
دلالت واردر * پس بزم دینمزده بو مثللو ملاعبه یه رخصت اولیجق پس نه حالله
رقصی ایشلین اکفار اولنور تسلیم اولنسونکه بزم دورانمز بو قبیلدن اوله
اما منکرلر دیرلرکه بزبغیر استحلال رقص ولعبی ایشلینی تکفیر ایتمزز حالبوکه سز
رقصی استحلال ایدرسز وآنی عبادت اتخاذ ایدرسز نتکیم منکرلردن بعضیسی
رساله سنده بو طعنی ایراد ایلدی وانده دیرکه بو طائفه نك اوزرینه کفر واجب
اولور بونلر رقصی استحلال ایدوب آنی عبادت عد ایلدکلرندن اوتری اما اهل لعب
آنی عبادت اتخاذ ایتمزلر وآنی استحلال ایتمزلر بز دیرز بو یله بر حالت محموده یه
وهیئت معروفه یه کفر اطلاقی جهل محض وخطای فاحشدر بوکا کفر اطلاق
ایلین قائل اوزره کفردن خوف اولنور العیاذ بالله وآنك بو حالنه کفر اطلاق
ایتمسی بزم حقیقت افعالمزه عدم وقوفندن ناشیدر وکفر اطلاقی صحیح اولمز الا بزم
رقص ولعبی استحلالمز قتنده ولهو ولغوی عبادت اتخاذ ایلدیکمز زمانده اولور
حالبوکه بز لهو ولعبی ورقصی عبادت عد ایدوب آنی مستحل اولمدق بلکه بز
شول وجد ربانی یی وذوق الهی یی استحلال ایده رزکه عند السماع بزه حاصل اولور
وکذلك بزدن وجد سببیله صادر اولان حرکتی استحلال ایدرزکه اول حرکت
صورتا رقصه مشابهدر زیرا او حرکتك مهیج وسببی برخلال حالدرکه نیجه بیك
حاله معادل اولور (کما قال جذبة من جذبات الرحمن توازی عمل الثقلین)
نتکیم دینلدی رحمن جذبه لرندن بر جذبه اعمال انس وجنه مساویدر نتکیم
امام غزالی بیوررکه چون سماع قلب سالکده علمی ویاخود حالی مثمر اولسه
اکا وجد تسمیه اولنور ووجده مثمر اولور یعنی مظهر اولور تحریك اطراف
اعضایی یا حرکهٔ غیر موزونه یی مظهر اولور بو تقدیرجه اکا اضطراب تسمیه
اولنور ویاخود حرکت موزونه یی مظهر اولور بو تقدیرجه اکا تصفیق ورقص

تسمیه ایدرلر اویله رقصکه حرامدن اولان دکل ووجد دخی ایکی قسمه منقسمدر
بری هجوم ایدوب بلا اختیار کلن وجده وبری دخی تکلفله حاصل اولان وجده
وتکلفله حاصل اولان وجده تواجد دیرلر ومتواجد متکلف اولان کمسه در * پس
اول تواجددن بعضیسی مذمومدر وتواجد مذموم شول تواجددرکه انکله
ریا قصد اولنه واظهار احوال شریف قصد اولنه واول احوالدن بی بهره اوله
واول تواجددن بعضیسی محموددر ومحمود اولان تواجد شول تواجددرکه احوال
شریفه نك استدعا واقتضاسنه وسیله ومتوصل اوله واول احوالك جلبیله
اکتساب واجتلابنه سبب اوله زیرا تحقیقا کسبك جلب احوال ایلمده مدخل
عظیمی واردر نتکیم (امر رسول الله صلی الله علیه وسلم من لم یحضره البکاء عند
قراءة القرآن ان یتباکا ویتحازن) یعنی رسول علیه السلام بیوروب امر ایلدیکه
شول کمسه لر عند قراءة القرآن بکاسی حاضر اولمیه تباکی وتحازن ایلمکلکی
یعنی اغلر جلمق ومحزون اولورشکلنده اولمغی زیرا تقلید تحقیقه وسیله در زیرا
بو احوال شریفه نك مبادیسی کسبله وتکلفله اولور اندنصکره آخری تحقیق
اوزره اولور پس هر نسنه نك اولی تقلید در تحقیق عادتده قی مشاهده اولنمشدر
شول کمسه که برشخصه عاشق اولمغی اشتها ایدر حالبوکه اکا عاشق دکلدر پس دائما
آنك ذکرینی نفسی اوزرینه تردید وتکریر ایلر ونفسی اوزرینه اوصاف محموده
واخلاق محبوبه سن تقریر ایلر حتی اول شخصه بو اسلوبله عاشق اولور واول
عشق آنك قلبنده راسخ اولورکه حد اختیاردن چقوب بوندنصکره خلاص
اولمق استر ولکن قورتلمق ممکن دکلدر * پس محبة الله دخی عشق مجازده تقلید ایله
عاشق اولان کبیدر والله تعالینك لقاسنه شوق دخی بونك کبیدر وبوندن اول
احوال شریفه دن هر نه قدر شئ وار ایسه هپ بو منوال اوزره تحصیل اولور
پس احوال شریفه یی ومحبة اللهی فاقد اولان کمسه یه لایق اولان اولدرکه اول
احوال ومحبتك اکتساب واجتلابنده تکلف ایلیه اول احوالله متصف اولنلرك
صفاتنی تحسین ایتمکله وانلرله مساعده ایله اولورمق ایله تا الله تعالی اول حالی
اول سالکه میسر ایلینجه یه دکین سعی ایلیه * وحضرت امام غزالینك کلامنده
شول منکرلر اوزره دلیل واردرکه انلر دیرلرکه سماع ووجد جنید بغدادی ومولانا
وابن فارض حضراتی کبی اهل کمال اولنلره لایقدر ومبتدی ومقلد اولنلر
انلر کبی سماع ایدمزلر واول مبتدیلرده آنلرك سمعی کبی وآنلرك شهودی کبی
شهود یوقدر پس رقص وسماع مبتدی ومقلد اولنلره حرامدر وبز دخی

بوقائله دیرزکه سن بزم قلبمزی یاردکمی و بزم اسرارمزه مطلع اولدکمی پس
نه دلیل ایله بیلورسنکه بز انلرك سماعی کبی سماع ایده میوزونه محلدن ونه مقامدن
اکلادرسن که بز آنلرك رقصی کبی رقص ایده میوز وبا خصوصکه حق تعالی
(اولیائی تحت قبائی لا یعرفهم غیری) بیوردی وحالبوکه علم الهی برکمسه یه
منحصر دکلدر بلکه هر علمك هر زمانده نیجه اربابی ووارثی مقرردر تا قیامته دك
بلکه سماع فی الحقیقه مبتدیلر ایچون وضع اولنمشدر مراتب عالیه ومناصب
سامیه صاحبی اولان سلطانلرك مرتبه سنه لایق دکلدر زیرا انلر حد سماعدن
کچمشلردر بلکه حد محبت وعشقدن بیله اوته کچمشلردر نتکیم ابن فارض
حضرتلری بیورر بن حد عشق ومحبتدن تجاوز ایلدم واهل کمالك اکثر سماع
ورقصی مریدینه تعلیم ومسترشدینه ارشاد وتفهیم ایچوندر احتیاجا دکلدر
وبعضی کبار اواخر حاللرنده رقص وحرکتدن فارغ اولدیلر انکار ایلدکلرندن
دکل بلکه بو ذوقدن عالی ذوقه واصل اولوب بوندن مستغنی اولدقلرندن اوتریدر
* نتکیم حضرت جنیددن حکایه اولنورکه بدایت حاللرنده سماع ورقص وحرکت
ایدرلردی اما نهایت حاللرنده ساکن وفارغ اولدیلر پس اکا ترك رقص وحرکت
ایلدکلرندن سؤال ایدوب دیدیلرکه نیچون فارغ اولدك یا شیخ جواب ویروب
دیدیکه پس سز جبالی کورورسز آنی جامده وساکنه ظن ایدرسز حالبوکه
اول جبال سحابك مروری کبی مرور وحرکت ایدر حضرت جنیدك بویله دیمسی
قلبنك جانب اعلی یه متحرك اولوب اعضا وجوارحی متأدب وساکن اولدیغنه
اشارتدر زیرا آنك وجدی دائم وشربی مستمر اولدی شول حیثیتده که سماع آنك
وجد وشربنك زیاده لکنه تأثیرا یتمز اولدی زیرا کندی عین ذوق اولوب ذوق
عارضیدن مستغنی اولدی (ومن العلماء من انکروا وقالوا ان التواجد بدعة
والبدعة ضلالة فاهل التواجد اهل الضلالة قلنا لا نسلم ان التواجد بدعة وکیف
یکون بدعة وقد صدر عن النبی علیه السلام کما صرح الشیخ السهروردی اورد
فی الباب الخامس والعشرین من عوارف المعارف فی قول السماع روی
حدیثا مسندا الی انس بن مالك رضی الله عنه قال کنا عند رسول الله علیه
السلام اذ نزل علیه جبرائیل علیه السلام فقال یا رسول الله فقراء امتك یدخلون
الجنة قبل الاغنیاء بنصف یوم وهو خمسمائة عام ففرح رسول الله علیه السلام
فقال افیکم من ینشدنا فقال بدوی نعم یا رسول الله فقال علیه السلام هات

فانشد البدوی

(بیت)

قد لسعت حیة الهوی کبدی * فلا طبیب لها ولا راق

الا الحبیب الذی شغفت به * فعنده رقیتی وتریاق

علمادن بعضی کسنه لر اظهار وجده انکار ایلدیلر ودیدیلرکه تحقیقا تواجد بدعتدر و بدعت ضلالتدر پس اهل تواجد اهل ضلالتدرلا نسلم که تواجد بدعت اوله نه حال ایله تواجد بدعت اولورکه تحقیق حضرت نبی علیه السلامدن صدور ایلدی نتکیم شیخ سهروردی عوارف المعارفده یکرمی بشنجی بابده قول سماعده تصریح ایدوب انس بن مالکدن مسند بر حدیث شریف روایت ایدوب دیرکه حضرت انس بیوررکه بز حضرت رسول علیه السلامك قتنده حاضر ایدك شول وقتکه جبریل امین اکا نازل اولوب دیدیکه یا رسول الله حق تعالی سکا سلام ایتدی بیوررکه فقرآء امتك قبل الاغنیاء جنت اعلایه داخل اولورلر نصف یوم مقداری واول بش یوز ییل مقداری اوله پس حضرت رسالتپناه افندیمز بو کلامدن مسرور اولوب بیوردیلرکه ای بنم اصحابم سزك ایچکزده هیچ بر کمسه وارمیدرکه شعر دیه ومنظوم کلام سویلیه پس بدویلردن بریسی نعم یا رسول الله وار دردیدی پس رسول علیه السلام بیوردیلرکه کتور اول دخی بالاده مذکور ایکی بیتی سویلدی

(فتواجد رسول الله وتواجد الاصحاب معه حتی سقط رداؤه عن منکبیه فلما فرغوا آوی کل واحد الی مکانه قال معاویة بن ابی سفیان ما احسن لعبکم یا رسول الله قال علیه السلام مه مه یا معاویه لیس بکریم من لم یهتز عند ذکر الحبیب (تتمة الحدیث ثم قسم رداءه علی من حاضره باربعمائة قطعة فهذا الحدیث اوردناه مسندا الی انس بن مالك کما سمعناه ووجدناه وقد تکلم فی صحته اصحاب الحدیث وما وجدنا شیأ نقل عن رسول الله یشاکل وجد اهل الزمان سماعهم واجتماعهم الا هذا وما احسنه حجة للصوفیة واهل الزمان فی سماعهم وتخریق الخرقة انتهی کلامه) وهکذا اورد هذا الحدیث الامام الغزالی ونجم الدین دایه وغیرهم من المحققین) پس حضرت رسالتپناه افندیمز بو بیتده حبیب نامنی استماع ایدیجك تواجد ایلدی واصحاب دخی اول حضرتله معا تواجد ایلدیلر حتی مبارك ردالری اموزلرندن دوشدی پس تواجددن فارغ اولوب مکانلرینه کلدکده

معاویه دیدیکه نه عجب کوزل اوینار سز یا رسول الله حضرت دخی بیوردیلرکه صوص یا معاویه کریم دکلدر شول کمسه که محبوب آکلدقده حرکت ایتمیه * پس اول حضرت مبارك ردالرینی حاضرنده اولان درتیوز اصحابه تقسیم وتوزیع ایلدی برر پاره تبرکا انلره ویردی * پس حضرت شیخ سهروردی بیوررلرکه بز بو حدیث شریفی ایراد ایلدك عنعنه ایله انس بن مالك رضی الله عنهه مسند اولدیغی حالده ایشتدیکمز وبولدیغمز کبی واصحاب حدیث بو حدیثك صحتنده تکلم ایدوب قائل اولمشلردر وبز برشئ بولمدق که رسول اللهدن نقل اولنه اهل زمانك وجدنه وسماعنه واجتماعنه مشاکل ومشابه الا بو حدیثی بولدق * نه عجب کوزل حجتدر صوفیه یه واهل زمانه یه سماعلرنده ووجدلرنده خرقه پاره لمه لری (وقال الشیخ محیی الدین العربی فی وصایاه من الفتوحات المکیة حدثنا احمد بن شداد المعزی الموصلی قال حدثنا ابو جعفر القاضی قال حدثنا یوسف بن ابی الغنم الدیار بکری قال حدثنا جمال الاسلام ابو الحسن علی بن قریشی قال حدثنا ابی الحسن الکرخی قال حدثنا ابو العباس احمد بن فضل النهاوندی قال سمعت شیخی جعفر بن الحلوی یقول کنت مع الجنید فی طریق الحجاز حتی صعدنا الی جبل طور سینا فلما وقفنا فی الموضع الذی وقف فیه موسی علیه السلام وقعت علینا هیبة المکان وکان معنا قوال فاشار الیه الجنید ان یقول شیأ فقال القوال بیتا فلما سمع الجنید تواجد وتواجدنا معه حتی لم یدر احد منا انی السماء هو ام فی الارض) شیخ محیی الدین عربی حضرتلری فتوحاتك اواخرنده وصایاسنده بیوررلرکه احمد بن مسعود بن شداد موصلی بکا خبر ویردی دیدیکه بکا خبر ویردی ابو جعفر قاضی ماحصل عنعنه ایله بو خبری شیخ جعفر بن محمد حلوی یه مسند اولوب انلر دیدیلرکه بز جنید ایله طریق حجازده بیله ایدك حتی جبل طوره چقدك وحضرت موسی نك طوردیغی یرده طوردق واول مکانك هیبتی بزم اوزریمزه واقع اولدی واول محلده بزم ایله بر قوال وار ایدی پس حضرت جنید اول قواله اشارت ایلدی پس اول سرآغاز ایدوب بر بیت اوقودی هماندم که جنید بغدادی استماع ایلیوب تواجد ایلدی بز دخی انکله معا تواجد ایلدك حتی شول حده کلدك که بزدن بریمز بیلدی کوکده میوز یرده میوز * وبره قریب بر کلیسا وار ایدی وانده بر راهب وار ایدی پس بزه ندا ایلدیکه یا امت محمد بکا جواب ویرك پس بزدن اکابریمز التفات ایتمدی وقتمزك طیبلکندن ایکنجی کره ندا ایلدی بنه بر کمسه جواب ویرمدی پس اوچنجی کره ندا ایلدیکه معبودکزك

حقمچون نیچون بكا جواب ویرمزسز بنه بزدن بریمزا كارڭ جواب ایلدی
وقتاكیم سماعدن بزه فتور كلوب فارغ اولدق جنیده دیدك كه شو راهب بزه ندا
ایلدی وبزه قسم ویردی * جنید دیدیكه بزه كتورك پس چاغردیلر كلدی وبزه
سلام ویردی وسؤال ایلدی شیخ واستاد قنقیكزدر جنیده اشارت ایلدیلر
پس راهب دیدیكه بكا خبر ویرای جنید شو اشلدیككز فعلدن بو مخصوصمیدر
برنیجه قومه یاخود دینكزده علی العموم جمیع ناسه شاملمیدر جنید بیوردیلركه
بلكه دینمزده برنیجه قومه مخصوصدر راهب دیدیكه نه نیتله قالقرسز اللهه رجا
وفرح ومحبتله مسرور اولمق نیتیله راهب دیدیكه نه نیتله سماع ایدرسز
الست بربكم قولنك لذتنی بولمق نیتیله راهب دیدیكه بو صوت ندر جنید دیدیكه
نداء ازلیدر یعنی نداء ازلی لذتنه مشابهدر دیمكدر راهب دیدیكه نه نیتله
صحوه كاورسز عبدك ربه اجابت ایتمسی نیتیله زیرا صحوه كلمینجه عبد ربه اجابت
ایتمز راهب دیدیكه كرچكسك الك اوزات پس جنید الین اوزاتدی راهب
شهادت كلمه سن كتورب مسلمان اولدی اندنصكره جنید دیدیكه ای راهب نه ایله
بلدك كه بن صادقم دیدیكه بن انجیلده اوقودم امت محمدك خاصلرینی كه آنلر
خرقه كیه لر وادنا كفایته قانع اوله لر وهر حالده الله ایله قائم اوله لر وا كا مشتاق اوله لر
وآنك محبتندن متواجد اوله لر پس اوج كون راهب بزمله باقی اولوب صكره
مرحوم اولدی رحمة الله علیه (واورد الشیخ عطار هذه المنقبة فی كتابه المسمی
بتذكرة الاولیاء بعبارة فارسیة وكتب تبركا وتقویة للاول قال) در نسیم
الارواح در طور سینا جنید در وجد بود واصحابش در كرد او رقص می كردند
دران حالت راهبی بانك زد كه از برای خدا مرا جواب دهید از غایت استغراق
ذوق اورا التفات نكردند چون سماع ساكن شد شیخ را كفتند راهبی بانكی
زد وبدین اسلام سوكند می داد از غایت استغراق اورا التفات نمی كردیم * شیخ
با اصحاب سوی راهب شد از صومعه فرود آمد پرسید كه بزرك شما كیست
اشارت بشیخ كردند پس راهب كفت این چه مذهبست كه شما میكنید از سماع
ووجد ورقص این طریق مخصوص است یا عام * شیخ كفت این شیوه
مخصوص است بقومی كه طریق زهد كیرند در دنیا * پس راهب كفت دست
بمن ده یا شیخ پس دست شیخ كرفت وكفت اشهد ورسوله كه در انجیل چنین
مكتوبست كه خواص امت محمد حركت كنند در سماع بشرط انقطاع واعراض
از دنیا انتهی كلامه * پس اندنصكره بز دیرزكه بو مقدماتده مرور ایدن

منقولاتدن

منقولاتدن معلوم اولدیكه تحقیقا رقص حلالدر بعض طائفه یه كه وجد الهیدن
بی اختیار صادر اولور مباحدر بعضی طائفه یه تحكیم امام شافعی اباحتنه
ذاهب اولدی وفؤادی عمده نام كتابنده دیركه رقص مباحدر وكذلك غزالی
وسیط نام كتابنده بویله دردیدی وحلبی امام شافعینك وجیز نام كتابنك شرحنده
كتاب شهادتده رقص حرام دكلدر دیدی وقاضی حسین دخی بو معنایه اشارت
ایدوب دیدیكه تحقیقا اهل احوالدن وجدله قائم اولان كمسه لر ایچون مباح
وغیریه مكروه اولور واستاد ابو منصور دخی بونی تصریح ایلدی اگرسن دیرسكه
سنك اكثر اشارت ایلدیكك ادله مذهب شافعیه اوزره در اما مذهب حنفیه ده
بویله دكلدر * پس فائده نه در بز جواب ویریرز اولابری بودركه بزم مدعامز ثابت
اولدیكه اول مسئله مختلف فیه اولمشیدر * پس بالاجماع اولمز وجاحدی
اكفار اولنمز وثانیا دخی بزدیرز نقل صریح وقول صحیح ایله ائمهٔ اربعه نك بزندن
ثابت اولمدی بزم قرندا شلریمزك اشلدیكی رقص وحركت اوزرینه تحریم ثابت
اولمدی بلكه ابو حنیفه قتنده حرام اولان رقص رقاصلرك واهل لعبك رقصیدر
تسلیم ایدملكه بعض ائمه قتنده حرام اولسون لكن عقل سلیم صاحبی اولان
كمسیه خفا یوقدركه تحقیقا رقص شافعیه قتنده مباحدر * پس بعض اوقاتده
شافعیه مذهبن طوتمق جائزدر تحكیم مجمع الفتاویده ذكر اولندی ابو یوسفدن
روایت اولندیكه بركون ناسله صلوة جمعه یی قیلدی صكره غسل ایتدیكی حمامك
قیوسنه فاره دوشمش واقع اولمسنی اكا خبر ویردیلر وآنك اغتسالی ناس آنی
بلمزدن مقدم ایدی * پس ابو یوسف مذهب شافعی یی طوتوب دیدیكه سن اخذ ایله
اهل مدینه دن اولان اخوانمزك قوللرینی كه انلرك قوللری بودركه ایكی صو قلتین
مقدارینه ایرسه نجس اولمز وخبثی احتمال اولمز بو خود ابو یوسفك مذهبی دكلدر
ودخی زمانه مزده اولان علماء تجویز ایتمشلردركه هر شهرلرده جنازهٔ
غائب ایچون نماز قیلنه مثلا علماء عاملین ومشایخ كاملین وسلاطین عادلینك
نمازلری وعلماء حنفیه بونی منع ایتمزلر باخصوص كه بو مذهب حنفیه ده یوقدر *
پس رقصك بعضی اوقاتده فرح وسرور محلنده مباح اولمسی نیچون جائز اولمیه
بونك برله كه اولیاء محققین ایلمشلردر واصفیاء مدققین بو كاری قیلمشلردر اگرسن
دیرسك كه اكثر طبیعتك حال وشانیدركه رقصدن نفرت ایدر ووهملر اكا
سبقت ایدركه اول رقص باطل واهو اوله ودینه مخالف اوله * پس هیچ
بر وجد صاحبی وایلك صاحبی اول رقصی كورمز الا انكار ایدر بز دیرزكه

تحقیقا هیچ بر وجد وهیچ بر صلاح حضرت رسولك وجدی وصلاحی اوزره
زیاده اولمز حال بو که اول سلطان ذیشان عائشه ایله حبشه نك رقصنه نظر ایلدی
وانلر مسجدده رقص ایلردی وحضرت انلری انكار ایلمدی * پس نه حالله علما
بزم تواجدمز وحركاتمز ودورانمز مثللی شیئی انكار ایدرلر اویله دورانمز كه من وجه
رقصه مشابه در واول رقص عین عبادتدر وحقیقتده بزه نسبت دخی مجاهدهٔ
نفسدر اندنصكره سن بیل ای سامع اولان كمسه تحقیقا شول قائلك قولی كه
ابتدای كتابده مرور ایتدی دیدیكه مولویه وبعض صوفیه نك هیأت معروفه
ومشهوره اوزره اشلدكاری رقصدر ورقص حرامدر بالاجماع ورقصك مستحلی
كافردر بو قول صحیح اولمز الا شول زمانده كه اول هیأت معروفه نك اوزرینه
اجماع اولنه رقص اولمسنه ودخی اجماع اولنه هر رقصك حرام اولمسنه
بو ایكیسنك بر قوله هیچ اجماعی یوقدر زیرا بزم قتمزده وبعض علما ومشایخ قتلرنده
بو فعل رقص دكلدر انكیچونكه تحقیقا رقص شول شیئه دیرلر كه اللهدن غیره
مشغول قیله وبزم اخوانمزك وصوفیه نك ایشلدكاری اول شیدر كه اللهه
مشغول قیله وبو رقصك اهلی عارفلردر بو معنایه اكرچه منكرلر ظاهرنه
نظر ایدوب بونی قبول ایتمزلرسه ده وعاقل اولان كمسه ذیل انصافه تمسك
ایلدكده بیلور كه تحقیقا بو هیأت معروفه اجماع اولیدی اول رقصی ایشلرلرمیدی
اكابردن چوق كمسه جنید وابن فارض ومولانا كبی سلطانلر واكر بو رقصده
اجماع اولیدی علمادن امام غزالی وامام قاشانی وشیخ سهروردی ونجم الدین دایه
وبونلر امثالی كبرا بونی مباح قیلرلرمیدی وتاتارخانیه دن شروط معقوله ایله
بعض مشایخه جوازی نقل اولنورمیدی وصاحب تسهیل تواجد فتواسنده
صحت نیتله جوازین روا كوررمیدی وقطب العلامه سعد الدین صراحة ورمزا
طاعنلرك طعننی وفقرا اوزرینه تشنیع ایدنلرك تشنیعنی قبیح عد ایدرلرمیدی
وبو طاعنلری شیخ علی سمرقندی تفسیرنده تجهیل وعقیده لرین تقبیح ایدرمیدی *
پس اجماع بر نیجه مرتبه اوزرینه در اولا اجماع صحابه در اندنصكره كان اسنك
كبراسنك اجماعیدر كه اول مسئله ده صحابه نك اختلافی روایت اولنمامش اوله
اجماع صحابه اكر تواترله ثابت اولدیسه نص شریف وخبر صحیح منزله سنده در
جاحدی اكفار اولنور وایكنجی اجماع خبر مشهوره منزله سنده در جاحدی تضلیل
اولنور واوچنجی اجماع مختلف فیه در جاحدی اكفار وتضلیل اولنمز وبو فعل
مشهور اول زمانده كفر اولور كه آنك اوزرینه اجماع صحابه اولیدی زیرا صحابه نك

اجماعی اجماع قطعیدر اكر انلرك اجماعی تواترایله ثابت اولدیسه نه حالله
صحابه نك اجماعی اولدی بلكه اصلا اجماع بونك اوزرینه یوقدر وشول كمسه كه
اجماع ادعا ایدر بهتان عظیم ایدر وقچن اجماع صحابه ذكر اولنسه قطعی اولمز
مادامكه اول اجماع تواترله ثابت اولمیه اكر شهرتله ویا آحاد امتله ثابت اولورسه
جاحدی كافر اولمز علم اصولده بویله در * پس قچن سن تحقق وتیقن ایلدك كه
بزم ادله مزی پس بلكه حق ودلیل بزمدر منكرینك دكلدر زیرا انلرك
دلیلندن تكفیر مجتهد وتكفیر مستحل رقص ومبیح رقص علما ومشایخدن
هر كیم ایسه لازم كاور حاسدلرك حسدندن وعلماء متكبرینك فتواسندن اللهه
صغینورز اویله علمانك فتواسندنكه قول نبینك تحتنده حاللری مندرج اوله
كما قال (ان الله لا یقبض العلم انتزاعا ولكن یقبض العلم بقبض العلماء حتی
اذا لم یبق عالما اتخذ الناس رؤسا جهالا فسئلوا فافتوا بغیر علم فضلوا واضلوا)
ننكیم اول حضرت بیورركه تحقیقا الله تعالی علمی عبادندن قبض ایلمز نزع
ایتمكله ولكن علمی قبض ایلر علمایی قبض ایتمكله حتی دنیاده بر عالم
باقی قلمز ناس جهال رئیسلرینی اتخاذ ایدرلر پس انلردن سؤال ایدرلر انلردخی
بغیر علم فتوی ویررلر پس هم ضال هم مضل اولهلر اكر سن بو خصوصده فتوی
طلب ایدرسك پس نه كوزل مقتیدر بو خصوصده حضرت جنیدونه كوزل
مقتدادر هدایه تابع اولان كمسه یه حضرت مولانا نه كوزل منصف محققدر
بو خصوصده امام غزالی وبونلردن غیری اولان مشایخ واهل ظاهردن بونلرك
مخالفی بونلرك بحار علومنه نسبت بر قطره در واتباعی بونلرك نبیلرك شریعتنه
اتباع ایلدیكنه نسبت بر ذره در * پس بو مثللی كمسه لره نیجه انكار ایده بیلورلر
(كما قال فی المثنوی) دست می زد چون رهید از دست مرك * سبز رقصان
درهوا چون شاخ برك * جانهای بسته اندر آب وكل * چون رهند از
آب كلها شاددل * درهوای عشق حق رقصان شوند * همچو رقص بدر بی
نقصان شوند * جسم شان در رقص وجانها خود مپرس * وانكه كرددجان
ازانها خود مپرس * حفظنا الله وایاكم من الانكار الی الجبار

(باب ثانی فی اباحة السماع)

ایكنجی باب سماعك اباحتی بیاننده درای عزیز معلوم اولسونكه حقیقت سماع
تعب وقتدن راحت طلب ایتمكلكدر وغموم احوالدن تنفس ایتمكلكدر * پس
بو سماعك اباحتی اوزره بز دلائل ذكر ایدرز اندنصكره سماعه منكر اولانه

جواب ویریرزوسماعك اباحتنه دلیل اکرچه کلام ثقاتدن وکتب معتبراتدن
ومطولاتدن چوق کلام اولدی لکن اطفال شریعتك فهمنه لایق اولمدی*
پس بن مراد ایلدمکه بونده علی قانون الشرع جواب ویرم پس بن ایراد ایلدم
اولا ثقاتك اباحت سماعده اولان قوللر ینی واول اقاویلك جملهسندن حضرت
ابوطالب مکینك قولی قوت القلوبده سماعك اباحتنی جماعت صحابهدن نیجه
کمسهلردن نقل ایلدی واهل سنتدن دخی نیجه کمسهلردن نقل ایلدی * پس
بیوردیلرکه اصحاب کرامدن عبدالله بن جعفر سماع ایلدی ابن زبیر ومغیره
ابن شعبه ومعاویه ایتدیلر غیریلری سماع ایلدیلر ودخی ابوطالب مکی
بیوررکه بوفعلی اشلدیلر سلفدن چوق کمسهلر صحابهٔ کرام حضراتندن
وتابعیندن * وابوطالب بیوررلرکه دائما حجازیون بزم قتمزده مکهده سماع
استماع ایدرلردی افضل ایامده ایام تشریق کبی کونلرده وبعض ایام سرورده
واهل مدینهده دخی اهل مکه ایله سماع اوزره مداومت ومواظبت ایلمدن خالی
اولمدیلر الی زماننا هذا وابو حسن عسقلانی اولیاء اللهدن برکمسهدر سماع
ایدردی وکمال وله واظهار شورش ایدردی وبوسماع خصوصنده برکتاب
تصنیف ایلدیکه اول کتابده سماعه منکر اولنلری رد ایلدی وکذلك اولیاء
اللهدن نیجه جماعت سماع خصوصنده کتابلر تصنیف ایدوب منکر سماع اولنلری
رد ایلدیلر بورایه کلنجیه دك ابو طالب کلامنك مفهومیدر * واول اقاویلك
جملهسندندر حضرت امام غزالی بیوررلرکه ای سامع اولان کمسه بیلکه سماع
حرامدر دین قائلك قولنك معناسی دیمکدرکه تحقیقا الله تعالی آنك اوزرینه
عقاب ایدر دیمکدر وسماعك حرام اولمسی برامردرکه مجرد دلیل عقلی ایله
بلنمز بلکه سمع ایله ونقل ایله بلنور ومعرفت شرعیات محصورهدر نص وقیاس
معرفتنه ونصدن مراد اولدرکه رسول الله علیه السلام آنی اظهار ایلدی قولیله
ویاخود فعلیله وقیاسدن مراد اولدرکه حضرت رسول اکرم افندیمزك
الفاظ وافعالندن مفهوم اولان معنادر * پس بوسماع خصوصنده نص
اولمدیسه وقیاس دخی مستقیم اولمدیسه بوسماعك تحریمنه اولان قول باطل
اولدی وسائر مباحات کبی فعل باقی قالدیکه حرج وزحمت یوقدر هیچ برنص
وبرقیاس سماعك تحریمنه دلالت ایلمز اما سماعك اباحتی اوزره نص وقیاس
دلالت ایدر اما قیاس اولدرکه تحقیقا غنا یعنی ایرلهمق وخوش آوازله سرود
وسرآغاز قلنمقده نیجه معنا مجتمعدر لایق اولان اولدرکه آنك افرادندن بحث اولنه

اندنصکره مجموعیسندن بحث اولنه زیرا اول غناده صوت طیب وصدای
موزونی سماع ایلمك واردر اولیله صوت موزونکه مفهوم المعنی ومحرك قلبدر
واندنصکره صدای طیب منقسم اولور صدای موزون وصدای غیرموزونه
وصدای موزون دخی منقسم اولور * مفهوم المعنی اوله صوت اشعارلك منفهم
اولدیغی کبی وغیرمفهوم دخی منقسم اولور حمامهلرك اصواتی کبی اما صوت
طیبی سماع ایتمکه طیب اولدیغی حیثیتدن حلالدر بالقیاس وبالنص اما قیاس
بودرکه تحقیقا سماع سمعك خاصهٔ تلذذیدر شول شیئك ادراکیله که اول سمعه
مخصوصدر نتکیم عقلك علوم ومعارفله تلذذ ایلدیکی کبی * وسائر حواسك
هربرینه مخصوص کندویه ملایم اولان شیدن تلذذ ایلدیکی کبی * پس بصرلك
تلذذی مبصرات جمیله ایلهدر شمك تلذذی روایح طیبه ایلهدر وقوت ذائقه
تلذذی نفیس طعاملر ایلهدر وقوت لامسهنك تلذذی کندویه ملایم وملاین
اولان شیلرلهدر * پس خوش آوازسمعك تلذذ ایلدیکی غداسیدر (اما الفیض
فیدل علی اباحة السماع الصوت الطیب الحسن امتنان الله علی عباده اذ قال
(یزید فی الخلق مایشاء) قال اکثر المفسرین هو الصوت الحسن (وفی الحدیث
مابعث الله نبیا الا حسن الصوت) (وفی الحدیث فی معرض المدح لداود
علیه السلام انه کان حسن الصوت فی النیاحة علی نفسه وفی تلاوة الزبور
کان یجتمع الانس والجن والوحوش والطیور الی سماعه) (وفی حدیث آخر
فی مدح ابی موسی لقد اعطیت یا ابا موسی مزمارا من مزامیر آل داود) وکذا
فی الحدیث ارحنا یا بلال) اما صوت طیبك اباحتنه دلیل اولان نص جملهدن
اللهك عبادنه امتنان ایلمسیدر شول محلدهکه بیوردی (یزید فی الخلق مایشاء)
آیت شریفهسنك معناسنی اکثر مفسرلر صوت حسن ایله تفسیر ایتمشلردر
وحدیثده علیه السلام بیوررلرکه الله تعالی بر نبی کوندرمدی الا صوت
حسن ایله وبرحدیثده دخی حضرت داودك مدحی محلنده بیوررر تحقیق اول
داود کوزل صدالو ایدی نفسی اوزره نیاحه ایلهده ودخی عند تلاوة الزبور
حق انس وجن ووحوش وطیور انك صداسنی استماع ایلمك ایچون مجتمع
اولورلردی وبرحدیثده دخی ابوموسی اشعرینك مدحنده بیورر یا ابا موسی
سن حق جانبندن اعطا اولندك داود دودکارندن بردودلك اعطا اولندك حسن
صوت وحلاوت نغمهسندن اوتری مزماره تشبیه اولندی یعنی داودك
حلاوتندن نفسکه برحلاوت اعطا اولندی اما صوت حسنه وآواز خوش

وموزونه كلەلم * پس آوازخوش مخارجی اعتباریله اوچدر زیرا اول صوت
موزونه یا جماددن خارجه در مثلا دودكارك وقیل سازلرك صداسی كبی وطنبور
ورباب كبی وطبل ونقاره كبی وبونلردن غیریلرك صداسی كبی ویاخود ذوجان
اولنلرك بوغازندن چقاراول حیوان یا انسان ویاخود انساندن غیریدر اول
انساندن غیری اولان بلبللر وقمریلر كبی وطیوردن خوش آوازاولان قوشلر كبی كه
صوتلری طیبه وموزونه اولدیغی حیثیتدن استماع ایلمك مباحدر زیرا بلبلك
وقمرینك وسائرخوش آوازقوشلرك آوازینك تحریمنه كمسنه ذاهب اولمدی
اندنصكره بلكه آدمینك صوتیله طبلك ونایك ودفك وقدومك وبونلردن غیری
اجسامك صوتلرندن هرقنغیسی اولورسه صوت طیب وموزون اولمقده واستماع
قیلمقده هیچ فرق یوقدر الا قبل سازلری دكل ودودكار دكل وملاهی دكل زیرا
بونلرنصله شریعتده منع اولندی شرابه تابع اولوب انكا دلالت اولدیغیچون
زیرا بو اوتار ومزامیر وملاهی اهل شربك شعارندندر نتكیم براجنبی خاتون ایله
خلوت حرام اولدی زیرا مقدمهٔ جماعدر انكیچون حرام اولدی * پس بو اوتار
ومزامیر دخی حرام اولدی خمرك تحریمی ایچون وبونلرك اهل فسقه
تعلقی ایچون * پس اهل فسقه تشبه ممنوع اولدی زیرا بركمسنه برقومه تشبه
ایلسه اول انلردندر حتی برجماعت مجتمع اولسه‌لر ومجلس شراب كبی برمجلس
ترتیب ایلسه‌لر وبرساقی نصب ایلسه‌لر * پس بال شربتی ایچسه‌لر شراب ایچر
هیئتی كبی بو حرام اولور اگرچه ایچیلان مباح ایسه‌ده بلكه بو تشبه
خوفندن اوتری نهی قیلندی كافرلر لباسی كیمك وشبقه وقلپاقلرین اورتمك شول
دیارلرده كه قلپاق اهل فسادك لباسیدر اما ماوراء النهرده علما قلپاق كیمدن منع
ایتمزلر زیرا انده اهل صلاحك انكا اعتیادی واردر * پس بو تشبه معناسی سببیله
مزمار ورباب واوتار وبربط حرام اولندی بونلر معناسنده اولمین بونلرك خلافیدر
یعنی حرام اولمدی غزات وحجاجك چلغولری كبی وهر آلت كه اندن صدا چقار
مستطابدر اهل شربك معتاد اولدیغی سازلردن غیریسی زیرا اول غازیلرك
وحجاجك سازلری خمره متعلق دكلدر اول خمره منسوب اولان چلغولرك اربابنه
تشبیهی موجب اولمز وبونلرك چلغولرینك معناسنده اولمز * پس اصل اباحت
اوزره اصوات طیوره قیاسا باقی قالدی حجاج وغزاتك طبل وچلغوسی كبیدر
شول نای ودف ونقاره كه بزم طریقمزده چلارلر زیرا بونلر آلات شربدن دكلدر
اگرچه اهل شرب مجلسنده بعض اوقاتلرده استعمال ایدرلرسه‌ده

وبو اهل شربك مجرد بونلری استعمال وبونلردن استلذاذ ایلدكلری سببیله آنلره
آلت اولمق لازم كلمز مگر اهل شرب مراد ایدرلرسه طبل غزات وحجاجی دخی
استعمال ایدرلر * پس انلره تشبه بزم مجلسمزده ممتنع اولیجق نای ودف وقدوم
بزم مجلسمزده مباح اولدی علی الخصوص بونلرك تحریمنده نص صریح یوقدر
بلكه بونلرك احیانا استعمالنده نص وارد اولدی نتكیم عن قریب ضرب دفوف
بیاننده كلور ان شاء الله تعالی بلكه قیاس طیباتك كیمسنی حلال قیلمقدر مگر آنك
تحلیلنده فساد اوله زیرا الله تعالی بیورر (قل من حرم زینة الله التی اخرج
لعباده) یا محمد كیمدر شول كمسه كه اللهك عبادی ایچون اخراج ایلدیگی زینتی
حرام قیلر * پس بو اصوات طیبه حرام دكلدر اصوات موزونه اولدیغی حیثیتدن
وبونلرك حرام قلنمسی برآخر عارضی شیئله كه اول اهل فسقه آلت اولمسیدر
(وقال الامام اما الموزون المفهوم فهو الشعر فذلك لا تخرج الا من حنجرة
الانسان فینظر فیما یفهم منه فان كان حسنا فحسن او قبیحا فقبیح علی ما افاده
الشافعی وقالت عائشة رضی الله عنها كان اصحاب رسول الله علیه السلام
یتناشدون الاشعار وهو متبسم ولم ینقل عن احد من الصحابة انكار الاشعار
باصوات طیبة والحان موزونة بل ربما كانوا یلتمسون تارة لتحریك الجمال وتارة
للاستلذاذ) امام غزالی بیورر كه اما معنا مفهوم اولان موزونكه او شعردر
پس اول شعر خروج ایتمز الا حنجرهٔ انساندن * پس نظر اولنور انكا اگر اول شعر
عقلا وشرعا مستحسن ومندوب ایسه مقبولدر واگر اول شعر فحشیات وهجو
وكذب علی الله ورسول الله ایسه قبیحدر امام شافعینك افاده ایلدیگی اوزره در
حضرت عائشه رضی الله عنها بیوردیلر كه اصحاب رسول عند رسول الله
اشعار دیرلردی واول حضرت متبسم اولوردی واصحابدن بركمسه‌دن منقول
اولمدیكه اصوات طیبه والحان موزونه ایله اولان اشعاره انكار ایده‌لردی بلكه
آزاولوردیكه انلر شعری التماس ایده‌لردی گاه دوه‌لری تحریك ایچون وگاه
استلذاذ ایچون * پس دیرز الله حقیچون نیجه سر واردر نغماتك ارواحه
مناسبتندن حتی اول نغماتك ارواحده تأثیر عجیبه ایله تأثیری واردر * پس
اصواتدن بعضیسی اول صوتدركه فرح ویرر وبعضیسی حزن ویرر
وبعضیسی اویودر وبعضیسی طرب وشوق ویرر وبو نغماتك تأثیری كوچك
اوغلانجقلرده دخی مشاهده‌در بشكده اولدیغی حالده پس دایه‌لرك صوت موزونی
آنی تسكین ایدر واول صبینك نفسی آغلمدن اول صوتی دكلكه منصرف اولور

نتكيم ابن فارض حضرتلرى كندى نفسنى صبى يه تشبيه ايدوب بيوررلر كه
(وينبيك عن شانى الوليد وان نشا * بليدا بالهام كوحى وفطنة * وان ان من شد
القماط وحن فى * نشاط الى تفريج غم وكربة * يناغا فيلغى كل كل اصابه * ويصغى
لمن ناغاه كالمنصت * وينسيه مر الخطب حلو خطابه * ويذكره نجوى
عهود قديمة * ويعرب عن حال السماع بحاله * فيثبت للرقص انتفاء النقيصة *
يعنى بنم سماعده اولان ذوقدن خبر صورن سكا انبا واخبار ايدر بنم حالمدن بشكده
اولان وليد وحى كبى اولان الهام سببيله وفطنتى سببيله اكرچه اكلامزلغله
نشو ونما ده ايسه ده شو وقتده سكا خبر ويرركه شد ايدقماطدن انين ايليه
وحنين قيلسه يعنى مشتاق اولسه نشاط وصفايه زياده كربت وغمومك تفريجنه
اول زمانده اكا مناغات اولنور يعنى خوش آوازله نغمه لر قلنور * پس اول
نغمه لرى ايشتمكله كل كلالات وملالات كه اكا اصابت ايتمشيدى لغو وزائل اولور
واو صبى قولاق طوتر نغمه ايدن كمسه يه متنصت كبى يعنى ساكت اولوب
ديكلينلر كبى واول كوچوكه اونتدرر اول قماطك خطبنك تلخلغنى خطب
امر عظيمه ديرلر اول ناغينك حلو خطابى اول اوغلنجغه اكدير رعهد قديمه ده
اولان كيزلوجه خبرلرى واول وليد اعراب واظهار ايلر حاليله حال سماعى * پس
ثابت قيلر رقص ايچون نقصك نفيينى زيرا بعضيلر رقصه نقص ايراد ايدوب
الرقص نقص ديمشلر * و بو ابيات معرفت سماعك شرحى تائيه يه منسوب اولان
شرحزده على التفصيل ذكر قيلنمشدر مراد اولنور سه انده طلب اولنه
(كما قال الشيخ سعدى * اشتر بشعر عرب درحالتست وطرب * كر ذوق نيست
ترا كژ طبع جانورى * وكذا قال * وعند هبوب الناشرات على الحمى * تميل
غصون البان لا الحجر الصلد * فى الجمله معطوف در صبى اوزره يعنى اول نغماتك
تأثيرى دوه ده دخى مشاهد در بلادت طبعى وار ايكن يله اكا شويله تأثير ايدر كه
آنك كتورديكى احمال ثقيله اكا خفيف كورو سماعده اولان قوت نشاطى سببيله
اكا مسافهٔ بعيده قصير كورو وشول كمسه كه سماع آنى تحريك وتشويق ايتميه
اول ناقصدر اعتدال روحانيه وعنصريه دن خارجدر و غلظت طبيعتده
وكثافت بشريتده دوه لردن وساير حيوانلردن حتى زياده در زيرا بوجمله سى
متأثر اولورلر نغمات لذيذه ايله (قال فى تفسير حسين الواعظ هذه الابيات اللطيفة
ما همه اجزاى آدم بوده ايم * در بهشت آن لحنها بشنوده ايم * كرچه بر ما ريخت
آب كل شهى * يادمان آيد از آنها كهى * پس نى وچنك ورباب وسازها *

چيزه كى مانده بدان آوازها * عاشقان كين نغمها را بشنوند * جز بكذارند
سوى كل روند * وبعضى مفسرلر (فاما الذين آمنوا وعملوا الصالحات فهم
فى روضة يحبرون) حبره نغمهٔ حسنه يه ديرلر ديمشلر يعنى مؤمن اولوب عمل صالح
ايشلينلر جنت روضه لرنده سماع ايدرلر نتكيم روايتدر كه رسول الله عليه السلام
بركون جنتى ذكر ايلدى واول قومك آخرنده براعرابى وار ايدى ديديكه
يا رسول الله جنتده سماع وارميدر عليه السلام بيورديكه نعم يا اعرابى جنتده
برنهر واردر آنك اطرافنده بكر حوريلر واردر كه تغنى وسمر آغاز ايدرلر شول
صدالرله كه خلايق آنك مثلنى ايشتمامشدر وبو سماع جنتك افضل نعمتيدر * پس
سماع افضل نعيم اهل جنت اولمق نيجه انكار اولنور (وقال الامام فى الاحياء
رأيت مكتوبا فى الانجيل قال الله تعالى غنينا لكم فلم ترقصوا اى شوقنا كم
فلم تشتاقوا) امام غزالى احياده بيوررلر كه بن انجيلده مكتوب كوردم حق
تعالى بيورديلر كه قوللرم بن سزه شوق ويردم سز نيچون بكا مشتاق اولمزسكز بز
سزه غنا قلدق سز نيچون رقص ايتمزسكز اما سماعك تحريمنه قائل اولان
منكرلرك حجت ابراز ايلدكارى حق تعالينك بو قوليله كه بيورر (ومن الناس من
يشترى لهو الحديث) يعنى ناسدن بعضيسى شول كمسه لردر كه اشترا ايلرلر سوزك
لهونى ابن مسعود بوندن مراد غنادر ديمش * پس جواب ويرلمشدر بونكله كه
تحقيقا لهو حديثى ديله المق اولهو حديثه دينى بدل قلمق لق ايله اول لهو
حديثله الله يولندن ضال اولمدن اوترى بو حرامدر ومذمومدر بونده بركسه نك
نزاعى يوقدر هر غناديندن بدل اولمزكه اول غناديله اشترا اولنه والله يولندن
مضل اوله آيتده اولان غنا بو منوال اوزره اولان غنادر فرضا بركسه قرآن
اوقسه انكله ضلالت قلمه دن اوترى بو منوال اوزره قرآن اوقمق حرامدر نتكيم
شول منافق ناسه امامت ايدوب صلوتده اوقرزدى الا سورهٔ عبس بى اوقورديكه
اول سورهٔ عبس ده حضرت رسوله عتاب اولديغيچون * پس حضرت عمر آنك
قتلنه قصد ايلدى پس شعر وغنا ايله اضلالك تحريمى بطريق الاولى در
*(واما ماروته عائشة رضى الله عنها عن النبى عليه السلام انه قال ان الله حرم
المغنية وبيعها وثمنها وتعليمها فالمراد به الجارية التى تغنى للفساق فى مجلس
الشراب فلا يفهم تحريمه من هذا الحديث) اما حضرت عائشه نك حضرت
نبيدن روايت ايلديكى حديث كه پيغمبر عليه السلام بيوردى تحقيقا الله تعالى
مغنيه اولان جاريه نك بيعنى وثمنى وتعليمنى حرام قيلدى * پس بوندن مراد شول

جاریه‌که مجلس شرابده فساق ایچون تغنی ایلیه بو حدیثدن مطلقا سماعك تحریمی منفهم اولمزقنده قالدیکه بزم سماعمز * ومنکرلر بو حدیثی دخی حجت قیلدیلرکه حضرت جابردن مرویدر نبی علیه السلام بیوردیلرکه (کان ابلیس اول من ناح واول من تغنی) یعنی ابلیسدر نوحه ایدنلرك اولی ودخی ابتدا تغنی ایدن ابلیس اولدی بز دیرز لاجرم ابلیسك نیاحه سندن داود علیه السلامك ومذنبینك نیاحه سی استثنا اولدیغی کبی غنادخی استثنا اولنور اولیله غناکه قلبده مباح ومندوب اولان ذوقی تحریك ایلیه شول جاریه‌لرك غناسی کبی‌که بیت رسول اللهده یوم عیدده تغنی ایلدیلر وحضرت نبی مدینه‌یه کلدکده تغنی ایلدیلر عن قریب تفصیلی کلور وکذلك منکرلر ابوامامه‌نك نبی علیه السلامدن روایت قیلدیغی حدیثله حجت قیلدیلر وحضرت نبی علیه السلام بیوردیلرکه (مارفع احد صوته بغناء الابعث الله شیطانین علی منکبیه یضربان باعقابهما علی صدره حتی یمسك) یعنی براحد ایرله مغله صوتنی یوکسلتمز الا حق تعالی انك اموزلری اوزره ایکی شیطان بعث ایدر اول ایکی شیطان اوکچه‌لریله انك سینه‌سنه اوررلر تا ساکن اولنجیه‌دك * پس بز دیرز بو حدیث غنانك بعض انواعنه منزلدر اولیله غناکه قلبدن شیطانك مرادی اولان شیئی محرك اوله‌که شهوت نفسانیه‌ده عشق مخلوقدر امابزم اخوانمزك سماعی وفعلی مراد شیطانه ضد ومخالفدر بونك برله‌که رسول علیه السلام سماعی تجویز ایلدی نتکیم جاریه‌لرك قصه سنده عن قریب کله‌جك وحبشه‌نك قصه سنده مرور ایتدی * پس بو موضعده تجویز نصدر اباحت سماعه * اما نبینك آخر موضعده منفی بیورملری تأویل ویاخود نهی تنزیهه محتملدر اما فعلك تأویلی یوقدر نتکیم اول جاریه‌لرك فعلی مقرردر وکذلك منکرلر بو حدیثله دخی حجت قیلدیلرکه رسول علیه السلام بیوردر (کل شیء یلهو به الرجل فهو باطل الا تأدیبه فرسه ورمیه بقوسه وملاعبته بامرأته) فلا یدل علی التحریم بل یدل علی عدم الفائدة * وکذلك منکرلر بو حدیثله دخی حجت قیلدیلرکه پیغمبر علیه السلام بیوردیلرکه تحقیقا هر شیءکه رجل اوینار وا کا مشغول اولور باطلدر الا آتنی تأدیب ایتمسی دکل ویای ایله اوق آتمسی دکل وخاتونیله ملاعبه ایتمسی دکل بو دخی مطلقا سماعك تحریمنه دلالت ایتمزبلکه عدم فائده‌سنه دلالت ایدر وبو دخی سماعدن لهو مراد اولنورسه اولور ودخی منکرلرك دلیل قویلری حضرت پیغمبرك بو حدیث شریفیدرکه (کل لهو حرام الا المناضلة والملاعبة بالاهل وقوله علیه السلام

کل ما یلهیك عن الله فهو حرام وقوله علیه السلام استماع الملاهی فسق والاستلذاذ به کفر) وکله لا یدل علی تحریم السماع لانه لیس بلهو عند الشافعی والغزالی واکثر المشایخ * یعنی هر بر لهو حرامدر انجق اوق آتشمق دکل وملاعبهٔ اهل دکلدر بیوردقلریدر ودخی هر شول شیءکه سنی اللهدن مشغول قیله اول حرامدر بیوردقلریدر * ودخی ملاهینك استماعی فسقدر واستلذاذی کفردر بیوردقلریدر وبو حدیث شریفلرك کلیسی تحریم سماعه دلالت ایتمز زیرا سماع لهو دکلدر شافعی وغزالی واکثر مشایخ کبار قتنده و بزم قتمزده ونه حالله سماع بزی اللهدن غیره مشغول قیلار بلکه بزی اللهه مشغول قیلور ومرادیمز دخی سماعدن اللهه مشغول اولمقدر باخصوصکه سماع روحانیدر وملاعبه بالاهل جسمانیدر * پس نفسانی مباح اولهده روحانی نه حالله مباح اولمیه بونك برله‌که سماع عاشقان لهو دکلدر اماچون سماعدن مراد لهو اولورسه بزم قتمزده دخی اول لهوك استماعی فسق واستلذاذی کفردر (واما قول ابن عمر الا لا اسمع الله لکم القوم المجرمین وفیهم رجل یغنی کذلك لا یفید التحریم من حیث انه غناء بل لکونهم مجرمین ولکون سماعهم لغلبة الشهوة لا الشوق الی لقاء الله اوالی زیارة بیت الله بل لمجرد اللهو وکان منکرا بالاضافة الی حالهم) اما ابن عمرك قولی‌که آکاه اولك ای امت محمد الله تعالی سزی سامع قلمسون شول قوم مجرمینی‌که انلرك ایچنده مغنی اوله بو دخی انلرك کبی تحریمی افاده ایتمز غنا اولدیغی حیثیتدن بلکه اول قومك مجرم اولدقلری حیثیتدن دلالت ایدر وانلرك سماعی غلبهٔ شهوت ایله اولدیغندن اللهك لقاسنه ویاخود زیارت بیت اللهه شوقلری ایچون دکلدر بلکه مجرد لهو ولعب ایچوندر * پس بونلرك کندی حاللرینه نسبت انکار اولنمشدر واما شول کلامکه نافعدن روایت اولندی نافع حضرتلری بیوردیکه ابن عمر ایله بریولده بیله ایدم * پس بر شبانك دودیکنك سسنی اشتدی همان ایکی بارمقلرین قولاغنه قودی اندنصکره یولدن چقدی دائما دیردیکه یا نافع ایشیدرمیسك شول آوازی حتی بن دیدمکه ایشتمزم * پس بارمقلرین چیقاروب دیدیکه یا نافع پیغمبری بویله کوردم دیدی بو دخی سماعك تحریمنه دلالت ایتمز زیرا بارمقلرین قولقلرینه قومسی انجق کندی اشلدی ونافعه یا نافع سنده بویله ایله دیمدی ونافعك سماعنه انکار ایتمدی اکر آنك قتنده حرام اولیدی نافعه دخی کندی اشلدیکنی امر ایدردی وانی انکچون اویله ایلدیکی اوحالده ذکرده یاخود فکرده ایدی * پس ذکری وفکری آنك

سماعندن اولی کورب قلبی اکا مشغول اولمسون دیو بارمقلرین قولاغنه قودی
وبزدخی سماعك بعضی اوقاتده واکثر احوالده ترکن اولی کورورز وقتا کیم
بو سماعك حقنده نص اولمدیسه وقیاس دخی بر منصوص اوزره مستقیم
اولمدیسه سماع تحریمنه اولان قوللر باطل اولوب بو فعل دخی سائر مباح اولان
فعللر کبی بلا حرج باقی قالدی * پس سماعك حکمی قلبده اولان شیئك حکمی
اولور زیرا تحریك ایتمز الا قلبده هر نه ایسه آنی تحریك ایدر اکر ایو اکر کوتو

(قال الامام من احب الله وعشقه واشتاق الی لقائه فلا ینظر الی شئ الا یراه فیه
ولا یقرع سمعه قارع الا سمعه منه) امام غزالی بیوررکه شول کمسه که اللهه
محبت ایده وعاشق اوله ولقاسنه مشتاق اوله پس اول کمسه بر شیئه نظر ایتمز
الا انده حقی کورور وسمعنه بر شئ طوقنمز الا آنی حقدن ایشیدر * پس سماع انك
حقنده انك شوقنی مهیج وعشقنی مؤکد اولور وقلبی چقماغنی چاقیجی اولور
اول عاشقدن مکاشفاتدن ومشاهداتدن نیجه حاللر استخراج ایدیجی اولورکه
آنی وصف مقالات احاطه ایلمز اول احوالی ذائق اولان عارفلر بیلورو انك ذوقنده
حسی کلیل اولنلر اکا انکار قیلورلر ومنکر اولنلر حقنده حضرت مولانا
بیوررلرکه * کر سماع عاشقانرا منکری * حشر کردی در قیامت با سکان *
شهباز جناب ذوالجلالست سماع * فراش قلوب اهل حالست سماع * در مذهب
عاشقان حلالست سماع * در مذهب منکران حرامست سماع * واول احواله
صوفیه عندنده وجد دیمکله تسمیه اولنور وجد وجوددن مأخوذدر
ومصادفه دن مأخوذدر یعنی بولمق وملاقات اولمق زیرا اول سامع اول احواله
مصادف اولورکه اول احواله سماعدن اول مصادف اولمامش ایدی وبو احوال
محبینك غایت مطالبیدر وکل قربتلرك ثمراتك نهایتیدر * پس بو احواله
مفضی وسبب اولان دخی تقریب شیلر جمله سندندر معاصی ومباحات
جمله سندن دکلدر وبو احوالك قلبه حصولی سماع سببیله در فافهم لا تتکر الاحوال

(الباب الثالث فی ضرب الدف)

(روی عن عائشة رضی الله عنها وعن ابیها اتفاقا علی الروایة عنها قالت دخل
ابو بکر علیّ وعندی جاریتان تغنیان بما تقابلت الانصار یوم بغاث ورسول الله
صلی الله علیه وسلم متغش بثوبه فنهما ابو بکر وقال مزامیر الشیطان فی بیت
رسول الله وذلك فی یوم عید فکشف النبی علیه السلام عن وجهه وقال یا ابا بکر
ان لکل قوم عیدا وهذا عیدنا) بو حدیث شریفی حضرت عائشه بیوررلرکه

حضرت ابو بکر بنم اوزریمه داخل اولدی وبنم قتمده ایکی جاریه وار ایدیکه تغنی
ایدرلردی شول شعرلرله که انصار یوم بغاثده مقاتله قیلمشلردی بغاث بضم الباء
مدینه یه قریب بر موضعدرکه آنده اوس وخزرج قبیله لرینك عظیم قتالی
اولمشدر وحضرت رسول علیه السلام جاریه لرك تغنیسی حالنده قفتانلرین
بورینوب یاتوردی * پس حضرت ابو بکر حضرت عائشه یی نهی ومنع ایلیوب
دیدیکه رسول الله اونده مزامیر شیطان نیلر * پس حضرت رسول علیه الصلوة
والسلام برده یی مبارك یوزلرندن کیدروب بیوردیلرکه یا ابا بکر تحقیقا هر برقومك
بربیرامی واردر وبوکون بزم بیرامزدر * شیخ اکمل الدین بیوررلرکه علماء ارله مقده
اختلاف ایتمشلردر اهل حجازدن بر جماعت مباح قیلمشلردر مالکدن روایت
اولنانده بودر وابو حنیفه واهل عراق حرام دیمشلردر وشافعی کریه عد ایتمشلردر
مذهب مالکده مشهور اولنده بودر سماعی مجوز کورب بو حدیثله حجت
ابراز ایدرلر * اما محرم اولنلر جواب ویررلرکه بو محل نزاع دکلدر زیرا بو غناء شجاعت
وقتالده مهارت وحذاقت حقنده وبو کا بکزرشیلرده اولدی بو خصوصده
کلام یوقدر وبو منوال اوزره اولان غناء جائزدر زیرا بونده فساد یوقدر حرام
اولان غناء اولدرکه ناسی شروره تحریك ایده وبطالت وقبحه تحمیل ایده *
وبر روایتده دخی جاریتان ضرب دفوف ایدرلردی وبر روایتده جاریتان
دفله اوینرلردی دف ضم داللّه اولمق اشهر وافصحدر شیخ اکمل کلامی بو روایه دکدر
وشیخ اکمل الدینك ذکر ایلدیکندن منفهم اولان اولدرکه بزم اخوانمزك سماعی
مباح اوله اول اشعار فضلا وبلغا ایله تغنیلری مباح اوله زیرا بونده فساد یوقدر
ودف چالمه لریده مباحدر علی روایة اخری که (تدففان) دروز قصلریده مباحدر
روایهٔ ثالثه اوزره که (تلعبان بالدف) درزیرا بو روایتلرك کلیسی روایت صحیحه در
وصاحب المفاتیح شرح مفاتیحده بو حدیثك شرحنده دیرکه بو حدیث
دلالت ایدر ضرب دف وقرائت اشعاره که آنده وصف زنان مغنیه وهجو مسلم
اولمیه غناء وسماعك حرام اولمسی لهو ولعب ولغو طریقنده اولانده سماع حرامدر
دینلرك قتنده واهل صلاح وفقرا وعشاق ایسه بویله لهو ولعبله سماعدن منزهدرلر

(فان قلت ما تقول فی قول بعض شراح المشارق الذی قال فی شرح هذا الحدیث
قوله علیه السلام هذا عندنا اعتذار عن عائشة فان اظهار السرور فی العید
من شعائر الاسلام ولیس هو کسائر الایام قال الشیخ فیفهم من قوله ان السماع
الغناء جائز یوم العید ولا یجوز فی سائر الایام قلنا وعلی هذا التقدیر یجوز لنا سماع

لان انا كل يوم عيد ابل فى كل نفس عيدين وللعامة فى كل سنة مرتين كما قال مولانا
وسيدنا وسلطاننا ومرشدنا

(مثنوى)

عارفان دردمى دوعيد كنند * عنكبوتان مكس قديد كنند

(وقال ابن الفارض)

وعندى عيدى كل يوم ارى به * جمال محياها بعين قريرة

پس سن نه ديرسك بعض شراح مشارقدن حضرت رسولك وهذا عيدنا
قولى حضرت عائشه طرفندن اعتذاردر بو معنى ويررلر زيرا يوم عيدده اظهار
سرور شعائر اسلامدر حالبوكه يوم عيد سائر ايام كبى دكلدر *
پس بونك قولندن منفهم اولان اولدركه تحقيقا سماع جائزدر دير زيرا بزم ايچون
هر كونده بر عيد واردر بلكه هر بر نفسده ايكى عيد واردر برى نفى اغيار ايلمده
وبرى دخى اثبات محبوب غيب ايلمده وعامهٔ ناس ايچون هر سنه ده ايكى كره
عيد ايلمك واردر * نتكيم حضرت پير عزيز سلطانمز بيوررلركه عارفلر هر دمده ايكى
عيد ايدرلر اما عنكبوت مرتبه سنده اولان اهل نفس اتلر قوريدوب قديد ايدرلر *
وابن فارض حضرتلرى بيوررلركه بنم قتمده عيدم هر شول كونده دركه بن اول
محبوبى كورم آنك جمال كمالنى مشاهده قيلدم * امام غزالى بيوررلركه سماع اوقات
سرورده سرورى تأكيد ايدر وآنى مهيج ومحركدر چون اول سرور مباح
اولديسه مثلا ايام عيدده وكوكو اولدقده وغائبدن كسنه كلدكده ودوكون
وقتنده واوغلان طوغدقده بو جملهسى مباحدر سرورى اظهاردن اوترى
وبو مذكوراته دلالت وشهادت حضرت نبى عليه السلامك مدينه يه كلديكنده
بعضى مغنيه خاتونلر انشاد شعر ايدوب دفله والحانله استقبال ايدوب
بو بيتى ديرلردى

طلع البدر علينا * من ثنيات الوداع
وجب الشكر علينا * ما دعا لله داع

ول حضرتك قدومى سببيله اولان سرورى اظهار ايچون بو احوالى ايدرلردى
وبو سرور سرور محمد عليه السلامدر بو منوال اوزره سماع جائزدر هر قادمك
قدومنده وهر سبب مباحك اسباب سرورنده وشول كلمات كه بو محله كانجه يه دك
ذكر ايلدك ارباب ظاهرك فهملرينه لايق كلامدر * اما اصحاب باطن هر شيئك
حقيقتنه نظر ايدرلر * پس هر شيدن تسبيح الهى وتنزيه الهى استماع ايدرلر زيرا
هر شئ حق مسبح ومقدسدر نتكيم الله تعالى بيورر (وان من شئ الا يسبح بحمده

ولكن

ولكن لا تفقهون تسبيحهم) هيچ بر شئ بو قدر الا اول الهى تسبيح ايدر حمدنه
متلبس اولديغى حالده لكن اى ظواهر اشياده قالانلر سز انلرك تسبيحنى
بيله مزسكز * پس دف وناى ودودك وطبل ونقاره وبونلر امثالى اولان سازلر
دخى داخلدر پس بو جملهسى الله تعالى يى ذكر وتسبيح وتقديس ايدرلر شاننه
لايق اولان شيلردن پس ارباب ظاهر اهل طريقه نيجه انكار ايدرلركه تسابيح
اشيايى استماع ايدرلر

(بيت)

چيست ميدانى صداى چنك وعود * انت حسبى انت كافى يا ودود

تم

وكان تمام طبعه بدار الطباعة الباهره * الكائنة ببولاق مصر القاهره ملحوظا
بعين عناية ناظرها السنى المراتب * حضرة حسين افندى الملقب براتب *
ومشمولا برعاية رئيس مصححيها المفتقر الى الطاف ربه الصمد المدعو
بالشريف احمد * على ذمة الحاج عثمان نورى افندى
الاسلامبولى لخمس ليال بقين من صفر الخير * سنة ست
وخمسين ومائتين بعد الالف من هجرة خاتم الرسل
الكرام صلى الله وسلم عليه وعلى
آله واصحابه المكملين
بكماله